

PYROTECHNIA SOPHICA RERVM NATVRALIVM

A V T H O R E

D. CAROLO MVSITANO
CIVITATIS CASTRIVILLARVM

PHYSIATROS PROFESSORE,

*Vbi rerum omnium principijs vestigatis, reliqui sique
Chymici apparatus expensis, singulorum corpo-
rum ex triplicato Natura Regno, Vegetan-
tium nempe, Mineralium, & Animalium
principia, genesis, dotes, preparationes,
usus, & dosis ignis artificio, & exa-
mine explorantur, & fabrefiunt.*

N E A P O L I

Ex Typographia Antonij Gra mignani 1683.
Superiorum permissu.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D. MARCELLO
C A L A

In M.C.V. Iudici Integerrimo.

D. CAROLVS MVSITANVS S.D.

Nimis cecidissem ultrò, bonamq; spem omnem abiicissem Virorum Optime, cum primum animum ad hæc scribèda appuli lucem quandoq; conspectura, nisi multa mihi reputanti iucundissima tui nominis recordatio occurrisset, qua recreatus ad meliora me recepissem. Verebar certè, nè ex antea acta vita tranquillissima pace in nostrorù temporum liuidos ruspatores meipsum conyicerem, ipseque longam mentis securitatem perturbatus mihi mali coagulum reperirem. Sapius nostræ ætatis vicem indolere, quod maximè licuit per dies obseruare, pūgit, iniquiori cēsura bona, quàm mala vexari; est quipè in malis quod deprehèdas clarù, quoduè culpes promptù. Attamen in his diutiùs mihi herendum non fuit, ut cogitavi tuã haud mihi defuturã tutelã, cū res mee postulabunt, quam certò certius pollicitus fui, dum tua in me studia liberalissima semper extiterunt. Par etiam fuit tuum potiùs deligere patrocinium, nè dum ob incredibilem beneficentiã, qua perpetuis officijs sū tibi deuinctus, verùm ob singularem tui, tuique generis apud omnes suscipiendam auctoritatem, & virtutem. Etenim alienū semper animo nobili putasti ataurorum dumtaxat Britannia Regum, fulgoribus, aliorumque maiorum tuorum egregie factis insignem collucere; nisi partam ab illis gloriam per propria litterarum, animiq; ornamenta felici auctuario felicissimus decorares. Hæc omnia sat clarè perspexerunt

ij, qui equitatem, iustitiã, prudentiam in rebus gerendis admirati sunt, prouidumq; ingenium cognouerunt, cum Montem Fuscanum Auditor. prefectus, ibi multos annos summa laude Prouinciæ præfui sti; proindeq; absens continuo delectus, ut pro Fisco responderes Theatam miserüt: decet siquidem integerrimos dumtaxat, cordatosq; viros tale munus obire. Nobis verò te de Prouincijs decedente non sine magna prouincialium inuidia fors dedit, ut primum suspiceremus pari pietate, & eloquentia pauperum iura perorantem inde incomparabili rectitudine iura reddentē. Quam igitur verè in tuorū gentiliū exemplo animum formasti, qui siue inter armorum strepitus, siue clauso Iano inter togata pacis otia honori velificantes suo acceptam à suis gloriam semper maiorem posteritati reliquere. Sed nè protracto longius sermone ultra progressum, diutiùs quàm par esset tuam patientiam, modestiamque exercerem, paucis me expediam (paucis licet absolui non sinit res) si dixero te ipsum tuosq; factis, & exemplo posteros docuisse, memoriamq; prodidisse dumtaxat ad ea factos, quæ spectatior gloria proponit imitanda. Interea tu Virorum Praclarissime qualicunque hoc munere mei erga te officij monumento dum grator libenter illud excipias, & qua soles humanitate mei voti compotem efficias, ut tot, tantisque benefactis, quoq; hic cumulus accedat. Vale.

AMICO LECTORI

D. Carolus Mufitanus S. P. D.

Inter complurima infortunia *L. A.* qua vsque ad hanc diem nostro in Regno Chymia patitur, tum illud maximum semper existimaui, non nisi nebulosis, nulliusq; pretij hominibus Chymicarum preparationum curam laxari, qui nullo iudicio, nulla doctrina, sed casu ducti presentissima potius nostrae vitae parant venena. Horum certo imposturis, vel ipsum nomen Chymiae communi omnium opinione summo perè horrendum redditur, adè ut non pauci, qui hoc saeculo supersunt ex vulgi sententia saniori meliorum scientiarum succo imbuti, sed meo videri hircosi, & praepostera nati Minerua, ab omni hominum memoria abradèdum putauerint, & veluti Reipublicae exitiabile, ipsam quoq; recordationem esse damnadam. Ego verò de his nil commouere soleo, quippè satis, superq; apud cordatos viros, atq; à vulgi opinione semotos innotuit, non chymiam culpandam, sed Batauos illos homines, quorum opera haec ars infamatur. Horum bono ne credas haec nostra scripta in lucem protulisse; sed propositum mihi fuit omnibus illis breui methodo viam sternere, qui sano iudicio praediti ad chymiam animum adijcere expetunt, ut sanioris sapientiae fores rectè ingredi possent. Etsi quamplurimi non contènendae auctoritatis viri de his multa conscripserint, attamen lōgè diuerso instituto, quàm quod nostrū videtur, tale opus sunt aggressi, ita ut mihi in mentem venerit utpotè maximè necessariū, theoriam praxi despondere, talique connubio rerum naturalium principia veluti fax, ut ita dicam, praelucerent. Vicumque res sit *L. A.* hoc nostro libello fructu, perque tuam humanitatem hosce meos conatus proba qualescumque tibi videbuntur. Tu interim *L. bene Vale.*

In

IN Congregatione habita coram Eminentiss. Domino Cardinali Caracciolo Archiepiscopo Neapolitano sub die 15. Martij 1683. fuit dictum, quod Reu. Pater Antonius Rossi Soc. Iesu reuideat, & in scriptis referat eidem Cōgregationi,
Franciscus Menattus Vic. Gen.

Ioseph Imperialis Soc. Iesu Theol. eminentiss.

IVisu Emin. Don. ini Cardinalis Caraccioli sedulò consideravi opus, cui titulus: PYROTECHNIA Sophica rerum naturalium, Authore D. Carolo Mustano, & in eo nihil inueni, quod sanæ doctrinæ, aut Sanctis moribus repugnet; plurima tamen, tam eruditus viris, quàm medicæ facultatis amantibus perutilia: Ingenium etiam authoris clarè perspexi, ac dictationis elegantiam; ideò dignissimum existimo, quod imprimatur, sub censura tamen doctiorum. Neap. è Collegio S. Ioseph Societ. Iesu, die 25. Maij 1683.

P. Antonius Rossi Soc. Iesu.

IN Congregatione habita coram Eminentiss. Domino Cardinali Caracciolo Archiepiscopo Neapolitano sub 3. Iulij 1683. Fuit dictum quod stante relatione prædicta imprimatur, &c. *Franciscus Menattus Vic. Gen.*

Ioseph Imperialis Soc. Iesu Theol. Eminentiss.

Eccellentissimo Signore.

D. Carlo Mustano della Città di Castrouillare supplicando espone à V. E. come desidera dare alle Stampe vn Opra intitolata: Pyrotechnia Sophica rerum naturalium. Per tâto supplica V. E. restar seruata di commetterla alla reuisione, e l'hauerà à gratia, vt Deus, &c.

Magnificus A. M. D. Leonardus à Capua videat, & in scriptis referat.

Carrillo Regens. Calà Regens. Soria Regens.
Excellentissime Princeps.

D. Caroli Mustani liber de Pyrotechnia Sophica rerum naturalium nihil habet, quod Regiæ Iurisdictioni aduersetur: peruulgari igitur, atque edi poterit. Neapoli Kal. Iunij M. DC. LXXXIII.

Excellentiæ vestræ.

*Add: Elissimus Famulus
Leonardus à Capua.*

Visa retrospectiva relatione imprimatur, & in publicatione seruetur Regia Pragmatica.

Carrillo Regens. Calà Regens. Soria Regens.
Prœuisum per Suam Excellentiam Neap. Die 15. Iunij 1683.

Comus.

PRO-

P R O O E M I V M.

Quoties ipse mecum considero instituta m-
 nostrorum temporum physiologiæ normã
 à tot, tantisq; Illustribus viris incompara-
 bili fælicitate, meliori; euentu aggressam, non
 modò antiquorum ingenijs anteferendos, verùm
 longo tractu post se illã reliquisse, nec vel quicquã
 gloriæ ab illis præreptam certissimè puto. Ete-
 nim si antiquorum doctrinam cum nostrorum in-
 uentis conferamus, satis apertè cernemus intra
 angusti temporis spatium innumera prisçæ medi-
 cinæ mysteria detecta, & sexcenta ferè, quæ iam
 vsque ab vltimis nostrorum patrum sæculis fue-
 rant incognita secũdo ausu nostræ ætati aduecta.
 Quinimmò tot, tantæq; nũc præclarissimarũ rerũ
 cognitiones, nouarumque disciplinarum pulcher-
 rimi partus excoluntur, atq; quotidie ad vberiorẽ
 fructum promouentur, vt modò non sit ampliùs
 cum antiquis de ipsa natura cõquerendum, ipsam-
 que vti nouercam accusare, quod veritatẽ in pro-
 fundo abstruserit. Laudabilis sanè ab Hippocrate
 instituta physiologiæ ratio, atque etiam Galeno,
 alijsque præclarissimis viris, quot vnquã suspexit
 antiquitas, laudabilis profectò fuit (nò is sum ego,
 qui ausim quicquam eorũ laudi detrahere, audax
 negotium esset, & impudens), sed nò quæ non cõ-
 cedat ingenioso Haruæo, qui primus sãguinis mo-
 tu explorato nouum mundum aperuit posteritati.
 Quid dicã de incõparabili Villisio, qui cũctas phy-
 siologiæ partes nouis inuentis, admirabili studio,
 sum-

summaque doctrina illustrauit, primusque de fermentationis natura præclarissimè disceruit, vnde innumera ferè tum in phycis disciplinis, tum in hominis natura nostræ ætati detexit. Per quot sæcula in ignorantix sinu demersa delituerunt veræ motuum naturalium rationes, chylificationis modus, humoris nutritiij, sanguinis, & succi neruosi distributio, sacci lactei inuentum, fellis, glandularumq; vsus, & sexcenta nostrorum philosophantium impensa industria conquisita artificis naturæ opera. Longum nimis esset singula inuenta, & denuò instituta, singulosq; auctores per censere, qui regale veritatis iter ingressi decumanâ Sapientix portâ tenuerunt. Sed vt verû fatear, quod negabit nemo, nemo veritatis amator, primum huic operi in natura excitato lapidem chymia iecit. Cui enim hucusq; non innotuit ex fermentantiû liquorû motu, destillatione, calcinatione, sublimatione, spirituû permixtione, exactaque rerû omniû anatome, quot, quâtaq; tum in phycis, tû in medicis, in vniuersa tû deniq; natura sint adducta. Cõ plurima huc afferré, & per singula exactissimè percurreré, si per tẽpus id liceret, atq; cû ijs res esset, qui de re philosophica, & medica nõ esset optimè meriti. Ideòq; tantû opus aggrediamur, & pro virili, summa diligentia, & instituto persequemur, meis tamen cohortationibus alios in re chymica inuitare certè animo non est, si res seipsam commendat; vnde alacri animo neruos intendite, sic dabit Deus meliora.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

De Chymia Origine, & Progressu.

Hymiaë originem præsentis cap. à fundamentis auspicaturi, nè illotis, vt dicunt, manibus, non modicæ vtilitatis tantum futurum opus tractare videamur; hæret animus satis, nè digna, vt quæ hominû memoriæ prodatur res sit, quippè quæ nihil adhuc habet explorati quis fuerit inuentor, quæ primæ originis, proximaque originibus, vt aliquid certi affirmare, vel refellere possimus. Res est antiqua, & supra omnem hominum memoriam, nec vsque ad hanc diem apud Scriptores, qui vetustiorum rerum monumenta posteritati tradidere, quod fidem euincere potuisset, videre mihi datum fuit. Vnde omnia, quæ nunc extant, multa verisimilitudine quadam nituntur, quàm credulitate, nonnulla quoq; poeticis magis decora fabulis, quàm incorrupta rerum prisicarum fide nitere conspiciuntur. Ego autem etsi inter sacrum, & saxum stem, non tamen à proposito rei difficultate deterritus, mentem auertam, cū pro virili parte satis mihi consuluisse visus sum mihi videre, si verisimilitudine ductus veritati propiùs accedere enitar, itaque quod faciam à vero non deflectere omnium consensu apparebit.

A

Apud

Apud omnes iam fatis constat Chymixæ vsûm antiquissimum esse, imò cum ipso fermè nascente mundo ortam fuisse Chymiam, si latissimè illius vsûm accipere volumus, illud fanè perspicuum reddere potest, prinii nempe Parentis lapsus; Etenim tunc primùm homo in sudore vultus sui, pane vt vesceretur, ad agrorum culturam se contulit, variasque artes propria industria excogitavit, quibus vitam potuisset agere: nec certè instrumenta, quibus terra colebatur, modus quo arua pinguiora fiebant, omnisq; agrorum cultura sine chymia, siue eam natura docuerit, siue industria potius excogitarit peragere, vel quilibet potuisset: Præterea modus panem fermento conficiendi, mustum in dolijs fermentandi, aliaque innumera satis id aperte demonstrant.

Sed quia chymici in metallorum transmutatione, vt ad auri perfectionem illa eueherentur, plurimam operam nauarunt, eorumque officium sit, vnita corpora soluere, & soluta coagulare, illud manifestum videbitur metallurgos huic arti fundamenta iecisse, & hisce profectam initijs ad hæc vsque tempora semper maiores in vsus creuisse, & vires acquireret eundo; nostri siquidem instituti erit ab his initium ordiendæ rei sumere. Quàm verosimiliter igitur potero paucissimis dicam, & absoluam.

Julio Firmico Constantini Magni temporibus florenti anno à partu Virginis 320. Samuel Bocciardi chymixæ inuentum hisce verbis adscripsit: *Novum esse*
inuen-

inuentum, nec illius quemquam meminisse ante Iulium Firmicum, quòd etſi Suida, & Eusebius narrent, ego tamen libentiùs crediderim inſtauratore[m] potiùs fuiſſe, quàm inuentorem, cuiusdem Firmici adductus teſtimonio affirmantis è priſcis Chaldeoꝝ, & Ægyptioꝝ voluminibus hanc doct̄inam in lucem extuliſſe. Ante multa ſiquidem tempora chymiam eſloruiſſe, ſat ex duobus, vt multa præteream manifeſtum fiet: Primùm liquet Hermetem Trimegiſtum de hac arte non pauca poſteris conſignaſſe; certumque eſt, poſt diluuium vixiſſe; nõ negauerim tamen in Ægypto pluſquam nullibi, & incrementa cepiſſe, & dignationem, ita vt varijs characteribus, & hyeroglyphicis tanquam rem pretioſam nõ cuiſlibet euulgandam abſconderent. Extat, & aliud Firmici monumentum, qui Alchymiſtarum meminit, vt iam dudum cognitorum ab Altrologis in eorum diuinationibus, vnde ipſe lib. 31. decret. Lunæ in nona domo hanc prædictionem de Alchymiſtis ſcriptam reliquit: *Si Saturni hæc domus fuerit, ſcientiam Alchymie dabit: ſi Solis prouidentiam in quadrupedibus.*

Sed ratio poſtulat, vt credatur non procul abeſſe à veritate illud in quod non pauci conſentiunt Tubalcainum nempe huic arti primum omnium materiam miniſtraſſe, occaſionemque dediſſe; Legitur etenim in ſacris Biblijs Gen. cap. 4. *Sella genuit Tabalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera aris, & ferri. Nec æs & ferrum (etſi ad communes vſus, & agriculturam pa-*

raffet) vel fundi, coqui, & ab impuritatibus separari, vt ad vsus fabreficri potuissent sine chymico magisterio credibile est: inde ad posteros hanc artem peruenisse, & in maiores vsus creuisse, non est cur verum non putetur.

Non multo ab hinc tempore terrarum orbis aquis diluuij vnà cum artibus, cæterisq; rebus demersus lauit, inde post diluuium Hermes Trismegistus quibusdam tabulis in valle Hebron repertis hanc artem excitauit, illustrauitq; vt nōnulli ob id inuentionem attribuant. Vixit Hermes anno ab origine mundi 2000. præceptoremq; habuit Noachum, ipse postea Chamephis, siue Chusij magister fuit: Præterea Isidem instituisse ex Diodori Siculi lib. 1. memoria extat: columnam fuisse inuentam narrat in sepulchro Isidis vbi ipsamet inscripserat se ab Hermete institutam, eiusdem etiam est sententiæ Franciscus Patritius in Hermete, vnde Isidis, & Osiridis temporibus vixisse ex hoc satis liquet. Attamen non me latet plures fuisse Hermetes, vt apud Cic. 3. de nat. Deorum, sed hunc illum Hermetem Trismegistum puto ter maximum sacerdotio nempè regali dignitate, & sacrarum rerum scrutatione; primum traditur philosophiam à naturalibus ad diuina conuertisse. Fertur (sed de auctore parùm constat) in valle Hebron post diluuium inuenisse tabulam Smaragdinam appellatam, & nonnulli dicunt, in eius sepulchro à quadam femina nomine Zara fuisse inuentam, sed quis huius tabulæ auctor fuisset, non satis quoq;

quoq; liquet: Hanc religiosissimè venerantur chymici quippè in ea certum occultari medicamentum putant, quo nè dum morbi pellantur, sed ætas quoque omni suo cursu incolumis, & vegeta seruetur, illamq; etiam continere artem, qua metalla vilissima summè perficiuntur, sed enigmatico, & allegorico sensu obscurata, veram expositionem accomodare admodum difficile, nè dixerim, impossibile à chymicis reputatur. Placuit illam hic subnectere: *Verum est sine mendacio, certum, & verissimum. Quod est inferius, est sicut id quod est superius, & quod est superius, est sicut id quod est inferius ad perpetranda miracula rei unius. Et sicut res omnes fuerunt ab uno meditatione unius: sic omnes res natae fuerunt ab hac una re adaptatione. Pater eius est Sol, mater eius Luna. Portavit illud ventus in ventre suo. Nutrix eius terra est. Pater omnis Theoleismi totius mundi est hic. Virtus eius integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suaviter magno cum ingenio. Ascendit a terra in Cælum, iterumq; descendit in terram, & recipit vim superiorum, & inferiorum. Sic habebis gloriam totius mundi. Ideò fugiet à te omnis obscuritas. Hac est totius fortitudinis fortitudo fortis. Quia vincet omnem rem subtilem, omnemq; solidam penetrabit. Sic mundus creatus est, Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus habens tres partes philosophiæ totius mundi. Cōpletum est, quod dixi de operatione Solis.*

Solent pleriq; pro certo decernere Moysem (qui ab
Her-

Hermete non longè abfuit) chymicæ artis peritiffimū
 fuiſſe, quippè qui vitulum aureum conflatilem, quem
 opere fuſorio Aaron populo Iſraelitarum adorandum
 effinxerat: *Combuffit* (vt Exod. 3 2. verſ. 20. habetur) &
contriuit uſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam, &
dedit ex eo potum filijs Iſrael. Sine chymia hoc fuiſſe
 factum credibile non videtur, vnde Cornel. à Lapide
 ſtudioſiſſimus Bibliorum Interpes hæc ita exponit.
Coniecit vitulum in ignem certis admixtis herbis, vt li-
quaretur in maſſam, & quaſi in carbonem redigeretur, &
 in verbo contriuit hæc dicit Hebr. *Et moluit uſque ad*
tenuitatem q. d. Moſes carbonem illum, vel maſſam igne
extractam contudit, & contriuit in minutum puluerem.
 Inferitur quoq; huic loco fabula noxios hauſtu aquæ
 tali cinere reſperſæ auream barbam, vel labia repor-
 taſſe, vel in dolores ventris, aliumque morbum inci-
 diſſe, quamobrem occidebantur, vt potè idolatriæ la-
 be infecti; ſed hæc Iudæorum ſunt fabulamenta, non
 etenim in hoc idolatræ dignoſcebantur, vt Cornel.
 verſ. 28. exponit hiſce: *Occidat quiſque quemlibet occur-*
rentem, etſi arctiſſimè ſibi coniunctum, pleriq; etenim om-
nes in populo rei, & conſcuj erant idolatriæ vituli, idque
ſatis, tum voce, tum ornatu, tum choreis, tum ebrietate,
alijsq; modis prodebant. Alij apud Ruper. & Albulen.
 volunt nocentes ab innoxijs fuiſſe diſcretos potu cineris vi-
 tuli, inde enim noxios auream barbam, vel aurea labra,
 alios etiam morbos contraxiſſe, ſed hæc Iudæorum ſunt fa-
 bulamenta.

Ego

Ego verò ex his omnibus, quæ hæcenus dicta sunt nisi certi decernere audeo, vt Moysen Spagyricum facerè, ideò alijs pensandum relinquam . Mariam prophetissam Moysis sororem in chymicorum classe non pauci reposuerunt, etenim in bibliotheca Regis Galliarù codicem quendam, de Chrysopepeia extare prodit Isaac Casaubonus cui tit. est, *Ars sacra*. Laudatur sæpè Hermes, & Maria, & scripta Iudaica, quem credo non ab similem esse illi, qui hodie circumfertur sub nomine *Turba Philosophorum*, cui subiunctus est liber sub tit. *Pract. Mariae Prophetissæ sororis Moysis*. Sed sicut reliqui sunt apocryphi, sic hos quoq; existimo.

Sunt multi in eadem sententiâ constituti, qui quamplurimas à poetis fabulas effictas de hac arte intelligendas esse putant, qualis est illa Draconis à Cadmo interempti, Hortorum Hesperidum, Veneris cū Marte rete capte, Atalantæ cum Hippomene, Expeditionis Argonauticæ, quam fabulam Suida intelligendam putat, non vt aureum vellus arieti eriperent, Iasonem cū Argonautis Cholchidem cum Medea Regis Æete filia transfuectos fuisse, vt poetæ fabulati sunt, sed vt librum reportarent, in quo ars aurifactoria continebatur; Sed ego, an his intacta fides sit adhibenda non fati scio: Quamuis non me fugiat poetas sub decora, & efficta fabularum specie nō pauca mysteria, & insigniora philosophiæ arcana cecinisse, vt vulgus aurium tantum dilinimento teneretur, reliqui, & iucunditate apparentis ornatus, & rerum mysterijs animos quandoq; dele-

delectationē remitterent, quādoq; vtilitate intēderent; attamen, quæ potior sit in rebus tam obscuris, dubijsq; veritas sub fabulis ignorare vltro fateor.

At ad certiora redeuntes illud verum est chymiam apud Ægyptios non paruum suscepisse incrementum, & veluti quid sūmè venerandum, & sacrosanctum religiosè custodiebant Ægyptij, vt Reges tantum hanc exercere, & colere possent, posterisq; de regali stirpe in successionem tradebatur: profanum namq; censebant diuinum magisterium inter populum vulgari, inde tot hyeroglyphicis, characteribus, symbolis, allegorijs, enigmatibus, labyrinthis, (vt proprius fuit huic genti mos) sollicitè asseruarunt, quem morem ad hęc nostra vsque tempora videmus obseruatum; Sed eò creuit hæc ars, vt Diocletianus (Suida scripsit) omnes chryfopopæiæ libros conquiri, & comburi iusserit, nè in posterum hac arte ditati à Rom. Rep. deficerent, nam publicæ opes, quibus, vel arma in populos inferebant, vel hostiles impetus propulsabant, arte chymica semper cumulatiores cogebantur.

Ex horum præsertim libris Democritum Abderitā omnium antiquorum philosophorum facilè principē chymiam didicisse Eusebius auctor est, nam vt Diogenes Laertius in eius vita refert ad Ægyptios Sacerdotes profectus est, inque Persidem venit ad Chaldæos, Magos audiuit, Indiam petijt ad Gymnosophistas, & Æthiopiam, rubrum mare transfretauit, multaq; loca tenuit, discendi vehementi cupidine flammatus; Sed

præ-

præceteris clarissimum huiusmodi extat argumentum apud Senecam ad Lucilium. *Excedit porro* (loquebatur Seneca) *vobis eundem Democritum inuenisse quem admodum decoctus calculus in Smaragdum conuerteretur, qua hodie coctura inueni lapides coctiles colorantur.* Sine chymia id euenire an potuisset, non certè video. Diuitijs itidem abundauit, narrant nonnulli Xersem hospitio exceptum à patre Democriti cum decies centenum millium exercitu, & ipsum Xersem præceptores dedisse Democrito fertur, vt edoceretur.

A Græcis ad Arabes chymiam venisse ex ipsis Arabibus conspiciamus. Mesues maximè excoluit, Auicenna, etsi nullum ediderit librum, attamen chymix studiosissimum fuisse, Sorfanus in eius vita narrat, ipsiusque industria, & cultura ad non paruum progressum venisse dicit; quòd si omnes Arabes, qui huic arti operam dederunt videre animo fuerit Andream Libauium adeas in exam. sent. Paris. schol. contra chym. lat.

Apud Monachos latuit post Arabes, nam quod temporis superabat sacris occupationibus expediti, alijsq; curis exoluti, in chymix studium conterebant: quamplures effloruerunt optimi viri, nimirum Albertus Magnus, Raimundus Lull. Sauanarola, Basilius Valentinus; cuius viri doctrinæ instituendum traditus fuit Theophrastus Paracelsus, qui medicinæ chymiam associavit, & ad grandes, & mirabiles vsus euexit, inde per totum terrarum orbem peruagata philosophiæ adiuncta fuit, vt propterea Ioan: Baptista Van-Helmont

securiorem viam ingressus, multa innovare cepit, perque latiore campum spatiatum complura inuenit, quibus medicina, & philosophia collustraretur, attamen posteritati magnam partem reliquerunt detegendam, maxima fortuna nostri seculi: Videmus etenim infinita propemodum inuenta sapientissimis viris hæc sæcula dedisse, à quibus nè dum chymia, verum etiam philosophia cumulationi semper nouarum rerum accessione collustratur, & locupletatur, quòd vt exteros fileam incòparabilem nempe virum Robertum Boylem, qui inter experimenta vitam omnem transegit, Thomam Villisium non vulgari iudicio præditum, aliosq; fama, & operibus satis, superq; notos; ad domestica me conferam, & inter tot viros omni litteraturæ genere illustres, hos non præteribo, Thomam illum Cornelium philosophorù præclarissimum, Renati genium sortitum, philosophiæ, & bonarù artiun restitutorem, cui Partenopæi suarum virtutum incrementa nõ immeritò referunt accepta; Leonardum de Capua, qui solus abstrusissima naturæ penetralia ingressus nostri ingenij imbecillas vires demonstrauit, omni eruditionis lumine, scientiarumq; cultura imbùtus, iam suum nomen per omnes penè mundi oras resonans longè, latèq; diffunditur; Ioannem Baptistam Capucium, Sebastianum Bartolum gloria nostrorum temporum natos, vt illa meritò bearent, quibus inuida mors alienam felicitàtem perosa, non sine parua iactura omnium lachrymis orbauit; Nicolaum Susã-

na spectatæ apud omnes doctrinæ morbidicam, & malorum omnium Auerruncum; & demùm Lucam Tozzi (vt multos relinquam) acri ingenio nobilitatû, emuntæque naris hominem, qui inter phisicas, mathematicasque disciplinas mirificè ingenium excoluit, & ditavit, vt huic etiam viro Neapolitana Iuuentus institutionē debeat. Mortuam iam dudùm philosophiam, medicinam, eloquentiam, cæterasque disciplinas, nêdum in horum pectore renatas vidimus, verùm impenso labore, miraq; industria breui adoletas ad summum culmen euexerunt, omniq; præiudicio exoluti, eorum studio, & diligentia chymia omnibus antiquorum sordibus expolita fuit, posterisque nobilitatam, & adauctam reliquerunt. Igitur isti omni sanè laude cumulandi non paruam gloriam huic arti quæsiuerunt, vt nostræ felicitati adscribendum sit, hæc tempora Deorum immortalium munere nos tenuisse.

CAPVT SECVNDVM.

De varijs Chymie nominibus, & eorum Ethymo.

NON parùm ad perfectam rerum notitiam nominum varietates primò perfectas habere, & cognitatas, quibus tam artes, quàm scientiæ ornatae fuere, conducit: quippè, vt Plato in Gorgia loquebatur: *Cognitionem nominum sequitur ipsa rerum cognitio;* Ita; cum in auctores offendimus vtilibet varietate

vsos nō quoddam nouum nostris auribus obrepet; & menti tenebræ offundentur. Cordate igitur Epictetus dixit: *Initium cognitionis est nōminum consideratio.* Meritō multa nomina, quibus hanc disciplinam appellare consueuerunt, tūm antiquiores, tūm recentiores in medium proferentes expendemus.

Alchymiam primūm vocarunt aliqui ab *Alych* voce, quæ apud Hēbreos fluens facere importat; alij dictam putant à græca voce *Alos*, & *Chymos*, salis scilicet succum, & condimentum (intellige de philosophico) significante; alij dicunt accessisse ex Arabica lingua articulum *Al* huic voci *Chymia*.

Alchāmiam nō pauci appellarunt à Chamo *Ægypti* Rege cui huius philosophici salis inuentio adscribitur, à quo *Ægyptus* ipsa Chammia nuncupatur, inde Alchammiam interpretatisūt salem Chami, salem *Ægypti*; Sed decipiuntur, nam vt refert Herodotus, oppidum erat antiquum in *Ægypto*, quod Chemis dicebatur, vel vt Plutarchus auctor est in lib. de Iside, & Osiride sacra lingua *Ægyptus* à Sacerdotibus Chemia vocabatur, vnde potiūs Chemia nomen deriuasse credibile esset; sed vt liberè dicam, quod sentio, in hisce rebus nil certi affirmare ausim. Attamen alij à *Chymi* verbo græco, apud Latinos fundo dictā putant chymiam, cum solida fundat, & fusa coagulet. Alij à *Ponchymo* nempè succo, vel sapore, chymiatrī è quolibet corpore succum extrahunt purum, & veluti exugunt, natura docente nutrititium succum ab alimento exugere, partesque inutiles relinquere. Inspi-

Inspicientes nonnulli ad Alchymiam spectare puri ab impuro separationem Euchymiae nomine ornarunt, bonum namq; elaboratumque succum ignis ministerio educit, purum ab impuro diuidens.

Cælius Rhodiginus vir antiquitatis studiosissimus, & omni litteraturæ eruditione imbutus Antiq. lect. lib. 7. cap. 2. *Archymiam vocat, quasi Argyræ chymiam, argenti scilicet fusoriam.*

Quamplures artem Hermeticam appellant ab Hermete Trismegisto instauratore, vel inuentore, huiusq; disciplinæ professores, filij Hermetis, & Hermetici dicuntur.

Philosophiâ Mesues appellauit, eiusq; asseclas philosophos, philosophorum filios, sapientes: Iure tamen, nam vel hæc sola naturæ penetralia media vitali rerum omnium anatome permeat, vel inter reliquas disciplinas principem locum sibi vindicauit.

Chryfopopziam non rarò dixerūt, utpote nobilissimæ metallorum in aurum transmutationi additam. Paracelsus cū alijs recentioribus Spagyricam appellarunt à voce græca *Spao*, nempè euello, & *Aggris* scilicet congregatio, separat siquidem corporum particulas, & cogit.

Pyrotechniæ nomine ornarunt nostri quoq; nam veluti ignis est officina, cuncta medio ignis labore absoluens.

Denique artem perfecti magisterij, artem magni magisterij, artem segregatoriam, separatoriam, destillatoriam,

toriam, Hermetis artem, Magisterium sapientum vocarunt.

CAPV TERTIVM.

De Chymia diffinitione, & Partitione.

Omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio (loquebatur Cic. i. off.) debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit, de quo disputatur, hoc etenim veluti primo lapide substrato, omnis deinceps, quæ sequitur partitio benè sibi constabit.

Nostri ut est instituti chymicâ facultatem tractare, ita definiemus, partem nimirum, tam practicâ, quam theoreticam comprehendentem: Est ergò chymia facultas naturalium rerum contemplatrix, ignis, siue alterius artificio quæcumq; corpora soluens, & coagulâs, vnde salubriora medicamenta eliciuntur. Contemplatur equidem chymia corporum principia, eorum cõpagem dissolviendo, quòd nisi hanc solutionem contemplatio sequeretur, vltra ad tot artefacta rectè instituenda progredi non posset, hæc tamen ignis ope adiuta, siue actuali, potentiali, vel fermentali perficit, ut ex inferiùs enarrandis clarum fiet.

Practicam dumtaxat partem nobis videtur Beguinum definisse in vestibulo Tyroc. chym. cum dixit: *Chymia est ars corpora naturalia mixta soluendi, & soluta coagulandi ad medicamenta gratiora, & tutiora concinnanda.* Ex tali solutione, & coagulatione profectò

per.

perfectiora educuntur medicamenta, quippe spirituosior, & exquisita est corporibus pars separatur, ex qua tota illorum corporum vita oriebatur, quam tamen partem crassior substantia, ex densis particulis compacta conseruabat, nimirum per huius crassioris substantiæ particulas diffunditur, & sub latibus veluti intrusa cohibetur. Attamen neminem latere arbitror hanc puriorem partem, melioremque corporum succum illum esse, qui tot, tantaque mirabilia patrat, & corporum sanationes perficit, morborum acerbitati resistit, corporumque constitutiones facile in pristinum reponit, ut propterea illa puriori parte separata, quod reliquum est, nulla vi, & energia præditum, ut inutile cadauer terra damnata non immerito à nostris nuncupatur. Salubriora certe, & tutiora isthæc sunt medicamenta, utpotè nullo profuso pacto naturam morborum in commodis implicitam per grauantia, & fastidientia; quippe chymicæ artis magisterio utile ab inutiles, & fæculento euellitur, nec naturæ morbo iactatæ operi relinquitur. Ipse quoque Galemus (cuius affectu hisce medicamentis hodiè oscitanter obstrepunt) qui chymiam, vel parum subodorauit medicamenta, pro parte saltem attenuare summoperè expetiuit, atque in dies angebatur, ut aliquem exquireret modum quo calidam, purioremque vini substantiam ab eodem vino extrahere potuisset; quippe exquisitissimæ virtutis fore ex eo diiudicabat, quia in paruo vis omnis comprimitur. Inde lib. 11. de simpl. med. facul.

facul. cap. 11. scripsit: *Quæ tenuium sunt partium medicamenta, ijs quæ sunt crassarum partium plus habent efficacia, etiam si parem sortita fuerint facultatem, nimirum quia melius penetrant.*

Omnis chymizæ partitio in tres species præcipuè resolvitur, prima vocatur aurifactoria, quam græco nomine Chrystopopeïam dicunt, quia metallorum imperfectorum in nobilissimum metallum aurum, transmutationi præcipuam dat operam. Alia est philosophica, quia ad naturæ cuniculos subeundos, & rerum proprietates dignoscendas quàm plurimæ instituuntur operationes. Alia deniq; medica ex hac parte humanorum corporum natura inspicitur, vnde ut eorundem salutem tutari possit nobilia medicamenta maiori vi, & efficacia prædita, nec iniucunda, sed grata quibushibet tutiora exquirat. Aeris quoque, & aquarum salubritatem, morbos aliaque ad humani corporis valetudines spectantia exactissimè vestigat. Attamen hanc partitionem ex ipsius chymizæ vario hominum vsu ad quàm plurima agenda profectam certè arbitror, etenim chymiam ex se artem à reliquis distinctam esse nemini in dubium cadere semper existimaui.

CAPVT QVARTVM.

De Chymia officio, Necessitate, & Dignitate.

OMnia, quæ in vniuerso cernimus, atq; in admirabili naturæ libro legimus, vsq; ad hanc diem profundo sinu abstrusa iacerent, nec tantarum rerum notitiam adepti ad secretiora, & nobiliora cõtemplanda prouecti essemus, nisi chymia dirigente, vsum ignis ad naturæ arcana aperienda adhibuisset. Huius namq; vsus quanti sit ad chymia operationes rectè institutas, illasq; ritè exequendas, ex hoc perspicuum sat esse potest, cum nec metallorum, mineralium, aliarumque rerum huius artis ministerio, siue solutiones, & fixationes, purificationes, & transmutationes percipissent. Ad hoc omnis chymia spectat labor, & officium, & quæ ad ignobilium in nobiliora metallorum transmutationem tanquam ad vnum scopum dirigit, nisi solutionis, purificationis &c. ministerio sine adiuta, omnis spes frustabitur, & opus. Hoc proprium est ipsius officium, vt purum ab impuro fecernat, siue spiritus inflammabiles è corporibus educat, siue sulphur, & sal separet; Videmus etenim spiritus inflamabiles è quolibet corpore educi substantiæ ethereæ tam affines, vt cuiuslibet vasis poros subeuntes euolent, vel vitrea, sint hermeticè obsignata, vix contineri queant: Hæc non nisi pars illa purior est in vnoquoque corpore dispersa, &

C

lati-

latitans, quæ veluti ætherea est facile mobilis, itaut singulorum corporum particulas spontè peruia peruat, ideòq; quantolocumque motu sit agitata illicò ignem concipit, & tota in flammam lambentem abit.

Sulphur quoq; secernitur huius substantiæ aliquatiter particeps in flammam vrentem facile erumpens, at tamen magis crassæ substantiæ in se admiscet, vnde flamma spiffior euadit, non vno, raroq; colore prædita ex varijs, densiusculis particulis constans, itaut alium motum superiores coni partes, alium mediæ, aliumque in basi ipsius coni flammæ nostris oculis cieant, vnde varij colores ex varia æthereorum globulorum in oculo existentium iuxta rectas lineas propulsorum agitatione animæ representantur; Vnde illud quoque obseruamus flammam tenaciùs hæere, vt propterea absumpta quid feculenti post se relinquat: non secus ac oleum, (quod sulphuris pars quædam videtur esse) chymico magisterio è corporibus separatum, huius crassæ substantiæ aliquid admiscere cuilibet satis manifestum est.

Sal tandem, quod secernitur, siue fixum, siue volatile quendam latitantem spiritum cohibere intuemur (magis tamen exaltatum in volatili sale, quam fixo, hic etenim supra partes substantiæ cuiusdam magis crassæ, seu terrestris, quàm illam sulphuris dicebamus, fixatur) vbi ipsa rerum semina insidere, & occludi non alienum à veritate videtur. Ipsamet experientia duce, comiteq; ratione docemur, nec terram in fructus germinare, & herbeculæ, vel minimum cespitem edere,

suo

suo sale feminali, ut ita dixerim, orbatam; loca siquidem montana, & maximè accliuia, uel prorsus sterilia euadunt, uel rara admodum herba circumuestiuntur, breui duratura, quippè aquæ lapsu ad decliuiora fertur unà sal cum ipsa aqua dilutum, ubi uerò in aliquas uallectulas deprimitur mons, ibi fertilior seges, & luxurians herbarum copia lætissimè frondet, nec ex stagnanti humore sal abluitur, imò magis abundat, cum aqua ex superna parte delabens illo sale referta, & inibi stagnans, illud quoq; deponit, totumq; à terra exhauritur. Vnde falsum est quod uulgò creditur sterilia hæc loca ex humoris defectu fieri, cum apertè falsum conuincatur, etenim propè montium cacumina ubi fontes perenni lapsu erumpunt, credibile non est, aquarum penuria uiciniora, & sūmiora loca laborare, quod etiam manifestum esse potest, si terra effodiatur continuò humor exiliet, attamen herbarum cespes, uel nullus, uel rarus progignitur; sed ubi aqua copiosius rigat proximum marginem, & uicina loca, muscosa quadam lanugine uestit, & ornat: Nullus igitur locus, etsi summus aquis destitui potest, quia aqua subter terrā permeat, perq; eius viscera hinc, inde delabitur, & ad superiora enitens euadit, uel filtrationis ope, uel euaporationis à continuo viscerum terræ calore ad frigidam eiusdem terræ extimam superficiem delata, ubi impingens, à frigore densata guttatim in stillicidia decidit. In sale igitur terræ semen residet, nec ob aliud campi stercoreantur, & stipula incenditur, nisi ut pinguior fiat, ni-

mirum sale copiosiore abundet: Stercus, & cinis multum salis nitrati, & alkali continet. Atq; vt id magis, magisque ratum fiat; & testatum non prætereundum illud puto quod complurium obseruatione dignum fuit, sal è vegetabilibus, alijsq; corporibus separatum, cù vasis parieti adhærescens, paulatim concrefcit, vegetatis plantæ, semini, & folijs, à quibus elicitur in bullas gliscens; ità assimulatur, vt quandoq; difficile non fit ex ipsomet sale plantam dignoscere, quod non immeritò philosophantium ora, oculosq; in se conuertit, & rapit.

His, alijsq; partibus corporibus spoliatis, id quod remanet apud chymicos caput mortuum nuncupatur, non tamen omni re denudatum, vt prorsus inutile sit, nam aliquam salis, alteriusue rei particulam licet exilissimam continet, ita tamen vt hac priuatum restat tandem terra quædam, quam vtpotè nihil in se vtile admiscens dānatam vocarunt. Hoc præcipuū est chymicæ officium, supra quod cæteræ quæ instituuntur operationes, tahi substruuntur fundamento.

Horum omnium necessitas ex illo innotescet, tùm quia ad vitæ vsus est cōparata, tùm ad naturæ arcana diligentius exploranda. Quot, quantaq; nobilia medicamenta parentur, à quibus nostra vita vsq; ad lapsātium annorum cursum satis benè firma conseruatur, cuilibet ex inferiùs enarrandis patebit, nec id solum præstat, verùm absq; eo quod fastidij periculum vrgeāt medicamina sub parua mole compressa componit ma-

iori

iori vi prædita ad mala propellenda, morbosq; profligandos: Nec naturales corporis functiones à natura absolui possent, nisi ipsa chymica quadam arte vteretur, quippè fermenti ope cibum concoquit, & purum ab impuro secernens in omnes corporis partes distribuit, aliaq; perficit, quæ relinqui breuitas nos monet. Hanc artem philosophi ad naturæ aditus, & secessus penetrandos, vt liberiori pede excurrentur, traduxerunt, & vtpotè apprimè necessariam non sine vberto fructu amplexati fuere, qua profectò aperta, omnibus patefacta est ianua, & strata fuit via ad illud philosophiæ studium excolendum, quo nostra ætas melioribus auspicijs nata, quàm priora sæcula, beata fuit, vt non modò antiquorum forti non inuidendum nunc fore arbitror, verùm in maximam felicitatis partem semper duco, in hæc tempora inuidisse, quibus omnes penè naturæ thesauri reserati largiori pènu nobilitati homini philosopho se demonstrant, non immeritò namque hoc philosophiæ studiũ ad delectationem animi, mentisque iucunditatem comparatum, sine quo hominis nomine indigni omnes videmur, cum vt loquebatur Cic. I. Academ. 9. *Nec vllum vt apud Platonem est maius, aut melius à Dijs datum munus homini, ad summum perfectionis fastigium est euectum;* Summa hæc laus omnis chymix danda est, quippè nec per experimenta philosophari concessum esset, vnde ratio solidior confurgit, nisi chymia vsum ministrasset, & modum, nec salubriora medicamenta ad corporum sanationes col-

lata

lata instituerentur, & eorundem constitutio cognosceretur, nisi chymia dirigeret, & philosophia varijs huius operationibus facundata contemplaretur, ita vt altera alterius ope, & consilio vigeat, & polleat.

Ex his, quæ hæcenus dicta sunt nõ difficile erit cui-libet satis apertè cernere dignitatem ipsius chymia, ideoque nõ multum laborandum in hoc existimo: Siquidem siue eius originem consideremus, siue progressum, semper nobilissima, nõdum digna ministeria tractauit, & ad altiora animum adiecit. Peperit hanc artè spectatissimum illud desiderium transmutationis imperfectorum metallorum in perfectiora, vt auro mortalium sitis accenderetur, atq; vt id assequeretur, & voto cuncta cederent ad naturæ librum euoluendum se addixit, inde rei difficultate subacta (non dixerim vanitate) locupletiolemque auri venam effossa (verum nempè philosophandi fontem) ad naturæ penetralia recludenda se conuertit, vnde inexhaustæ in dies semper succrescunt venæ, & quia sub naturæ censu microcosmi quoque venit contemplatio, eius considerans structuram non pauca adinuenit, quibus eiusdem conseruatio stabiliretur, quæ omnia non modo eius dignitatem supra alias artes, & nobilitatem demonstrant, verum eminentiam, vt procul ab omni dubio videatur illis meritò dignam nominibus, quibus antiquiores ornarunt.

CAPVT QVINTVM.

De Chymia Sectis

MVndus vt rerum varietate componitur, atq; nõ vna, eademq; facie vestitur, ita hominibus velle suum cuiq; inest, nec eodem voto viuunt, inde tam variæ sunt hominum, tamq; discrepantes in vna re sententiæ, quod admirationi non sit; nos quotidie litium assiduo conflictu iactari, & dissentionibus agi: Non secus ac in cæteris rebus qui chymiam excoluerunt, non in eadem sententia sunt constituti, sed in varias sectas diuisi, quisq; pro sua acerrimè cõtendit, quorum nobis molestum non erit dissumerare.

Omniũ prima Arabum fuit, apud quos maximè claruit, sed magna, & meliori sui parte mutila, vt potè metallorum dumtaxat transmutationibus addicta, auri cupidine illecti, cuius constructioni omnibus neruis contendebant, complures effloruerunt auctores, quos Andreas Libavius in exam. Paris. schol. cõtra chym. lat. recenset.

Nec minùs illa Monachorum manca fuit, quæ post Arabes effloruit, multis siquidem Aristotelicorum præiudicijs obuoluta, licet Albertum Magn. Raimundum Lullum, alios huius farinae Viros habuerit.

Harum illa celebratior est Hermetica, tam antiqua, quàm noua à Paracelso vna, altera ab Helmontio in-
stituta.

stituta; Theophrastus siquidem Paracelsus Anno à partu Virginis 1493. in Heluëtia natus, nè dum à patre in chymia institutus, verùm florentissimis in hac arte viris traditus fuit, qui nouam ingressus viam, nouam doctrinam, & philosophandi methodum in lucem protulit, & licet subtilissimis disquisitionibus naturæ penetralia sibi visum fuerit ingressum; attamen toto errauit cælo, dum potiùs densiorem nubem obduxit, sua non dixerim obscuritate, & tenebricosa iactatæ mentis infelicitate, sed confusa, nunquam sibi constante doctrina, quæ nocte ipsa cæcior tantam caliginem adduxit, vt animos potiùs fatiget; quam vel minimum roboret, abijciat, quam attollat. *Cothurno*, vt dicunt *versatilior* videtur, quippè principia, quæ ad naturalium rerum contemplationem summa firmat industria, sapissimè euertit, alijs, vel de nouo confictis, vel ex diametro pugnantibus, multoties negando, quod affirmauit, & quam statuit doctrinã, se ipsum oblitus magno molimine aggredi conatur, ita Paracelsus Paracelfo pugnat, & fecum ipse acerrimè contendit. Quam plurima loca infinitis propemodùm scatent paralogismis, & omnia ex composito vernacula conspurcata, & obtenebrata dialecto. Non rarò nebulosus homo turture loquacior velut principis naturæ comes esset, & minister fumos vendit, ut liberè cum Horat. loqui possimus: *Quid ferat hic tanto dignum promissor hiatu*. Sed quod magis est curiositate dignum insensus Galeno, & ipsum subfannans, in Galeni dicta relabitur, elementa, & quali-

tates supponit; aliaq; Galeni exscripta figmenta à bona philosophia aberrantia; dicam de huius ingenio, vt celebre illud extat apophthegma, *benè currit Theophrastus, sed extra viam*; Attamen vt verum fatear in Theoria infelicioꝝ Vir, in praxi felicissimus fuit. Sed prætereundum non puto digito velut eius principia monstrare, quippè eius famæ rumor apud omnes increbuit.

Non multùm ab Anaxagora (qui omnia in omnibus inesse voluit, nec de nouo quid fieri, sed quod latebat segregari) dissidet Paracelsus: Elementa, vt rerum matrices, & thecas omnium semina occludentia posuit, quæ inanitates, seu vacuitates vocauit, vt pro cunctorum corporum receptaculis statui possent. In duos globos vniuersum distinxit: Superior (qui firmamentum, seu cælum dicitur) ignem, & aerem continet; inferior terram, & aquam. Quinq; rerû principia esse voluit, duo passiuia visibilia, seu materialia, tria actiuia inuisibilia. Primi generis sût *terra damnata*, quia sicca omni actiuitate nudata, tantû emplastica vi prædita est. *Phlegma*, quia insipidum nullo odore, sapore, tantùm humidum est, hæc duo principia *Relollaca* appellantur à Theophrasto, vtpotè nulla seminum vitata, vel quidquam agentia: Vulgaribus elementis correspondent, terræ scilicet, & aquæ. Secundi generis sût *Mercurius*: ab ipso definitur, est humor acidus æthera permeabilis, subtilissima, viuifica, & spirituosa, substantia, vitæ pabulum, & Vsa, siue essentia, forma, vel for-

mæ instrumentum. Vocatur varijs nominibus, nempe spiritus, spirituale, mouens, informans, intelligentia, intellectus. *Sulphur* est humor ille oleaginosus, substantificus, caloris conferuator, primigenius partium, vegetandi, transmutandi instrumentum, dulcedinis, & odorum scaturigo. Vocatur agens, natura, & iudicium, anima, forma, principium formale, & inflammabile. *Sal* est principium omnis firmitatis, & soliditatis auctor, per quod corpora dissoluuntur, coagulantur, deterguntur, vnde sapor omnis emanat. Vocatur corpus, patiens, principium fixum, materia, materiale.

Hermetica noua ab Ioanne Baptista Van-Helmont instituta Aristotelis, Galeni, & Theophrasti præiudicijs non sanè libera, eorumq; tricus sæpissimè obtexta, etenim qualitates cum istis supponit, Paracelsiam quandoq; deformat, vt reformet: Philosophiam incohauit (vt Cic. Varroni dicebat Academ. 1.) *ad impellendum satis, ad docendum parum.* Verùm theoriæ nitore nõ certè aspernanda, duo statuit rerum naturalium principia, *Aquam, & Ens seminale*, de quibus infra.

Altera secta ex his confluit, quam Galeno-chymicam appellant. Firmitatem rerum chymicarum oculatiores Galenici respicientes, non audentes, nec valentes negare, terra, mariq; vt dicitur, conati sunt, Aristotelisque principijs, & desirijs explicare, & associare; Sed mare cælo miscere dubium non est. Quid commune habent chymicæ principia cum horum commentis? Aliam, non Aristotelicam philosophiã addiscat oportet,

tet, qui chymix animus aduertere intendit. Ex hac enim agglutinatione dubito quin monstrum illud nascatur Horatianum.

*Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne:
Spectatum admissi risum teneatis amici.*

Vel illud Aristotelicum apud Scholas celebratissimum, Entis rationis.

Nos verò in hisce institutionibus hanc Spartam nõ aggredimur aliorum principia per trutinam traducere, sed experientia duce veritatem assequi conabimur.

Verum quia corporum transmutatio, & virtus in principijs componentibus residet, idè vt clariori luce ad eorum virtutem eliciendam procedamus, aliqua de eorum principijs prægustabimus, nè sicco vestigio rem aggredi videamur.

CAPV T SEXTVM.

Præsupponuntur aliqua de corporum naturalium Principijs ad dicendorum intelligentiam necessaria.

SPagyrica facultas, dum naturalia corpora medijs varijs ignis operationibus tractat, vt vtile, ac purum ab illis educat, reiectis inutilibus eorum impuritatibus, non aliter id perficit, nisi separando eorù prin-

cipia, à quibus naturæ corpora in esse, & operari cōstituuntur; nam cum omnis corporum virtus, ac operatio à chymicis quæsitæ ex illorum essentia pendeat, & omnis essentia, ex principiorum componentium esse prodeat: hinc antequam varias ignis operationes ad principiorum separationem directas examinandas aggrediamur, aliqua de principijs naturæ lumine hic præsupponenda duxi, & quidem.

Primò supponendum omnia corpora naturalia ex duabus tantum constitui causis, siue initijs, in esse, & operari, materia scilicet, & efficienti intrinseco, seu materialiter constare ex aqua, essetialiter verò, & quidditatiuè ex ente seminali, siue interno spiritu, efficienti intrinseco, quem lumen appellamus.

Patet naturæ lumine, & quidem quo ad primã partem, quod scilicet omnia naturalia materialia constent ex aqua demonstratur experientia ab Helmontio adducta, Tract. cui tit. complex. atq; mist. elemētal. figm. §. 30. p. m. 68. inquit: *Omnia vero vegetabilia immediate, & materialiter, ex solo aquæ elemento prodire hæc mechanica didici. Cæpi enim vas terreum, in quo posui terre in clibano arefactæ libras 200. quam madefeci aqua pluuiæ, illique implantavi truncum salicis, ponderantem libras quinque, ac tandem exacto quinquennio, arbor inde prognata pendebat 169. libras, & circiter uncias tres. Vas autem terreum, sola aqua pluuiæ, vel destillata, semper (ubi opus erat) maduit, eratque amplum, & terræ implantatum, & ne puluis obuolitans terræ commisceretur,*
lamina

lamina ferrea, stanno obducta, multoque foramine peruia, labrum vasis tegebat. Non computavi pondus foliorum quaterno autumno deciduorum. Tandem iterum ficcaui terram vasis, & reperta sunt eadem libra 200. duabus circiter uncijs minus. Libra ergo 169. ligni, corticum, radicum, ex sola aqua surrexerant.. Ex adducta mechanica, sicut a portè patet, vegetabilia materialiter ex solo aque elemento prodire: sic proportionaliter de cæteris huius orbis productis seminalibus, mineralibus scilicet, & animalibus pronunc discurrere poteritis, cum demonstrationes, quæ ex animalibus, & vegetabilibus huc adduci possent, breuitatis causa omitto.

Quò ad secundam nostræ suppositionis, partè quòd scilicet essentialiter vnumquodq; corpus ex ente seminali, siue spiritu intrinseco, siue luce tanquam principio omnis motus, ac formationis, & alteritatis corporis vniuscuiusq; in quo talis conditur spiritus, facile etiam demonstrari potest lumine naturæ, & quidem.

Primò, quia omnes quas videmus corporum operationes alij tribui agenti nō possunt nisi intrinseco huic spiritui in eorum aquæ centro condito: Etenim ei agēti tribuere debemus actiones, quo posito eę ponuntur, & quo ablato, auferuntur: manente tamen hoc spiritu in intrinseco corporum nucleo, talia corpora conseruantur in suo esse, specificataq; edunt actiones, & ablato, corpora destruuntur, & omnes actiones auferuntur: Nam si omnia semina uegetabilium e. g. quæ aliàs tali spiritu ditata, fecunda sunt illo destituantur infecunda,

da, ac inutilia euadunt, nec amplius talia semina in vegetabilis productionem aspirant, haud quaquam operantur, sed veluti inutilia cadauera omnium operationum specificarum expertia iacent : ita si supra triticum v.g. vel aliud semen, alias facundum, acetum asperges, aut fermentum in eo aliter excitabis, statim comperies talem spiritum fermentali conturbatum motu, euanescere, vnde talia semina infæcunda redduntur.

Secundò talem spiritum esse tanquam essentialē constitutum, seu entelechiam omnium corporum luculentius demonstrat spagyrica : Nam si vinum, ceruisiā vel alios vegetabilium succos prius fermentatos distillaueris, statim leuiusculo ignis calore ex eis elicies substantiam quandam volatilem, ætheream, inflammabilē totius concreti crasim, atq; naturam redolentem, hac substantia, dum talia corpora priuantur, remanent veluti inutilia phlegmata omnis saporis, odoris, vel alterius actionis expertia.

Supponendum secundò corpora omnia naturalia, suas mutationes, siue generatiuas, & substantiales, siue alteratiuas &, accidentales in hoc orbe subire solius fermenti beneficio, quod vt dicemus, nihil aliud est, nisi quædam indita excitatiua potestas promouens internum corporum ens seminale, quod omnis motus in corporibus est initium, & causa, vt infra demonstrabimus. Condidit namque; Altissimus ille rerum patrator singula corpora in hoc sensibili orbe, quibus proprium dedit esse per ferax illud verbum

bum fiat, ac fœcunda etiam benedictione, terram (*quæ aliàs inanis erat, & vacua*) postquam seminibus, animalibus, mineralibus &c. repleuit, indidit quoque illis potestatem crescendi, ac multiplicandi super terram, ut scilicet successiuis generationum periodis illam replerent. Hoc igitur, quo mediante creaturę omnes in suas mouentur productiones, aliosque motus, fermentum vocant spagyrici, estque diuersũ iuxta vnus cuiusque interni seminis, siue spiritus seminalis, vnus cuiusque corporis diuersitatem. Sed hæc clariùs patebunt ex dicendis cum de igne fermentali.

Supponendum tertio, differre inter se vniuersi corpora propter interni ignis, seu spiritus in penetrabilibus aquę concepti formam, siue Ideam secundum situm, vel figuram in eo ideatam, siue impressam, quæ dum in materia exprimitur, materialem quoque format corporum differentiam. Quam ideam nacta fuere producta naturalia in initio eorum creationis, dum per verbum fiat, fuit extra causas posita illa essentia, siue idea, eo modo quo in mente Creatoris erat ideata. Sic essentia, seu primum cõstitutiuum, sicut & primum distinctiuum, seu principium motus, & quietis (quæ synonyma sunt) corporum naturalium est idea, quæ internum corporum spiritum, siue sementem determinat, illique communicat vim seminalem corporum naturalium productiuam.

Hæc de rerum naturalium principijs libaui, quia eorum vsum ad dicendorum intelligentiam per necessarium existimo.

At

At quoniam apud nonnullos spagyricæ facultatis professores consuecta est Paracelsianorum principiorû, *Salis* scilicet *Sulphuris*, & *Mercurij*, seu *salis*, *liquoris*, & *balsami* vsurpatio. Hinc pro huius rei coronide hic nobis dño remanent inquirenda. Primò, quid Paracelsus intelligat per hæc sua principia. Secundò an veri principij rationem habeant. Pro qua re.

Supponendum quartò, quòd media ignis anatome tres substantiæ, triplici specie, seu forma inuicem distinguibiles è corporibus vniuersi educi solent à Spagyricis, quas ob analogiam, quam dicunt cum *sale*, *sulphure*, & *mercurio*, ità appellauere Paracelsistæ cù Paracelso, easque tanquam rerum naturalium principia asseruere.

Et quidem primò media destillatione, quandoque è corporibus educitur substantia quædam ætherea, volatilis, facilè inflammabilis, ac sulphurea, & ob analogiam, quam dicit cum minerali sulphure, sulphur appellatur. Hanc etiam substantiam balsamum dixerunt, tùm quia balsamica vt plurimùm pollet virtute, tùm etiam quia ex eius conseruatione in corporibus balsami ad instar, ea à corruptione præseruat & ex eius educatione illa statim corrumpuntur. Appellant etiam ignem vitalem, tùm quia omnis calor vitalis corporum ab eo prodit, tùm etiam quia sulphurea dicta substantia, dum è corporibus educitur, ignea præstat vi, vt dicemus cap. de Igne potentiali; tùm quia eo excitato, aut è solari lumine per conum in pũcto vnito, aut ab alio igne

igne producitur, & accenditur in corporibus ignis. Vocant demùm dictum sulphur animam, quia sicut anima, siue internus spiritus corporum continet crassim, speciem, ac essentiam, à qua omnes emanant corporum actiuitates, ità animaduertentes hæc à dicta sulphurea substantia prodire, animam ideò eam nuncupauere.

Secundò mercurium vocant liquorem quendam acidum permeabilem, qui ob analogiam, quam habet cum vulgi mercurio, sic eum appellant. Nã sicut mercurius est radix, & materia omnium metallorum, ità vt iunctus soli sit sol, iunctus Veneri in Venerem degeneret, &c. ità quoque liquorem hunc ceu corporum omnium materiam dixere, aded, vt in ligno sit lignum, in brassica sit brassica, in lapide lapis, &c. Vocant etiã hunc liquorem humidum radicale, quia secundum eos est radix, & pabulum sulphuris, in quo tanquam in sua radice stabulatur, gliscit, operatur.

Tertiò demùm sal inquit esse corpus, siue principium illud fixum mirandis virtutibus præditum, omnium saporum, & soliditatis corporum auctorem, appellantq; sal ob maximam similitudinem, quam habet cum sale communi, dum è corporibus extrahitur.

Hæc inquit esse rerum naturalium principia actiua Paracelsistæ, quibus duo alia addunt principia, que passiuam materialia, & omnis virtutis expertia asserunt, & sunt illis *Terra damnata*, & *Phlegma*, quæ tamen cū nihil agant secundum ipsos inter vera principia essentialiter

E

tialiter

tialiter participantia, non numerantur. Tria autem supra enumerata aiunt essentialiter principia esse, & mutua Sigizia inter se vnita corpora naturalia constituere asserunt. Hinc vocatur ab eis sal materia, sulphur forma, mercurius spiritus. Sal patiens, sulphur agens, & & mercurius informans, vel mouens. Sal principium fixum, sulphur inflammabile, mercurius vaporosum. Sal materiale, sulphur formale, mercurius spirituale. Sal ars, & sensus; sulphur natura, & iudicium; mercurius intelligentia, & intellectus. Demùm præcipuè asserunt, quòd sal se habeat vt corpus, sulphur vt anima, & mercurius vt spiritus.

Ex quibus breuiter hic adductis rectè percipere poteritis quid sibi velint Paracelsistæ per sal, sulphur, & mercurium, ac quomodò ad varia componèda corpora per eos còcurrant. Videndum nunc est, an veri principij rationem habeant; hinc

Supponendum quintò, Paracelsistarum principia verè, & realiter non esse prima principia, ex quibus, vnumquodque corpus componitur, & in suo esse constituitur, sed ea nihil aliud esse nisi substantias in corporibus pro feminum exigentia productas, siue ignis astituitate ex illis eductas. Non tamen esse primas, & simplices, vt principia, sed ex aqua, & ente seminali diuersimodè compositas pro vniuscuiusque feminis exigentia.

Demonstrari id faciliè per ignem potest, quia dicta tria inuicem transmutantur, & resoluuntur in alia se
 ipsis

ipsis simpliciora: ergò dicta tria realiter, & verè nò participant, cum ipsa ex alijs componantur, neque sunt prima, ex quibus omnia corpora componuntur, cum non omnia corpora in ea resoluantur. Probatur experiètijs, quibus compertum habemus, tam mercurium, vt aiunt, quàm sulphur in sal transmutari secundum vnâ partem, & in aquam elementalem secundum aliam, manente deinde ipsa aqua non resolubili in alia principia, tam ab arte, quàm à natura. Sic omnis res oleosa, siue sulphurea, siue mercurialis per attackû salis alkali secundum vnâ partem in salem, & secundum alias in aquam elementalem resoluitur, vt si spiritus vini v. g. vel alia similis sulphurea inflammabilis vegetabilium substantia, ex sale tartari, aut sibi simili cognato distilletur, pro decima sexta parte transmutatur in salem, & reliquum totum quod destillat, est simplex elementalis aqua. Rursus omnis sal alkali ad dita pinguedine, vel simile aliud per quod feminis coagulâtis nexus dissoluitur, etiâ in aquam trâsit, vt in sapone, & similibus accidit. Præter quâquòd omnis sal alkali antea sal non erat in mixto, sed combustionem fit sal, per colliquationem scilicet spiritus interni seminalis cû aqua, non secus ac Arsenicum, & sal nitrum ambo volatilia per mutuam colliquationem fixantur, &c. Maneat nunc ergò tria Paracelsi principia, vel producti à corporum naturalium intrinseco semine, vel ab igne educi; nam alibi clariùs patebit ea componi ex aqua materialiter, & ex ente seminali formaliter siue essen-

tialiter; hic autem per tempus non licet in theorijs vlti-
teriùs immorari, sed his sufficienter pro dicendorum
intelligentia præsuppositis, ac libatis; vt ad nostrum in-
stitutum redeamus, sit.

CAPVT SEPTIMVM.

Explanantur voces abstrusiores apud chymicos vsurpatę.

NE in vocum obscuritate, quibus chymia vtitur,
hallucinentur Tyrones, eas breuiter enuclea-
re necessarium ducimus; nam peculiaribus, ac proprijs
chymici vtuntur vocibus, quę vel ad arcendos prophano-
s, vel ut vtantur sermone Paracelsi vernaculo, (qui
proprio idiomate hanc artem scripsit) in chymia vsur-
pantur: operę pretiũ igitur duximus, magis necessarias,
& abstrusiores chymici idiomatis explicare, sit igitur.

A R T. P R I M V S.

Metallis, attributa nomina enucleantur.

CVM chymia operationes suas ad materiam me-
dijs instrumentis, & ministerijs dirigat, nè sine
ordine in hac re procedamus, priùs ad materiam spe-
ctantes voces, deinde ad instrumenta, & ministeria,
postremò ad operationes explicemus.

Metalla enim Platonici Proculus primus Plane-
tarum

tarum nomine appellavit, quem secuti chymici, vel ab analogia ducti, vel vt aliquam operationem explicando indoctis occultarent, singulis metallis singulorum Planetarum nomina, & characteres illis ab Astrologis attributa assignarunt, & primò.

Metallorum nobilissimum aurum, præstantissimi planetarum Solis scilicet nomine, & characterè signarunt.

Argentum Luna appellatur, & Lunæ characterè insignitur.

Ferrum Martem nominarunt, & Martis characterè signauerunt.

Argentum viuum, vel Hydroargentum ob Mercurij similitudinem, à Mercurio nomen, & signaturam accepit.

Stannum Iouis nomine, & Characterè, decoratur.

Cuprum, siue Aurichalcum, Veneris, & nomine, & characterè gaudet, tum ob analogiam, tum quia in Cypro Veneris insula abundantius, & nobilius reperitur.

Plumbum Saturno debet, & nomen, & signum.

Vlteriùs Solis nomine, & Microcosmi, Cor à chymicis aliquando significatur, & hoc vt volunt, quia sicut à solis motu, totius macrocosmi pendet armonia, ac conseruatio: sic à cordis motu microcosmi quoq; pēdet vitalis cōsonantia. Vnde aliqui hac ducti analogia aurum cordi amicum asseruere. Sic quoque Lunæ nomenclatura cerebrum denotat, & cerebri morbis ab argento accersitis medicaminibus occurrere prætendūt.

Sed

Sed hæc nimis à re nostra aliena videntur; nam nos probabimus, cum de medicamento essentia agemus, non ab imaginatis Planetarum analogijs, sed ab interno Astro vniuscuiusq; medicaminis vitæ nostræ symbolicè applicato morború perfici curationes, ipsa operante natura, quæ secundum Hippocratem nostrum *morborum est vera medicatrix.*

Virtutem quoq; siue potentiam rerum, nedum mineralium, sed etiam vegetabilium, & animalium ex præparatione acquisitam, Astrum chymici appellare consueverunt, an quia corporum illa energia ad Astralé, Æthereamque essentiam exaltata, Astrorum ad instar per suum Blas in morbis depellendis operatur; an verò quia secundum Arist. 2. de generat. animalium cap. 3. corporú semina per correspondentiam elemento stellarú explanare nituntur, vnde defæctas è materiæ impuritatibus chymici ministerij beneficio rerum virtutes, Astrum appellant; An deniq; quia aliqui Astrologis nimis credentes, putant à cælestibus cõstellationibus ortas.

Sic quoque eodem præiudicio ducti aliqui Tetrarchias veluti in hisce inferioribus singulis tribuunt planetis. Soli enim è mineralibus aurum. E gemmis carbunculum, rubinum, hyacinthum, ætitem, & succinum, quæ omnia solaris vocant. E vegetabilibus, omnia aromata, acetosam, boraginem, buglossam, calêdulam, chelidonium, heliotropium, hypericon, cichorium, & similia. Ex animalibus leonem, &c. quæ generosa, & hilaria sunt. Lunæ

Lunæ præter argentum, è mineralibus subiiciunt alumen, corallia, & similia. Ex vegetabilibus Agnum castum, alkekengi, & similia. Ex animalibus canem, capram, &c.

Saturno ex mineralibus plumbum, sapphirum, magnetem, & omnia terrea, quæ dicunt fusca, & ponderosa. Ex vegetabilibus Apium, opium, herbam paridæ, &c. Ex animalibus Bufonem, & omnia solitaria, nocturna, & tristia.

Veneri cuprum, Berillum, coriandrum, &c.

Mercurio argentum viuum, althæam, anisum &c.

Sic enim quoq; Zodiaci signis subiectas esse volunt omnes materias à chymia tractandas; hinc proinde, herbas, semina, & radices iubent colligi debere, cum sol hoc, vel illud ingreditur signum, cui illarum quælibet subijci asserunt. Sed hisce, & similibus omissis somnijs tanquam vanis fabellis in reali philosophia immittis, ad vtiliora accedimus. Qui verò plura de his desiderat, legat *Caristerum*, qui ad tædium vsque hæc insinuat.

ART. SECVNDVS.

Mineralium attributa nomina exponuntur.

Antimonium ænigmaticè dicitur lupus, quia vt lupus omnia ferè animalia vorat sic etiam Antimonium omnia metalla, præter aurum, absumit. Dicitur

citur Proteus, quia ignis beneficio multiplices colores induit. Vocatur etiam radix metallorum, quia quasi fundamentum illorum est; omnibus enim metallis adiacet, vnde à nonnullis statuitur ipsorum minera. Appellatur etiam Saturnus Philosophorum à voracitate ipsius, quia destruit, & absumit omnia metalla, siue quod Plumbi naturam sapiat, siue quia multi ex antimonio, philosophorum lapidem fieri autumant, & ob easdem rationes dicitur quoq; Magnesia Saturni. Vocatur denique Aries, quia cum Sol, Arietis signū graditur est lucidior, ita aurum per antimonium repurgatum, splendidissimum nanciscitur colorem.

Arsenicus dicitur fuligo, seu fumus metallorum.

Alumen dicitur grecè stypteria, Arabicè scēb, seu feb.

Salnitrum vocatur Cerberus chymicus, quia sicut poetæ de inferorum cerbero trifauce fabulantur, ita spagyrici de salenitro dicūt esse vegetabilium, mineralium, & animalium vniuersale menstruum. Dicitur sal infernalis, quia inflammabilis. Sal ferreus. Serpens terrenus, quia in terra viuit. Sal sulphureus. Sal Anderone, Anatron, Hermetis, Baurach, Cabalatar, & sal petræ.

Sal Armoniacum aliud in arenis Lybicus cōcrescit, aliud nostra ætate factitium est. Dicitur sal solare, quia dissoluit solem, scilicet aurum, Aquila cælestis, sal mercurialis philosophorum, sal cælestis, &c.

Sal gemmæ dicitur etiam fossile, ex eò quia eruitur in fodinis, gemmeum verò, quia splendet gemmarum ad instar.

Sal

Pyrotechnia Lib. I. Cap. 7. art. 3. 41

Sal anatron dicitur sal ex Vſnea lapidea tractum.

Sal, quod acutiem habet dicitur à chymicis Alem-
broth.

Viride æris dicitur Ziniar, & Zadir, quod nomen
Veneri competit.

Vitriolum dicitur etiam Alcoth, Azeighi, Aregi.

Vitriolum rubrum dicitur Azudich.

Vitriolum liquefactum, aut vitriolatum significat
vitriolum de minera tractum, & liquidum, quod coa-
gulari nequit, vel à minera æris tractum. Vitriolum
nouum, est vitriolum album.

Marchasita dicitur Zeatuilster, Zitter.

Auripigmentum dicitur Zarnich, & Zarnech.

Sulphur à Paracelfo appellatur resina terre, siue pin-
guedo, Alnerick, kibrith, Rabric, Alphebriock, Alchi-
bith, Aneriock, Alcebris, Akiboth.

A R T. T E R T I V S.

*Attinentia ad animalia, & Vegetabilia nomina
explicantur.*

VSnea est muscus, vel plantis arboreis, vel lapi-
dibus, vel ossibus animalium adnascens.

Medulla in plantis, mediam plantarum partem, &
molliorem, quæ etiam cor, & matrix dicitur, significat.
In animalibus verò, tum adipem in eorum ossibus cõ-
tentum, tum molliorem illam partem, quæ & in spina,

F

&

& in cranio reperitur, denotat. In mineralibus quoq; medulla est pars illorum molliuscula, quæ etiam in faxis nonnunquam obseruatur.

Album græcum est stercus canis.

Zibettum occidentale est stercus hominis.

Acetum quãdoq; significat liquorem quemcumq; acidum, sed vt plurimum ex vino factum.

Lanugines in plantis sunt filamenta tenella extimæ cuticulæ illarum instar lanæ ibi adnascencia, vt videre est in Verbasco.

Venæ plantarum sunt fibræ, quæ in ramulos diuisæ in illarum folijs apparent.

Signatura est quid signatum in medicaminibus, sed in plantis præcipuè à similitudine illius vires indicans.

C A P V T V L T I M V M.

Instrumenta, & operationes Chymico vsui inservientes describuntur.

Multis vtitur instrumentis chymia ad suas perficiendas operationes, ideò prius instrumentorum adducemus suppellectilem, deinde verò operationes eius explicabimus.

Et instrumenta quidem sunt fornaces, vasa, lutum sapientiæ, & reliqua ad hæc attinens suppellex.

Fornaces sunt instrumenta, quibus chymia operationes peraguntur, à quibus denominantur destillato-

riæ,

riæ, reuerberatoriæ, & his similes. Pro quibus contruēdis, habeas lateres, & terram pinguem, siue figulinam, quam misce, & subige cum arena, fimo equino, vel simul alia substantia filamentosa, & quandoque etiam aqua falsa.

Vasa vitrea semper sint pro chymia operationibus peragendis, quæ si desint, adhibeantur terrea, sed vitreata, ut vocant. Artifices vtuntur etiam metallicis quandoq; & præcipuè æneis; ab his tamen abstinendū est, quando materia, quæ destillantur acres sunt, vel mēstrua acida. Nam hæc in metallis suas exerūt actiones, atq; illa erodere valent. Poteritis verò illis uti tantum in destillatione vegetabilium, quæ talem aciditatem non habent.

Vitrea vasa varias habent formas, quatenus varijs destinantur vsibus, & primò

Circulatorium est vas vitreum, vbi infusus liquor nunc ascendens, nūc descendens circulatur. Huius generis vasa sunt, sed duo præcipua.

Pellicanus est vas ita nuncupatum à figura Pellicani pectus suū rostro fodientis, quod repræsentat, amplo scilicet vêtre, in angustius collum vergente, quod retortum, & recuruatum in ventrem immittit, habens propterea in summitate exitum, per quem liquor infundi possit, qui exitus postea infuso liquore, Hermetico, vel alio sigillo clauditur pro liquoris circulandi exigentia.

Dicta est alterum vas circulatorium duabus alis, vel

F 2 vtroq;

vtroq; brachio lateribus applicato constructum, cuius inferior pars est ad modum cucurbitæ, cui impositus est Alembicus habens in superna eius parte os infundendo liquori necessarium.

Circulatio est liquoris puri per circularem solutionem, & coagulationem, vi caloris exaltatio, vt volatilior, & spirituosior illius pars cōtinuò eleuari, & decidere possit, vt purum ab impuro separetur, &c.

Circulus est instrumentum rotūdum ex ferro factū ad vitra diuidenda idoneum. Perstringūtur autem hoc instrumento vitra, sic: Circulus candens factus vitro opponitur, & tādīū retinetur, donec vitrum incalescat, & dum adhuc feruet, immittitur aquæ frigide guttula.

Crucibulum est vas fusorium ex terra factum, igni contumacissimo, vt resistat, acutiore basi, & tereti in ampliorem capacitatem, tām triangularem, quàm rotundam desinente, ad fundenda, & liquanda mineralia factum.

Cucurbita est vas plerumq; turbinatum in cucurbitæ formam excrescens, hæc aliquando fundo est globofo, aliquando plano.

Cucurbita cæca est, quæ in summitate Hermeticum habet sigillum.

Hermeticè sigillare est sigillo hermetico vas claudere, quod fit cum Vitrum media fusione in vasis summitate vnitur, & clauditur, vel in lateribus, si latera sūt aperta &c. nè quid liquoris expiret.

Potest etiam quandoq; sigillum fieri pasta, luto cum
aqua

aqua falsa subacta, vel calce cum oui albumine con-
quassata, &c.

Aues hermeticæ sunt spiritus illi, qui in circulatorio se se contorquentes, & in gyrum commouentes, ascendunt, & descendunt.

Bocia idem significat, ac cucurbita, dicitur etiam Beton, Baton, & Atanor.

Capitellus, siue Pileus, tegumentum est, cui cucurbita supponitur.

Alembicus nunc totum Capitellum, siue pileum significat, nunc capitellum, & cucurbitam simul.

Excipulum, siue receptaculum, siue recipiens est vas illud, quod rostro pilei, seu alembici ad excipiendum liquorem destillantem imponitur.

Vesica est vas metallicum ex cupro, vt plurimum, in formam vesicæ, vel oui, duorum, vel trium pedum altitudinis.

Retorta siue cornuta est vas globosum, cuius collum paulatim à ventre reflexum recedit, ac sensim in oblongum definit.

Matracium est vas etiam globosum, cui collum directè à ventre recedit quadripalmarem circiter longitudinem habens.

Destillare est liquorem vi caloris attenuatum in recipiens appositum proijcere.

Caput mortuum est id, quod remanet in fundo, vel vesicæ, vel retortæ &c. post destillationem.

Matula est vas ad instar matulæ, cui alembicus super

perponitur in materialium destillatione.

Non idem est, vt aliqui confundunt, destillare, & sublimare; nam destillatio propriè est liquorum; Sublimare autè dicimus, cū res volatiles siccas sublimamus.

Filtratio est subductio, siue quædam destillatio per filtrum facta, vt aquositas tenuis, relictis crassioribus partibus, transeat.

Filtrū est colum chymicū, & fit, vel ex charta emporetica in conicam figuram conuoluta, vel ex panno villoso in sacci formam consuto, quod dicitur Manica Hippocratis. Fit etiam ellychnio in liquorem filtrandum affuso, & ad receptaculum inclinato.

Clarificare de liquoribus dicitur excrementis scætentibus, à quibus indigent purgari.

Præcipitare est ad fundum vasis proijcere.

Decantare est liquorem materiæ superimminetem declinare.

Calcinare est in calcem reducere, quod fit, vel incinerando, vel reuerberando, vel amalgamando, vel fortibus aquis dissoluendo.

Decrepitare est calcinare cum crepitu.

Detonare est calcinare cū crepitu, & cōflagratione.

Crystallizare est in crystalli formam reducere.

Coagulare est inspissare rem media euaporatione, vel aliter.

Cohobare est denuò destillatum liquorem cum fæcibus destillare.

Dephlegmare est phlegma, siue humidum media euaporatione auferre.

Extra-

Extrahere est præcipuam partem rei medio menstruo segregare.

Menstruum est id, quod media fermentatione segregat, ac soluit.

Fermentare fit quando res rarefcit, maturatur, & soluitur, ut clariùs alibi.

Fixare est volatile fixum reddere.

Volatilizare est fixum in volatile redigere.

Fundere est ad ignem liquefacere, & propriè ad metalla, & falia pertinere.

Infundere est materiam liquori immergere.

Imprægnare est liquore rem humectare.

Læuigare est rem in subtilissimum puluerè redigere.

Puluis omnis siue ex calcinatione, siue ex læuigatione paratus dicitur Alcohol.

Purgare est res animales, minerales, & vegetabiles à miftione alienorum, & ad rem non facientium corporum liberare.

Hiscè vtuntur terminis chymici ad sua explicanda opera, aliæ siquæ sunt voces, ex se infra patebunt.

Hinc pro huius rei coronide aduertendù vitrea vasa interdum loricanda esse; Loricæ verò solent esse, vel quinq; vel septem, vel plures, pro vt destillanda res exegerit.

Pro his verò conficiendis præcipiunt aliqui argillâ figulinam, stercus equinum lotum, & exsiccatum, farinam laterum, & squamam ferri, eaq; miscendo, & cum aqua communi subigendo.

Ali-

Aliqui recipiunt luti mundati, & exsiccati partes decem, cineris partes duas, fimi equini partes tres, scobis ferri partem vnam, pilorum bubulorum, vel iumēti partes duas, miscent cum sāguine ouino, vel bouillo.

Aliquādo loricantur simplici terra figulina cum pilis subacta.

Ego verò prædicta terra figulina vtor, ac si quando res destillanda exigit cōtumacissimum reuerberij ignē, nè vitreum vas dehiscat, hoc luto vtor.

Rx. Terra figulina partes x. scobis ferri partes ij. cinerum, & salis com. an. partem j. cum pilis vt supra subige pro vasis loricandis.

Aduerte tamen, quòd prima lorica debet esse exsiccata, vt meliùs super illam alia imponi possit, & sic successiuè de ceteris.

Solent vitra aliquando rimam aliquam contrahere in actu destillationis, quam consolidare poteritis cum calce viua, & oui albumine simul conquassatis, & petia, vel alia vitri parte illincta superimponere.

Interdum membranis vesicæ etiam cum calce viua subacta imbutis, vitri rimæ occluduntur; interdum charta coriacea glutine imbuta.

Pro lutando autem Alembici rostro cum excipulo hanc præscribunt massam chymici.

Rx. Cere vnc. j. resina, & colophonia an. drach. j. liquefcāt simul omnia in vase fictili, & adde olei oliuarum parū, misce & agita baculo ligneo, vt incorporentur, vas postea ab igne remoue, imple aqua frigida, & manibus subige, &

cum

cum charta emporetica applica, vel vesicis bouinis, vel charta coriacea, & hoc quando spiritus sunt nimis volatiles, nam resinosas materias non pertranseunt.

Addunt hoc aliud pro Retortis cum recipiente lutandis in destillatione spirituum fortium, & acrium.

℞. Lutum sapientie cum aqua salsa subactum addito colophonie puluere, & applica.

Aduertendum hinc, nè lutum, quo vasa destillatoria glutinantur, expiret, vel liquorem tingat, inficiatq;

Vt autem vitra chymico operi inferuentia optima seligere possitis, omni diligentia aduertite, vt nõ sint *Ætherogenea*, sed summa homogeneitate gaudeant, ætherogenea autem sunt, si lapillos admistos habeant, vel diuersi generis vitrum; sint vt plurimum alba, pellucida, & limpida.

Solent etiam, cum opus fuerit, chymici vitra secare ellychnio sulphureo accenso, bino, vel trino ambitu vitrum circumuolente, quæ operatio etiam fieri solet circulo candente, vt superius diximus.

Quibus pro rei exigentia sufficienter præmissis, quoniam chymici aliquibus etiam vtuntur veluti hyeroglyphicis, ac signaturis ad varias significandas res; idè sit.

Tabula, in qua Metallorum, Mineralium, & aliarum rerum chymicarum notæ signantur.

Non solùm peregrinis vocibus, verùm etiam notis aliquibus, seu hyeroglyphicis ad varias significandas res vtuntur chymici; ideò nè chymix Tyro hac in re forsan cõfunderetur, illarum specimen hic adducemus.

Notæ Metallorum, Mineralium, aliarumque rerum.

Acetum.	⊕	Balneũ Marię s. Maris	MB
Acetum destillatum.	⊗	Baln. Vaporis s. Roris	VB
Acr.	△	Calx.	CB
Alembicus.	⊗	Calx viua.	⊕
Alumen.	○	Caput mortuum.	⊗
Amalgama.	äää	Chalybs, Mars.	○
Antimonium.	♁	Cineres.	⊕
Aqua.	▽	Cinnabaris.	⊕
Aqua fortis.	∇	Cornu Cerui.	CB
Aqua Regia, Stygia.	⊗	Crucibulum, Tigillũ.	⊕
Arena.	∴	Cuprum, Æs, Venus.	⊕
Argentum, Luna.	☾	Destillare.	⊕
Argent. Viuum, Merc.	♀	Dies.	⊕
Arsenicum.	∞	Ferrum, Mars.	⊕
Auripigmentum.	∞	Hora.	⊕
Aurum, Sol.	☉	Ignis.	⊕
Balneum.	B.	Iuppiter, stannum.	⊕

Merc.

Merc. Sublimatus.	☿	Spiritus.	♁
Merc. præcipitatus.	♁	Spiritus Vini.	♁
Mensis.	☿	Stratū super stratū.	SSS.
Nitrum.	⊙	Sublimare.	☿
Oleum.	⊙	Sulphur.	♁
Plumbū, Saturnus.	♄	Talcum.	♁
Pulis.	♁	Tartarus.	♁
Præcipitare	♁	Terra.	♁
Quinta essentia.	Q.E.	Venus.	♀
Retorta.	⊙	Vinum.	♁
Sal armoniacum.	⊙	Virid. Æris.	♁
Sal commune.	✱	Vitriolum.	♁
Sal gemma	♁	Vitrum.	XX
Sal nitrum.	⊙	Vrina.	☐

LIBER SECVNDVS.

De igne, & varijs eius operationibus.

P Rincipale in hac arte agens ignis est, non enim est in chymia operatio, quæ ab eo non perficitur. Ignis enim omnia corpora in sua soluendo principia, tam eorum virtutem pandit, vt Apostolus Paulus. 3. ad Corinthios. *Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit,* quàm etiam multa denuò producere, ac trãsmutare valet in hoc orbis amphitheatro corpora. Hoc potentissimum agens tantùm operatur in natura prodigia; corpora enim homogenea fixa illuminare, atq; ignire ualet: homogenea volatilia in vapores, & exhalationes resoluit; ætherogenea in aquam, & ens seminale reducit, atq; inter has actiones noua in dies producere valet entia, vt Sal, Vitrum, ac multa medicamina, quæ aliàs produci non poterant. Tota igitur ars chymica in benè regulando igne cum consistat, ignis ideò naturam perpendamus oportet, vt meliùs eum regulare, ac in nostros vñs dirigere possimus, sit ergò.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Ignis.

I Gnem tanquam vnum ex quatuor, tam Macrocosmi, quàm Microcosmi elementis concurrere, tam
ad.

ad huius orbis , quàm singulorum corporum structuram asserit Syllogizantium vulgus. Neque verum est, quòd asserit elementa inuicem transmutari, nam.

Primò, aer rarefactione non potest transire in ignem, imò nec vlllo modo, nam aliàs minima flàmula totum aerem accendere posset, quoniam aer flàmæ cõtinuus semper, continuoq; & successiuè vnus post alium incalcesceret, attenuaretur, & inflammaretur, quòd usque Vniuersú in ignem verteretur; Id quod auté quãdoq; in aere flàmescere videtur, vt patet in aliquibus Cometis, lapadibus, capreis igneis, & lanceis, metheorifq; alijs, non aer est, sed pinguis exhalatio in aere existēs.

Secundò, neq; aer cõdensatus cõuertitur in aquam, vt videre est in aere cõdensato summo perè in Pneumatica bomba, in cuius tubulo aer semper aer est, quod autem videtur uerti in aquam, nõ aer, sed uapor in aere existēs, qui nihil aliud est quàm minimæ guttulæ dispersæ eiusdem aquæ compressione coactæ, quibus cum careat aer, nunquam aqua creari potest.

Tertiò, neque aqua condensata terra fieri potest, neque terra è conuerso rarefscendo in aquam uerti potest; quamuis enim terra uideatur quandoque à sole in aquam uerti, id succedit tantummodò cum terra aqua imprægnata est, hoc est aquæ guttulas insensibiles continet.

Singulis Elemētis singulas primarum qualitatum tribuunt Galenistæ cum eorum Antesignano Galeno combinationes, quarum unam in summo, alteram in remis-

remisso gradu vnam quamq; combinationem requirere aiunt. Sic terræ siccitatem in summo, frigiditatem in remisso tribuunt; Aquæ frigiditatem in summo, humiditatem in remisso; aeri humiditatem in summo, calorem in remisso; Igni demùm siccitatem in remisso, caliditatem in summo gradu tribuunt. Has uerò qualitatum combinationes, ceu singulorum elementorum constitutiuas essentias statuunt. Hinc ex mutuo elementorum confluxu mutuam etiam earundem qualitatum mixturem emergere aiunt, ac facta ueluti ex eis simul confluentibus ueluti cōsonantia, inquirūt singulorum ex elementis constitutorum corporum constitui essentiam, quam nihil aliud esse nisi temperamentum statuunt. Hinc secundum temperamenti diuersitatem diuersas mixturem formas in natura constitui aiunt. Hæc in corporibus non uiuentibus statuunt, in animalibus uerò, & præsertim in homine quatuor elementa sub humorum quaternario ludere aiunt, eò ut quatuor humores asserant esse uiuentium elementa. Sic bilem igni proportionaliter correspondere, atrabilem terræ, sanguinem acri, pituitam uerò aquæ asseuerant.

Has seniles nugas primarum qualitatum præscrutari lubet, an eas natura vnquam agnouerit? &

Primò, ignem à calore, & calorem ab igne minimè distinctum agnoscimus, nec moderatus calor ab igne actuali comburente differre credimus, ut fusiùs dicemus.

Se-

Secundò , frigiditatem omnem , siue frigus non constitui per entitatem aliquam accidentalẽ frigidam, sed nihil aliud in se esse, nisi lucis, & caloris, siue substantiæ calidæ priuationem fateamur ; nam corpora, quæ lucem à sua entitate excludunt, excludunt calorem. Sic defectu lucis vitalis cadauera ab actuali frigore occupantur , & in ea terræ plaga vbi sol supra horizontem emergit cum tanta inclinatione, vt triũ horarum spatio commoratus, illumq; metitus in occasum vergit , intolerabile frigus experitur : occurrunt quippè radij solares terræ superficiẽ cum tanta inclinatione, itaut in eorum reflexione minimũ motũ cieant in corpuscula in aere dispersa; etenim quò minor est ad superficiem inclinatio, eò vehementior fit reflexio, & motus corpusculorum , vnde calor oritur. Constat siquidem æstate, quò propiùs vertici nostro sol accesserit, quia normaliter , & ad rectos incidunt angulos solares radij , eò calor intenditur lucidiorq; dies conspicitur; solares igitur propellas radios, caloris lucisque fons prorsus extinguetur. Sol meritò mũdi cor apud philosophos appellatur. Quod verò ex tali corpusculorum remissiori, vel vehementiori motu, nè dum calor , verũ & ignis excitetur, vel remittatur, in motu vehementi fermẽtantium corporum luce meridiana clariùs liquet: ex illa agitatione, & corporum conflictu femina ignifica suscitantur , vnde ignem actualem sepissimè elici à nobis fuit obseruatum, vt post pauca fusiùs dicemus.

Di-

Dicunt aliqui, actu frigus agere, & corpora frigefacere; vt contingit in niue respectu vini, vel aquæ, vel similis corporis, quod ab ea frigefit: ergo frigus erit reuera ens positium, non autem calidi simplex priuatio.

Non inquam ita dicant, quia in similibus actionibus corporum nõ succedit frigefactio à qualitate positiua, quæ ibi forsan agit frigefaciendo, sed quia aqua, vel vinum, vel simile corpus calidum calorificis æthereis particulis priuatur, absorbendo scilicet eas corpus frigidum, & consequenter non est nix quatenus frigida, quæ agit, sed corpus calidum, quod dum niuë excafaciendo progreditur calorificis extraneis particulis, sicuti priuatur, ita niuem excafacit, & ipsum frigefit, quatenus huiusmodi calorificis partibus priuatur, & consequenter semper remanet ueram frigiditatem consistere in caloris priuatione.

Tertiò, quò ad humiditatem, eiusq; naturam, præterquam quòd constat ex *Arist. 2. de generat. & corrupt. tex. 54. & 2. de anima tex. 113. humidum illud esse, quod aqua est, vel habet intra se aquam, quæ est principium omnis humiditatis constitutiuum, nam cit. tex. 2. de anima inquit: humidum autem non est sine corpore, neque udum, sed necessè est aquam esse, aut habere aquam, & cit. 2. de gen. tex. 14. hæc habet: V dum quidè est, quod habet alienam humiditatem superficie tenus; tamen lumine naturæ patet id humidum esse, quod vel aqua est, aut aquam in se recipit.*

Quar-

Quartò demùm siccū , quòd propriè sonat exsiccum, continetq; negationem dumtaxat humidi opponi ipsi humido, ex eadem Arist. sententia patet cit. locis, & consequenter nihil aliud esse siccitatem, nisi priuationem humoris, siue aquæ; illud namq; siccum esse lumine naturæ patet, quod minimè aquam secum admiscet.

His de primarum qualitatum natura breuiter libatis, poteritis eadem methòdo per cæteras, quas secundas appellant qualitates , discurrere sufficientissimè per situm partium substantiæ . sed

Ad ignem noster redeat sermo, quem demonstrabimus tanquam dignius agens in rerum natura ex perspectis eius operationibus vt infrà , & quidem si celebriores Philosophos percenseas, clariùs descriptam eius naturam reperies, quàm scholastici solent.

Primò, Antesignanus medicinæ dictator Hippocrates ceu diuinum aliquid, atq; immortale ignem admiratus est *lib. de Carnibus tex. I.* inquiens : *Et videtur sanè mihi id, quod calidum vocamus immortale esse , & cuncta intelligere, & videre, & audire, scire omnia, tum presentia, tum futura: huius igitur plurima pars, cū turbata essent omnia in supremam circumferentiam secessit . Et videtur mihi ipsum veteres aethera nominasse . Altera pars inferna appellatur terra , frigidum quid , & siccum, & multis motionibus obnoxium, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aeris medium locum occupauit calidum quid, ac humidum existēs.* Quarta verò pars

H

terre

terra proximum locum capit, humidissimum quid, ac crassissimum. En quomodò calidi actiones, siue ignem in hoc orbe rimatur Hippocrates?

Secundò, Stoici mirabiles inspicientes in rerum natura ignis operationes, Dei Optimi Maximi naturam, non nisi per ignem explicari ausi sunt, referente Galen. lib. de hist. philosophica ubi sic habet: *Stoici Deum esse pronunciant ignem arte præditum, rationeque & via ad generationem procedentem, atq; omnes rerum omnium rationes continentem, &c.* Hunc ignem Zenon æthera esse voluit, què vt refert Cic. i. de nat. Deor. Deum dicit esse. Vnde cecinit Ouid.

Est Deus in nobis agitante calefcimus illo.

Et Poeta.

Iouis omnia plena.

Tertiò, Cleanthes Zenonis auditor, vt narrat Cic. i. de nat. Deor. *Tùm ipsum mundum Deum dicit esse, tum totius nature menti, atq; animo hoc nomen tribuit, tum vltimum, & altissimum, atq; undique circumfusum, & extremum omnia cingentem, atque complexum ardorem, qui æther nominatur certissimum Deum iudicat.*

Meritò diuinus Poeta dixit.

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus.

Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Id Euripides quoq; tragico cothurno lepidè, atq; præclarè expressit:

Vides sublime fusum immoderatum æthera,

Qui tenero terram circumiectu amplectitur?

Hunc summum habeto Diuum: Hunc perhibent Iouẽ.

Hanc

Hanc diuinitatem astris tribuit , cum enim ex tali ardore, seu nobilissima, purissimaq; ætheris parte progignatur, meritò tota esse ignea, ut potè calida, & pelucida duorum sensuum testimonio confirmari Cleanthes putat tactus, & oculorum. In sole presertim, quorum ignium est princeps, omnia sua clarissima luce collustrans, hoc manifestum reddit: Nam solis calor, & candor illustrior est, quàm ullus ignis, quippè qui immenso mundo tam longè, lateq; coluceat, & is eius tactus est, non ut tepefaciat solùm, sed etiam sæpè comburat, quorù neutrum faceret, nisi esset igneus. Hunc tamen solis, & reliquorum astrorum ignem nõ eisimilè dixit, què ad nostros vsus, adhibemus sed qui corporibus animantiù continetur; hic etenim vitæ cõseruator, auctõr est, & alimentum, contra verò ille cõfector, & cõsumptor omnium, vnde cum solaris ignis vniuersæ terræ, omnibusq; animalibus salutaris sit, itidemque rerum productõr, vita, & cõseruator (is enim efficit, ut cuncta in fructus germinent, in vitam reuiuiscant, & adoleta pubescant) dubium non est similem esse eorum ignium, qui in corporibus animantium cohibentur. Hæc adducit ex Cleanthe cit. Cic. Nè dum ut ostēdat Solem, & reliqua astra ignem esse, verùm animantia, & præstantiori quolibet alio intelligentia prædita, ut potè simili animantium igne vitæ omnis, intelligentiæq; auctõre respirantia, & cum eam mundi partem incolant puriorem, æthereamq; atq; Oceani, terræq; respirantis humoribus longo in-

teruallo extenuatis alantur, fit sensu acerrimo, mobilitateq; celerrima præcellere, ijsq; intelligentiam inesse acutiorem. *Etenim* (vt Cic. ibidem loquebatur) *licet videre acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quàm illorum, qui utantur crasso celo, atq; concreto.*

Sed complures præstantissimi Philosophi, cùm ex prisca, tùm ex recentioribus solarem ignem, non vt Cleanthes putauit similem ei, qui nostro vsui, & vitui inseruit, solemq; perpetuis ardere flammis credere. Huius placiti fuit Anaxagoras, Democritus, alijq; & ex recentioribus Kleplerus, Kircher, & cõplures. Profectò vt dicam quod res est, nihil æquiùs ex nostratibus, quàm ignis soli propriùs assimilari videtur. Etenim nè dum Eccles. 43. *Sol fornax* dicitur *in operibus ardoris*, verùm simile quid in sole per Telescopium nuper Mathematicorum solertia deprehendit, vt in ære, apud fornaces fusorias liquefacto conspicitur; æstuat namq; pariter in sole, sicut in ære liquato, inconstans vndationum lumen, & vtrobiq; exundans, inæqualisq; vmbrarum, ac splendoris discurrens motus conspicitur, vt nec veriori similitudine solis splendor, quàm fusorię fornacis ere iam fuso explicari possit. Prospexit quoq; Telescopium in solari disco maculas perpetua vertigine circumactas, faculas, fuligines, & vortices, quæ omnia non nisi ignitorum corporum esse negabit nemo: Imò ipsamet rerum omnium
magi-

magistra experientia quotidie nos edocuit ignem facile cuilibet corpori injici radijs solaribus in lente convexa vitrea, vel parabolicis speculis exceptis; non immerito igitur solem flammæ assimilavit Pater Stephanus Natalis in suo volumine *Sol flamma*.

Attamen propositum non convincere hæc solis cū flamma comparatio videbitur, neq; rationi consonum globum ignitum solem esse; quippè flammæ figura in conum se attollit, basis in ellychnio, vertex, siue punctum in ipsa flammæ summitate residet, solem vero ad sphaeræ figuram effectum ex opticis observationibus satis aperte demonstratur: Etsi non desint, qui dicant solaris conii basim nostris oculis conspicuam semper esse, nunquam verticem, idè sphaericum apparere. Præterea sol cum restauratione, & alimento non indigeat (quippè vel consumptum, vel sensibilter diminutum iam nunc prospiceremus) neq; ignem esse, flammæq; figura efformatum, certum erit; Nam ignis alimento egere nemini dubium fuit, inde quia flamma, vt rectè Arist. affirmat, fit ab accensis halitibus incessanti motu, vt fluuiorum aquæ, semper sibi denuò succedentibus: nisi nova fuligo deperditæ loco succederet, absumptasq; partes continuò restauraret, statim ellychnium lumine destitueretur.

Sed hæc nihil nos vrgent, nam idè flammæ figura in conum assurgit, & nova fuliginis reparatione indiget, quia ab aeris circumfusi grauitate compressa ad superiora enititur; inde fit partes medias celerrimo, &
inces-

incessanti motu agitas supra alias affurgere, ex quo conus efformatur, vnde cum fuligo ex tali successiuo motu habeat vbi auolans feratur, ideò semper noua fuligo ad deperditas partes restaurandas requiritur: non secus ac fluuiorum aquæ, nisi haberent, vbi ferrentur, persisterēt semper eēdem absq; aquarum successiuo aduentu sicut stagnorum aquæ. Simili quoque modò in sole discurrendum est, etenim solis particule non extra feruntur, cum non sit vbi auolent, ideò neq; in coni figuram attolluntur, neq; reparationis egent.

Non tamen me latet cōplures præstantissimos philosophos putasse omnia astra nutriri, vt Plin. pro certo tenuit sydera humore terreno pasci, & Stoici Solē oceani humoribus, Lunā ex aquis dulcibus ali apud Senec. 2. q. nat. cap. 1. affirmant, *ex Cælo, & terra alimenta omnibus animalibus, omnibus satis, omnibus stellis diuiduntur*, quorum sententiam Astronomicorum recentium accurata exploratio stabilire posset. Maculæ solares per tubum modò illuminatiores, modò tenebricosæ obseruatæ, fuligines, faculæ &c. alimenti defectum, & restaurationem designant non absimili modo, si in fornacem tenebricoso lumine ardentem lignorum, bituminisque copia iniiciatur, tunc in maiorem flammam, illuminatioremq; erumpit, ideòque altas stellas Cic. renouatas appellauit. Hanc de syderum nutritione sentētiam, ideò vt certam statuebant, quia ignea existimabant, vt Cic. 2. de nat. Deor. loquitur: *Sunt autem stelle natura flammæ, quò circa ter-*

ra,

rae, maris, aquarum vaporibus aluntur, ijs qui à Sole ex agris tepesactis, & ex aquis excitantur, quibus alta, renouataque stella, atq; omnis aether refundunt eadem, & rursum trahunt indidem, nihil ut ferè intereat, aut admodum paululum, quod astrorum ignis, & aetheris flamma consumit. Inde putabant nonnulli ex huius humoris defectu mundum quandoque igne absumendum, rursumq; ab igne (quem Deum putabant) renouandum, ut ibidem Cic. hicce ait: *Ex quo euenturum nostri putant, id de quo Panetium addubitare dicebant, ut ad extremum omnis mundus ignesceret cum humore consumpto, neque terra ali possit, neque remearet aer, cuius ortus aqua omni exhausta, esse nõ possit, ita relinqui nihil præter ignem, à quo rursus animante, ac Deo renouatio mudi fieret, atque idem ornatus oriretur.* Hic ergò Deus, & mundum creat, & conseruat, & renouat; En quanti fuit apud philosophos ignis!

Quartò, Plato, & Platonici omnes eum tanquam mundi huius, & corporum omniũ animam asseruere.

Quintò, Paracelsus lib. 2. philosophiæ ad Athenienses tex. 6. ignem considerat nõ quatenus in combustione lucet, sed tanquam quid sub combustione ludens, productiuus tam combustionis, quàm lucis, quasi spiritus comburens, dum inquit: *Ignis, qui urit, elementum ignis non est, ut nos videmus, sed eius anima nobis inaspektabilis, ignis elementum, & vita est. Iam verò elementum ignis non minùs in viridi ligno inesse potest, quàm in igne. Ipsa tamen vita non equè adest, ac in igne*

igne . Inter animam ergò, & vitam discrimen est . Ignis enim si viuit, vrit . Si verò in anima est, hoc est in suo elemento, vstione vacat . Hæc Paracelsus, quæ obscura quoquo modo videntur, sed si manuali operatione explanetur, liquent . Nam vt inferiùs explanabimus, ignis non tantum ludit, vt conspicitur in combustionibus culinarijs, sed à philosophis ignis quoq; actiones sub fermentorum, & menstruorum operationibus, celeriores, atq; potentiores videntur ijs, quæ ab igne actuali fiunt . Sic Chrysulcæ, Gehennæ, Stygiæ, & ceteræ aquæ fortes, metalla soluunt, quæ aliàs igne actuali ità solui nequeunt . Sic ignis, (intellige tam de actuali, quàm potentiali, siue menstruali, quàm etiam de fermentali) dum viuit sub larua scilicet spirituum, vrit, sin verò in anima est, hoc est in elemento suo, seu corpora componit, vstione vacat, quia in centro aquæ conclusus non vrit, sed corporum proprias exerit actiones .

Sextò Ioânes Baptista Van-Helmont tract. cui tit. complex. atq; mist. elemental. figmentum §. 2. eius inspiciens operationes in ordine ad Pyrotechniam illū appellauit, mortē inquiens: *Ignem negavi elemētum, & substantiam : sed mortem in manu artificis, ad grandes vsus datam.*

Hinc quoq; patet Paracelsum ignem appellare illud idem, quod sulphur appellat, cui specificas corporum proprietates, actiones, motus, muhiq; cum omnibus Paracelsistis tribuit.

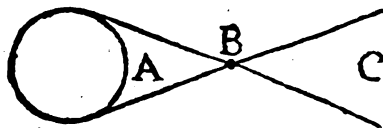
Ex

Ex quibus definiri potest ignis, quòd sit lumen accensum, siue excitatum, atque è corporibus extrinsecatum ab alio igne, siue ex radiorũ solarium vnione in puncto, vbi vel sustentatur ab ipso Sole absq; materia accensibili, vel in materia accensibili conceptum.

Demonstrari id potest ex eo quia producit ignis in rerum natura; vel enim dum excutitur à lapide cū chalybe percussa, vel ex radiorum solarium cono, vel ab alio igne: sed in corporibus vniuersi, vt probauimus cum de principijs, nullæ producuntur operationes nisi dependenter ex eorum intrinseco lumine, siue ente seminale: ergò &c. minor demonstratur, quia à corporibus simplicibus, ideò concipi non potest ignis, vt ab aqua, aere, & terra virgine, quia carent intrinseco sulphure, siue ente seminale: ergò ideò concipitur in productis seminalibus, quia consimile lumen habent in eorum penetralibus inclusum, quod dum acceditur, siue ab alio igne, siue à radiorum solarium vnione in puncto, vel aliter in materiae superficie euocatur, vrit, soluit, aliasque ignis perficit operationes. Nam ex omnibus corporibus præter aquam, aerem, & terram virginem per chymicam artem elicitur quãdoque spiritus analogicus perficere valens operationes, quas actualis ignis producere solet. Sic aquæ chrysulæ, stygiæ, regiæ, & reliquæ, quæ ex corporibus seminalibus educuntur, metalla, & lapides solunt, non secus ac actualis ignis; dicendũ igitur ignem nõ

pro duci, nisi ex excitato, siue accenso lumine corporum formalium-constitutiuo.

Ex quibus habes primò non aliter differre ignem, qui sub flammæ larua ludit, ab eo qui sub mediocri calore, ac vnus solaris radius v. g. à pluribus in puncto vnitis, à quibus ignis actualis sustentatur, & in corporibus flammiferis ignis excitatur. Ad hoc probandum ponamus experimentum. Accipiatur speculum concauum, ad solis radios exponatur, tunc solares radij A. post speculum conuergentes in B. puncto omnes coibunt, conicam figuram efformantes; punctum verò concursus focus appellatur, quia inibi ignis concipitur. Post verò talem concursum diuergunt in C. & calorem tantùm dabunt, quorum diuergentia, rarefactio vulgò appellari potest, vt in subiecto schemate patet.

Ex hac ergo mechanica habes primò, quòd calor in cono, siue in puncto connexus est ignis, dum est rarefactus, est calor. In densitate ludit ignis, in raritate verò calor.

Secundò, in extremo Iudicio, cum orbis Creator mundi machinam per ignem dissoluet, nullo alio igne id efficiet, nisi solaribus radijs in cono vnitis, è corporibus vniuersi ignem extrinsecabit.

Ter-

Tertiò, in Babilonis fornace tres hebreorum pueros, Sidrach, Misach, & Abdenago ignis non combussit, & capillus capitis eorum non fuit adustus, & sarabala eorum non fuere immutata, & odor ignis non transiuit per eos, vt habetur in prophetia Danielis cap.3. quia Cunctipotens Deus miraculum patrauit, nõ subtrahendo concursum, vt blaterant scholæ, sed fornacis ignem rarefaciendo; nam vt habetur eodem cap.3. *Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & socijs eius in fornacem: & excussit flãmam ignis, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omninò ignis, neque contristauit, nec quidquam molestiæ intulit.* Præterquã quòd Pia Mater Ecclesia canit: *Deus, qui tribus pueris mitigasti flammam ignium: concede propitius &c.*

Quartò sulphuris flamma magis vrit, quàm aquæ ardentis flamma; quia sulphur est concretum, & condensatum corpus ex lumine, & calore, & idem est sulphur, ac ignis: at non ita aqua ardens, quia calorem, & lumen habet rarum, & volatile, & tenue sulphur; idèd; illud magis, quã hæc vrit. Ex hoc collige ignes fatui, quorum materia est quædam viscositas, & pinguedo sulphurea, quæ à solis cęlestis calore attenuata, & sursum eleuata, facili negotio motu suo exandescit, & inflãmatur; tenuitate, qua pollent hi ignes, res circa quas exardescere videntur, non comburunt. Ita sunt fatui illi ignes, qui nauium malo, antennis & velis insidere videntur exæstuante pelago.

do geminæ sūt flammæ gentilitijs nominibus Castor, & Pollux fratres vocatæ sunt : quando vna tantùm Helena vtriusque soror. Cum duæ apparent, sunt fausti ominis, & infallibilis tranquillitatis apud Naucleos prognosis ; contra quando vna nauis malo, vel antennis insidet haud boni ominis. Hi ignes, & similes huiusmodi, qui ex terra exoriuntur, semper æstatis tempore, & nocte serena; fatui dicuntur, quòd nõ vrant, propter materiæ subtilitatem, & raritatem, sed tantùm splendeant. Ex eadem materia subtili, rara, & tenui exoritur ignis lambens valdè familiaris, & fausti ominis esse creditur, qui interdum hominum, aliorumue animalium capitibus adhærescit. Plin. lib. 7. cap. 107. refert, supra caput Seruij Tullij in pueritio hunc exarsisse ignem, Regiæ dignitatis nuncium. Ex Virg. 2. Æn. In Ascanio Æneæ filio eadem flamma, seu lambens ignis regiam dignitatem præmonstravit.

Quintò, ignis non minus sub flammifera luce corporum accensorum, quàm etiam sub spirituum larua ludit, qui etsi non accensi, sed media destillatione è corporibus educi, potentissimè tamen vrunt, vnde Hermetici inquirunt: *Vulgus cremat per ignem, non per aquam.* Prædicti spiritus conspicuū nõ habent ignem, estò eisdem pariant effectus, & interdum validiores, ac ignis conspicuus intensus, hoc quia in humido stabulant, vt experimur in aqua, & oleo feruenti; non conspicitur autem in aqua, vel oleo feruenti ignis, quia

quia ob illorum humidum sese in flammam explicare nequit, neque illorum superficies solida est, ut in ipsis sic inhæreat, ut lumen reflectere, & conspici valeat.

Ignis non est substantia, neque accidens; non est substantia corporea, quia ferrum ignitum poro sum non est, ut carbo, & tamen potentiùs vrit, & consequenter magis de igne participat, & cum non dentur corporum penetrationes, necessè est ignem corporis naturam non participare; nam in poro ferri minori maioris copia ignis inest, quàm in poro carbonis maiori, si ex effectibus causas venari licet; Neque accidens, quia accidens, nõ potest esse inhæssionis alterius accidentis subiectum, ignis verò lumen, & alia quàm plurima accidentia habet: Ignis ergo est creatura neutra plusquam accidens, & minus quàm substantia à Domino in hominum v sus destinata.

Proprietates ignis sunt hæ, prima, cuncta penetrat corpora, & quæ penetrationis incapacia sunt, saltim illuminare nititur, ut aurum &c.

Secunda, ignis sine aere non viuit, sed suffocatus à detenta fuligine perit. Si vltra mensuram aer flammam fugit, hac sua fuga pyramidalem figuram facit; si verò aer à fuga detineatur, coarctatur, atque ignem extinguit, qui tunc perit, nõ alimenti denegati defectu, sed loci nequeuntis fuliginem detinere. Aqua ignem extinguit, non per contrarietatem, sed poros occludendo, & citiùs aqua feruens, quàm frigida, quia citiùs penetrat. Extinguitur etiã fuliginis constrictione.

Tertia

Tertia, nouas creaturas destillatione producit ignis; nam volatila per ipsum fixantur, & fixa volatilizantur, & tria principia chymica non separantur, sed de nouo producentur.

Quarta, igne fumus in Gas syluestre, seu incoercibile conuertitur, vt in pyrio patet puluere.

Quinta, quæ igne calefiunt, vt aqua, aer, &c. non per contrarietatem calefiunt, sed per Relollæi alieni generationem, quatenus agit, quod ipsi agere iussum est. Relollæum, hoc est alienum, est afficiens nō producens ex fermentis, & feminibus rerum, v. g. calor in aqua est Relollæum transiens, quia violenter introductum; ideò namque cessante igne, à quo est productus, sua spontè, statim minuitur, cessatq; nō amplius fatus. Ignis per contrarietatem non agit, quia contraria rerum natura nunquam agnouit; tùm quia solium frigidissimus aer ignem magis intendit, & ignis fortiùs vrit sub flatu, & frigore Boreæ, quàm Austri: igitur non per contrarietatem, quia frigiditate remitteretur.

CAPVT SECVNDVM.

Quotuplex sit ignis.

Non alium ignem, præter Culinarium, qui apud nos accenditur, & extinguitur, rude cognoscit vulgus; Præter hunc vulgares Philosophi vanis analogijs

logijs ducti, ignem prout elementum in propria sede, ac debita regione proximè sub Cælo, supra aerem chimericè alium agnoscunt; Nos verò in chymia triplicè cognoscimus ignem, quia sub triplici forma ludit, & corporum destructiones, resolutiones, & immutationes perficit. Nullum inter hos tres ignes substantiale discrimen agnoscimus, nisi accidentale, & penes operandi modum. Dicitur. n. vnus actualis, alter fermentalis, alius verò potentialis, seù menstrualis, de quibus singillatim nunc agendum est, vnde sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Igne actuali, & eius in chymia operationibus.

Quid actualis sit ignis, iam satis dictum est, vnù tantùm dicendum restat, actualem ignem, vel ratione corporis, circa quod agit, vel ratione loci, vel modi, habere intensiones, vel remissiones, vnde varia graduum emergunt discrimina.

Ioannes Baptista Van-Helmont in rerum natura ignis gradus considerans, quindecim constituit, quos ità distinguit titulo, calor efficienter non digerit, sed tantùm excitatiuè §. 3 5. p. m. 1 27. inquit: *Ego verò ad clariorem doctrinam in chymicis, gradus distinguo, vt primus sit, vbi summa frigiditas est remissior. Etenim qui chymiam, naturæ pedissequam, & simiã emulatricem fingo, atq; subinde magistram: totam naturam speculationi chy-*

chymia subdo. Secundus ergo gradus in natura sit calor, qualis est aquæ non dum glaciatae. Tertius ubi remissè friget, prout est aqua putealis. Alioqui calor absolutus ad tactum nostrum (qui tepidus est) fallitur, frigereq; putatur, quidquid se minus calet. Et cum plus minusuè tactus caleat, inconstans facit indicium caloris. Quartus demùm gradus est teporis leuiusculi. Quintus iam tepet. Sextus est noster. Septimus iam febricitat. Octauus, Solis majalis. Nonus distillatorius, & qui iam tactum superat. Decimus distillat cum ebullitione. Vndecimus sublimat sulphur, & spiritus siccos. Duodecimus liquefacit, & pyritem sublimat. Decimus tertius est in subfusca ignitione. Decimus quartus est ignitio candens. Decimus quintus tandem est follium, & reuerberij ultimatùs vigor.

Hos gradus in naturæ corporibus prout diuersos produciunt effectus Helmontius considerauit, non ut Peripatetici, qui octo in obseruabiles, & imaginarios, aut Galenistę quatuor chimericos sibi persuadent, sed ferè innumerabiles agnoscimus. Calor, & ignis substantialiter non differunt, sed tantùm accidentaliter, vt diximus, igitur vnicus in vniuersi natura sub eiusdem suæ essentiæ vnitate conspicitur; penes gradus solummodò differt, quia ex sui primæua proprietate calefacere, siuè internum è corporibus spiritum extricare habet, ex cuius motu cæteri in natura succedunt effectus, vt sunt maturandi, rarefaciendi, fermentandi, exhalandi, liquandi, &c.

Actualem ignem quatuor in præcipuos gradus genericos

hinc neque à natura, neq; ab arte in alia principia resolubilis est; etenim si igne torqueatur, tota quantà est, in vapores euolat, qui dum coagulantur in eadem numero aquam redeunt: ea enim tantùm est seminũ susceptiua, nec quidquã præter salinas mumias resolueri valet, neq; in corporibus ex se ipsa agere valet.

Secundò, omnem menstruorum actiuitatem tantũ pendere ex ente seminali, siue spiritu in materiæ superficie ludente, & quò maior in materia erit spirituũ copia, eò erit major, & celerior menstrui actiuitas.

Tertiò, sulphur, nitrum, alumen, & similia, dum soluendis metallis, vel lapidibus tanquam menstrua applicantur, cur igne indigeant; nam internus eorum spiritus, qui in materiæ penetralibus torpidus manebat, ab igne extrinsecò dum excitatur, ac in materiæ superficiem deducitur, in soluendis corporibus agit.

Quartò demùm, dari posse mēstruum aliquod vniuersale, seu liquorem immortalem, qui absq; reactione, & de pauperatione sui cuncta naturæ corpora solueri valet, quod *Alkalest* philosophi appellāt, de quo dicunt: *Vulgus cremat per ignem, nos per aquam.* Quod menstruum requirere inquirunt quindecim spirituosæ substantiæ partes collectas in vnica materiæ parte; nã sicut spiritus vini v.g. pro eius decima sexta parte est spiritus æthereus, aliæ verò quindecim partes sunt aqua pura: Ita, si contrà habeatur liquor, qui pro decima sexta parte erit totus spirituosus, & pro vna parte aqueus, erit *Alkalest*.

ARTICVLVS TERTIVS.

De igne fermentali.

DVm spiritus sub fermentali motu mouetur, ac ludit, corpora etiam alterare, ac transmutare valet. Sic omnium corporum, tam alteratiuæ, quam generatiuæ vicissitudines hoc in orbe à seipm̄to exoriuntur; nam dum corporum lumen, intrinsecus Archetypus, atque formator diuersimodè mouetur, mouet quoq; & materiam, vnde omnis corporum mutatio pendet. Hinc coniecturalis, ac phantasticus *materia* peripateticorum *appetitus* diuersas ad formas, nisi ad hunc nostrum reducatur sensum, nihil reale in natura ponit.

Talis in natura motus, vel à solari, vel cõsimili calore, seu spiritu excitatur, qui in productorum feminalium substantia conceptus cum centrali semine, siue spiritu ex mutua confertione ambo ad motum excitantur. Est igitur motus fermentalis, caloris extranei, quatenus fouentis, atq; excitantis spiritum intrinsecum corporum, radicaliter verò est latentis in concreto spiritus. Sic in natura germinant semina, dum Sol à Tropico Capricorni ad Cancrum accedit, quia à solaribus radijs, præsertim in Vere, spiritus feminalis corporum aliàs torpescens ad motum excitatur, ac iuxta destinatas feminum Ideas operatur.

Sic

Sic quoq; pulli exclusio ex ovo excitatiuè à gallinæ fotu, sicut & ab omni temperato calore habetur, essentialiter ab intrinseco spiritu oui; nã ibi calor extrinsecus fouens nõ est, qui pullum ex albumine efformat, sed spiritus, qui in eius albumine torpescerat, & à calore extraneo, dum excitatur, pulli generationem molitur.

Demonstrari id vteriuè potest, quia simplex aquã, quæ vtpotè simplex, & à nulla feminum labe pulluta, fermentationis est expers, licet ab extrinseco calore foueatur; nam spiritu feminali caret, in quo motus fermentalis consistit.

Sic intelliges quomodo pasta non fermentata, ab ea in qua excitatum est fermentum, ad fermentum prouocatur, quia extrapostiti spiritus vis, & motus, & aciditas fermentatæ iam massæ, superficiem non fermentatæ dum attingit, illam rumpit, atq; aperit odore tenui, latentemque in non fermentata massa spiritum ad motum excitat, qui ad materiæ superficiem ascendens acorem producit.

Lumine naturæ sic fermenti natura explicata, illius vtilitatem, & necessitatem in hac arte intelliges; nam cum omnis vis corporum medicamentosa in hoc spiritu lateat, quam nõ reddit, nisi prius fermentali motu à centro ad extimas aquæ partes fuerit delatus, ideò hæc ars fermento vtitur tanquam id, quod spiritum concretorum ad extimas partes deducit, qui facilè deinde per distillationem habetur.

Pro cuius rei clariori demonstratione veniat in exemplum mustum recenter ab vuis expressum, hoc pro vna parte dolio adaptetur, vt per fermenti motū; vinum fiat; pro altera verò parte vitreis vasis destilletur, hæc in destillatione aquosum liquorem inspidū reddet, vix à simplici elemētari aqua distinguibilem, vsque dum mustum in liquidæ picis consistentiam exsiccetur, ac tūc oleum subcitrinum eructabit, quod præcedēti liquori supernabit: reliquum deinde carbonizabitur, quēcumq; Vulcani torturam spernens, nisi aperto conflagetur æthere. Si verò alteram musti partem, quæ per fermēti motum in acidulum vinum degenerauit, temporis interuallo destillabis, vix perceptibili calore si vrgeatur, vinum purissimum dabit spiritum in tenuissimum vaporem, qui in refrigerij loco in crystallinum liquorem coagulatur oleosum, Diaphanum, acutum, omninò cremabilem, integram vini essentiam secum ferens; Ipso enim abstracto spiritu, quod remanet, vinum nō est, sed phlegma ignauum, quod si igne sollicitabis, aquosum eructabit liquorem usq; in sui omnimodam exsiccationem, quæ vix partem secum musti respectiuè carbonizatā præstabit proprio grauidam sale. Denique si aliquam dicti vini partem vlteriùs fermentare permisisses, & in acetum transmutaretur, illudq; destillasses, reddidisset acetofos spiritus, primò debiles, atque gradatim acutiores, ac vltimos acutissimos, paucissimis tamen subsidentibus fecibus omni sale carentibus.

Videte

Videte igitur in eodē vuarum succo diuerſas fermentorum operationes, quarum omnium ſcopus eſt, ut vegetabilis ſpiritus in ſucci penetralibus degens, ſemper magis, atque magis in illius ſe efferat ſuperficiem. Hinc eſt, quod deſtillatum muſtum nullum eructat ſpiritum, ſed puram, putamque aquam; quia ſpiritus ex defectu motus fermentalis ab ambagibus ſui concreti ſe non extricauerat, ac propterea calor priùs ſimplicem euaporauit aquam, quæ in ſuperficie ludebat, qua conſumpta, ſpiritus in carbonem ſe recepit, vt ignis violentiam ſperneret.

Hinc deridendi ſūt illi, qui ex muſto in dolijs fermentefcente, adaptatis pileis doliorum foraminibus, vini ſpiritum cremabilem elici aſſeuerant; nam muſtum in dolijs fermentefcens nil aliud, præter incoercibile Gas, niſi aquam ſimplicem eructare experientia, præter rationem, conſtat.

Vinum verò, in quo fermentalis motus præceſſit, ſpiritum ipſum in ſuperficie habet (quod ex acidulo vini ſapore, & muſti dulcedine euidenter dignoſcitur,) & ſtatim primo ignis vigore eleuatur; reliqui verò ſpiritus, qui fortè non aſcenderunt poſtquam aquoſo phlegmate ab igne exonerati fuere, adhuc in fæces fixantur, quæ ideò ſale ſunt grauidæ: Quartam tamen partem fæcum muſti vix æquare videbis. Sed ab aceto in quo duplicis fermenti vis omnes ſpiritus extrinſecauit (quod ex illius acutiſſimo acido guſtatu dignoſcitur) vis ignis omnem ſpiritum in forma volatili

latili sublimat, ità vt nullæ feces, nullumq; sal remaneat, præterquam tincturæ, stillatusq; spiritus à primo ad vltimum idè semper acutior percipitur.

Qua ex mæchanica rectè percipere poteritis, quorsum formenti vis procedit; vt corporum naturalium mille perficiat metamorphoses, tam in hac arte, quàm in natura. Quod namq; fixum erat, omnemq; ignis spernens actiuitatem, fermentali virtute volatilizatur, ac illud idem quod sal fixum erat per fermentum in volatiles salinas abit in auras.

Natura fermento vtitur ad corporum mutationes peragendas. Sic herba, ligna, aliaq; similia sub terra fracescunt, dum fermentum arripiunt, ac in hoc aliquid in nouæ herbæ, vel arboris alimentum cedit, mutantur. Sic quoq; vitrum, lapides, & similia, quæ igne actuali contumacissimo resistunt sub terra fracescentes, transmutantur.

Recentiores naturalis philosophiæ alumni duplicia in rerum natura fermenta assignant. Primum in se continet auram fluxibilem, seu spiritum seminalem (quem Paracelsus, & Helmontius *Archeum* appellant,) qui suo fluxu in animam viuentem aspirat.

Secundum verò continet in se motus initium, seu generationis rei in rem possidet, quod licet tanquam sui initium non habeat auram seminalem, quæ rerû agendarum complectatur scopos, odore tamen, vel aurâ ab aliquo viuente participata, quandoq; in animam viuentem aspirat. Primi generis fermentum

ha-

habent femina omnia, tam animalium, quam vegetabilium, quem spiritum prolis similis generandi productuum habent, ex cuius vi, atq; energia animal, vel vegetabile producere habent. Secūdi verò generis sūt putrefactiones omnes, tam succorum è vegetabilibus quam animalibus expressorum, vel ipsorum vegetabilium, vel animalium, ex quibus vermes, ac animalia alia producuntur.

Has corporum scænas in naturæ theatro fermenti energia prodeutes chymia inspiciens, hinc, naturæ pedissequa, vt corpora naturalia transmutare, & ipsa possit, etiam quandoq; fermentationis ope vti, qua fermentationis doctrina instructa huius sæculi præstantissima ingenia, coctiones omnes, quarum beneficio in nostro corpore eduliorum transmutationes celebrantur, à fermento fieri asseruere.

CAPVT TERTIVM.

De varijs ignis in chymia operationibus.

Corpora igne tractabilia è triplici vegetabilium, mineralium, & animalium Regno hoc in orbe eruditus chymista rimatur; vnde secundum variã corporum naturam variæ ignis operationes à diuersis auctoribus dinumerantur, &

Primò Quercetanus septem ignis adnumerat operationes, quæ sunt calcinatio, digestio, fermentatio, destil-

destillatio, circulatio, sublimatio, & fixatio.

Secūdo Paracelsus lib. 7. de transmutationibus rerum naturalium adducit operationes, quas ceu gradus transmutationis chymici appellant, & sunt septem, calcinatio, sublimatio, solutio, putrefactio, destillatio, coagulatio, & tinctura, per quas chymicæ operationes corpora veluti subtiliationis scala transmutari inquit, dum ait: *Si quis iam istam scalam ascendat, is in tam mirabilem locum perueniet, ut multa secreta videat, & experiatur in transmutatione rerum naturalium.* Quæ Paracelsi diuisio cum supra allata Quercetani aliquo modo coincidere videtur, & aliquo modo differre.

Alias alij chymicæ operationes enumerant, sed facile, vel cum prædictis septem confunduntur, vel ad eas reducuntur.

Alij verò duas assignant præcipuas genericas ignis operationes, ad quas perficiendas cæteras reducunt, quarum primam solutionem appellant, alteram verò coagulationem; Sic enim ad solutionem perficiendam dirigunt calcinationem, sublimationem, putrefactionem, destillationem &c. atque eadem ratione alias operationes ad coagulationem dirigunt.

Nos verò cum Paracelso, Iohanne Fabro, & alijs quæcumq; naturæ corpora per sex præcipuas tractabimus operationes, quæ sunt, calcinatio, sublimatio, solutio, putrefactio, destillatio, & coagulatio, siue fixatio.

Vnde tinctura dicta à Paracelso emergit, quæ secundum

nericos distinguimus, prout ad nostrum vsum quadrupliciter administramus.

Primus gradus est mitissimus teporis adinstar, illiusq; B. mitis, vel fimi appellatur. Tactus organo exploratur gradus hic tali modo: Digitus in B. immergitur, neque excedentem caloris sensationem digitus sentit. Huiusmodi est ignis vaporosus philosophicus, qui incubatu gallinæ matris ex ovis pullos excludētis circūscribi potest. Sicut cuiusmodi est omnis calor rectè dispositus, siue temperatus. Ægyptij hoc caloris gradu medijs fornacibus ex ovis pullos excludunt.

Triplici modo hunc gradum, vel Balneo Maris, siue Mariæ, vel Balneo roris, siue vaporis, vel medio aliquo non humido, sed sicco, vt Tigillo, &c. supra moderatam flāmam posito, administramus. In B. M. ipsamet aqua chymico vasi immediatè dat calorem. In Balneo roris nō ipsamet aqua immediatè calorem dat, sed vapores ab ipsa aqua calente erumpentes, qui gradus dicitur calidus, & humidus. In alio verò, ignis à tigillo, catino &c. vel alio medio exhalationes refractæ dant calorem, qui gradus dicitur calidus, & siccus.

Secundus gradus est cinerum, quia fit à calescentibus cineribus à mediocri igne accenso sub tigillo, in quo sunt cineres. Hic gradus est primo intensior, & exploratur, quia tactum euidenter ferit, attamen læsionem digito non affert.

Tertius gradus est arenę, vel scobis ferri feruentis,

K qui

qui ab arena, seu scobe ferri in tigillo supra ignem posita, fit. Hic gradus non solum tactum evidentiùs ferit, sed etiam lædit.

Quartus deniq; gradus, qui etiam summus est, ac nudus, vel apertus, quia viua flamma lignorum, vel cõgestarum prunarũ, follibus vehementer inflatis procuratur, & nullo medio operi adhibetur. Hic gradus intenditur ad reuerberij potētissimum ignem vsque, qui ratione loci in reuerberij furno administratur.

Aliqui secundum cum tertio confundunt, & sic tantum tres ignis gradus assignant; sed perperam, nam diuersimodè arena, siue scobs ferrea, diuersimodè verò cinis ignem concipiunt, hæc enim minùs densa est.

Aduerte tamen vnumquodque horum graduum suos habere gradus iuxta maiorem, vel minorem intensiõnem caloris, in latitudine illius gradus sub quo continentur.

Primus gradus primi tepidissimus est, & magis ad frigiditatem, quàm ad calorẽ accedit. Secundus primi est tepidus, & æquè de frigiditate, & calore participat. Tertius primi, magis participat de calore, quàm de frigiditate; tamen nunquam tantum calorem habet, vt latitudinem primi gradus excedat. Quartus primi, ita de calore participat, vt omnem frigiditatem excludat.

Primus gradus secundi leniter tactum vrit. Secundus secundi fortiter. Tertius secundi fortiùs. Quartus

tus secundi fortissimè, nec tamen tactum lædit.

Primus gradus tertij non admodum tangente lædit. Secundus tertij moderatè lædit. Tertius tertij supra moderationem lædit, non ità tamen, vt digitum destruat. Quartus quarti taliter lædit, vt tactus destructionem incipiat machinari.

Primus gradus quarti deniq; organum tactus destruere incipit. Secundus quarti totalem destructione efficit. Tertius quarti intensiùs, & celeriùs. Quartus quarti intensissimè, & celerrimè id exequitur. Primus carbonibus excitatur, secundus carbonibus, & flammis, tertius augentur flammæ, quartus magis, maximèque intenduntur, vt in reuerberij furno circumuoluntantur, diciturq; ignis Rotæ.

Notandum, quòd licet Balnei calore designetur primus ignis gradus, tamen à Balneo in operatione omnes ignis gradus haberi possunt, audactò scilicet igne, & primus gradus erit, cum aqua calefcere inceperit. Secundus designabitur ab aquæ calore magis audactò, & acriter se percipi faciente. Tertius habetur cum aqua ita calida fuerit, vt ferè vrat. Quartus tamen ab aqua haberi non potest, quia in quarto ignis debet esse intensissimus, vt in igne nudo, qui gradus in reuerberij furno tantùm haberi potest. Sic proportionaliter in arena, & ferri scobe idem seruari poterit ordo, ac in Balneo diximus. In igne verò nudo, siue aperto omnes huiusmodi gradus administrare poterimus secundum intensiõem, aut ignis ap-

proximationem ad opus chymicum. Sic candelæ flā-
ma primus gradus attingi potest. Secundus carboni-
bus remissè accensis. Tertius ex eisdē adauctis. Quar-
tus verò ex lignis &c.

Alij alios ignis gradus concinnant, sed vt ad hos
reducibiles recensere omitto.

Alij verò ignem distinguunt in mediatum, & in
immediatum, humidum, & siccum, sed hi sunt modi,
quibus ignis modificatur, nō verò propter hos diuer-
si gradus ab assignatis assignantur, vt v. g. ignis sup-
pressionis, qui fit carbonibus viuis super arenam, re-
tortam tegentem, positis scilicet accensis.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Igne potenciali, siue de menstruis.

Quem Galenistæ calorem virtualem, siue poten-
tiale corporum vocitāt, hunc chymici Vul-
cani beneficio è corporibus extractum, atq;
eductum, menstruale, siue potentiale ignem ap-
pellant. Hic enim ignis non aliter ac actualis corpo-
ra comminuit, soluit, fermentat; vnde excellentiori vi
quandoq; vulgari igne, ignis iste menstrualis pollet,
dum in opere chymico excellentiores perficit opera-
tiones.

Quæ menstrua appellant chymici, non sunt illa ex-
cre mēta sanguinea, quæ singulis quoq; mensibus per
vte-

uterū mulieribus, quæ eius ætatis sunt, vt possint concipere, accidere solent, vt quidem Medicus Galenista meus conciuus Sennerti chymiam perlegens, putabat: Sed pro menstruis spiritus aliquos, aliaq; soluentes aquas intelligunt; quæ, quia vt volunt, non nisi mensis spatio suas perficere, dicunt, solutiones, quamuis non semper, ideò menstrua appellitant. Mensis autē Chymicus, siue philosophicus, vt aiunt, quadraginta dierum est.

Definiri igitur potest iuxta nostra principia ignis hic potentialis; quòd sit lumē, siue ens feminale productorum feminalium, quod artis auxilio ab aquæ copia liberatum, adhuc sub superficie alicuius particulæ, siue materiæ clauditur. Est tamen adeò superficiei proximum, vt statim aliquod productum feminale tangit, extemplo à contactu suam vim, atque energiam in actum deducat, qui actus eò efficacior, & vehementior erit, quò corpus, quod illi approximatur, est sulphūre, siue spiritu feminali affluentius, & abundantius in superficie sui.

Corporum comminutionem à menstruis pendere oculatiores Philosophi intuentes, ab ea desūpta analogia, non absimili modo in animalium ventriculis coctiones fieri asseruere; Nam intuentes forsan durissima ossa è canum ventriculis comminui, ferrum à struthio-Camelo, vitrum, & lapides ab auibus, atq; hæc in eorum alimentum cedere, quæ corpora, & si

intue-

intueabantur : hinc confimilem succum, (quem acidum digestium vocant) in animalium ventriculis coctionis effectuum asseruere.

Menstrua alia actualia, alia potentialia.

Actualia dicuntur illa, quæ actualem soluendi, & penetrandi vim habent, cuiusmodi sunt aquæ ardentes, fortes, sulphuræ, acutæ, stygiæ, Regiæ, spiritus omnium salium, & eorum siccæ sublimationes.

Potentialia verò sunt illa, quæ soluendi vim non statim ac corporibus approximantur, illa solunt, sed vim soluendi, & potentiam habent, quæ vt soluant, indigent adiutorio, huiusmodi sunt sulphur minerale, sal petræ, & reliqua salia, vel similia, quæ dū corporibus metallicis, vel lapideis soluendis applicantur, illis commista, in illa non agunt, nisi externi ignis beneficio, qui spiritus soluentes à crassioribus materiæ partibus, à quibus antea ligabantur, liberans, atq; eorum vim excitans, energiam soluendi in actum deducit, vt metalla, & lapides soluant, quæ menstrua sicca etiam appellari solent.

Item menstrua actualia triplicia sunt, vel enim sūt aquosa, & insipida, vt aquæ, siue simplices, siue destillatæ, vel sulphurea, siue oleosa, vt spiritus vini, therebintinæ, &c. vel salina, siue acuta, & hæc vel sunt vehementer corrosiua, vt spiritus nitri, salis, vitrioli, aquæ fortes, &c. vel minus corrosiua, vt acetum destillatum, limonum, & berberum succus, & similia.

Menstrua chymica quandoq; non sunt simplicia
instru-

instrumenta separādi, sed aliquādo in ipsūmet, quod perficiunt opus, transeunt, dum partes acutæ, & volatiles soluendo, immutantur, & fixantur supra corpus in quod agunt, patet in magisterijs, alijsq; chymicis solutionibus, ac præsertim in martis vitriolo, nam vitrioli spiritus dum martē soluit, dulcificatur, & transit in aliud, quod martis vitriolum dicitur. Eadem ratione acetum destillatum, limonum succus, & similia dum corallia solvunt, dulcescunt, ac cum coralliorum magisterio, vel sale perseverant.

Hinc ex hac doctrina, quantum luminis hæc ars medicinæ professoribus affert, facile cognoscere poteritis; nam inde, quomodo omnes morbi, qui ex succorum corruptela suboriuntur à salibus alkalizatis, vel volatilibus curentur, quidūe coralliorum, vnionū, & similibus pollines perficere valent, facili negotio colligere poteritis: nam hæc omnia omnes acores præcipitant, corrigunt, destruunt; aciditas enim eū corruptionum omnium, & fermentorum matrix est, eū & morborum causa, quæ dum per similia retunditur, mille morborum felices succedunt sanationes. Hac ratione martis vitriolum, absynthij sal, & similia obstructiones solvunt, & volatilia cephalicarum herbarum salia sudores promouent in febribus, coctionesque adiuuant.

Pro completa menstruorum natura enucleanda, per quid agant in corporibus, & soluant, videndum est, cum non desint huius sæculi celeberrimi Viri, qui

Ari-

Aristotelis, & Galeni abiurata fide in Epicureas, Democriteasque atomos inciderint, mēstruorum aētionēs corporum particulis, seu corpusculis angularibus, triangularibus, rotundis, turbinatis, &c. tribuunt, quæ ratione similitudinis cū corporum solvendorum partibus, illa solvere aiunt. Quorum sententiam non vt à veritate alienam omittimus, sed vt iuxta chymicorum positiones rem explicemus.

Ideò secūdum à nobis iam posita principia pro huius rei intelligentia dicimus: Omnia corpora ex duobus principijs constare, in esse, & operari, *Materia* scilicet, siue *Aqua*, & *Efficiēti*, siue *Ente Seminali Interno*, omnesque corporum aētionēs, proprietates, munia, ac dotes ex dicto ente seminali, pendere, sic v.g. triticum præter eius materiam ens seminale internum habet, per quod vegetat, germinat, crescit, aliudq; sibi simile producere valet frumentum. Hoc igitur intrinsecum corporum semen, si per fermentalem motum è materiæ centro in superficiē euocatur, non ampliùs specificas corporum perficit operationes, sed alias induit vires.

Ilte spiritus, ceu naturæ ærario, in terræ thecis, ac præcipuè sub saliforma quadam substantia latet. Unde non nisi ex salium destillatione talis in magna copia elicitur spiritus. Hinc colliges.

Primò, cur ex aqua talis spiritus elici minimè possit; nam cum aqua summa homogeneitate gaudeat, ac quandiū aqua est, omnem excludit seminum labē:

hinc

cundum ipsum est Arcanum summum omnia corpora in summam puritatem, ac perfectionem tingens. Nam omnis medicaminū actiuitas in hoc sensu tinctura dici potest, quasi vitam sua virtute tingens. Nos de omnibus principalibus hisce chymix operationibus distinctis articulis agemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Calcinatione.

VArijs ignis operationibus chymia vtitur, vt corporum purū ab impuro rectè sequestrare valeat, quarū ni chymix facultatis Tyro probè fuerit eruditus, in tenebris versabitur, omniaq; temerè, & in cassum efficiet; eas igitur hic sigillatim percenseamus oportet, pro completa rei chymicæ intelligentia à calcinatione sumpto initio.

Calcinatio est conuersio cuiuscumq; rei in cinerē ab igne, siue actuali, siue potenciali. Vel est puluerizatio rei per ignem facta per priuationem humiditatis partes consolidantis: Vel est misti in calcem solutio. Quæ omnes definitiones in vnum sensum coire videntur; nam dicitur couersio in cinerē, siue puluerizatio rei per ignem facta, siue solutio in calcem, vt nomine calcinationis designetur tantū ea puluerizatio, quæ per ignem tantū fit, nam aliæ rerum puluerizationes propriè calcinationes non sunt, sed potius

M

tritu-

triturationes: siquidem propriè calcinatio est solutio rei in calcem, calx autem cinis est, cinis verò nihil aliud est, quàm corpus circa quod ignis totaliter egit, nihilq; aliud superest comburendum, quia ibi aliud non remanet vltioni aptum, seu ignea vi in auras resolubile.

Dici solet etiam à chymicis Alcoholizatio, & cinis siue calx; Alcohol nihil aliud sonat, nisi spiritus, siue sal omni humiditate priuatus. Hinc spiritum vini dephlegmatum appellitant alcoholizatum, & salia quæ ex cineratis, seu alcoholizatis corporibus extrahuntur dicuntur alkalia. Quilibet puluisculus tenuissimus; ablatione superfluæ humiditatis (præsertim ex mineralibus factus) calx appellatur. Quando verò puluis, vel calx, planè redditur impalpabilis, ad sensum subtilissimus, tenuissimæ farinæ instar, tum alcohol appellatur.

Calcinatione vtuntur chymici, vt vires potestatiuæ simplicium in actum deducantur, nam cum naturæ lumine nostris ex theorematibus cõstet vim omnem corporum medicamentoſam in intrinſeco eorũ spiritu ſeminali latere, qui dum intra materiæ, siue aquæ ergastula fixus nimis, & tenaciter alligatus remanet, hinc priuatione, siue superfluæ, siue extraneæ humiditatis, ignitionis beneficio exhalantis, aut discontinuatione partium eorundem corporum, veluti extrahitur, vnde promptius suas exercit vires, & operatur; vnde calcinatio, semper fit cum conseruatione

tione humiditatis radicalis fixæ.

Id verò opticè obseruabile est in cineribus, seu calce ignitorum, ac calcinatorum corporum, vbi admirandam quandam saliformem substantiam reperies quæ ignea vi, ingentiq; aëtiuitate prædita, tam in natura, quàm in medicina mirabiles operatur effectus; agit namq; id quod aliàs corpora ante quam calcinata erant, minimè operabantur. Huius. n. salis beneficio cineres arua, plantas, segetesq; reddunt fæcundiores, vnde vegetiùs pullulant, germinantq; si cineribus, quàm fimo fuerint saginatae. Latet namq; in huiusmodi cinerum alkalibus salibus vis, & fomes quidam vitæ, vnde si cineres alicuius vegetabilis aliqua telluris parte indantur, vim feminalem producendi eiusdem speciei vegetabilem autumat Petrus Io: Faber cap. 2. Palladij spagyrici, nō secus ac ranæ quotannis in limum resoluuntur, ex eodem limo propriæ earum vitæ fomite, tanquam ex semine renascuntur. Imò vt refert idem supra cit. auctor, muscæ, quæ hyemis tempore pereunt, si cineribus, earum corpora cooperiantur breui tempore viuificantur, ac per aerem abeunt volitantes, victumq; quæritantes non secus ac aliàs veris tempore aduentante calore spontè resuscitantur. Hæc, & alia operantur in natura prodigia salia. In medicina etiam mirabiles sunt huiusmodi alkalizati salis dotes; dum eo vtimur fælici successu ad insperatos, chronicosq; multos morbos profligandos, aliàs vsualibus seplasiarum vulgaribus

medicaminibus, insuperabiles, vt suo loco fusius dicemus.

Calcinatio duplex est, vna actualis, potentialis altera. Actualis ea est, quæ fit actuali, validoque igne, quæ vera calcinatio dicitur. Potentialis autem est illa, quæ potentiali igne fit, vt sunt aquæ fortes, chrysulcæ, stygiæ, regiæ, spiritus omnes salium, & similia quotquot extant dissoluentium genera.

Rursus actualis calcinatio etiam triplex est, quatenus triplici corporum generi competit.

Prima dicitur cinefactio, quæ est ignitio, qua vegetabilia, & animalia violento igne in cineres rediguntur.

Secunda reuerberatio, quæ est ignitio, qua corpora præsertim mineralia, igne reuerberante in reuerberij furno, calcinantur.

Tertia demum dicitur desiccatio, quæ nihil aliud est, quam resolutio, & attenuatio superflue, siue accidentalis humiditatis in corporibus existentis ab igne facta, quæ fieri solet in salibus, vitriolo, alumine, & similibus, præsertim antequam retortæ indantur pro eorum spirituum destillatione, quæ media calcinatione extranea, inutili priuantur humiditate, vt purior media destillatione deinde eliciatur ab eis spiritus, vt suo loco dicemus.

Calcinatio autem potentialis, seu potius corrosio peracta ab igne potentiali adhuc quadruplex est, quatenus quatuor diuersis modis, seu medijs perficitur.

Pri-

Prima dicitur amalgamatio : quæ definitur esse corrosionem metalli per hydrargyrum, adeoq; metallorum propria est, ad chrysolopæos potius spectās, qui ea vtuntur ad metalla perficienda, siue graduanda, vtuntur etiam ea aurifabri pro aliorum metallorum deauratione &c. quæ fit quando metallum (excepto tamen ferro) in tenuissimas bracteolas comminutum cum mercurij partibus octo plus, minusve secundum metalli minorem duritiem, igni exponitur ad eius vnitatem dissoluendam, nam euaporato mercurio remanet metallum tenuis calcis ad instar.

Secunda dicitur stratificatio, cui affinis est etiam cæmentatio, quæ fit cum crucibulum, pixis, vel aliud simile vas, laminato metallo, & pulueribus corrosiuis repletur, faciendo stratum super stratum, idest ponendo parum sulphuris corrosiui in pixide, & parum tenuis pulueris, siue laminarum metalli supersternendo metallum pulueri corrosiuo, & vicissim pergendo vsq; ad vasis repletionem, quod igni, siue carbonum, siue reuerberij exponitur, sicq; cæmentatur per horas 4. 8. 12. 24. &c. pro artificis intentione, & metalli cæmentandi natura, & hac etiam vtuntur Alchemistæ, ad metalla depuranda, ac diuersimodè coloranda, vel exaltanda.

Tertia dicitur fumigatio, quæ est corrosio metalli per fumum, vel per acrem vaporem, fitq; cum corpus metallicum in lamellas deductum suspenditur super aquas fortes, acetum, mercuriū, plumbum liquefactū,

Sc.

&c. vti vulgò cerussam parare cōsueuerunt ex plumbo suspenso super aceti vaporem.

Quarta demum dicitur præcipitatio, quæ est corrosio per aquas fortes, per spiritus acutos, cæterosq; acidos liquores, quæ fit cū corpora mineralia, & metallica liquori corrosiuo immerguntur, & postmodum corrosa, & soluta, vel aliquo liquore ad vasis fundum reperiuntur, vel aquæ soluentis abstractione, seu distillatione calcem in fundo derelinquunt.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Sublimatione.

Sublimatio est ignis operatio valdè principalis atq; pernecessaria scitu; hic igitur quid sit, quidè in chymia præstet, inquiramus, oportet.

Et quidè eius naturam nomen ipsum pandit; nam sicuti in communi loquendi modo, sublimare nihil aliud significare videtur, nisi attollere, siue in altum euehere, vnde homines metaphoricè dicuntur sublimés, dum honore, virtute, ac gloria à reliquorum hominum turba distinguntur, ac quasi segregati, ac selecti sunt à reliqua vulgariū hominum fece: Ita in chymicorum vasculis varia, dum sublimantur corpora naturalia, ac in altum eleuantur, puriores eorum spiritus ab illorum inutili fæculentia separantur; quapropter definiri sublimatio potest, quòd
nihil

nihil aliud sit, quàm fixi humidi radicalis, sine sulphuris, siue entis feminalis, siue spiritus essentialis corporum eleuatio, atq; à sua terrestri materiali face segregatio, igne rectè operante. Latet namq; in naturalibus corporibus essentialia quid igneæ, & æthereæ naturæ, quandoquidem minimū, sed in virtute, & energia maximum, quod dum materiæ cōpedibus intrusum manet, fixum ac permanens est, essentiali, specifica actiuitate, vel nulla, vel nimis debili præditum, quia eius potestatiua operandi vis est impedita, quandiū intra materiæ ergastula clauditur, quod nisi alta petens, ab illa separetur, atq; in actum deducatur, suis minimè decorabitur facultatibus; est autem maximè affinis destillationi hæc operatio, atq; per id ab ea differt, quia destillatio humidorum propria corporum est, sublimatio autem siccis administratur rebus, vnde aliqui destillationem describunt esse humidam exaltationem, sicut sublimationem siccam appellant eleuationem.

Administratur verò sublimatio propriè rebus mineralibus tanquam siccioribus, sicut destillatio corporibus vegetabilibus, & animalibus vtpotè humidiori substantia præditis, vt insinuat Paracels. lib. 7. de natura rerū, vbi de earum tractatione edisserens, inquit: *Sicuti spirituale à phlegmaticis, & aqueis rebus in destillatione ascendit, & à suo corpore separatur, ita in sublimatione spirituale à corpore, volatile à fixo in rebus siccis, vt sunt omnia mineralia, attollitur, & subtiliatur,*

☞

Et purum ab impuro separatur. Et Hermes ita videtur in sua tabella smaragdina sublimationem indicare: Separabis terram ab igne, sublimas à crasso, &c.

Quid verò in naturalibus corporibus operetur sublimatio, ipsa sensuum autopsia docet, dum eius beneficio multa crassa corpora subtilia redduntur, vt in sulphuris, vel antimonij floribus accidit. Multa corrosua, & acria euadunt dulcia, & benigna, vt præceteris in mercurio dulci id obseruabile est, vbi mercurius sublimatus acerrimus, acutissimus, ac sua ingenti corrosione venenosus, noui mercurij admistione, & cum eo sublimatione dulcescit, mitigatur, atq; in nobile luis venereę, præsertim recentis faceffit medicamen. Multa etiam benigna, & dulcia, è contra euadunt acria, & corrosua, vt in ipsa mercurij sublimati fabricatione contingit, qui dum ex vitriolo rubificato, sale preparato, & sale petreę, & similibus, aliàs non adeò corrosuis, fit sublimatus valdè corrosiuus, &c. Item eius medio multa volatilia fixantur, pleraq; impura purificantur, vt inferiùs obseruabitur.

Sublimantur autem corpora, vel per se sola, vel cū additione. Per se sola, vt antimonium, sulphur, sandaraca, arsenicum, &c. quę siccas habent volatiles ad ignem exhalationes. Per additionem, vt in mercurio sublimando liquet; mercurius per minima, dum cum salium spirituosis particulis miscetur, sublimat, qui aliàs per se solus non sublimaret.

Vasa, quibus ad sublimandum vtimur, debent esse,
vel

vel vitrea, vel terrea vitreata secundum sublimandi corporis exigentiam, vt sunt matulæ, matræcia, bocia, & similia, quibus adaptantur pilea, vel rostrata, vel non rostrata, vel nullo modo adaptantur, vt cum aludele, vel retorta vtimur, &c. quibus nullus adaptatur pileorum vsus. Vasorum figuræ, vel debent esse oblongæ, vel teretes, vt clariùs in praxi obseruatur, eò tamen, vt ab ignis calore capitellum, aut superior vasis pars minimè incalescat. Vasa vitrea debent esse lutata, siue luto sapientiæ munita, nè diffileant.

Ignis debet administrari, ac graduari secundum corporis sublimandi exigentiam; alia enim corpora exigunt fortem ignitionem, vt marchasita, tutia, antimonium, & similia; alia mediocrem, vt mercurius, realgar, &c. alia ignem remissum, vt sulphur.

Gradus autem ignis in sublimatione rectè sunt obseruandi, aliàs operatio malè se habebit; primò. n. ignis lentus est exhibendus, & talis, qui valeat humiditatem tantùm, si adsit in materia sublimanda, ab illa separare, eleuare, & per rostrum, vel aliter foras expellere, deinde pedetentim debet augeri, & intendi ad vltimum vsq; gradum à materia sublimanda exigentum, vt clariùs in praxi liquet.

Ad sublimationem reduci etiã possunt exaltatio, eleuatio, & fixatio, vt rectè fatetur Paracels. cit. loco nam multa medijs iteratis sublimationibus fixantur, & constantes fiunt, &c. vt fusiùs infra.

N

AR

ARTICVLVS TERTIVS:

De Solutione.

Solutione etiam vtitur chymia ad corporum naturalium referendas cortices, inutilesq; segregandas quisquillas ab eorum puriori, atq; subtiliore parte, vt scilicet meliùs possit ex eis medicamentosas elicere virtutes: sic docente natura, quæ in animalium corporibus, vt congruum è cibarijs præpararet, educatq; nutrimentum, illa priùs dentibus contrita medio excitatio calore digerit, resoluit, vnde purum recipit, reiectis inutilibus eorum impuritibus.

Solutio igitur diuersimodè, vt sic accipi solet. Et quidem apud grammaticos idem est, ac à vinculis liberare, vt *in nostra grammatica speculatiua* diximus. Apud philosophos idem significat, ac rem patefacere. Apud medicos idem, ac liquare, & mollifacere. Apud chymicos verò idem denotat, ac in minimas partes comminuere, seu in aquam conuertere. Vnde multoties metallorum calcinatio, siue per salia corrosiua, siue per aquas fortes, dicitur etiam solutio. Propriè tamen in stricta significatione solutio à chymicis accipitur pro corporum reclusionem, seu resolutionem in sua principia. Vnde definiri solet, quod sit operatio, qua corpora naturalia mista in sua principia, ex quibus à natura sunt composita, resoluuntur. In quo sensu sumitur pro prima, & principaliori ignis ope-

operatione, cum chymia omnes alias ignis operationes eò dirigat, vt perfectam principiorum analysim perficiat, vt scilicet ea peracta melius possit vtile, homogeneous, essentialis ens, siue spiritum purum è materiæ claustris absq; impuritatibus elicere, atq; ad medicinæ vsus adducere. Verùm sumitur hic solutio tãquam particularis spagyricæ operatio, seu (vt inquit Paracels. sup. cit. lib. de transm. rerum natur.) tãquam tertius gradus, quo itur ad naturalium rerum transformationem; nam sæpè sæpiùs post calcinationem, vel sublimationem, vel destillationem, sequitur, vt soluas materiam, quæ in fundo remanet, vt purum ens essentialis inde educas.

In quo sensu sumpta solutio duplex est. Vna. scilicet quæ fit à frigore, & humiditate, quæ dicitur etiam resolutio. Altera verò caloris, quæ solet quandoq; appellari dissolutio. Solutio frigoris fit in humida, & frigida cella, aut aliàs in aere, in marmore, vel vitro, quæ fit beneficio vaporum aqueorum in atmosphæra existentium, quæ soluunt omnia salia, omnia corrosiua, omnia calcinata in liquorem, in aquam, in oleum. Omne namq; quod in frigore soluitur, est de natura salis alkali, quod omni humido radicali ab ignis actiuitate vtpotè priuatum siccissimum est, vnde noui humidi vapores tenus in atmosphæra contenti imbibitione soluitur, ac liquoris formam induit, vnde omne quod in frigore, & humido aere soluitur, iterum ignis calore per humidi extranei exhalationem coagula-

tur in puluerem, velsalem. Solutio uerò caloris soluit omnia pinguia, & omnia sulphurea, quæ ignis medio fit. Nam quidquid ignis calor soluit, hoc coagulat frigus in massam, & quidquid calor coagulat (præsertim saliforme,) hoc soluit rursus aer, & frigus.

Hic differendum esset de mineralium per aquas fortes solutione, de qua quoniam satis supra diximus, cum de calcinatione egimus, idè meritò hic eandem repetere omittimus.

Hæc operatio ministrari solet omnibus solidis materijs, quæ ad alias ignis operationes constantes resistunt, ac consequenter non adè facilem admittunt volatilis earum substantiæ separationem, vt sunt omnia salia alkalia, & mineralia fixa, quæ volatilizari exigunt, ac ob anaticam vnionem spiritus cum materia, ab vna, vel altera ignis operatione non soluuntur in sua principia. Hinc semiuolatilia sunt separata volatili eorum parte, soluitur fixa, vt similiter volatilizetur, vt in operatione spiritus vitrioli rectificati, sulphuris metallorû, & similibus accidit operationibus. Soluuntur. n. hæc dum eorum partes, vel noui humidi haustu, vt alkalia, vel noui spiritus volatilis admissione, atq; actione discontinuantur, ac iterata veluti comminutione eò subtiliantur, vt veluti nouam naturam nanciscantur, ac in noua entia transmutentur; Vnde illud spagyricorum oritur theorema, quod *si corpora eò subtiliantur, vt amplius subtiliari non possint, transmutantur; Id namq; quod fixum est, vt inquit Paracels.*

racell. cit. loco, ignem habet absconditum valdè corrosuum, ac summis virtutibus præditum, qui solutis corporum vinculis, subtiliatisq; fixæ materiæ partibus, à corporibus educitur, noua s; acquirit vires sub noua forma ludens.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Putrefactione.

A Bominabile nomen putrefactionis apud vulgū, sed chymicis grata; ea n. vtuntur, vt puram, putamq; partem essentialem è corporibus putrescentibus educere possint. Non. n. chymicum opus perfici potest, quandiū constitutiua corporum essentia sub materiæ larua corpori componendo vacat; Hinc putrefactione vtuntur spagyrici, qua corporum compagem destruentes, facilius spirituosam eorum partem essentialem ex eis elicere possint ac in eorum vsus disponere: sic edocti ab ipsa natura, quæ etiam putrefactione utitur, ut in terræ sinibus animalia, mineralia, & uegetabilia in sua soluat initia, hac edueta, homogenea spirituali eorum parte ab impuris eorū ætherogeneitatibus meliùs possit illam, uel in uegetabile *Leffas* uel in minerale *Bur* pro seminum exigentia conuertere.

Leffas autem, & *Bur* sunt duæ uoces, quæ à Paracelso, & Helmontio usurpari solent ad significandos duos

duos liquores terræ diuersos pro seminum exigentia per localia fermenta transmutatos . Nam liquor ille aliàs simplex, & homogeneous, qui per terrę uiscera fertur, ut in uegetabilium, uel mineralium cedat alimentum, si in uegetabilium radice, ceu in culina haustus fuerit, ubi media coctione, seu peculiari seminis fermentatione uegetabilē dispositionē induit, Lessas dicitur; Si autem fermentalem mineralium odorem subibit, indolēq; mineralē a sūperit, dici solet Bur.

Putrefactione igitur uicitur natura, ut uicissitudinales rerum naturalium compleat periodos; corpora. n. quæcumq; Ætherogenea media putrefactione in sua principia, ex quibus primò componūtur, resolūntur, ac sub ea seminum specificorum amittunt, virtutes; ac facultates, ut rursus nouam seminum specificorū quorumcumq; corporum, quæ producuntur, indolē acquirant, nouoq; hausto fermento in eorum alimentū cedant, unde nouas formas, nouasq; induant operandi facultates . Id quod forsan inspiciens Arist. 1. de generat. cap. 3. tex. 17. inquit : *Non nisi ex corruptione unius generari alterum, & è contra.* Ità, & in animalium uentriculis non nisi putrescentibus prius sub digestionē cibarijs, educitur purus nutritiuis pro animalis alimento succus.

Naturæ igitur pedissequa spagyrica facultas, dum purum, homogeneous, & essentialē corporum succum educere intendit, ea prius media putrefactione destruit, ut solutis eorum principijs, melius possit pu-
rum

rum ab impuro segregare. Vnde non immeritò Pa-
racels. cit. loco asserit *hanc operationem esse primum, ac
principalem gradum chymia, & consequenter vi pluri-
mum primum omnium debere administrari.*

Definiri igitur poterit, quòd sit partium Æthero-
genearum digestiui, seu fermentalis caloris ope cor-
ruptio per spiritus essentialis separationem à radicali
corporum humido, seu materia. Quod præcipuè cum
intendant acutiores spagyrici, & aduertentes id per-
fici optimè per putrefactionem, eam ideò ueluti cu-
iuscumque chymicæ operationis fundamentum, ac
principium, commendarunt artis filijs.

Compræhenduntur sub putrefactione digestio, &
circulatio, quibus medijs purum ab impuro à corpo-
ribus separatur. Multa renouantur, & in aliam for-
mam traducuntur. Corrosiua quæcumque acrimo-
niam deponunt, atque lenia, & dulcia euadunt. Quæ q;
sua esotica qualitate in nostram uitam immaniter fu-
rerent assumpta, cicurantur. Per hanc operationem
rerum mutantur sapes, odores, colores, & alia mi-
rabilia, tam in arte spagyrica, quàm in natura perfici-
untur.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Destillatione.

SÆpè sepiùs ad corporum superficies euocato spi-
ritu, siue essentia, media digestionè, siue putre-
factione,

factione, destillatione utimur ad eundem è materiæ impuritatibus extrahendum; post putrefactionis igitur notionem, destillationis naturam perquirere necessarium ducimus.

Definitur autè destillatio à Beguino, quòd sit partium humidarum, in halitus à calore attenuatarum, atque eleuatarum, & halituum ab ambiète frigido in liquorem coactorum, per alembici rostrum, in excipulum subiectū extractio. Eò enim est directa à chymicis destillatio, ut purum, & essentialè rerum omnium humidum volatile è reliqua impura materiæ parte separetur, atque ea utuntur, præsertim quando volatilis essentia rerum sub humida larua ludit. Sic docete natura, quæ postquam in terræ thecis corporum, principia per putrefactionem separauit, ea in vaporousos halitus resoluit medio solari igne, ut illis in media aeris regione euectis, eius frigiditate repercussis in varia facessunt metheora, unde aquea pars in rorem, pluuiam, grandinem, niuem &c. decidet, tanquam corporum, quæ in terræ sinubus, generantur, alimentum; Ignea verò, siue ætherea inibi in fulmina, tonitrua, ignes cadentes, & similia.

Per destillationem nãq; à chymicis omnes aquæ, liquores, & olea subtiliantur; ex omnibus pinguibus sulphureus, oleosus spiritus elicitor &c. Vtteriùs multæ res in destillatione fixantur per cohobationem; multa fixa volatilizantur &c.

Reducuntur ad destillationem rectificatio, & cohobatio

hobatio. Rectificatio est repetita liquorum destillatio ad eorum spirituofas partes magis purificandas, & è parte materiali separandas. Cohobatio uerò est destillationis reiteratio, qua liquor destillatus rursus fœcibus affunditur, & denuò destillatur, quæ fieri debet fœcibus priùs tritis, & humore paulatim imbutis, ut macerentur.

Rursus destillatio alia est calida, alia frigida. Calida est, qua partes spirituofæ, & subtiles à materialibus, & crassis, mediante igne, separantur. Frigida uerò, qua per descensum absque igne partium subtilium à crassioribus fit separatio. Quæ etiam dicitur filtratio, vel deliquium ob diuersos modos, quibus hæc operatio fit, & quidem filtratio, vel fit per chartam emporeticam, aut manicam Hippocratis, laciniam mucronatam, aut simile aliud instrumentum. Deliquium uerò dicitur, cum immundæ calces, salia, & similia aeræ humiditatis hauftu liquabilia, vel per se inclinatæ tabulæ marmoreæ, aut vitreæ imponuntur, vel sacco inclusâ suspenduntur, vt in aere uaporofo liquefcentiâ purum sal ab aqua resolutum emittant, vt in tartari oleo fabrefaciendo accidit.

Aliæ etiam destillationis differentiæ à varijs modis, & uasis cum quibus ea fieri solet, à chymicæ professoribus desumptæ, huc adduci possent, vt sunt, quæ fiunt, vel per ascensum, aut per descensum. A uasis uerò alia dicitur recta, vt per Bociam, Matrarium, Vri-nalia &c. Alia dicitur obliqua, seu per Retortam &c.

O

Sed

Sed cum hæ, & similes destillationis differentiæ, vel parui, vel nullius sint momenti, ac facilius si quæ sunt, percipi possunt in praxi, & penes artifices, eas idè hic meritò percensere omittimus.

ARTICVLVS SEXTVS.

De Coagulatione, & Fixione.

HVcufque eas percensuimus ignis operationes, quæ ad extrahendū è corporibus purum essentialem spiritum ab impura materiali eorum feculentia, diriguntur; nunc de coagulatione, seu fixatione agimus, qua scilicet possimus eundem spiritum; siue essentiam adè tenuem, atque volatilem, nè statim aufugiat in auras, tum fixare, tum etiam, vt valeamus res sua volatilitate nimis vitæ nostræ infensas, cicurare, ac corrigere, media coagulatione, seu fixatione.

Coagulationem, & fixationem simul hic examinamus, quia hæ operationes, adè sunt affines, ut aliqui unam cum altera indifferenter confundant, ac utramq; pro eodem vsurpent.

Ego verò reor aliquo modo inter se differre has operationes tantum secundum magis, & minus; nam fixa ea sunt quæ humidum radicale adè permanens habent, vt nullis agentium viribus volatilizari sinant (præterquam ab Alkahest, ut ab cultioribus chymicæ pro-

professoribus circumfertur) ut aurum, vitrum, salia alkalia, & similia, quæ ob anaticam unionem essentia cum materiali eorum parte, nullis ignis viribus volatilizari sinunt, sed fixa permanent. Coagulata verò ea dicuntur, quæ concreta quidem sunt, sed faciliè ab igne volatilizari possunt, & ulteriorem fixationem quandoq; recipere possunt, ut metalla imperfecta, & alia mineralia, ut vitriolum, alumen, arsenicum, salnitrum, armoniacum, gemmeum, commune, & similia, quæ partim volatilizationis, partim ulterius fixationis sunt capacia. Itaque patet quòd sit aliquod magis latè patens coagulatio, quàm fixio, quia multa sunt coagulata, non fixa, ut aqua, quæ in niuem, grandines, &c. coagulatur quidem, sed non fixatur. Sic mercurius sublimatus, aut vulgari modo præcipitatus coagulatur quidem, sed nõ fixatur; è contra verò nihil est fixum, quin etiam sit coagulatum, ut discurrenti patet. Sed quidquid sit de hac differentia, solent esse aliqui, & unam pro altera accipere. Vnde

Definitur primò à Gebro coagulatio, quòd sit reliquidæ reductio ad solidam substantiam per humiditatis priuationem.

Quæ definitio non omni competere videtur coagulationi, nam multa coagulantur absque humiditatis priuatione, sed tamen ipsum corpus humidum, siue uolatile coagulatur multoties, & fixatur absque humiditatis separatione, sed ipsa humiditas uolatilis co-

gulatur, & fixatur, ut passim in praxi obseruatur.

Secundò, Faber in suo Palladio Spagyrico eam definit, quòd sit humidi radicalis puri volatilil in permanentem substantiã radicalem unctuosam permutatio, quod idem sonat, ac mollis induratio, & humoris occultatio.

Multipliciter autem fieri hanc operationem communiter asserunt Spagyrici. Et quidem primò per exaltationem, quando scilicet humor ignis ui attenuatus, ac in uapores coactus euolat, remante essentiali humido, uel sub saliformi substantia, uel aliter coagulato, ac fixato. Sic omnia salia in aqua soluta per humidi exhalationem coagulantur. Secundò coctione, seu digestionem, qua spiritus uolatiles quandoque fixantur, & metalla omnia, & reliqua mineralia, & cætera in terræ uisceribus coctione indurantur. Tertiò coniunctione, seu unione, quæ fit, quando uolatile purum, & nitidum cum fixo itidem puro unitur in cuius contactu fixatur, sic spiritus omnes uolatiles attractu salis fixi alkalizati, uel alterius similis corporis etiam fixantur aliquo modo, sicut etiam suo attractu quandoq; uolatilizare ualent corpus fixum, quod soluunt, dum tangunt. Qui præcipuus est fixationis, seu coagulationis modus, quo utuntur passim spagyrici, nam sal essentialè sub forma uolatilil spiritus ludens tactu salis fixi eiusdem naturæ magis essentialificatur, ac simul cum fixo ambo coalescunt in quintam essentialiam.

Ali-

Aliqui omnes modos, quibus coagulatio fieri potest ad duos tantum precipue reducunt, ad separationem, & comprehensionem.

Coagulatio per separationem illis est quando humoris separatione, siue illius, quod fluit, durum mistum euadit, & hæc volunt esse coagulationem chymicam, cuius vsus frequens est in corporum depuratione.

Coagulatio per comprehensionem est, quando res humida solida fit absque ulla ipsius diminutione, vt cum salia, vel aqua coagulantur, quam coagulationis speciem ad generationem spectare fatentur.

Atque hæc satis sint de igne, & varijs eius operationibus; nam si alias forsan apud varios auctores reperietis commentas ignis operationes, facile ad supra à nobis adductas reducuntur, cum omnino cum prædictis conueniant, præter quàm quòd siquæ excogitabiles ab aliquibus, sunt eæ in praxi obseruabiles, minimè erunt tanquàm diuersæ à nobis supra allatis.

Quibus medijs operationibus elicit chymia è naturæ corporibus essentiam, (quam Paracelsus appellat tincturam) vnde varia præparat medicamina; hinc ab operationum ignis examine expediti, medicaminum ediffertationem aggrediamur, oportet. Sic igitur.

LIBER TERTIVS

*De secretioribus Medicamentorum Chymicis
Preparationibus in communi; & praesertim.*

De eis quae ex Vegetabilibus educuntur.

Quidquid ad mortalium lamentabiles reparandas calamitates, alterabilemque vitam in suo sanitatis tono conseruandam, aut in atoniam lapsam, ad naturalem armoniam restituendam sagax natura direxit, nunc aggredimur examinandum; morti namque per vetiti celi ligni venenum, dum facta est obnoxia humana natura, morbis quoque tanquam dispositionibus ad mortem se subiecit: semel namque maligno Satanæ sua su obsequens, deturpata prima eius simplicitate, defædata eius puritate, corruptibilis dum euasit, mille morbosarum ærurnarum sustulit quoque sagittas, à quibus non nunquam confossa languet, sæpè vulnerata fatiscit. Hinc omnipotens ille rerum parens, talem humanæ naturæ statum clementer cômiseratus, creauit de terra medicinam, vt tantoperè ab eo dilecti hominis vita, ab irruentibus in dies morborum flagitijs vindicaretur, quam vt è naturæ sinu depromeret, chymia vtitur homo, qua scilicet posset in proprij vultus sudoribus industri laborum artificio, bonum, & purum rerum natura-

turalium à malo, & impuro, quod terra sub spinarum, & tribulorum misterio offert, vindicare, segregare, & uti; Vnde igne naturalia tractans corpora, possit pura medicamina ab impuris venenis secreta, non autem illis immista languentibus propinare. Sit ergò

C A P V T P R I M V M.

Quid sit Medicamentum, in quo consistat eius vis curatiua, & per quid differat ab Alimento, & Veneno.

NE in tenebris versemur in particularium corporum perficienda anatome, nescientes, quid ex illis sit eliciendum, ut medicamina fabricare possimus; videndum prius in communi est, quid sit medicamentum, & in quo nam consistat eius vis morborum curatiua, ut melius cognoscamus eorum naturam in particulari, ac in ægrorum solamen dirigere.

Medicamentum igitur definiuit Galenus 1. de simpl. medic. facult. cap. 1; quòd *sit omne id, quod naturam nostram alterare potest.* Verùm pace Galeni manca videtur hæc sua definitio, cum non solum medicamento, verùm etiam Veneno, & morbis ipsis competere videatur, à quibus etiam natura nostra alteratur. Præterquàm quòd omnis realis definitio fieri debet per demonstrationem essentialis constitutiui, siue per
expli-

explicationem causarum, à quibus ens, quod definitur in suo esse constituitur; Galeni autem adducta definitio in hoc deficere videtur.

Definiri igitur potest aliquantò meliùs medicamentum cum Fabro lib. 1. Myrothecij Spagyrici cap. 3. *Medicamentum est purum naturæ, quod naturam nostram læsam, & morbo afflictam alterando succurrit, & iuuat;* per quam definitionem medicamēti natura sat patere potest: Nam dicitur, purum naturæ, vt pateat essentialē constitutum medicamenti, sicut & omnium aliorū corporum naturalium operatiuum initium, à quo vnaquæque res primò constituitur in suo esse, & ab eo omnis corporum pendet operatio. Dicitur verò, quòd naturam nostram læsam &c. per quod patet differentia medicamenti ab omni eo, quod non est ipsum; nam tantùm medicamenti proprium est naturam nostram eo modo alterare, vt illam læsam iuuet, restituat &c.

In quo autem consistat vis omnis curatiua medicamenti, per quam nostram alterare valet vitam, ac à morbis vindicare, incompeñibili iurgio cōtrouertitur inter scholasticos Galenistas, & Paracelsistas, adeò ut ambæ hæ sectatorum phalanges magno logismorum apparatu munitæ inuicem pugnent, unaquæq; tamen pro propria suadenda, ac tuenda sententia: Galenistæ enim sicuti omnia corpora naturalia ex quatuor elementorum connubio prodire affirmant, ita eorundem omnes aſtuitates primis elemen-

mentalibus qualitatibus refundunt, quas sicuti contrarias inuicem assignant, omniumque corporum aëtiuitatem vi contrarietatis sustentare putant, ita etiam omnia medicamenta vi eiusdem contrarietatis agere, morborumque curationes perficere suadetur.

Paracelsus autem Galenum Heluetico veluti cachinno irridens, licet quandoque sibi ipsi inconstans, atque dissimilis ad sæpè sæpè explosa elementalium qualitatum theoremata recurrit; tamen negat medicamina vi contrarietatis morbos curare, & fatetur omnem medicaminum aëtiuitatem, ac, sanationes omnes vi similitudinis perfici, à quo etiam seducta Paracelsitarum turba, pro hac astruenda sententia acriter contendit.

Sed hæcè faciliè cõpescere poteritis lites, si lumine naturæ, primò cognoueritis omnem vim, siue virtutem medicamentosam, per quam medicamenta morbos curare valent, consistere in pura, ætherea, spiritiuosa, essentiali rerum substantia (competente tamen, non autem exuberante) in qua Archeus vitalis suas reperit delicias, atque pacem, vnde natura à suo casu veluti resurgit, atque ex iacente fit sedens.

Secundò, si animaduertatis ambas has sectatorum phalanges lumine tantùm phantasiæ ductas, ac seductas in varietate suppositi versari, sub æquiuocis tamen, nec de eodè termino disputare. Nam Galenistę suū dum astruunt axioma: *contrarijs cõtraria curantur*, loqui videntur de ea contrarietate, quæ refertur

P

ad

ad morbum, quia dum ex proprijs constat causis, quæ sua aëtiuitate vitam pessumdantes, in eius destructionem terminantur; hinc medicamentum quatenus morbo resistit, eumq; expellit, rectè dici poterit in hoc sensu: contraria contrarijs curari, cum contraria ea sint in natura, quæ se mutuò expellunt. Paracelsistæ autem considerantes omne malum, & defectuosum, seu morbosum non in positiuo, sed in negatione integritatis vitæ consistere, quatenus omnis morbus consistit in integritatis vitæ priuatione; hinc considerans purum medicamentorum ens vitæ applicatum, (quæ secundum Hipp. est *vera morborum medicatrix*) ob maximam, quam habet eum illa similitudinem, illam restaurare, reparare, munire, atq; à defectuoso statu ad integrum reducere, atq; adeò sanam reddere; asseruit: *similia similibus curari*. Non tamen vi contrarietatis, sed vitam restaurando, quæ dum restauratur, ipsa dein insurgit ad morbosorum entium à suo limine proscriptionem. Atq; adeò cum non loquantur de eodem termino hi disputantes, nulla amplius supererit de hac re inter eos lis.

Ex quibus colligere etiam poteritis differentiam medicamenti ab alimento, & veneno; nam alimentum etiam est pura ciborum substantia, quæ nostrum vitæ spiritum sustentat, non secus ac oleum totum inflammabile, purum, ac æthereum, in ellycnio accensam sustentat lucem, ac in eius alimentum cedit. Venenum verò est omne id, quod, siue natura sua

exoticum, siue exuberans intra vitæ nostræ limina receptum, vitam diuersimodè agit, quatit, atq; sua præsentia in varios impellit motus præternaturales, vt in furorem, iram, pauorem, &c. à quibus agitated vitam spiritus, sicuti ægrotat, ita demùm ni deficient tales motus, fatiscit, atque extinguitur. Non secus ac v.g. si puro oleo aquam, quæ minimè inflammabilis est, atq; aliud simile misceas, quod deinde, si diù perseverabit, flammam reddit aliquantò infirmam, ac demùm extinguit in eius radice receptum; idque quia id non est exigitum, neq; in lucis nutrimentum cedere valet.

Colliges hinc differentiam medicamenti à veneno, & alimento, quia alimentum tantùm vitam sustentare, atque in eodem tenore conseruare. Venenum verò habet eam pessumdare, destruere, attenuare, ac in peius alterare, ac demùm extinguere. Medicamentum verò eò illam alterare valet, vt à statu morbofo ad sanum sua vi restituere veleat, causas omnes occasionales vitæ nostræ infensas proscribendo, abstergendo, atq; diuersimodè agitatedam pacando, è præternaturali statu morbofo, ad naturalè statum reducere, ac restituere valet.

CAPVT SECVNDVM.

Quotuplex sit Medicamentum in Communi.

TOt debent esse medicaminum species, quot sunt modi, & viæ, quibus natura (*quæ est vera morborum medicatrix*) sanationes morborum perficere valet; Nam cum omnis morborum curatio consistat in ablatione causarum morbosarum, à quibus fiunt, & conseruantur in vita entia morbosa; quot igitur erunt causæ morbificæ, & viæ, quibus earum expulsio perfici potest, tot debent quoq; esse medicaminum species, siue facultates, & energiæ pro cuius rei clariori intelligentia.

Supponendum, omne ens morbosum à duplici causa constitui in suo esse, & operari. Prima, & principalis est efficiens Idea in Archeo, seu vitæ spiritu ad noxij præsentiam parta, in cuius obsequium semel redacta vita, ab eaq; impulsæ, ei seruit, à qua impellitur. Secundò est occasionalis, quæ est veluti occasio, ad cuius præsentiam, talis suscitatur Idea in vita, nõ secus ac ex ictu chalybis, & silicis excutitur ignis, vt est omne id, quod vitæ nostræ extraneum in sua quadra introductum, sua præsentia, totam Archei, siue vitæ spiritus. Economiam turbat, ac quietem inuertit. Siue id sit de foris receptum, siue susceptum, vt venenum, vel omne aliud naturæ nostræ exoticū

si-

simul cum potu, cibo, vel pharmaco in nostrum corpus furtiuè introductum, siue inspiratum Gas, aut minerale, aut quomodocumq; putridum, siue Epidemicum, siue Endemicum, & similia, quæ deforis introducta valent sui præsentia Ideam morbosam in vita suscitare, siue vitæ integritatem intercipere. His etiam addere poteritis iniecta à Sagis, quæ simili modo operantur, Archeum commouendo, ac in varios furores impellendo, &c. Siue fuerint retenta nostrarum facultatum vitio, errore, vel defectu, vt sunt recremēta vel post celebratas alimenti coctiones residua, vel ex alimentorum trāsmutatione penes nos prognata: quæ tanquam ex nostræ vitæ republica, expulsi ciues, vt potè vnitatis, & concordiæ hostes conturbātes, quandiu intra eius limina manent. Cuius rei sit in exemplum spina digito infixæ, sola præsentia insitum illius partis turbans spiritum, qui ad noxiæ præsentiam iratus, noxiæ concepta Idea, tumultuatur, ac influo veluti euocato spiritu, vt noxiū, sibiq; peregrinum expellat hostem, ac à vitæ limine proscribat, furit, impellit, ac furiosè mouetur, vnde pulsus ingens, calor adauctus, dolor, & cætera in digito excitantur, ita imperante cōcepta in insito spiritu digiti furoris Idea occasionaliter ibi suscitata à sola spinæ præsentia. Vnde curatio ibi perficitur, vel ablata spina, à qua occasionaliter fouebatur ibi furoris Idea, vel illinctu leporini adipis à canibus prædati, vel linteoli etiam à leporino sanguine made-

facti,

facti, aut alterius eiusdem animalis partis vitæ participis applicatione, vbi pauoris Idea iam sigillata, ceu in vitæ sede ob violentę mortis timorem, perseuerat in animali aliàs timidissimo. Sic hac eadem supposita theoria compertum habemus, Dysenteriam, quæ etiam sustentatur à furoris Idea in intestinis concepta, exhibita etiam leporini sanguinis à canibus mactati drachma vna confestim curatam, &c.

In qua re animaduertendum etiam sæpè sæpius ex sola Idea in Archeo concepta absq; extraneæ materiæ occasionalis in visceribus præsentia veluti feminaliter nasci, ac sustentari morbos aliàs contumacissimos, quos archeales appellat Helmótius. Sic in mulieribus hystericæ affectiones ex sola furoris, timoris, pauoris, mæroris, vel simili Idea vteri nascuntur, & quandoq; ad vltimam vsq; earum tragædiæ scenam complendam sustentantur. Pari etiam modo Idea in semine podagrici; vel aliter morbosi patris femine concepta feminaliter, veluti iure hereditario filium podagricum, vel aliter morbosum generat, &c. sed his breuiter suppositis tanquam ad remedium cognitionem pernecessarijs.

Dico primò, quòd sicut ex superius dictis morbus in suo esse duo dicit, scilicet Ideam in Archeo conceptam, à quo efficienter, & impuritatum vitę extranearum præsentia, à quibus occasionaliter morbus suscitatur; ita proportionaliter omne medicamentum (morbo ex Diametro aliàs oppositum) in sua esse

tia

tia duo perficere debet scilicet impuritatū omniū proſcriptionem è vitæ limine, unde Archei pacatio, atq; ſui naturalis toni reductio reſultat; & progna-
tæ Ideæ morbificæ extintionem.

Dico ſecundò duplicis generis medicamenta ab arte ſpagyrica parari poſſunt. Aliud eſt uniuersale, aliud verò particulare. Vniuersale eſt illud, quod, ob maximam puritatem, perfectioniſque entelechiam, ac ſummam cum vitæ noſtræ ſpiritu analogiam, quam habet, valet quomodocumque morboſam vitam ſanare, ſeu quoslibet morbos curare. Cuiuſmodi ſunt ſingula Paracelliſi arcana, vt liquor Alkaheſt, tinctura lili, lapis philoſophorum, mercurius corallatus, Diaphoreticus, ſeu aurum ob-
rizontale, & ſimilia, quæ vnus diſſoluentiſ ſpiritus conſanguinitate conſpirant in vnifonum. Valent enim hæc maxima ſpirituoſa ſuæ ſubſtantię puritate vitalem archeum ab omnibus fordibus extraneis, illiq; exoticis mundare, ac vitam in ſummã ſuæ perfectioniſ, & ſanitatiſ formam tingere, atq; exaltare. Particulare uerò medicamentū illud eſt, quod particulari modo, & uia, particularē morbū curare ualet.

Particulare uerò medicamentum ruruſ diuiditur (uniuersale enim, quoniam in unitate conſiſtit, non eſt diuiſibile in alias ſpecies) & aliud eſt purgans, aliud uerò anodynum, ſeu confortans. Purgans medicamentum illud eſt, per quod excrementorum omnium retentorum, uel aliarum impuritatū eua-

cua-

cuationes perficiuntur. Anodynum autem, seu confortans illud est, quod ob maximam genialem similitudinem, quam habet cum nostro uirtute spiritu, atque balsamicam uirtute archeum thetica idearum cohortem tumultuantem, atque temulenter furentem solatur, pacat, ac penè fatiscentem confirmat. Non secus ac qui operoso labore lassatus dies, ac noctes transegit, totus tam corpore, quam mente fatigatus, atque ad eum deficeret, nisi refectus grato colloquio sociali, ac amœna conuersatione, atque cibo, & potu meraciori, tristes, defessas, oppressas, exhaustasque reparando uires, ad pristinum reducatur naturalem tenorem.

Rursus purgans medicamentum quatenus quatuor diuersis modis, ac uis excrementorum, & aliarum impuritarum ablationem, resolutionem, ac consumptionem, moliri potest, etiam quadruplex est, scilicet Emeticum, Catharticum, Diureticum, & Diaphoreticum. Emeticum, siue vomituum purgat per vomitum. Catharticum per inferiora. Diureticum per urinarum uias excrementa resoluit. Diaphoreticum demum per sudores, seu per diaphoresim euacuat.

Anodynum uerò, siue confortans, uel per odorem, uel per radium, ueluti spirituale operatur.

Primi generis sunt suffitus, & odores omnes, qui balsamica, qua pollent uirtute naturale nostrum radicale humidum (Balsamum uitale à Paracelfo appellatum) corroborando, archeales morbos curare ualent

pluries affusum digere, & destilla . Poteris loco spiritus menthæ , etiam uti spiritu vini reſtificato ad ſupereminentiam iv. vel v. digitorum magmati impoſito . Digere per iv. aut v. dies in cineribus, aut B. tepido , deinde deſtilla, donec ſtriæ ceſſent : ſepara phlegma , reſtificando ſpiritum , quem iterum magmati reſiduo reafſunde , & digere per ij. aut iij. alios dies, & deſtillabis ſupra dicto modo, quam digeſtionem, & deſtillationem multoties reiterabis , ſeparato phlegmate in ſingulis deſtillationibus, donec ſal volatilis aſcendat, quem ſerua, ut cum ſpiritu coniungas.

Deinde oleum per deſcenſum ex alia menthæ copia extrahe ita.

Rx. Mentham ſiccam in maxima quantitate , quam immitte in vas terreum, aut in veſicam cupream ad collum uſq; & comprimes, ut maiorem copiam vas capiat, quantum fieri poterit: tùm demùm linteo madido collum vasis cooperies , aliudq; vas fictile vitreatum vacuum, ſed ſolùm aqua fontana perlimpida ſemiplenum ſubmittes, & coniunges alteram alteri, ita ut os vasis pleni mentha ſubintret os alterius vasis aqua fontana ſemipleni, & ſic unita vaſa, iuncturis peroptimè lutatis, in terram ſepelias, facta fouea, donec vas aqua ſemiplenum totum cooperiatur, & plenum menthæ uſque ad medietatem etiam ſepeliatur, terra, uel arena undequaq; ſuppoſita . Deinde coronam lapidum fac inſtar putei oſculi circa uas mentha plenum , donec uas æquent altitudine, in medio coronæ ſtans : hanc coronam carbonibus arden-

S

tibus

tibus reple, ac etiam lignis impositis, ignem per v. aut vj. horas continuando. Vrge dein ulterius ignem quò ad fieri poterit per iij. aut iv. alias horas. Demùm frige factis uasis, & seiunctis separabis oleum ab aqua per infundibulum. Huc oleum deinde rectifica in retorta, cum pauco vitriolo ad rubedinem calcinato, ter, uel quater, singulis uicibus mutato uitriolo. Deinde huic oleo rectificato, & ab omni empyreumate uindicato, immitte noua folia menthæ, & expone in solationi per aliquot dies; uase opt. obturato deinde his expressis folijs, & oleo omni opt. emunctis, noua folia oleo immitte, & iterum in solationi expone, ac exprime præfato modo, iterando immisionem, & expressionem ter, uel quater, donec oleum fragrantissimum menthæ odorem acquisuerit. Huic oleo deinde immitte spiritum, & sal tam uolatile, quàm fixum extractum, tam ab omni residuo magmate, quàm ab alia noua mentha. Digere per iij. dies, & serua in phiolis per quàm optimè clausis. Vires, & vsus huius arcani

Primò enim hoc menthæ arcanum mirabiliter omnibus ventriculi affectibus resistit, eò quòd eum roborat, & ab omnibus vindicet excrementis, quæ ipsum turbare possint. Sic statim singultus, vomitiones, choleras, Bandephsia, Apephiam, &c. tollit efficaciter. Secundò, lumbricos omnes, & ventris tineas teretes enecat, tam assumptum, quàm externa vētris perunctione. Tertiò, capitis dolores ferè omnes, qui per consensum à ventriculo fouentur, mulcet, & curat.

rat. Quartò rabidorum canū morfibus tuto succurrit, si recens vulnus eo arcano lauetur, & imposito gossipio eo arcano madido per aliquod tempus madesiat. Quintò, pestiferis omnibus, & malignis morbis resistit. Demùm, tumores omnes duros discutit, & dissolvit, & phlegmones ad suppurationem deducit, atq; suo spiritu balsamico pestilens virus in bubone solvit, ac tumorem ad coctionem perducit.

Dosis est, dū interiùs sumitur à scrup. ÷ ad scrup. j. in aqua cinnam. anis. fœnic. & similibus.

Non hic prætereundum, quòd non tantùm in essentiam redacta mètha multis medetur morbis; verùm etiam lac coire, densariq; in caseum non patitur, si folia lactis potionibus immergantur: at si in coagulatum lac eius succi aliquot guttas instilles, statim soluitur, & in pristinam reddit formam. Ex hoc experimèto habetur, quòd quoties lac in mammis caseosam nanciscatur coagulationem, corrumpitur, ac inflammationem accersit, tumorem, & apostemationem indubiè parit; aptissimum, & præsentaneum remedium est, si menthæ succo mammæ foueantur. Item si in infantium ventriculis lac caseosus, quòd ex astricta aluo, inappetètia, & vomitionibus coniectari oportet; eodem menthæ succo, vel eius syrupo succurres. Si verò febres, in somno pauores, vigilię, ventris tormina, alui fluxus (præterquam dentitionis tempore) patiantur infantes; à corrupto lacte ortum ducant, oportet: tūc omnibus his morboris affectio-

nibus rosaceo saccharo felici cum successu succurrendum est.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Essentia Tithymalorum, sive Esula.

OMnia tithymalorum genera, esulam indifferenter aromatarij appellant, quæq; maximã purgandi vim obtinent ob maximũ virus laxatiuũ, quo scatet; verũ propter crudum lacticinium fucum, quem continent, inter venena censentur, qui tamen, si media cõctione in essentiam redigatur, in mira transit medicamenta cathartica perfectioribus donata dotibus, eorum quæ magno sũptu ab Oriente, Arabia, alijsque longis terræ plagis in nostras asportant regiones mercatores; non eò enim iniuria nobis erit natura vt non nisi è diffitis regionibus petitis remedijs morbi nostrates curarentur: latitant etiam in nostratibus herbis adhuc summæ virtutis arcana, ac præ ceteris in Tithymalis cõditur essentia omnium, ferè vulgò incurabiliũ morborum curatiua, quæ sequenti modo extrahitur.

℞. Tithymalorum maximam quantitatem, sicca, & cõbure, ac præfata methodo generali salẽ extrahere ex cineribus, quẽ serua. Deinde ex alia tithymalorum quantitate exprime succum, qui diuidendus est in duas partes, ex quarũ una prædicta etiam alia methodo extrahere
sal

sal volatile, ex altera verè elice spiritum volatilem, ut supra etiã diximus; In hoc spiritu deinde solue, & septies destilla inuicem. Cui destillato coniungendum est purum sal illud fixum, quod reseruasti ex cineribus tithymalorum extractum, & omnia simul miscendo vase vitreo reserua, optimè clauso, cui si vis, adde parum spiritus rosarum, gut. ij. vel iij.

Vsus huius arcani est in omnibus morbis, qui purgatione indigent; nam corpus in summam puritatis entelechiam restituit, sanguinem mundificando, atq; essentiam humani corporis in vigore suo, & virtute mirificè conseruando.

Dosis huius medicamenti est à scrup. ÷ vsq; ad scrup. j ÷ in iusculis, aq. cinnam. & similibus.

Tithymali succum absq; præuia præparatione in aridas ficos ad ternas, quaternasue guttas instillant aliqui, vt cum his inarescant, quas ad vsus recondunt binas tamen, quaterna sue ficos purgationis gratia, sumpsisse satis est, cum validissime, indiscriminatimq; deiciant. Vndè rusticorum medicamenti meritò nomen sibi asciuit.

ARTICVLVS SEXTVS.

De Essentia Sambuci, & Ebuli.

DVplex parari potest arcanum ex Sambucis, vnum quidem ex fructibus, alterum verò ex tota planta. Et

Et quidem ex fructibus sambuci perfectè maturis parari potest medicamen specificum vterinum secundum Quercetani, & Fabri, sententiã hoc pacto.

℞. Granor. sambuci q. v. contunde, & pralo exprime succum, quem in vasis vitreis mundis repone, aut ad siccandum in calore solis, vel in B. vel simile calore tepido pone ad leniter destillandum, ut quidquid est humiditatis superflua inde exhalet. Seruetur magma, ex quo parari possunt pilule gr. xv. vel xx. ad usum, que dosis, si exhibetur suffocatione matricis laboranti, illico subleuatur.

Ex tota autem planta non absimili modo, ac supra diximus de extractione aliarum essentiarũ etiã parari potest essentia, cum hac tamen animaduersione, quòd sal fixum extrahi potest tam ex folijs, quã etiam ex lignosa parte sambuci; sal verò essentialẽ volatile, & spiritus ex floribus, siue fructibus, & folijs simul contusis, & expressis, vt in generali metho- do diximus.

Cuius essentiæ vires, & vsus valent præcipuè ad calorem natium fouendum, ac ad augendum, vnde mirificè à morbis præseruat.

Febres omnes, & præcipuè intermittentes curat, eò quia corpus ad quartam vsq; digestionem è for- dibus purgat, mundat, abstergit, tam per diaphære- sim, quàm per vias vrinæ, & sanguinem suo sale pur- gat, viuificat, ac à corruptione præseruat.

Podagram etiam, & chiragram, & omnem arti- culorum

culorum dolorem solatur, eò quòd fluentes humores soluit, fluxiones corrigit, ac ampliùs fluere non permittit.

Suffocationem, & omnes vteri affectiones efficaciter curat, purgatq; omnem humorum extraneorù, seu retentorum excrementorum illuuiem à stomacho, intestinis, & vtero.

Hydropicos, præsertim leucophlegmaticos, leprofosq; perquàm optimè euacuat; salem enim omnem excrementosum, corruptumq; corrigit, atque foras expellit.

Acuit omnes sensus, ac præsertim visus imbecillitati succurrit, quia vitæ spiritum, cuius hæ sùt functiones, detrusis foras serosis, alijsq; excrementosis humoribus, ad suam summam puritatis formam restituit.

Sumitur in Iusculis mane ieiuno stomacho ad quãtitatem draeh. j. vel ij. salubri tamen seruato vitæ regimine, per tres auras continuando, & deinde intermittendo, & iterùm repetendo, post decem, aut quindecim dies, si infirmitas non adhuc perfectè fuerit curata.

Ebuli autem essentia eadem methodo etiam fit, ac sambuci, ac aliorum vegetabilium succulentorù essentia extrahitur. Illud aduertendo quòd ex fructibus Ebuli, & folijs extrahitur spiritus, & sal volatilis, ex reliqua autem planta, sal alkali, quæ præfata superiùs methodo inuicem miscentur.

Ex

Ex fructibus ebuli paratur etiam tinctura, quæ dicitur *essentia granorum chamaeætes*, idest ebuli, paratur autem sequenti modo.

Re. Magnam copiam granorum aëtes, exsiccentur in umbra, ponantur in matraccio colli longi usq; ad mediũ, superinfunde aquam vitæ, ut per quatuor digitos supernatet, adde spiritus vitrioli aliquot guttas, & vase benè obturato fiat digestio in M.B. per v. aut vj. dies, quò usq; aqua tincturam instar rubini acquirat, separa illã per inclinationẽ, & in vase vitreo optime clauso serua.

Est præstantissimum in vteri suffocatione remedium, nam intrò sumptum paulatim erumpentibus sudoribus, & quiescente corpore paroxysmum sistit, & vapores ex ipso corpore per diaphæresim resolutos expellit, & illicò excitabitur. Dosis cochl. ÷ vsque ad j.

Colligi autem debet hoc vegetabile autumnis tempore; tunc enim maiori essentia quantitate scatet, sicut, & omnes aliæ plantæ, quæ tunc temporis ultimum suscipere incrementum, ac perfectionem: exceptis tamen ijs, quæ æstate, vel veris tempore perfectæ adultæ sunt, quæq; neq; ad autumnus vsq; tempus pertingunt, eæ enim eo tempore, quo ultimũ perfectionis terminum suscipere, colligi debent pro essentia extractione.

Vsus autem essentia ebuli est ad omnem Hydrophem, sicut Sambuci; nam sæpius per interualla iterando dosim, eam curat, nam omne fermētum corruptiūm

Vfus autem huiusce volatilis essentiæ est in febribus, præsertim malignis, & omnibus morbis per diaphoresim solubilibus; cum namque sit summè diaphoretica talis essentia, & vitæ nostræ balsamum, omnibus consequenter morbis accomodari felici cum successu potest, cum tantùm naturam sua puritate, ac balsamica vi confortando, ac subleuando iuuet. Est etiam vulnerum balsamum, tam interiùs assumpta, quàm exteriùs applicata, omnem namque inhibet corruptionem.

In qua re notandum nõ totius corporis essentiæ extractionem haberi per spiritus volatilis separationem tantùm; sed quandoq; in fæcibus, quæ post destillationem remanent, latitat etiam sal essentiale, in quo pars quoq; essentiæ totius mixti conditur: vnde non nunquam fæces, quæ remanent, debent comburi, & sal extrahi, modo infra dicendo, ad totalem essentiæ extractionem ex corporibus.

Alia autem corpora ad vegetabilium regnum atinentia, ut aromata, gummata, ligna, & cætera siccæ naturæ cum essentiam volatilem præfatam extrahendi methodo non reddant, sed alia longè diuersa, ac sub diuersa etiã forma, scilicet sub forma tincturæ, magisterij, clyssi, &c. Hinc omisso eorum examine, in genere vbi de magisterijs tincturis &c. agemus, eam expendemus, nunc verò sit.

R

AR

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Sale volatili, siue essentiali è vegetabilibus parando.

LVdit etiam in natura sub saliforma quædam substantia rerum essentialis spiritus, qui tam in natura, quàm in medicina mirabilium effectuum est patrador. In natura namque est veluti seminum omnium, plantarum, mineralium, & animalium essentia, & vitæ fomes, & proximum, purumque alimentum. Nam quò magis terra huiusmodi sale abundat, eò fecundiori generatione in ea luxuriant generabilia quæcumq; corpora, atque feracior redditur. Imò compertum habemus, quòd si terra omni sale aliquo medio artificio priuetur, adeò sterilefcit, vt femina, & plantæ minimè in eius sinu germinent, crescantque. Secus verò quò abundantior est sal in ea, eò fertilior redditur. Sic salis beneficio ex fimo vegetabilium corruptione tenus resultantis saginantur arua, dum fimo stercorantur. Est namque volatilis, siue seminalis spiritus sedes; vnde, qui nimia ad Venerem propensione, & libidine pruriunt, salaces dicuntur. Repit namq; in terræ visceribus huiusmodi sal, ac aqua solutus, huc illuc dum fertur, varia generare corpora, ac diuersimodè transmutari experientia dicat; dum iuxta infitorum fermentorum

Datu-

naturam in terra varias subit formas. Sic ut alibi diximus in vegetabilium radicibus haustus peculiari plantæ fermento in succum *Leffas* proximū inchoato plantæ nutrimentum transmutatur. In minerale verò succum proximum mineralium (*Bur* ab Helmontio appellatum) alimentum, siue incrementum transmutatur, semel minerali odore tenuis fermentatus, vt suo loco vberius diximus. Hæc, & alia in natura operatur sal essentialis, quæ ulterius medicina demonstrat, dum salem istum mirandis virtutibus refertum in morbis depellendis obseruat, vt in sequentibus patebit.

Vnde non immeritò has, & alias antuentes salis operationes Hermetici, & Paracelsistæ, eò ducuntur, ut illum tanquam tertium rerum naturalium principium asserant, ut supra innuimus. Quid ni & ipsam non admirabimur antiquitatem, quæ salis excelsas admirata virtutes, summis laudibus, cum decorare conatur? Nam Homerus *diuinum* appellat, & Plato in *Timeo amicum Dei corpus* nuncupat.

Est autem sal in natura in duplici præcipuè differentia, quatenus duplici methodo è naturæ corporibus elici potest, licet vnica, & homogenea essentialis sit utriusque constitutiva. Alius enim est volatilis, alius verò fixus. Et quidem demonstrata in presenti articulo salis essentialis, & volatilis extrahendi methodo, in sequenti, quomodo fixum educatur, agemus.

In qua re aduertendum, quòd ea vegetabilia, quæ succo magis abundant, maiorem salis volatilis copiam reddant, quæ autem ficciora, ac solidiora sunt, salis fixi abundantiora, ac vberius fixam salem, quàm volatilem reddunt. Hinc quoniam ex succo prædictis vegetabilibus maior, ac vberior volatilis salis copia elicitur, vt ex herbis, fructibus, &c. Hinc sequenti methodo ex huiuscemodi vegetabilibus *volatilem salem* extrahes.

R. Herbas, ex quibus extrahes omnem succum, quem putrefac cum fecibus in vase amplo, & oblongi colli, vel in furno igne digestionis, vel etiam in ventre equino per quindecim, aut viginti dies, prò vt maior, vel minor herbe durities exegerit. Deinde destilla per MB. quidquid poterit destillare: humiditas destillata iterum infunditur fecibus, & calidè permiscetur, & filtrantur simul, dum calent, vt quidquid est salis simul cum humiditate per filtram transeat. Depura aquam à subsidentibus fecibus, & ad consumptionem tertiæ partis deinde calore B. euapora: Quod superest dein in loco frigido collocandum est, vt sal essentialè in crystallos coeat, quas collige, & serua. Aquam remanentem iterum bullire sinas ad consumptionem tertiæ partis, & eodem modo pone in loco frigido, vt crystallizetur sal, sicque procede vsq; ad omnimodam salis ab ea extractionem, quod conijcitur sapore; nam quandoq; extrahitur ad ultimam vsq; aque euaporationem, vt clarius in praxi patet.

Vnus huiusmodi salium est quasi in omnibus

mor-

morbis, ac præsertim in febribus sunt veluti vniuersale præsidium secundum Helmontij sententiam, & ipsam experiētiam. De quibus salibus Io: Petrus Faber lib. 2. Myrothecij spagyrici cap. 2. inquit: *Pollent enim summis virtutibus, & in medicina facienda, beatus est medicus, qui tales crystallos habet, vt medeatur morbis.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Qua. methodo Sal fixum è uegetabilibus extrahatur.

EDucitur etiam vi ignis è uegetantibus fixum sal; seu Alkali, vt aiunt chymici, quia per alkoholizationem ex eis paratur. Est namque hoc sal sũmarum virtutum plenum, quia in se continet fixum uegetabilium spiritum, siue essentiam, estq; corporũ tanquàm fixa eorum essentiæ sedes, ac fundamentũ, siue generati corporis conseruatio, & fulcrum. In misto autem sal non est, sed fixa, & stabilis eius essentia, fit uerò sal media incineratione, dum tantum in cineribus residuus reperitur. Fit autem hoc modo.

Re. Vegetabilium siccorum q. u. combure, & reduc in cineres albissimos, è quibus cum maxima quãtitate aque uel ex eisdem uegetabilibus destillate, uel etiam communis, extrahe sal, faciendò lixiuim ex cineribus, & aqua, que cum hypostasim deposuerit, per inclinationem separetur. lixiuim clarum à subsidentibus cineribus, lixiuim

lixium si opus fuerit, depura pluribus filtrationibus medijs; dein aquam lento igne euapora, & reperies in fundo uasis sal, quod serua ad usus uarios ut infra.

Verùm huiusmodi salis extractio tunc fit, præcipuè quando simul cum eo coniungenda est etiam volatilis uegetabilium essentia, ut infra; nam si absolutum ægris propinare uolueris, saporem lixiuij habet, licet etiam aptum sit medicamentum, ita præparatum.

Hinc alij, ut saporem lixiuiale ab eo adimant, recipiunt cineres modo supra dicto factos, ac iterum cum sulphuris equali parte calcinationi exponunt ad totalem usq; incinerationem, dein etiam supra alato modo sal extrahunt, ac usui seruant, sic enim saporem lixiuiale non habet.

Habent huiusmodi salia uim laxatiuam, nam humores quoscumq; compactos à uentriculo, & intestinis abstergunt, incidunt, resoluunt; unde omnibus ferè uentriculi, & intestinorum morbis sunt accommodata remedia, ut cholerae, dysenteriae, colicae, sed præcipuè obstructionibus omnibus hypochondriacis curandis summa cum utilitate, & lenitate valent. Omnibus uentriculi indigestionibus præsertim acidis, nec non fami præternaturali ex acido humore ibi stagnante oriundæ præsentaneum habemus expertum medicamentum; unde prægnantibus, quibus periculosa est aliorum medicamentorum administratio ob abortus periculum summa cum securitate admi-

administrari huiusmodi salia poterunt, dum à ventriculi varijs tentantur affectionibus, aliàs clamofissimis.

Possunt exhiberi, vel cum aliquo iuscuro, vel absolute. Dosis à gr. x. ad drach. i. ÷, magis, vel minus iuxta corporis habitum.

Aduerte tamen, quòd cum iuscuro aliquo sal alkali exhibetur, oportet abstinere huiusmodi sales, cù iuscuro, siue vehiculis acidis misceri; nam huiusmodi salium proprium est acidus præcipitare succos, eorumq; acores corrigere, à quibus omnium fermentorum morbo forum fomes pendet: hinc alkali dum cum acido iuscuro suas eserunt actiones, redduntur deinde inefficaces, ac nullius actiuitatis participes. Id mihi apud Galenistam videre contigit, qui ægroto icteritia laboranti per plures auroras salis absynth. fixi drach. j. in limonum succo absque languentis leuamine exhibuit. Hinc præsentaneum eruitur medicamentum ad dentium stupiditatem ex acido prouenientem, vt alkali perfricentur dentes.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Essentia Menthe.

Egimus supra quomodò vegetabilium essentia aliàs homogœna vi ignis sub triplici diuersa substantia, spiritus scilicet, & salis, tùm fixi, tùm volatile

lãtilis ludens extrahatur; Nũc pro completa rei no-
tione videndum, quomodò ex illorum mutua vnio-
ne vnica præparetur, velut totalis vegetabilium es-
sentia.

Verũm quoniam varia est essentialium extrahẽdi
methodus pro diuersitate corporum, ex quibus ex-
trahitur; nam alia sunt succolenta, alia sicca, alia gũ-
mosa, alia lignosa, &c. Hinc in primis ex succolentis
totalis essentialiẽ extractio fieri nũm possit videndum,
inferiũs agentes de alijs; Et primò quidem exordiũ
sumimus ab essentia menthæ, quæ sequenti metho-
do fit.

*Rx. Menthæ mense Iulij collecta quantum vis, ex qua
per expressionem extrahere succum in maxima copia, fer-
menta per xx. dies in uentre equino. Deinde destilla læto
igne cinerum, donec stria cessent, hac enim est signum,
quo cognosci potest spiritum ascendisse omnem, quem ter
uel quater lentissimo ignis calore rectifica, donec ab omni
phlegmate uindictur. Dein ex magmate residuo per fer-
mẽtationem sale volatilem extrahere, ut supra diximus,
ac demum ex subsidẽtibz facibus, & alia mentha prius
sicca per combustionem sale extrahere fixam, coniunge
omnia simul, & serua.*

Alij alio modo ex mentha sicut etiam ex simili-
bus alijs herbis odoriferis extrahuunt essentialiam, vt.

*Rx. Mentha q. m. putrefac per xx. dies, prius tamen
optimè contusa, ut supra, destilla, vt spiritum supra di-
cto modo extrahas, quem rectificatum residuo magmati
plu-*

lent. Secundi generis sunt Periapta omnia, & Amuleta, vt Alcis vnguis contra Epilepsiam, & magnetis emplastrum, ut inquitur aliqui, pro abortu præcauendo, &c.

His addunt aliqui remedia dicta specifica, quatenus, uel sunt tantum alicui nostri corporis parti appropriata, eamq; peculiari modo respiciunt, ut inquitur aliqui, sic capitale, ophthalmicum, odontalgicum, cordiale, stomachicum, uterinum, &c. uel alicui morbo specialiter curando idonea, ut epilepticum, apoplecticum, podagricum, febrile, pestilentielle, uenereum uulnerarium, pustulosum, ulcerosum, &c. medicamentum denominatur. Quæ medicamina etiam præfatis modis, vel scilicet sedando archeum, vel abstergendo impuritates à particularibus visceribus, operantur, quamquam in specie vnum quodq; peculiare membrum, seu morbum respiciat.

Vlterius sumpta differentia medicamentorum à forma, aliud dicitur aqua, aliud spiritus, aliud oleum, quinta essentia, tinctura, extractum, flos, magisterium, balsamum, clyffus, fæcula, elixir, sal, vitriolum, &c. quæ iuxta corporum tractandorum differentiam educuntur, vt infra patebit. Nos ergo ea quæ practica operatione, & obseruatione comperta habemus, quod vsque vires sufficient, demonstrabimus.

CAPVT TERTIVM.

*De Materia circa quam versatur chymia,
ut medicamina educat.*

EXposuimus huc usq; omnium instrumentorum supelletilem, & operationes recensuimus chymico ministerio pernecessarias. Nunc præponamus, oportet materiã circa quam chymia versatur, à qua scilicet medijs tam instrumētis, quàm operationibus suos producit effectus, & præcipuè medicamina, de quibus propriè hic agimus.

Corpora igitur naturalia, quæ in terræ sinu successiuis generationum periodis obnoxia sunt materiam esse à spagyrica facultate tractabilem, nemo est qui ambigit. Constat namq; ex sacris *creasse Altissimū de terra medicinam*; non igitur nisi in terra ea inquirenda erit. Præterquàm quòd omnia quæ ad alterabilis huiusce vitę sustentamentum necessaria sunt, nō nisi è terra prodeunt; è terra etiam quidquid valet contra morbosum, petendum.

Triplici autem differentia distinguimus omnia naturæ corpora à chymica facultate tractabilia. Alia n. sunt vegetabilia, alia mineralia, alia verò animalia; à quibus veluti à triplici regno vniuersa generabiliū, & corruptibiliū corporum monarchia comprehenditur.

Et

Et quidem sub vegetabilium Regno continentur omnia, quæ vel uegetabilia sunt, uel à uegetabilibus producantur, ut herbæ, arbores, ligna, fungi, cortices, aromata, gummata, flores, fructus, &c.

Sub mineralium verò Regno subduntur metalla omnia, siue perfecta, siue imperfecta, & ea, quæ ex metallis dependent, seu cum metallis generantur in mineris, vt antimonium, marchasita, lithargyrium, auripigmentum, arsenicum, sulphur, tutia, vitriolum, alumen, & similia. Lapides etiam, & omnes eorum species, vt gemmæ, vniones, corallia, &c. etiam sub mineralium Regno continentur.

Sub animalium demùm Regno subijciuntur animalia tam perfecta, quàm imperfecta, & quæ ad eorum partes tam fluidas, quàm solidas attinēt, vt carnes, ossa, membranæ, sanguis, excrementa, &c.

Nos igitur iuxta hanc corporum naturalium diuisionem, & medicaminum tractationem proportionaliter diuidemus. Agentes in præfenti libro de ijs medicamentis, quæ ex uegetabilibus educi possunt. In sequenti verò de ijs, quæ ex mineralibus parântur. In vltimo demùm de ijs, quæ ex animalibus, & eorū partibus dependent, agemus. sit ergò.

CAPVT QVARTVM.

De Medicaminibus, quæ ex vegetabilibus educuntur.

Primò morbis accomodata remedia è vegetabilium Regno educibilia pertractamus, non vt vulgò solent seplax ea simul miscere, atq; offam conflando ex pluribus simplicibus, vt in forma syrapi, confectionis, pulueris, vel pilularum, aut simili alia larua languentibus exhibeant; sed tantùm delicatio-ri modo ea tractâtes, extrahemus ex illis puram, homogeneâ, spirituofam substantiâ, essentialem ab impura fêculêtia, materiali, inutili, vt. s. puriora, gratio-
ra, atque efficaciora parare valeamus medicamina.

Purior autem, atq; defêcator vegetabilium pars, dùm è materiali impura separata in medicamen trã-
sit, secundum variam mistorum, è quibus educitur, naturam, variam quoque inducit formam, vt salis, spiritus, olei clyssi, magisterij, &c.

ARTICVLVS PRIMVS.

De modo extrahendi essentiam volatilem è vegetabilibus.

Latitare in omnibus vegetabilibus, sicut & in alijs naturæ corporibus, substantiam quandam ethe-

ætheream, spirituofam facultatum omnium, & operationum causam, luculenter lumine naturæ fatis, superq; demonstrauius; nunc quomodò è corporibus extrahi possit, videndum. Tali namq; substantia turgente, vegetant plantæ omnes, germinant, florent, fructusq; edunt, ea verò fatifcente, & hæc fatifcunt, ac corrumpuntur, eò quia talis substantia est ipsissima plantarum vita.

At quoniam talis essentialis substantia, dum per ignem è corporibus educitur sub triplici forma precipuè, vt plurimum ludit, scilicet sub forma spiritus volatilis, salis volatilis, & salis fixi. Hinc primò agendum de modo extrahendi eam sub forma spiritus volatilis manentem; ac infra quomodò sub forma salis, siue fixi, siue volatilis ludens educatur, videndum. Ea namq; in hominum vsum cedit, tam in alimoniam, quam in medicamentum.

Quam substantiam inspicientes medici, ac philosophi omnes varijs conati sūt decorare speciosis nominibus, vt illam demonstrare, ac significare possent. Aliqui enim spiritum, alij humidum primigenium, alij calidum innatum, ignem cælestem, balsamū, sulphur, mūmiam, Cælum philosophorum, & similibus nominibus appellauere; alij quintam essentiam, alij rorem cælestem. Nos verò qui parum de nominibus solliciti sumus, talem entitatem dicimus esse vegetabilem, sicut etiam omnium corporum vitam, essentiam, seu essentiale cōstitutiuum rerum naturalium.

Vola-

Volatilis igitur huiusce essentia extractio è vegetabilibus variè à pluribus traditur . Alij enim extrahunt succos è vegetabilibus , ac fermentare sinunt . Alij ipsa contusa vegetabilia absque succi è facibus separatione fermentant . Rursus alij per mensem, alij hebdomadam volunt fermentari debere . Nos verò compertum habemus nõ ex omnibus vegetabilibus indifferenter eodem modo, nec eodem tempore fermentationis essentiam volatilem extrahi posse ; Sed pro corporum diuersitate diuersos seruari extrahendi modos, nam aliqua essentiam habent in superficie, & leui, vel nulla indigent fermentatione . Quædam in centro, & magnam requirunt . Sicut, & aliqua sunt tenuia, quædam verò densa, & compacta; quamobrè non analoga operatione , ac modo ex omnibus extrahi potest essentia volatilis . Sic alio modo ex floribus, alio ex herbis , & fructibus, alio ex lignis, alio ex aromatibus , alio ex gummatibus, &c. extrahitur .

Et quidem ex floribus, fructibus, & herbis sequenti methodo volatilis essentia educi potest, nam in his modis extrahendi est idem, solùm verò tempus fermentationis variatur, prout scilicet longo, uel breui temporis interuallo fermentari exigunt; Flores enim uel nullam, uel minorem fermentationem, quàm fructus, uel herbe exposcunt . Signum uerò iam peractæ fermentationis est sapor acidulus , & odor uinosus .

Et Flores, herbas, uel fructus ad libitum, contundantur,

tur, si virides fuerint, si verò sicca aqua, vel ex eisdem floribus, herbis, vel fructibus destillata, vel de fectu huius, communi made fac ad proportionem viridium. Sine per mensem, vel minus pro rei exigentia in ventre equino fermentari, ac torculari exprime omnem succum, cui novos flores, vel herbas reaffunde, & iterum per mensem ferma, ac deinde destilla calore B. nam reddent primò spiritus volatiles, inflammabiles, redolentes naturã eius, à quo sunt e ducti, quos si vis rectifica, & vsui serua.

Alij cum Paracelfo lib.4. Archidox. ita procedunt in extractione quintæ essentia ex herbis, & similibus quæ crescentia Paracelsus appellat.

℞. Crescentia contusa perquam optimè, quæ ponas in vas aliquod aptum, & hoc in ventrem equinum septimanis quatuor collocetur. Postea destilla per B. Iterum ponantur in funum equinum diebus octo, & rursus per M. B. destillentur. Ità ascendit essentia quinta per alembicum, corpus verò manebit in fundo. Si quid essentia quinta restitisset in fundo, putrescat ulterius, & fac ut prius. Accipe tandem aquam destillatam hanc, eamq; ad crescens hoc iterum adde, ac ità per pellicanum digerantur simul diebus sex, inde color spissus fiet quem per M. B. abstrahes, & recedet corpus in fundo, quinta essentia remanente in superficie. Hanc separa iuxta retortium processum, aliàs Pressorium à facibus, & finito quintam essentiam hanc digeri diebus quatuor.

Alij demùm hoc alio modo procedunt.

℞. Herbam succulentam, & recenter è terra euulsam cū

fo-

folijs, & radice, tere, & praelo exprime succum eius, & phiale impone ad deferuendum, ut supra, donec vini saporem, & odorem acquisierit. Destilla lento calore, ut spiritus ascendat per modum aquæ vitæ strias facientis, quæ striæ quandiu perdurant, tandiu continuanda est destillatio, euanescentibus autem strijs, cessandus est ignis, ne phlegma spiritui misceatur. Qui si forsitan phlegmatis aliquam portionem secum habet, rectificandus est lentissimo igne, donec à phlegmate purus sit, quæ cognosces gustu, quia talis spiritus sapit omnino aquam ardentem, & ardet sicut vini spiritus alkoholizatus.

Qui vltimus processus extrahendi essentiam volatilem è vegetabilibus non absimilis videtur, ei quo vinum fit vulgari modo, ac destillatio ferè analogà ei est, qua fieri solet spiritus vini rectificatus, quinta essentia vini ab aliquibus appellatus, ubi reperies in infimis dolij partibus, ubi talium succorum fermentatio celebrata est, adhærentes fæces, seu tartarum, à quo sal etiam uegetabile, tam uolatile, quàm fixum admirandis etiam uirtutibus præditum, extrahi potest, ut infrà dicemus.

Qui tres modi extrahendi essentiam uolatilem è uegetabilibus in unum coire uidentur, quòd scilicet media fermentatione estuans spiritus ad materiæ superficiem euocatus media destillatione extrahatur, siue id fiat contusis uegetabilibus, confusisq; simul succo, & fæcibus, siue expresso priùs, ac à fæcibus separato succo, quæ opus non uariant.

Vfus

ruptium sanguinis extinguit; corruptum enim degeneratumq; alimentum, sicut, & omne aliud excrementum foras pellit. Sumitur etiam per interualla, nè vires, quæ mediocres, & lenes sunt, pereant. Adaptari etiam potest eadem methodo hypochondriacis, & similibus chronicis affectibus.

Quartanam, & ferè omnes intermittentes febres curat, ità ut vi sua resolutiua tam per diaphæresim, quàm per vias urinæ, sicut etiam per alias vias excrementa nostri corporis, à quibus hæc mala fouentur, deturbet, expellatq;

Demùm est sùmmum arcanum in arthritide; nam omnes eius dolores citissimè sedat, si cum gossipio eo arcano madido, partes dolentes tepidè fouentur, nam sua vi, & balsamico sale, tam insitos articulorum spiritus recreat, quàm excrementa resoluit.

Dosis est à drach. ÷ vsq; ad drach. j. in robustioribus naturis; sumitur similiter in iusculis, ovis forbilibus, aqua cinnam. uel formatur in pillulas, uel in tabellas, &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

De alijs uegetabilium succulentorum Essentijs.

Prolixum nimis esset per uegetabilium succulentorum essentias hic sigillatim excurrere, uanufq; esset omnis laborum sumptus, cum analoga

T

extra-

extrahendi methodus omnibus ferè succolentis vegetabilibus competat, atq; adeò ex vnius descriptione facilè cæterarum præparaciones addisci possunt, magis verò nobiles, & præcipuas nostratium plantarum describam essentias, vt pateat non minùs è dissitis regionibus adductis simplicibus, quàm nostratibus morbos curari posse.

Et quidem primò ex *Cucumere agrestis*, & *Bryonia stimum purgans medicamentum* præstantioribus donatù uiribus scāmonio, cæterisq; aromatarix purgantibus, paratur & quidem scholæ Sectariorum Galeni succù cucumeris agrestis, (quem Elaterium vocant) tãquam venenum esibilant, quo deinde vtuntur tãquam in desperatis morbis, & præcipuè cum eo hydropicos à serosis humoribus sæpè sæpiùs purgant; nam violenta actione educendi huiusmodi serosos humores, pollet, à quibus hydrops occasionaliter fouetur.

Verùm si arte spagyrica tractetur hoc vegetabile & ex eo essentia educatur, in summù transit arcanù, methodus tamen ex eo essentiam extrahendi non absimilis est supra allatis; extrahitur namq; ex huius succo sal, & spiritus volatilis; ex tota autem plãta optimè calcinata, sal fixum, & purissimum, quæ simul uniuntur, & habebis summum arcanum.

Cuius præcipuè uires, & usus, sunt ad crudos serosos humores ex uisceribus educendos, ideòque ad hydropicos curandos præcipuè cõmendatur. Quar-
tanam

tanam febrem quarta potione curat cum occasionalis eius causę ablatione, seu euacuatione.

Fædos uirginum colores, præsertim ex abolitis, uel diminutis menstruis ortis, curat, ac sanguinem ab omni labe purificat, menstruasq; purgationes cit hoc medicamen.

Anhelosis, & asthmati humido summo cum iuamine subuenit, eò quòd catarrhofas omnes materias educat, & siccatur tumentia ferolis humoribus pulmonum bronchia.

Omnibus demùm morbis ex degeneratis, aut crudis nutrimentis, siue retentis excrementis subuenit, unde tumoribus omnibus duris illinctu succurrit, eosque discutit, podagram omnem, & quemcumque arthritidis dolorem etiam curat, tum interiùs, tum exteriùs administratum.

Sumitur à quantitate drach. ÷ ad drach. j. in iusculis, &c. exteriùs autem dum applicatur, caue ut id, & similia alia chymica magisteria, nè excalescias, nam leniusculo quocumque tepore subtilissima eius pars summè efficax euolat, sed frigida uti sunt, applica.

Ex Bryonia etiam essentia simili modo extrahi potest, quę ualet ad eosdem ferè affectus, ad quos ualet cucumer agrestis.

Vulgò autem ex eius radice fęcula preparatur; quę in singulare transit uteri mundificatiuum, undè omnibus ferè uterinis affectibus, præsertim ex retē-

tis menstruis mirificè succurrit. Modus autem *seculam* parandi talis est.

℞. *Rasuram radicum Bryoniae minutim incisæ, & contusæ, pone in sacculo lineo, & omnem succum extrahe prælo, quem pone in vase, ut deponat feces, quæ spatio duorum dierum fundum vasis petent, decãta aquam ad instar seri lactis supernatantem, sex ponatur in vasis vitreis, ut veluti clyssi ad instar in umbra siccetur.*

Dosis est gr. x. cum pauco castoreo, vel *assafe-tida* exhibita. Valet ad omnes vteri suffocationes, vt supra diximus.

Præsentaneum etiam remedium ex rasura radicis *Bryoniæ* habemus ad omnes tumores occasione cõ-tusionis ortos; nam omnes *liuores*, & *sugillationes*, ex coagulato sanguine ortas infra 24. horarum spatium curat, resoluendo sanguinem in aqueum humorem, eumq; ita resolutum per poros educendo.

Non absimili modo *Bryoniæ* succus *varices* curat, experimentum feci in Illustri Equite N. N. viro incomparabili, qui varicem in crure patiebatur, & per nimium dolorem partem cruciantem ei domo non licebat exire, vnde vocati, primò chirurgus, dein phisicus ordinarius, primus gallinæ axungiam, secū-dus amygdalar. dulc. ol. tanquam arcana vt, parti imponeret, ei præceperunt: Sed cautus Eques perpendens se potiùs noxam, quàm iuuamen ex relaxantibus percepturum, vtrumque Galenistarum ludificauit medicamen. Meum accersuit consilium, vt

eius

eius morbo aliquod medicamentum melioris notę, axungia, & oleo, succurreret. Post varicum assignatas causas, signa, & prognosim, ad curam deueni, ad quam necessarium erat medicamen, quod sanguinem nimis crassum in venę corpore, quasi in gurgite stagnantem, fluxilem redderet, dein venam dilatatã corrugaret, pristinoque restitueret statui. Pręscripti Bryonię succum, (ad acutiem infrigendam) cum terra sigillata, & senu gręco ad mollem cõsistētiam, vt parti imponeret, & intra paucas horas sanitatis statu potitus, domo exiliuit.

Decoctum eius ischiadicum dolorem solatur per chlysteres injectum, terna, vel quaterna vice vsq; quò in euacuatione sãguinis aliqualis appareat tinctura.

Dosis radicis pro infusione sit drach. ij. — & sensim crescat pro ægri sufferentia. Tempus infusionis sit 24. horarum.

Simili etiam methodo ex Brassica marina, Ellebore, Colocynthide, alijsq; similibus vegetabilibus parari possunt essentię, quę similibus pollent purgandi viribus, ac Bryonia, & cucumer agrestis.

ARTICVLVS OCTAVVS.

*De Essentijs ex siccis vegetabilibus extrahendis,
sive de Extractis.*

Siccorum vegetabilium essentia, extracta communiter vocantur, quæ non nisi conuenienti imprægnata liquore, longaq; ac iterata maceratione essentiam sub extracti forma exhibent; educitur namq; ex huiusmodi siccis corporibus tantum tinctura spirituosa cum sale fixo medijs iteratis liquoris imprægnationibus, macerationibus decantationibus, & destillationibus: quod autem in fundo remanet, est extractum, sive siccorum vegetabilium essentia.

Diuersus autem debet esse liquor, quo fit extractum pro diuersitate corporis, à quo parari debet essentia; alia enim aqua communi vini spiritu imprægnata, sive ex eisdem vegetabilibus destillata, alia vino, alia vini spiritu, alia majali rore etiam destillato, imprægnantur, macerantur, &c. vt essentiam reddant in forma extracti.

Rursus extracta alia formæ sunt liquidæ, alia duræ; liquida extracta sunt, quæ mellis, vel syrupi ad instar, quæq; non omni humiditate priuantur media destillatione, quia scilicet magnam essentialis spiritus partem amitterent, si vsq; ad eorum substantiæ

ex

exsiccationem destillarentur. Dura verò sunt, quæ prorsus omni humiditate priuata in duram vsq; formam rediguntur. Ad liquidam formam reducuntur ea extracta, quæ à benignis, atq; balsamicis eliciuntur simplicibus, quæq; assumpta suo volatili spiritu vitam recreant, ac solantur. Ad duram verò formam ea rediguntur, quæ naturæ nostræ nimis infensa, atq; deleteria sunt, quæq; suo spiritu abundantia, vitam nimia agitatione turbarent, fatigarentq; Primi generis extracta ab omnibus confortantibus vegetabilibus educuntur, vt è cinnamomo, caryophyllis, rore marino, santalis, aloe, & similibus benignis purgantibus, vt rhabarbaro, agarico, rosis, fena, & similibus. Secundi generis extracta parari debent ex omnibus uegetabilibus, siue nimis narcoticis, vt opio, hioscyamo, &c. vel ex purgantibus, quæ sua volatilis spiritus nimietate uitam insolenti motu agitant, perturbarentq; adeoque ut aliquo modo cicurentur, eorum extracta media exsiccatione nimio volatili spiritu priuantur, sic durum ex elleboro, elaterio, esula, Bryonia, & similibus educitur extractum.

Demum alia extracta simplicia sunt, quæ ex vno simplici vegetabili educuntur, alia composita, quæ ex pluribus simul vegetabilibus parantur, eodem tamen seruato extrahendi modo in compositis, ac in simplicibus, vt infra.

Mihi autem vsitata magis extracta, longiorique vsu comprobata tandem huc adducere placet, alia

tum

tùm per analogiam cum adducendis, tùm apud varios auctores, qui vult addiscere poterit. Sit igitur primò.

Extracti Rhabarbari descriptio.

SI Rhabarbarum, sicut, & alia vegetabilia, viride, & succiplenum haberi posset in nostris hisce regionibus, nō absimili methodo, ac supra de extractione essentiae ex viridibus vegetabilibus, extrahi posset præstantissimum medicamen, sed cum nō nisi siccum, & omni succulenta substantia emunctum in nostras regiones asportetur, mutanda consequenter erit eius essentiae extrahendi methodus, vt

℞. Rhab. opt. q. w. tere & immitte in aquam roris majalis destillat iter, vel quater, ad supereminentiam quatuor digitorum. Pone in digestionem cinerum tepidorum per iv. aut v. dies, donec tota aqua opt. in colorem rubicundum tingatur: separa tinctam hanc aquam per decantationem, cauendo, ne eius limpinitas perturbetur. Iterum aliam aquam nouam infunde, digere, & decanta, ut supra, donec nō amplius tingatur aqua à magma rhabarbari residuo. Deinde magma omni tinctura priuatam cōbure, & in cineres albiss. reduc, ex quibus salem extrahe fixum, quem tinctura misce. Deinde destilla lentissimo igne, donec omne humidum ascēdat, & magma residuum maneat liquidum ueluti mel, uel Butyrum, in quo gradu desistendum est à destillatione, aduertendo,

tendo, nè inter destillandū magma, siue extractum, quod in fundo Alembici residet nimia humoris inopia, & uiolentia ignis comburatur, & empyreuma redoleat, & habebis extractum, cui si uis, addere poteris gr. aliquot scammonij, spiritus uitrioli dissoluti.

Vires huius extracti multæ sunt, nã in primis innocens est medicamentum purgans, in obstructionibus efficax, omnesque affectus ab obstructione factos curat. Hinc aquam intercutem, regium morbum, lienis, vel hepatis tumores, diuturnasque febres per interualla assumptum sanat.

Vermes infantium enecat, vnde propter eius benignitatem pueris etiam propinari potest.

Dysenterix, cholerae, alijsq; alui fluxibus etiã offerri potest, si cum croco Martis, aut terra exanimata vitrioli exhibeatur.

Datur etiam ab alto deuolutis, ruptisq; tam internè, quàm externè, quibus, vt maiori cum iuamento offeratur, essentia mumię addi potest. Ad huc effectum vulgares medici vtuntur Mesues pulueribus absq; vlla præparatione, qui ex rhabbarbari drach. j. boli armeni orientalis scrup. j. rubiæ tinctorum gr. xv. constant.

Dosis est drach. j. vsque ad ij. in pueris verò à scrup. j. ad ij. cum syr. aquis stillatitijs, iuribusque morbo conuenientibus.

Aduertendum tamen in harum essentiarum, siue extractorum præparatione, quòd quandoq; dum de-

V

stillatur

stillatur aqua, qua mediante extracta est è vegetabilibus tinctura, destillat oleosa quædam substantia simul cum aqua, quæ cum tritorio etiam separari debet, & cum tinctura, siue extracto misceri.

Extracti Agarici descriptio.

A Garicum fungus arboreus est, adeoq; exuccû etiam conuegetabili viuens vita, sicut & succo nutritur arboris, cui adhæret, compactioris naturæ habens essentiam, ac rhabarbarû; exposcit ideoq; aliam methodum parandi extractum, ac suprâ diximus, vt

℞. Agarici q. u. cere, et diss. in sp. ros. pallid. vel huius defectu, rore majali spiritu uini alkoholizato ad medietatem impregnato, et in vitro opt. clauso, uel in cineribus tepidis, uel in uentre equino pone ad digerendum per mensem, quo transacto tempore, per decantationem spiritum clarum, ac limpidum à faculenta agarici materia elice, quem custodi in vitro opt. clauso, magmati uerò residuo alium affunde spiritum, & eodem modo per viij. dies digere, decanta, & serua. Ex residuo deinde magmate per combustionem salem extrahe fixum, & cum seruato spiritu coniunge, & sensim lento B. calore destilla, donec, uel syr. non bene cocti, uel mellis consistentiâ habeat, cui adde ol. cinnam. uel caryophyll. ad saporis conciliationem.

Poteris etiam seruare aquam, uel spiritum inde
destil-

destillatum ad similes extrahendas essentias ex cathartici alijs medicamentis siccis, ut è fena, scam. &c.

Vsus huius extracti est ad omnes crassos, lentos, & quoscumque alios humores euacuandos ab omnibus nostri corporis partibus. Datur etiam summo cum iuuamine omnibus quibuscumque pectoris affectibus, præsertim asthmaticis humidis, & sanguinè extussientibus.

Vrinam quoque pellit, & menses commodè promouet, ventris tineas enecat, &c.

Dosis est drach. j. vsque ad ij. in iusculis, syr. & similibus.

Extractum Senæ.

IN Hetruria, quia senā recens, & succolenta habetur, seruanda est methodus eadem, ac supra diximus de extractione uegetabilium succulentorum, scilicet vt extrahatur spiritus, sal volatile, & fixum; at quia ad nostram regionem vt plurimum sicca, & arida eius asportantur folia, eius extractum non ab simili modo ac rhabarbari extractum per infusionē .s. senæ in rore majali destillato, vt supra diximus, parabimus: Vnum aduertēdo, quòd digestionis tempus debet esse longius, vt in rhabarbaro diximus ad xv. vel xx. dies, fena enim non tam facillè tincturam reddit, ac rhabarbarum, indiget ergò maioris digestionis tempore, vt eam reddat.

Cui extracto ad mellis consistentiam redacto oleum per descensum ex eadem sena extractum, & sal fixum m. *Oleum enim per descensum eodem modo, ac diximus de extractione essentiae menthae eliciendum est, vt ℞. sol. sen. lib. jv. uel. v. & alembico terreo descensorio impone s. a. & destilla fortissimo igne. Ex hac destillatione separabis aquam, quae nullius momenti est, ab oleo, quod bina, uel terna destillatione à uitriolo ad rubedinem calcinato, ab empyreumate uindicandum erit, quod adde priori extracto. Ex omni uerò magmate residuo, cineribus factis, sal fixum purum est extrahendum, & similiter extracto addendum, cui adde parum olei cinnam. uel caryophyll. & sic euadet purgans medicamentum gratissimi odoris.*

Aduerte hic, quòd etiam poteris obseruare hanc eandem methodum destillationis per descensum in extractione essentiarum ab alijs siccis purgantibus medicamentis; & potentiora euadent.

Pollet eisdem ferè viribus, ac cætera extracta purgãtia. Exhibetur à drach. j. ad j. ÷ similiter in iusculis, syr. in forma pilul.

Ex quibus extracta parandi modis colligere poteritis similium siccorum uegetabilium (ut sunt ligna, cortices, fungi, fructus, &c.) extrahendi essentias ut ex myrobalanis, colocynthide, turbith. &c.

ARTICVLVS NONVS.

De Scammonij, Aloes, Guttagamba, & aliorum concretorum succorum extractis.

HÆc tria uegetabilia succi arborei concreti sunt, purganti energia præditi, qui ità crudi sicuti uulgò exhibentur, parum, uel nihil boni per se operantur; ex ijs tamen efficaciores, & benigniores essentia arte spagyrica ità parari possunt, & quidem primò ex Scammonio ità parari potest extractum.

Rx. scammonij lib. j. quam succo limonum destillato solue, addendo spiritus Vitrioli vnc. j. vase opr. clauso digere per mensem. Destilla leniss imo igne, donec magma residuum ad syr. consistentiam perueniat, cui destillatã aquam iterùm affunde, & digere iterùm per viij. dies, filtra, ut à faculentis materijs, quibus scatet scammoniũ uindicetur, & iterùm destilla, donec syr. consistentiam acquirat. Deinde ex nouo scammonio ol. per descensoriã destillationem extrahe, separa ab aqua, quam proyice, quia nullius est usus, ol. autem ei supernatans ab empyreumate ter, uel quater à uitriolo ad rubedinem calcinato, destillando uindica, & ab residua omni faculentia per incinerationem sal alkali extrahe, quod coniunge cum ol. & extracto superiùs magmate, & serua ad usus.

Potest exhiberi tanquam tutum, & blandè purgās
medi-

medicamentum; nam ventriculum, & intestina non ita vrit sicut scammonium non ita præparatum.

Tumores omnes duros exteriùs applicatum, discutit, ac dissoluit; vnde secundum Fabri sententiam Cancros, tam exteriùs applicatum, quàm interiùs assumptum curat, sicut etiam lepram, si bis in mense eo vtatur æger.

Dosis est à scrup. ÷ vsque ad j. in forma pilulari, cum iuiculis, syr. & similibus.

Aloes autem essentia simili modo extrahitur, destillando scilicet lib. ij. eius per descensum, ut supra diximus, oleumq; destillatum rectificando per distillationem à vitriolo ter, uel quater. Ex cineribus residuis sal extrahendo, & inuicem miscendo. Deinde solue aliã aloes lib. in spiritu Vini opt. alkoholizato, digere per xv. dies, uase opt. clauso filtra, & serua. Iterum affunde nouum spiritum, & similiter digere per 3. uel, 4. dies, filtra, & serua. Deinde lento B. calore destilla vini spiritum, donec magma mellis consistentiam acquirat, cui cõiunge sal, & ol. digere per aliquot dies, & serua, uase opt. clauso, ad usus.

Vires huius arcani multæ sunt. Et quidem 1. est summum ulcerum, & uulnerú balsamum. 2. tineas, uermesq; omnes infantium enecat, omnemque corruptelam in internis uisceribus impedit, & humores p. n. euacuat. 3. est summum febrifugum. 4. Regium morbum curat &c.

Dosis est à drach. j. ad ij. ieiuno stomacho in forma

ma

ma pilularum, cum iusculis, syr. &c.

Guttę gambę autem extractum similiter paratur destillando lib. j. per descensum, ut supra diximus de aloë, & sal fixum ex communi residua fęce extrahendo, & cum ol. contungendo. Deinde ex lib. ÷ dissoluta in phiala vitrea cum spiritu vini, uel spiritu uitrioli ana, solutum succum digere per xv. dies, decanta, & serua. Iterum affunde nouũ spiritum, & digere per iij. uel iij. alios dies, decanta, & serua, quod itera donec amplius spiritus non tingatur. Deinde lento B. calore destilla spiritum, donec magma relinquatur in consistentiam mellis, quod coniunge cum ol. & sale fixo, & serua.

Viribus ferè simili bus pollet, ac cætera purgantia medicamenta, curat namque quartanam, subuenit hydropicis, præsertim leucophegmaticis, pallidisque uirginum coloribus, arthriticis, membrorum tremoribus. Cutanea etiam omnia uitia, siuè exteriùs applicatum, siue interiùs sumptum curat.

Dosis est gr. v. viij. aut xvj. similiter cum syr. &c. ante auroram ieiuno stomacho.

Ex quibus colligere poteritis modum, quo ex similibus siccis, concretisque uegetabilium succis extrahi potest essentia, in quibus singillatim describendis hic non moror, cum facilè ex suprà allatis modis id pateat. Colligere item poteritis methodum parandi extracta composita, quæ non absimilis est prædictis; simpliciu namque pluralitas non uariat extrahendi modum.

AR-

ARTICVLVS DECIMVS.

*De Extractionibus essentia ex Floribus,**sive**De Tincturis.*

Tincturæ ab aliquibus appellantur florum essentia; an quia flores omnes quidquid essentialis spiritus habeant in tinctura conditur; an verò quia in extima eorum superficie, eorum essentia ludat, ita ut si nimis tales flores inter digitos versentur, statim eorum essentia euolat, remanentque exanimata corpora, omni odore destituta, ut in Gelsimino patet. Mirum tamen in natura est, quòd arte spagyrica omnium florum tinctura auferri possit, absq; eo quod substantia corrumpatur, illud accidens ita proprium, & innatum floribus, adeoque substantiam penetrare videtur, ut nulla vi separari possit, quin eorum substantia corruptionem sortiatur: Nihilominus experientia docet hæc ita fieri, ut nullo modo florum substantia ledatur; odore enim solo, & vapore sulphuris, rosæ rubicundissimæ in albissimas statim traseunt, illæsis florum folijs. Rationem huius spagyrici philosophi ita tradunt; Rerum omnium colores à sulphure interno, & innato pendent, hoc enim cum sit caloris innati centrum, & fomes, coctiones, & digestiones omnes, humidi alimenti, & radicalis parit, ex

CO-

coctione autem illa, & digestionem varia, est etiam varia colorum diuersitas, sulphuris autem interni rerum omnium, & mineralis summa est cognatio, & affinitas, ita ut unum sulphur sequatur alterius sulphuris substantiam, & magneticè ad inuicem trahantur, hinc est, quòd dum substantia sulphuris mineralis liquata, seu in humidam, & aquosam substantiam arte spagyrica redacta, florum corpuscula tenuissima ingreditur, eaque penetrando, alimentitiam substantiam florum, quæ colorem continet, dissoluit, & secum unit, & sic permiscetur inuicem, & color florum transit è corpore suo proprio, & natiuo, in homogeneam sulphuris substantiam.

Methodus igitur extrahendi florum essentiam, siue tincturam, cum aliquo modo sit diuersa à supradictis, hinc nos peculiari titulo de tincturis, siue florum essentis extrahendis agimus.

In qua re illud aduertendum videtur, quòd in aliquibus floribus, præsertim purgantibus, purgans virtus nõ solum manet in superficie, seu in tinctura, sed in spiritu aliquo intrinseco, seu humido radicali à tinctura diuerso, ideò adhuc è purganti energia præditis floribus alio modo, ac ab aliis confortantibus, vel anodynis floribus, paratur tinctura, ut si exempli gratia ex rosis pallidis moschatis essentiam parare, & elicere volueris non diuersa à supradictis methodo seruata elicies, ut

R. Ros. albarum moschatarum q. u., consunde, &

X

ex-

exprime succum, quem fermenta, ut extrahas spiritum æthereum, cui parum ambre gris. & moschi addere poteris ad odoris suauitatem conciliandam, & habebis summæ balsamum cardiacum, medicamentum purgans, quod: efficacioribus viribus erit donatum, si salem uolatilem, & fixum ab eisdem rosis extractum habes. Vel in dicto spiritu alias rosas albas moschatas addas, iterata ter, uel quater nouarum rosarum infusione, à quibus expressum spiritum usui serua.

Est summum, & suaue catharticum, quod etiam infantulis, mulierculis, alijsque delicatulis hominibus, & magnatibus conueniens. Nam omnibus animi deliquiis est præstantissimum medicamen; fatigantes namq; spiritus solo odore recreat, reficitq; Vteri suffocationi etiam mirificè confert, tam assumptum, quam si vteri os perungatur. Hinc apoplecticis, ac vertiginosis summoperè prodest.

Dosis est ab vnc. ÷ ad vnc. j. mane ieiuno stomacho.

Hinc simili modo procedere poteris in extractione essentiarum ex aliis purgantibus floribus, ut ex rosis damascenis, floribus persici, & similibus purgante facultate præditis, ut non modò tincturam, verùm etiam succum essentialem extrahas, si purgantem eorum essentiam elicere volueris.

Ex aliis autem floribus tantùm confortanti, vel anodyna facultate præditis, tincturam tantum extrahere poteris, in qua omnis saporis, & odoris

gra-

grata latet energia. Confortantis tincturæ autem extrahendæ methodus erit, ut

Rx. Flor. ros. sic. rubr. mundat. q. u. immitte in phialam uitream, cui infunde ol. seu acetum sulphuris per campanam factum q. s. ad madorem rosarum omnium cum aquæ quantitate, ut sensibilis sit acoris olei sulphuris sapor; phialam probè obscuratam, uel in solationi, uel lento simili calori expose per aliquot dies, & per aliquot uices agitabis, ut aqua probè tingatur, tinctam separabis, ac simili modo nouum sulphuris ol. & aquã impone, digere, & decanta series, donec omnem rosarum tincturam elicias, quòd fiet terna, uel quaterna infusione; nam manebunt rosæ albæ omni rubro colore priuata infuso, extractam autem tincturam serua ab omni fece residua liberam, ut probè limpida niteat, quam vitro uasi clauso impones ad sequentes usus, imponendo aliquot uncias sacchari.

Et quidem 1. Efficax est ferè ad omnes ventriculi defectus, præfertim appetitus deiectioni succurrit, ad sitim præter naturam sedandã &c. eò quia saluos, acresq; omnes humores, à quibus talis fouetur sitis, soluit. Vnde siticulosus omnibus, & ardentibus febribus summum est solatium. 2. Capitis ferè omnes effectus curat, qui à ventriculo ortum habent. 3. Catarrhos omnes, destillationes, aliasq; fluxiones mitigat. Demum oris etiam ulcera, & aliarum partium curat &c.

Dosis est vnc. ʒ. ad j. similiter in iusculis, syr. &c. mane ieiuno stomacho. X 2 Hinc

Hinc intelligite non ab simili methodo esse procedendum in extractione tincturarum ex aliis floribus, unde *tincturā violarum* ita parabitis, at meliùs ex recentibus, quàm ex ficcis, his priùs à virore quocumq; liberatis, ut

℞. Flo. viol. q.u. contunde, & macera in propria aqua, exprime, & depura, affunde ol. sulph. per campanam eliciti, vel spiritus vitrioli ad gratam aciditatem, pone in calore leni, donec tinctura voto respondeat, & adde sacchari q.s.

Efficacissimum est medicamētum ad omnes affectus thoracicos. Valet ad compescenda omnia interincendia, ad dolores omnes, & angores, & fluxiones compescendas.

Dosis est vnc. ÷ in iusculis, & syr. &c.

Ex floribus Pœoniæ summum efficies medicamentum ad epilepsiam, si tincturam extrahes, præsertim cum vitrioli spiritu rectificato pro sulphuris oleo tantùm sustituto; nam vitrioli essentia etiam est epilepsiæ remedium. Continuatür tamen per mensem integrum mane ieiuno stomacho, cuius dosis erit à scrup. j. vsq; ad drach. ÷ in spiritu vini, syr. iusculis, & similibus.

Poterit etiam hæc alia seruari methodus parùm dictis dissimilis in extrahendis florū tincturis, quæ etiam apta est v.g. in floribus serpentariæ.

℞. Serpentariæ maioris flores (qui sunt purpurei, & prægrandes) q.u. tunde, & succum elice in magna copia,

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 10. 165

copia, quem vitreo vasi impone cum modico fermento, ut digeratur, deinde destilla calore B. & elicies spiritum aethereum, quem ter, aut quater rectifica lento ignis reponere, deinde hoc mediante spiritu impragnato cum aliquali ol. sulphuris portione, ut supra diximus, elice tincturam ex alijs floribus serpentariae methodo praedicta, cui summè depurata addere poteris salern volatilem, & fixum eiusdem plantae, & summum habebis arcanū ad magnos vsus.

Et quidē 1. Ad ophtalmiam, & nebulas omnes, tam interiūs, quàm exteriūs, applicatum. 2. Summū est balsamum ad vulnera, & vlcera omnia, tam simplicia, quàm depascentia, tam parti applicatum, quàm per os assumptum; sanguinem namq; suo sale volatili balsamico purificat, & ab omni labe mūdat. Vnde ad cutis omnes scabrositates, serpigines, herpes, pforas, &c. tam parti illinctum, quàm etiā per os assumptum, valet.

Dosis est à drach. ÷ ad j. in vehiculis ieiuno stomacho cōtinuando per mensem in morbis chronicis; Exteriūs verò applicatur per se solum illinēdo, linteis eo arcano madidis.

Non eadem methodus in extrahendis florum tincturis semper seruanda est, sed vna quandoque dissimili modo ab altera extrahitur, huiusmodi est *papaueris erratici tinctura, vt*

℞. Conf. flor. papaueris erratici vnc. j. flor. papaueris erratici spiritus vitrioli irrorati drach. j. misce, & cū aqua

aqua ex succo prædictorum florum destilla unc. xxx. extrahatur tinctura rubicundissima, quam postea filtra, & adde syr. è succo flor. papau. errat. parum vitriolati unc. viij. m. & ad usus serua.

Prodest defluxionibus calidis, tenuibus, & acris, asperant arteriam, & fauces exasperantibus, infomniaque facientibus: Tussim quoque inde natã; nec non catarrhum, & phthisin sedat, refrigerat, atque somnum conciliat. In pleuritide, & laterum puncturis ad dolorem mitigandum, inflammationem resoluendam, sudoremq; eliciendum, est admirabile præsidium, Insuper ad alui profluuium, & dysenteriam excitatam ex affluxu materiæ acris, & biliosæ valdè prodest.

Dosis ab unc. j. ad unc. ij. per se, vel cum vehiculis idoneis.

Ad diuersitatem vegetabilium pro eorum tinctura extrahenda, diuersa menstrua requiruntur, vnde alia quoq; methodo, vt in tinctura absynthij, quæ tali pacto elicitur.

℞. Absynthij Romani probè exsiccati m. j. aqua com. vel stillatitiæ ex eodem absinthio vulgari modo elicita lib. j. aq. ardentis unc. ij. digere phiala opt. clausa in Sole per aliquot dies, decanta, & filtra, si vis, & si times à vini spiritu media euaporatione tincturam ab illo libera.

Aduerte, quòd si vis potentio rem tincturam, & non times à menstruo, adde scrup. j. olei sulphuris.

Si

Si tinctura fuerit gustui ingrata, saccharo, vel alia aqua appropriata, vel syr. illam emenda.

Valet pro obstructionibus mirabiliter, i. cetero, &c. dosis est, vnc. j.

Diuerso modo flores hyperici dant tincturam, nam respuunt aquam, vt

℞. Summitatum Hyperici florentis puluerizatarū q. u. Macera oetiduum in spiritus vini rectificati suff. quantitate, stent in loco tepido, postea filtrentur, & habebis tincturam rubicundissimam Rubini instar, saccharo edulcorandam, & ad vsus seruandam.

Vsus In contumacibus affectibus valdè utilis, imbecillitatem, hebetudinem, stupiditatem, torporumq; mentis, quantum per artem licet, corrigit, & emendat, omnesq; imaginationum affectus fæliciter tollit. Morbis etiam renum, & vesicæ prodest, urinam prouocat, & menstrua pellit.

Dosis à cochl. iij. ad iv. bis in die, mane ante solis ortum, & vesperi eundo cubitum.

Ex bacc. non absimili modo paratur tinctura.

℞. Aq. vitæ q. suff. granorum Iuniperi m. ij. contundantur, & macerentur in prædicta aqua diebus iij. coletur, & seruetur ad usum.

Quod si efficaciorē, compositamq; parare velis hoc modo procede.

℞. Bacc. iuniperi recent. & crassiusculè contunde lib. j. sem. anis. contus. vnc. iv. radicis Angelica vnc. j. lign. nephritici vnc. ÷ macis elect. drach. ij. mista infundantur

dantur in vini maluatici lib. viii. stent in infus. per 14. dies, quotidie aliquoties mouendo; Postea in MB. destillentur, & cum hoc destillato liquore ex Bacc. Iunip. tincturam extrahere, ut artis est, quæ deinde filtratur, & parùm edulcora, & seruetur ad usum.

Vfus. Excalescit, aperit, attenuat, & discutit. Stomacho utilis. Contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentum ictus efficacissimè bibitur. Venenis mirificè aduersatur; quare pestilentiam arcet hausta. Calculos quoque è renibus pellet, urinam ciet. Vnde ruptis, conuulsis, & vuluæ strangulati subuenit.

Dosis à coch. j. ad iij. manè ieiuno stomacho.

Non pretereundum illud celebre medicamen, quod ex granis iuniperi conficitur, quæ Theriaca Germanorum appellatur, fit enim tali pacto.

℞. gr. iunip. recentia, & matura, in mortario marmoreo conterantur: quibus ad singulas libras aquæ pluuiialis destillatæ lib. iv. superfundantur, & per triduum in loco calido digerantur: postea per pann. ucolentur, & fortiter exprimantur. Colatura filtratur, exhaletq; ad extracti consistentiam; cui saccharum addere poteritis.

Datur in colica, calculo, suffocatione matricis, mēsiū suppressioni, defluxionibus frigidis, hydrope. Est etiam præseruatiuum specificum contra pestem, & omnem aerem cōtagiosum. Dosis drach. j.

Efficies elect. pro stomacho, quod Paracelsus proponit in consilijs medicis consilio primo p. m.

742. si superioris præparationis ad lib. j. addas pulueris zinzib. drach. j. macis, & calami aromat. an. drach. ij. cubeb. drach. j. & mixta omnia excipies vitro, quod exquisitè obturatum in sole stet ad mensem vnum. Hoc electuariû ad roborandum stomachum non parùm faciet, si fumatur à pastu.

Ex corticibus quoq; extrahitur tinctura; ex cortice Peruuiano ita,

℞. *Corticis Peruuian. siue chinæchinæ vnc. j. subtilissimus puluis, quem inijce in vas vitreum superaddendo spiritus vini dephlegmati lib. ÷. Orificium vasis deinde exactissimè obturetur, & sepeliatur in ventre equino per xv. dies, aperiatur tunc vas, & vini spiritum pulcherrimè tinctum à facibus separa per inclinationem, quem serua in vase vitreo opt. clauso.*

Vsus. Hac tinctura tertiana, & quartana nõ solum citò, tutè, & iucundè curantur; sed febres omnes, quæ à refrigeratione extremorum accessionum initium habèt, licet ad perfectam infebrecitationem non deuenierint. Discant hinc iuuenes quàm falsa sit humorû quaternarij doctrina, cum vnum, idemque remedium infallibiliter curat quotidianã, tertianam, & quartanam, quas ab humoribus inter se contrarijs pendere mendaciter insinuat sectariorum medicorum Grex. Huiusmodi remedia si cognouisset Galenus quia vir erat ingenuus, certè libros suos igni cremandos tradidisset.

Dosis drach. j. in vini generosi vnc. ij. exhibetur;

Y

inci-

incipiente paroxyfmo. Extincta cum hac tinctura febre per inferiora purgandum est corpus, ad hoc ut eius recidiua vitetur.

) Medicorum vulgus ad intermittentes febres ita parat hoc specificum per infusionem.

℞. Corticis Peruvian. drach. ij. ÷ f. subtilissimus pulv. qui infundatur per 12. horas ante accessionem in unc. iij. vini albi generosi, & in accessionis initio cum iam extrema frigent, exhibent infirmo vinum simul cū pulvere.

Dignum est admiratione quòd licet post horæ quadrantem hoc medicamen ob ventriculi nausæa vomitu eijciatur, non propterea infirmus morbi curatione defraudabitur, quòd non accideret vomitus, si sub tincturæ forma ægris propinarent.

Ex lignis quoq; sua tinctura extrahi potest, ex *sassafras* ita concinnabis.

℞. Aq. font. benè coct. & adhuc summè calidæ lib. viij. lign. *sassafras* in taleolas tennes incis. unc. ij. stent in infus. per noctem in olla noua vitreata, & benè cooperta; donec per se refrigescant: manè per chartâ filtrentur, & colatura clara cum tinctura cassiæ lignæ parum aromatizetur, & ad usum pro potu quotidiano seruetur.

Vfus. Catarrhosis, & Arthriticis necesse est: ob ingentem enim siccitatem, & moderatum calorem est remedium excellens ad omnis generis defluxiones, quas radicitus absumit, nec non calculum eij-

cit.

cit. Flatus discutit. Vterum ad conceptionem preparat. Menfes prouocat. Coctionem iuuat. Vomitus cohibet, & aluum subducit. Sed iis qui extenuati sunt, & imbecilibus non conuenit.

Dosis propriè non obseruatur, sed patiens ad libitum bibat, continuando per aliquot septimanas.

Ex radicibus tandem ita paratur tinctura.

℞. Rhabbarbari drach. unam pulueriza, & pone in phiala vitrea cum vnc. iv. aq. stillatitiæ cichor. uigorate cum aliquot guttulis ol. sulphuris, & vini spiritus, claude phialam, & digere in loco moderate calido, decanta, & filtra.

Valet non solum ad vermes, sed etiam ad obstructions tollendas. Poteris illam miscere cum syr. ros. pallidarum, vel cum aliquo alio conuenienti: Si indiges adstrictione, in tincturam mollem redige, nam pars purgans exhalabit, vel saltim labefactabitur.

Dosis est, si contra vermes vis illam vsurpare vnum, vel alterum cochlear; Si ad pueros purgandos vnc. ÷ vel integra, habita ætatis ratione, & virium. Quòd si tempus suppetit, meliùs est purgationem instituire per epygrasim dictam, & sic vnc. ÷ sufficet.

Atq; ex his descriptis omnibus modis extrahendi tincturas, colligere poteritis methodum, qualis similes in vegetabilium Regno extrahi debet; nam non solum prolixum esset, verum etiam tæ-

diosum sigillatim omnes vegetabilium tincturas perquirere.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

De Extractione Essentiæ ex gummosis vegetabilibus.

GVmni omnia genera arborum etiam sunt concreta humidi radicalis in arborum corticibus; nam sæpè sæpiùs vulneratæ arbores gummi reddunt, ac summa vi balsamica pollent, cum magnam essentialis oleosæ essentiæ in se coerceant quantitatem, idque patet, ex eo quia facillimè ignè concipiunt, ac totæ inflammabiles. Hoc humidum radicale gummatum tribus constat principiis scilicet sale, sulphure, & mercurio, & sunt excrementa istorum trium principiorum, nihilominus alia dicuntur sulphurea excrementa, alia mercurialia, & alia salina, quòd aliis prædominetur sulphureum quid, aliis mercuriale, aliis verò salinum. Sulphurea ergò sunt excrementa omnia gummata, cum in his plus sulphuris reperiatur, quàm mercurii, & salis. Sed quia diuersam nanciscuntur formam; ideò diuersam quoque essentiã, & diuersam extrahendi methodum inuoluere debent. Et quidem primò sit.

Ex

Extractionis essentia Terebinthinae descriptio.

℞. **T**erebinthina Veneta, & spiritus vini an. lib. j. misce simul opt. & baculo agita, donec unita sint, deinde phiala vitrea satis ampla impone, ut medietas, vel tertia saltem pars vacua sit, ubi tandiu agitentur donec in albedinem summam redigantur, tunc repone in loco frigido, ut hypostases demittant, ubi supernabit omnibus spiritus vini, deinde sequetur terebinthina in ol. dissoluta flavi coloris. Vltimò sequetur sal terebinthinae albiss. coloris, qui separatus, & exsiccat, cathartica est virtutis, purgatq; absq; ullo incommodo per inferiora. Spiritum deinde, & ol. post separationem salis m. & digere in B. tepenti vase opt. clauso, ne spiritus exhalet. Deinde destilla igne cinerum seruatibus gradibus, primò scilicet lentum administrando ignem, donec spiritus vini una cum spiritu terebinthinae è phlegmate egressi sint. Tunc augendus est ignis, & mutandum recipiens, quia ol. terebinthinae egredietur flavi coloris, ubi ignem adaugendo, & continuando, aliud egreditur ol. rubri coloris, quae duo olea simul mista retificentur, ter vel quater per retortam, magma autem, quod remanet in fundo Alembici exime, & contunde subtiliter, cui adde duplam quantitatem respectu ponderis sui, spiritus terebinthinae, qui in prima destillatione egressus est simul cum vini spiritu, digere in B. tepenti per xv. dies, ut dissoluatur omninò magma, destilla,

stillā, destillatū iterū affunde, digere, & destilla, donec ascendat sal volatīle terebinthinæ, quod ultimò egredietur in forma mellis coagulati, uel in capitello alembici coagulabitur, aut in fundo recipientis in forma ol. residuebit. Ex magmate residuo, si uis sal extrahere fixum, nam minimè erit quantitatis, poteritque etiam omitti eius extractio, quoniam terebinthina, sicut, & cetera gummata minimam fixi salis quantitatem habent, quia eorū substantia tota sulphurea est, & uolatilium partium, ideoq; inter comburendū tota ferè euanescit. Misce simul omnia, iterum digere per 3. dies, & si opus erit, rectificā, & serua in phial. opt. clausa.

Vires autē, & vsus huius arcani valent ad multos chronicos depellendos morbos, & quidem.

Primò, Diureticum summum est, unde nephritico affectu laborantibus solatium est, nam arenulas, & calculos comminuit, detruditq; ac sua balsamica, qua pollet virtute, renes, aliaq; vrinaria vasa carminat, solatur, demulcet.

Secundò, Ulceribus omnibus, tam benignis quā malignis curandis, & glutinandis efficacissimum est balsamum.

Tertiò In gonorrhæis gallicis percurādis nihil est potentius; sua nāq; balsamica vi, renes, & omnia vasa à venenata luis labe affecta abstergit, purificatq;

Dosis est drach. j. in vehiculis appropriatis. Exteriùs applicatur cum gossipio eo madido ad modum balsami.

The-

Terebinthina, absq; eo, quòd per extractionem in essentiam arte spagyrica redacta sit, aliqui in gonorrhœa venerea vtuntur per os assumpta ad quantitatem vnc. ÷ quolibet mane ieiuno stomacho per sex; vel octo dies, cum pulu. glycyrrhizæ, & sacch. ad formam boli. Alij lauant, sed inscitè faciunt, multum enim sui balsami per lotiones deperdit, fitq; ferè inutilis. Latet in terebinthina mirabile balsamũ, quod in vias vrinarias specifica proprietate fertur, illisq; balsamicam suam virtutè impertitur, prohibetq; nè earum nutrimentum degeneret, corrumpatur, vel fixetur: Vnde est quòd post assumptam terebinthinam vrina, quæ eiicitur, violaceum odorem à longè sensibilem secũ ferat. Nonnulli procedunt hoc modo: Terebinthinzæ lib. j. cõcoquunt in aquæ lib. 24. donec odorem amittat, & inspissetur, ad eò vt refrigerata digitis in pulu. verti queat, ac vitri modo diffiliat; Sed ineptè faciunt, cum tota pars essentialis in aquam transeat, remanetq; tantum pars inutilis vi balsamica spoliata. Aliqui tandem medicastri propinant terebinthinam crudam in ovo sorbili, quod medicaminis genus ferculum nimis ingratum ob olei rosac. defectum à digestiuo parum differt. Ego verò in gallicis gonorrhœis vtor terebinthina Veneta illota ad quantitatem drach. ij. ÷ tertio quoq; die intra hostiam conuoluta aqua madefactam cum mercurii dulcis gr. x. vel xv. in forma pilulari, cui medicamini

camini nulla gonorrhæa, quantumvis virulenta, resistit, mouetq; duos, vel tres secessus, & vrinæ quantitatem. Illicò vrinæ acredinem, & in erigendo dolorem tollit, materiæ fluentis coloré immutat, omnia symptomata benigna reddit, & ad octo vices integre curat fluxum.

Essentiæ Thuris Extractio.

℞. **T**huris lib. j. ab omni sorditie munda, media lotionè, tunde, & diss. in alia lib. spiritus vini alkoholizati, aut terebinthinæ supra descripti, in amplo vitreo vase opt. obturato digere in B. tepenti, aut in fimo equino per xv. dies. Deinde destilla igne cinerū, ut separetur spiritus affusus, iterum affunde digere per 4. dies, & destilla, ut prius affusus spiritus vini, aut terebinthinæ separetur. Deinde mutato recipiente continuabis ignem, & destillationem donec nihil aliud ascendat. Ex residuo magmate sal extrahe fixum, quod cum ol. m. & serua.

Eosdem ferè habet vsus, ac oleum, siue essentia terebinthinæ, exhibeturq; eadem dosi.

Hæc etiam seruari poterit methodus extrahendi essentiam ex aliis gummosis vegetabilibus, tam scilicet ex vno simplici gūmi, quàm ex pluribus simul mistis; ideòque in aliis hic sigillatim describendis non moror.

AR.

ARTICVLVS DECIMVS SECVNDVS.

De Aromaticorum uegetabilium essentijs.

SI possent haberi virentia aromata, non absimili mothodo ex eis essentia extraheretur, ac supra de viridibus alijs uegetabilibus diximus; At quoniam vt plurimum sicca ad nostras euehuntur regiones, ideo hic methodum extrahendi essentiam ex eis siccis describimus.

Et quidem aliqui olea essentialia appellant chymica arte extractas aromatum essentias, in quarum extractione diuersimodè procedunt.

Et quidem primò aliqui vtuntur iterata vini generosi, vel aquæ rosac. &c. spiritu vini impregnati infusione, digestionè, & destillatione. Alij tantum descensoria destillatione, vt supra diximus, vt v. g. si ex cinnamomo essentiam parare vis.

℞. Cinnam. elect. q. u. tunde grosso modo, & in suff. vini alb. generosi quantitate infunde, & digere per iij. aut iv. dies, & destilla calore M B. aquam lacteam, quæ destillat, nouo cinnam. reafunde, digere, & destilla, quæ tertia vice reiterata, & in ultima destillatione habebis ol. essentielle cinnam. subalbidu, quod separa ab aqua, & uase clauso serua, residuum verò à destillatione cinnam. ure, ut sal fixum extrahas, quod misce cum dicto ol. ad usus.

Alii autem hoc alio modo procedunt in extractione olei essentialis à cinnamomo. vt,

℞. Cinnam. q. u. contunde grosso modo, & per descensoriam destillationem supra descriptam ol. elice magno igne, ut comburatur cinnam. oleum extractum rectificatur destillando illud à vitriolo ad rubedinem calcinato. Deinde affunde illud supra nouum optimū cinnam. etiam leuiter contusum cum aliquali portione aquæ cinnam. stillaritia optima, & per retortam destilla in MB. donec totum ol. ascendat, quod cinnam. odorem fragantissimum recuperabit, cui adde sal extracti ex combusto residuo capite mortuo, & ad usus reserua.

Aliqui tandem in eiusmodi aromaticis essentiis extrahendis, amygdalas, tartarum, aut alia addunt, vt inde maiorem olei copiam proliciant, quæ fraus omninò reiicienda est.

At hi duo modi supra dicti essentiam à cinnamomo extrahendi, ambo benè procedunt. Poteris autem aquam seruare, quæ etiam eosdem ferè habet vsus, ac essentia, licet sit aliquantò debillior essentia, siue oleo cinnamomi.

Hoc verò cinnam. oleum magnos habet vsus, & primò quidè Súmmum est uitæ nostræ balsamum, tam interiùs, quàm exteriùs applicatum. Menses namque mulierum potenter prouocat, partum faciliat, cor exhilarat, memoriæ imbecillitati cōfert. Venter roborat, venerem stimulat, &c. 2. Etiã exteriùs applicatum est summum vulnerum, ac

vlce-

ulcerum Balsamum. 3. In animi deliquijs singulare est solatium. 4. Virginum pallidos corrigit colores. Demùm, summùm est sudorificum, vnde in febribus ad sudores prouocandos tutò potest exhiberi.

Dosis est gut. iij. vel iv. similiter in aqua cinnam. syr. ouis sorbilibus, &c. exterius autem applicatur cum gossipio dicto arcano madido.

Atq; ex his collige. 1. Nò ab simili methodo esse procedendum in extractione essentiarum ex alijs aromatibus, vt ex nuce myristica, caryophyllis, pipere, & similibus aromatibus, nam omnia analogis pollent viribus balsamicis, atque confortantibus.

Collige 2. Benè posse eãdem methodum in quibuscumque alijs, tam simplicibus, quàm compositis vegetabilium magisterijs separandis seruari, ac in superioribus titulis diximus, vt facilè cuique sanæ mentis patere potest in praxi, & apud auctores, qui alia describunt uegetabilium arcana quisque uideri potest. Verùm pro huius rei coronide sit.

APPENDIX.

De alijs compositis uegetantium Magisterijs.

Multæ aliæ superessent uegetabilium magisteriorum descriptiones, quæ ex multis simul uegetabilibus parari solent à uariis auctoribus, ut

Z 2

sunt

sunt Elixiria , Balsama, &c. quorum præcipua describam, quibus cætera addisci possunt.

Et quidem primò Elixiria , ea magisteria appellat Paracelsus lib. 8. Archidox. quæ corporis nostri præseruatiua , seu balsama sunt uitalium omnium uiscerum, quæq; sunt essentiæ puritate, calorem uitalem adaugent, fouent, conseruant.

Varias autem elixiriorum adducit cit. loco Paracels. descriptiones, ut salium, balsami, dulcedinis, quintarum essentiarum, subtilitatis &c. quorû descriptiones uix intelligibiles uidentur. Illud tamen præ cæteris uarii auctores diuersimodè describunt , quod *Proprietatis* dicitur, huius descriptio Paracelsica sequens est .

℞. Aloes epat. myrrhæ, croci an. quartam j. quæ simul in Pellicanum, & in arenam posita mensibus duobus ascendant leuissimè . Separa tandem per alembicū ol. à facibus præter adustionem . Ol. hoc unà cum circulato per mensem digeri permitte, pondere quidè equali, post serua. Hæc ille.

Verùm huius elixiris uires summæ sunt, ac penè incomparabiles , tamen propter circulati defectum non omnibus licet, sed tantùm filiis artis, arcanum hoc præparare.

Alii *elixir proprietatis Paracel.* hoc modo , quem nunquam, sicut, & cæteras descriptiones, quæ circumferuntur, somniauit auctor, parant, ut,

℞. Aloes, myrrh. & croc. an. p. æ. ponantur in uase cum

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 12. 181

cum pauco spiritu sulph. pone in ventre equino spatio xx. dierum, & postea adde q. s. aq. cinnam. & aq. vitæ, & destilla per retortam.

Tamen aliam descriptionem defectu præfati elixi ris, mediocrem tamen, ita tradit Helmontius.

R. Aloes lucidæ, myrrh. opt. & croci opt. an. unc. j. si .n. plus sumpseris, frustra id factum reperies. Duo priora terantur accuratè; crocus verò quia non teritur nisi exsiccatus, potius conglobetur tundendo. Ponantur in vitro capaci ssimo, & forti, sigilleturque liquato collo vitri. Et circuletur moderato calore, nè uas dissiliat, donec uideris totam offam in fundo coaluisse, & circulari ol. clarum cum aqua in parietibus vitri. Tum aperiat collum vitri, & infunde lib. aq. cinnamomi, & destilla per arenam madidam, cui sensim aqua bulliès affundatur. Donec non ampliùs è rostro alembici quidquam stillet.

Quo medicamine tam quartanam, quàm continuanam statim curasse fatetur; adèd vt qui noctu susceperat Sacrosanctum Viaticum, & olei extremam vnctionem, eum conuiuiam in prandio circa lectum habuisse fertur.

Crollius, & alij aliter eius præparationem describunt, vt

R. Myrrhæ, aloes epat. & croci orient. an. unc. iv. pu lueris entur omnia diligenter, & in vitrum indantur, humectando opt. spiritu vini alcoholizato, postea affunditur rectificatum ol. sulph. per campanam factum
ad

ad eminentiam 4. digitorum, ponatur in digestionē, & circulatione per duos menses, tandem quod tinctum, & extractum fuit per inclinationem separa, materia in fundo restanti bonum spiritum vini affunde, & circulando per menses 2. iterum coloratum extrahere, separa, ac priori liquori colorato m. Faces in fundo lētē destillentur, quod primum egreditur, addatur superiori tincturae, & ita per mensem adhuc sine destillatione circulentur. Nam ita paratum elixir saporis erit non admodum ingrati.

In qua re illud diligenter esse obseruandum idē fatetur Crollius, materiam sc. primò esse irrorandā spiritu vini, vt fiat quasi pasta, & deinde ol. sulph. affundendo, alioquin totam materiam in nigredinē à spiritu sulph. in myrrham, & aloem propter pinguedines suas agente, veluti combustionē tingi asferit cit. auctor.

Veruntamen, quamquam non ad eò perfectum sit hoc elixir, etiam summis pollet virtutibus, & quidem 1. Est summum vitæ nostræ balsamum, eā à putrefactione præseruans, præcipuè in senibus. 2. Miranda in affectionibus pectoris, & thoracis præstat. 3. Aduersus pestifera contagia populatim graffantia. 4. Viscera omnia nostri corporis ab omni labe mundat, vnde ventriculi defectibus, catarrhosis, & tussientibus, hæmicranix, vertigini, & oculorum caligini succurrit. 5. Ob hanc eandem rationē cor, & memoriam, sensu sique omnes acuit, confortatque

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 12. 183

ratque. 6. Febrem quartanam curat. Demùm omnium vulnerum, & vlcerum etiam interiorum viscerum summum est balsamum.

Dosis est à vj. ad x. & xij. guttas in vino, vel aqua conueniente specifica.

Alii verò breuiori, & faciliori modo hoc idem elixir præparant, cuiusmodi præparatum apud ple-rosq; in vsu est.

℞. *Aloes epat. myrrh. & croci opt. an. vnc. j. contun-
de opt. myrrh. & aloem, deinde crocum cum eis contun-
dendo, congloba, vt supra diximus. Deinde indantur
vitro cum lib. j. spiritus vini opt. & digeratur per dies
8. clauso vase deinde destilla lento igne, donec nil am-
plius per alembici rostrum ascendat, & serua. Caput
mortuum potest etiam comburi, si uis, & sal extrahi, vt
cum supra dicto elixire misceri, quòd meliùs est.*

Quod elixir ità præparatum licet non ad eò per-
fectis virtutibus præditum, compertum habueri-
mus, ac supradictum tamen illud idè perficit, sed de-
biliori modo. Sunt nonnulli, qui hoc idem elixir per
infusionem, & digestionem tantum parat & mirifi-
cè præstat interiùs, & exteriùs.

Crollius *elixir pestilentielle* describit, non tam
pellis præseruatiuum, quàm curatiuum, vt.

℞. *Flor. sulph. vnc. iij. affunde ol. iuniperini è bac-
cis rectificati ad eminentiam, 3. uel 4. digitorum, ol. suc-
cini ab odoris uehementia liberati, quartam partem ad
ol. iuniperi: stent in arena sæpiùs mouendo, ut flores
lente*

lentè sine adustione soluantur. Postea ℞. Theriacę electę lib. j. extrahe cum spiritu uini opt. tincturam, quã à spiritu uini separatam, seorsim serua. Rad. Elenij, angelicę, bacc. iuniperi contus. an. unc. iij. cum eodem spiritu uini extrahe tincturam, quam in B. separatam m. cum tinctura Theriacę, ac affunde ol. iuniperinum, & succini floribus sulph. impręgnatum, & per papyram bibulam prius filtratum, omniaq; circula lentissimo calore per dies 14.

Habebis secretum, quod in peste, & morbis epidemicis ex Dei benignitate ad miraculum operari solet.

Dosis vna, vel duę guttę in vino, vel aceto quotidie manè. Vel singulis septimanis semel viij. vel x. gutt. ieiuno ventriculo expectato sudore affluuntur. Pręseruat à putredine, & nil impuri relinquit in corpore. Correptus statim ab initio accipiat à drach. j. ad ij. in vino, aceto rutaceo, vel alio liquore appropriato, & sudet, potenter venenum è corpore pellit.

Idem pręfatus auctor elixir uterinum magnę efficacię describit ita.

℞. Castorei lib. ʒ. croci unc. ij. extrahe tincturam cuiusq; seorsim cū spiritu uini, & separa spiritum ad remanentiam extractorum; quibus mixtis adde extracti Artemisię unc. iv. salis matris perlarum unc. j. ol. destill. anisi, angelicę, succini an. drag. ij. digerantur mixta omnia per 8. dies.

Do-

Dosis huius elixiris drach. j. vel ij. ingruente paroxyfmo hysterico qualicumque; tunc illico sanantur. Quod si singulis mensibus appetentibus menstruis æquali dosi utantur, non reuertetur morbus hystericus; corrigit enim, & emendat menstruorum vitia.

Qui plures elixiriorum descriptiones cupit addiscere, legat varios auctores, & inueniet elixir epilepticum, apoplepticum, stomachicum, nephriticum &c.

Describunt alii alia *elixiria*, quæ *uitæ*, appellant, quæ nihil aliud sunt nisi multorum aromaticorum vegetabilium volatiles spiritus maceratione, & destillatione media in uino, vel vini spiritu peracta, & destillatione eiusdem vini spiritus imprægnati talibus spiritibus aromaticis, ut

℞. *Caryophyll. nucis mosc. macis, zedoar. galang. piper. long. pyrethri, cort. citr. maiorana, saluia, ammi, nardi indici, cubebæ. xylaloes, cardamomi, cinnam. menth. lauendula, costi, pulegij, calaminth. calami aromatici, stachadis, chamædryos, chamæpityos an. p. æ.* & in pulu. redacta uino opt. macerentur, inde leuissimo igne destilletur aqua perspicua, & odorata, cui adde moschi gr. j. uel. ij. & serua.

Dosis cochlear. j. ieiuno stomacho bibitur, calorem naturalem viuificat, canitiem retardat, &c.

Hac etiã eadẽ methodo varii varias parant aquas diaphoreticas, cuiusmodi præ ceteris est aqua *The-*

riacalis Quercit. cuius sequens est descriptio.

℞. *Theriace opt. vnc. iij. myrrh. elect. unc. ÷ croci drach. ij. spiritus uini lib. ÷ misceantur omnia, digere, ac per cineres in alembico vitro lentissimo igne destillentur, destillata circulentur in fimo equino per 8. dies, iterum destilla, & serua.*

Vsus huius aquæ est in sudoribus prouocâdis in febribus præsertim malignis, pestiferis, &c.

Dosis drach. ij. vsque ad vnc. ÷ in aq. card. benedicti, iulepis, &c. ieiuno stomacho.

Sunt aliqui, qui è theriaca efficaciam extrahunt succo limonum, aliisque aquis, vt aufugiant vini spiritum propter eius caliditatem, sed frustra laborant, nam sine vini spiritu nulla fit extractio, & succus limonum est improportionatum menstruum ad talem operationem. Quòd si quis vini spiritum timet in huiusmodi febribus, in parua dosi vtatur ad drach. j. vel ij.

Balsami autem vocantur à spagyricis, qui vulnerum, vel vlcera omnium remedia sunt, quiq; solo illinctu omnem putredinem abigunt. Nil. n. aliud sunt nisi olea essentialia; siue simplicia, siue composita. Simplicia ex vegetabilibus educi possunt, supra retulimus, vbi egimus de gummosis, & aromaticis vegetabilium essentiis, quæ omnes vi balsamica pollent. Composita autem balsama nil aliud sunt, nisi dictorum uegetabilium essentiæ cômistæ cum aliquali ceræ, uel olei portione, ut ad in-

star

star unguenti, uel olei adaptentur. Quorum plures descriptiones reperietis apud diuersos auctores, ut u. g. si uis *caryophyllorum balsamum* conficere.

℞. *Ol. caryoph. methodo supradicta preparati unc. ij. ÷ ol. amygdal. dulc. drach. iij. ceræ unc. ij.* fūde prius ceram simul cum oleo amygdal. deinde adde *ol. caryophyll.* & baculo ligneo diligenter agita igne leuissimo, donec unguenti consistentiam acquirat, & serua, potest misceri *ol. cinnam. semoto prius tigillo ab igne.*

Erit summum ulcerum, & uulnerum balsamū, si applicetur cum linteis eo madidis, uel simili alio modo.

Sic etiam conficere poteritis balsamum compositum *cinnam. anisor. aloes, &c.* si horum essentiam similiter præpares.

Sed præ cæteris extat *balsami vitæ* descriptio apud varios auctores tanquam magnum arcanum celebrati, quæ sequens est.

℞. *Myrrh. aloes ep. thuris, balsami peruuiani, bdelij, gūmi ammoniaci, sarcocolla, mastichis, gummi arabi. ci, styracis, laudani, bacc. lauri, & assuncie castorei an. drach. vj. croci drach. j. ÷ .nucis myristicæ, cinnam. caryophyll. gumm. anise, Zedoaria, galang. spice romane, cardamomi, & cubebarum an. drach. ij. pulueriza omnia, & digere cum vini spiritu defecatissimo, qui emineat digito uno, 24. horarum spatio, uase opt. clauso. Deinde destilla in cineribus per retortam vitream igne lætissimo, liquori extracto add. *ol. samp. camomill.**

puleg. hyſop. ſalvia, ruthæ, ſpica, & lauendula an. drach. j. thymi, ſatureia, cubebar. zedoaria, nucis myriſtica per expreſſ. fact. an. drach. ÷ cinnam. caryophyll. roſ. citri, aurantior. feniculi, aniſor. & carui an. drach. ij. m. & digere vaſe opt. clauſo, & ſerua.

Verùm quamvis baſamum hoc ſit inſigne cordiale, & ad multos affectus cordis, capitis, ventriculi, & vteri commendetur, & illius uſus ſit tam internus, quàm externus; valdè tamen eius eſt operoſa compoſitio. Nos verò ſimplici aliqua eſſentia ſupra deſcripta vtimur: nam nō multiplicitas miſcibiliū, ſed eſſentiarum ſimpliciſſima homogeneitas baſamiferas, aliasq; medicamentofas perficit virtutes.

ARTICVLVS DECIMVS TERTIVS :

De Anodynis .

A Nodyna ea appellantur pharmaca, quæ dolores, angores, alioſque humanæ vitæ cruciatuſ ſedare, & pacare valent, idq; non per moleſtantiſ cauſæ (ad cuius præſentiam vita p. n. tumultuatur) ablationem, ſed quia ſenſum veluti obſtupeſciunt, ſoporem inducendo, à quo mala ferè omnia ſedantur, iuxta illud Senecæ in Hercule furente.

Tuque ò dormitor.

Somme malorum, requies animi,

Pars humanæ melior vitæ.

Paca-

Pacamur namq; quandoque in eo quod anxietate multae sollicitudines, melancholice, alieq; animi passiones, dormitione tollantur. Proficuo namque compertum habemus euentu morbos omnes ex Archeali idea partos in nostra vita, sedatiuis administratis tantum medelis, curatos fuisse, ut pre ceteris vteri varios furores, asthmaticos affectus, viscerum dolores, aliaq; alia similia mala ab idea tantum in vita concepta producta, consopientis archeum medicamento beneficio confestim profligatos ipse docuit euentus.

Multe autem adsunt apud diuersos auctores anodynorum descriptiones, & quidem primo Paracelsi lib. 7. Archidox. vbi de specificis agit, ita *specificum anodynum* describit.

℞. *Opij Thebaici* ꝑ. j. *succi pomor. aranciorum, citoniorum, an.* ꝑ. vj. *cinnam. caryophyll. an.* ꝑ. vnc. ÷ *contusa per quam opt. simul omnia, mixtaq; ponantur in vitrum cum suo coopertorio caeco, digerantur in sole, vel in fimo per mensem, postmodum exprimantur, & imponantur iterum cum sequentibus.* ℞. *Moschi* scrup. ÷ *ambræ* scrup. iij. *croci* ꝑ. vnc. ÷ *succi corall.* & *magisterij perlarum an.* scrup. j. ÷ *commisce, postq; digestionem eorum mense factam, adde quintæ essentiae auri* scrup. j. ÷ *qua permixta ceteris anodynum specificum erit ad auferendum quoscumque dolores internos, & externos, ut nullum torqueatur, vel corripatur membrum ulterius.*

Verum licet hoc specificum anodynum sit maximum

num medicamentum sedatiuum, summisq; virtutibus, tamen valdè operosa est eius operatio, & admodum difficilis ob succi coralliorum, & quintæ essentiaë auri defectum, tamen extant aliæ anodynorum præparaciones faciliore opere, & labore factibiles apud varios auctores, præsertim apud Libauium, Crollium, Quercetanium, Beguinum, Poterium, & alios; præ cæteris tamen celebratur sequens *Laudani opiati*, seu *Nepenthes* descriptio.

℞. *Opij Thebaici q. u. scinde in particulas, seu bracteolis paruas, & tenues, & in patina vitrea, vel argentea igne lento arena, vel cinerum exsicca tantisper, donec spontè sua, & cum digitis in puluerem comminui possit. Nam exhalabit sensim sulphur quoddam vaporosum, fetidum, in quo omnis vis narcotica, & obstupefactiua consistit. In quo perficiendo, caue, nè vaporosum illud opij gas inspires, nam lædit cerebrum. Deinde extrahere cum aceto destillato, vel succo limon. depurato ab opio hoc ita correpto tincturam superfundendo ad eminentiam v. vel vj. digitorum, digerendo mediocri calore, donec affusus liquor tinctus sit rubini, vel granati ad instar, separa tinctum liquorem per decantationem, & serua, & rursus residuo magmati nouum liquorem affunde, digere, decanta, & serua, iterando affusionem, digestionem, & decantationem tincti liquoris clari supra residuas opij feces toties, quoties acidus liquor tinctus apparebit rubeo colore, nam si croceus erit extractæ tincturæ color, quem post rubez*
sepa-

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 13. 191

separationem extrahes, ne misceas illam cum reliqua tinctura rubea; quia crocea nullius est efficacis, tincturam verò rubicundam, & claram alembico vitreo imponas calore B. ad euaporationem aceti, donec residua tinctura mellis consistētiam acquirat. Deinde ℞. huius extracti opij ꝑ. ij. magisterij, vel salis coralliorum, & perlarum an. drach. j. extracti crocei cum spiritu vini facti drach. iv. m. omnia diligenter, & serua. Cui addi possunt aliquot gut. ol. caryophyll. & cinnam., vel parum moschi, vel ambre, &c.

Hoc laudanum est penè inculpabile, & multis virtutibus præditum, & quidem dolores omnes sedat, fluxiones ferè sistit, ardoremq; consumit, somnum inducendo, naturam confortat, &c. vnde in delirio, phrenitide, febribus, pleuritide, vomitu, arthritide, vteri suffocatione, &c. summo cum iuuamine potest exhiberi.

Dosis est à gr. ij. ad iij.

Aduertendum tamen est in vsu Nepēthes, aliorumque narcoticorum, quòd multa sunt quæ illa non admittunt, vires nempe infirmæ, corpus impurum, humorum crassities, & naturæ motus. Vi-res imbecillēs semper prohibent, motus naturæ nō semper, nam cum immodicus hic est, ita vt nō possit coerceri nisi opiatīs, tunc opiata sunt cautè, & in parua dosi offerenda. Nec solus naturæ motus præfens opiata prohibet, sed etiam imminens, quapropter cum dolor capitis signum sit imminētis cry-
sis,

sis, tunc non debet opiatis tolli. Quòd si vrgentissimus sit, ita vt syncopes inducat, nec alia remedia, vel extra vel intra adhibita succurrant, tunc ad opiata necessariò recurrendum est, sed in pauca dosi sunt vsurpanda in hoc casu, & admixta alijs medicamentis, quæ quodammodò respiciant ad naturæ motum, & hoc non solum quia ad quod magis vrget est respiciendum, sed etiam quia non sèper immanentis crysis certi sumus.

Corporis impuritas, & humorum crassities, cum dolor maximè vrget, opiatorum vsu fortassè admittit, nam opium non tantùm coagulando operatur, subtiles partes increassando, ac densando furentes, sed efferatos icores figit, refrigeratque, mordaces succos temperat, ac mitigat, partes etiã munnit, præsertim præcipuas, poros illarum claudendo, & minus obuios reddendo causis dolorificis, spiritus vitales, & animales figit, neruos illis minus obuios reddit, & sensum minuit, ita ut impetum, & insultum uaporum malignorum, qui illis insidiantur, spernant.

Adde, quòd opiata cum sulphurea sint, pollent ui quadam Diaphoretica, & Sudorifica, qua humiditates morbificas expellere ualent, unde ad causã doloris etiam respiciunt. Meritò igitur cardiacis, & præsertim theriacæ admiscentur narcotica, ut diaphoreticorum simplicium uim acuant, & non ut vulgò putatur tantùm, nè euanescere faciant illorù

vires,

vires, quæ volatiles sunt, & facilè exhalabiles.

Ex his collige, quòd opiata prudenter administrata, non solùm dolorem, & doloris causam abscindunt, verùm etiã recreant, & tuentur omnes corporis partes præcipuas, præsertim cor, & vterú, & interdum sulphureos spiritus fixando, & occasionalem materiam mitigando, febrium ardores solantur, vnde epilepsiæ, melâcholiæ, maniæ, vuluæ strangulationi, delirio, hæmorrhagiæ, fluoribus ventris dyfentericis, hepaticis, lientericis, & similibus, colicæ, dolori nephritico, & innumeris alijs p. n. affectibus occurrunt. Qua de re non mirùm est, si apud Græcos, & Arabes innumeræ opiatorum descriptiones inueniantur speciosis decoratæ titulis, & prædicatas ferè aduersari ipsas omnibus p. n. affectibus, & medicinæ Monarcha Paracelsus, qui meritò appellatur, opiatis pilul. nescio, an ex mineralibus, an verò ex vegetabilibus confectis, quæ secum semper ferre solebat, mira efficere valuit, vt eius hostes etiam testantur. Sed quantum opiata ritè adhibita profunt, tãtùm obfunt malè administrata, vt passim obseruare est in vulgaribus medicis, qui opiatis non paucos egros iugulant. Non solùm medicus respicere debet in opiatis exhibendis, affectus, vires &c. sed quàm maximè aduertere ad illorum reparationem, neq; ipsis vti, nisi à semetipso, vel à perito artifice præparatis, neq; fidem adhibere seplasiarijs, maximè in Nepèthes confectiõne. Vnde melius est,

si Nepenthe legitimè administrato caret, ut confugiat ad philonium, requiem Nic. pilul. de cynoglos. & cæteras in officinis usitatas compositiones. Sint narcotica ritè correcta, & uetustatè sapiant; nihil enim tam benè illa corrigit quàm uetustas, Nepenthes Hyoschyamo careat, & nõ ueniat in usum, nisi transacto longo tempore à compositione; longo enim tempore opium cum adstringentibus probè miscetur, fermentatur, prauitatem amittit, compescuntur, & obtunduntur nimium subtiles illius spiritus, ligantur, coguntur, & exhalant, à quibus omnis noxa; hi enim intimiora viscerum penetralia mirum in modum, & plus iusto inuadunt. Spiritus, & sensus tenebricosa caligine obnebulant, obtenebrantque. Corrigentia posuimus in nepenthes descriptionibus. Hic tantum sciatis nil tam Opium posse corrigere, quàm crocus; crocus enim facultate, qua ebrietati resistit, & crapulæ, opium etiam corrigit, & similitudine illius spiritibus vnitur. Quæ adduntur pretiosa, ut Bezoar lapis, aurum, ambra, &c. ab aliquibus, partim superflua sunt, partim inutilia, & parum fortasse noxia. Veteres etiam, & recentiores aliqui timentes opij frigiditatem ignea corrigentia adhibent, & sic opium, quod calidissimum ipsorummet regulis, calidissimis corrigunt. Nos, si simplicissimum laudanum parare velimus, illud efficere poterimus ex sola opii, & croci tinctura, corallino pulu. vel magisterio addito, & guttulis aliquot olei sulph. ad fer-

menta-

mentationem iuuandam, & opii spiritus nimium subtiles figendos.

Non leue litigium circa opii crasim intercedit. Alii sensuum externorum, gustus, & palati arbitrio ducti, calidum ob amaritudinem dixere. Nonnulli ob stuporem, difficultatem anhelandi, ac nonnunquam suffocationes, quas spiritus densando inuehit opium, frigidum in summo diiudicauere, & quasi cum cicuta symmetriam habere crediderunt ob stuporem, & animalis facultatis omnimodam interceptionem. Alii verò hinc inde aspicientes rationes utriusque suffragantes, inter utramque mediam statuere sententiam, neque calidum, neque frigidum pronunciauerunt, sed tanquam ad ignorantiam asylum, ad qualitates occultas, & ad formas à tota substantia confugere. Frigidum dixere, quia calidis corrigitur, ut crocus, sed in hoc errant, non quia crocus est calidus opiatorum ingreditur confectionem, sed à facultate, qua ebrietati resistit, & crapulae (ut diximus) corrigit opium. Calidum esse nemo sanæ mentis est, qui ambigat, nam opium quoddam sulphur inflammabile, indigestum, ac obstupescituum, quod Narcoticum vocant spagyrici, habet, unde verum opium facile concipit ignem.

Hinc habes somni naturalis, & p. n. causam, nam sulphur est vnum chymicorum principium, & hoc tam in mineralibus, quam in vegetatibus quibusdam reperitur, quod narcoticam habet virtutem, tale est in opio,

in Hyosciamo, & in aliis multis ex vegetabilibus; ex mineralibus verò in vitriolo, &c. hoc in homine esse probant chymici, primò ex constitutione, secundò ex mixtione; ex constitutione quia extrahitur ab homine mortuo tale sulph. ex mixtione, vtitur rebus tale sulphur habētibus, alitur enim ex herbis, leguminibus, frumentis, in quibus, vel actu est, vel potentia huiusmodi sulphur, & animalibus, quæ illis vescūtur. Inesse in lattuca actu sulphur narcoticum patet; quia cū lattuca maturescit, ferè vt papauer somnū inducit, quòd nō facit cū tenera est, quod deberet hoc magis efficere, si humiditate, & frigiditate id perageret. Præterea ex frumētis, & leguminibus fermentatis liquor conficitur inebrians, & somnum inducens.

Cum Narcoticum sulphur, vel in alimentis, vel in sanguine existēs exaltatur, ac cerebrum inuadit, tunc pori cerebri clauduntur, spiritus inepti ad motum necessarium reddūtur ob fixationem, & somnus oritur: si non admodum sulphur exaltatū est, vel sōnus naturalis, vel qui parūm à naturali differt, generatur; Si exaltatur magis, & etiam incenditur, tunc lethargum efficit; Si ad vltimum ferè gradum exaltatio prouenit, Carum gignit. Quòd si spiritus in partibus totius corporis existentes figit, catalepsim facit, & hinc facile cōtrouersia tollitur, quæ agitat medicos de somno præternaturali, qui aliquando febres acutas comitatur, nam cum febres fiant à sulphure, si sulphur illud de narcotico participat, neces-

sario

fariò somni præter naturales generantur; aliquando figitur, vel mercurius, vel sal à narcotico sulphure, & tunc affectus insuperabiles ferè procreantur.

Inesse vim narcoticam in sulphure probant chymici, primò, ex vino, cuius sulphurea pars narcotica est. Secundò, ex opio, cuius pars inflammabilis etiam est narcotica, qua separata ab opio, opium amplius narcoticum non est.

Hinc collige causam affectuum soporosorum à vulgaribus medicis assignatam, scilicet humorem pituitosum, vel aquosum in cerebro præternaturaliter contentum; qui si in copia, non admodum magna, copuletur, & cerebri substantiam irroret, ac refrigeret, illiusque meatus insensibiles obturet, comatosum affectum generat, quòd si putredinem concipiat, siue in tumorem sit collectus, siue per totam cerebri substantiam dispergatur, lethargum efficit; si in magna copia, & imbibitur à tota cerebri substantia, carum producit, falsissimam, & alienam à veritate esse, probatur.

Primò, Pituitosus humor in multis catarrhosis maximè abundat, qui tamen his affectibus non corripuntur. 2. Quia hydrocephalo affecti, quorum cerebrum totum aqua aspersum est, neq; comatosi, neq; lethargici sunt. 3. Sectionibus compertum est quàm plurimorum cerebrum pituita, & aqua fuisse aspersum, qui tamen nunquam somnum præternaturalem habuerunt. 4. Quia multi incidunt in hos
affectus

affectus ex vini generosi nimio potu, qui consequenter in cerebro vini vapores, calidos, & siccos habent. Præterea frigidæ regionis incolæ scatent excrementis pituitosis quamplurimis, & tamen in hos affectus incidunt, non aliter ac alij, qui in alijs regionibus habitant, cum deberent, vel perpetuò, uel sæpè hæc pati: igitur somnus præternaturalis, neq; frigoris, neq; humiditatis soboles est, quia multoties, quorum cerebrum summoperè calet, & lingua siccatur, hi obseruantur prædictis soporosis affectibus obnoxij.

ARTICVLVS DECIMVS QVARTVS.

De Aceto Destillato.

Menstruum multorum uegetabilium, sicut & mineralium est acetum destillatum, nam sæpè eo utimur præsertim ad extrahendas eorum tinturas, ut diximus supra cū de opij extracto egimus pro præparatione laudari superius descripti, quod ita paramus.

Rx. Acetum generosum, imponas Alembico vitro, (caue namq; ab æneo, nam spiritus aceti, cum corrodat, mutatur attractu eius) & destilla; nam primò egreditur phlegma, quod separa, deinde mediocri igne prosequere distillationem usque ad ultimos spiritus, & serua.

Parant etiam chymici acetum radicatum, quod nihil aliud est, nisi acetum destillatum, & cum proprio suo

fuò sale in fæcibus residuo coniunctum, toties destillando illud à sale, donec sal simul cum spiritu uolatilizetur, ita uerò paratur.

Destillato aceti spiritus usq; quò feces in fundo Alembici residuæ ad mellis consistentiam redigantur . Deinde extrahes sal superfundendo aquam communem facibus ad supereminentiam 4. digitorum , & digere per biduũ in calore B. deinde filtra , & ad tertiam partem euapora , deinde pone in loco frigido, ut crystallos producat , quas recipe, & iterum euapora aquam residuam ad tertiam, ut crystallos iterum reddat usq; ad ultimam aque euaporationem . Crystallos exsicca , deinde acetum pluries destillatum, & ab omni phlegmate liberatũ crystallis superfunde , ita ut ad lib. j. crystallosum addantur iv. aceti. Deinde lento igne rectificetur acetũ, & à phlegmate inutili liberetur ; Verge postea ignem, mutato recipiente, & toties acetum à sale fixo destilla, donec totum per Alembicum ascendat.

Huiusmodi radicatum acetũ ualet ad durissimos lapides, corallia, uniones, ac mineralia soluenda pro uariis magisteriis conficiendis, ut sequenti libro dicemus.

Parant alii breuius acetum radicatum , siue alkalicatum, sæpè cohobando acetũ supra residuas suas fæces, & singulis uicibus urgendo igne usq; ad retortæ candorem. Cohobatio autem fieri potest usq; ad quartam, uel quintam destillationem. Separandum est etiam phlegma, quod primò destillat.

AR:

ARTICVLVS DECIMVS QVINTVS.

De Spiritu Vini.

Destillatur etiam vinum non secus, ac etiam acetum solet destillari, cum hac tamen differentia, vt in destillatione vini, spiritus primò ascendit, deinde phlegma: in aceti verò destillatione è cōtra, phlegma prius destillat, deinde spiritus, paratur autem sequenti methodo.

Digere vinum spirituosum in fimo per 8. dies, vase bene clauso, deinde illud affunde in cucurbitas altas, vel in matracium, quibus superpone alembicum rostratum, iuncturis bene clausis, deinde lento igne destilla, vt artis est. Exhibit primò spiritus nimis volatilis, æthereus, qui lentissimo igne erit destillandus, & refrigerando, sæpè imponēdo petias aqua frigida madidas supra alembicū. Nam subtilis hic spiritus est vini essentia, sapitq; vini specificum saporem, & odorem.

Poteris etiam ad maiorem vini spiritus perfectionem comparandam obstruere aliquantisper, molliter tamen, matracii os, vt scilicet transeūdo per gossipium spiritus, phlegma deponat in gossipio, vnde purior euadat. Cum phlegma destillare incipit, amoue recipiens, nam est ignauum, & inutile. Vrge phlegma vsq; ad mellis liquidi spissitudinem, dando ignē per gradus, & accipies oleū pingue. Ex capite mor-

tuo

tuo sal elicies. Si præstantiorem vini spiritum de fide-
ras; rectifica eum sæpius, repetitis destillationibus,
donec phlegma deponat, eritq; totus cremabilis, sul-
phureus, & uolatilis, sic habebis spiritum generosissi-
mum, & uerum alcohol, sine omni aquositate, tenue
admodum, & fugax, cuius guttula effusa, terram nõ
attingit, sed euanescit in aerem. Sed dignum hic-õ-
sideratione uidetur, cur uini spiritus sit inflammabi-
lis, aceti uerò nequaquam? Ob id euenire liquet, quia
uini spiritus abundat substantia ætherea, sulphurea,
& sale uolatili: aceti uerò per secundam, & ulterio-
rem fermentationem in uino factam, sal uolatilis, fi-
xus euasit; unde clarè conspicitur priùs phlegma
ascendere, deinde spiritum, etenim si aceti sal uola-
tilis esset, æthereæq; substantiæ particeps, vel quoli-
bet motu agitatus ab inutili phlegmate, intra quod
cohibetur, statim liberaretur, ut in uini spiritu expe-
rimur: quòd cum non eueniat in aceto, manifestu m-
erit salem fixum continere, substantiæ magis crassæ
affinem, quod & multo indiget motu, ut ascendat,
atq; ut priùs phlegma separetur, intra quod terraciùs
hærescit, eiusque ascensum impedit. Præterea uini
spiritus nihil, vel parum tincturæ è mineralibus eli-
cit, contra uerò aceti: quod nisi ipsius sal esset maxi-
mè fixum, sicut in cæteris menstruis, ut propterea pos-
set in metallorum particulas potentiùs agere, & se
intrudere, id non eueniret, ut discurrenti manifestum
esse potest. Hunc uini spiritum varijs speciosis no-

minibus decorauere spagyrici, nam dicitur aqua vitæ, aqua ardens, sulphur cæleste, menstruum cæleste, cælum Lullij, claues philosophorum, &c.

Potest etiam destillari vinum absque præcedenti digestionem; administratur verò digestio, dum vinum est recens, & adhuc non benè fermentatū in dolijs. Debetq; spiritus elici à vino bono, odorato, meraco, non autem, vt vulgò solent, à vappa, aut ab eo, quod iam corrumpi incipit (vulgò *sbulluto*) spiritum destillare mercatores, vt sumptibus parcant; nam talis vini spiritus minimè debet tanquã vini essentia egris interius propinari cum cordialibus confectiõibus, syr. &c. sed tantum eo vt poterimus, tum ad externas vnciones, tum ad alios externos vsus, tum etiã tanquam menstruum ad varias tinturas, &c. è corporibus eliciendas.

Hic spiritus, siue vini essentia est summè cordialis, vnde cordis tremori, siue palpitationi ex causa flatulenta confert, spiritus namq; vitales recreat, stomachum roborat, cruditates digerit, flatus expellit, præseruat à putredine, acuit sensus: sed obesis, & illis qui frigidum nacti sunt temperamentum, vt vulgò aiunt, propinandus est moderatè; nam immoderatè multos prauos gignit affectus, inflammat enim spiritus, ignis ad instar corpora exsiccat, & vt vno absoluam verbo: ab immoderato spiritus vini vsu multi interierunt, vnde potius meretur dici aqua mortis, quàm vitæ. Nocet biliosis temperaturis, epa-

ti,

ti, & renibus. Hydropem gignit, & phthisim. Obest apoplecticis, epilepticis, & pueris. Extrinsecè ad ophthalmiam, dolores ex causa frigida, ad ca sum, & percussionem ualet.

Erysipelatis summum est remedium; erysipelate itaq; incipiente, ter, uel quater in die, partem in qua apparuerit, spiritu uini omni phlegmate priuato, & omninò cremabili irrorat, idq; fiat per tres dies; nã si erysipelatis materia fermentalis facta non est, eo spatium cura perfecta est, & quarta die æger erit immunis à febre. Vini enim spiritus partium spermaticarum, & continentium amicissimus est, earumq; robur multum adauget, profundissimè penetrat, poros aperit, & materiam erysipelatis resoluit. Si quis uini spiritum exhorreat, ex eo quia calidus existimemur, hic sciat, quòd tantum abest, ut uini spiritus excalfaciat, ut intensè refrigeret, quem experietur, si media æstate uini spiritus totus cremabilis, sine ullo phlegmate super propriam carnem aspergatur, frigidiorè enim illam sentiet, quàm si à glacie tangeretur.

Vnde duo occurrunt magna incòuenientia medicis, qui refrigerantibus in erysipelatis curatione utuntur, primum est, quòd materia erysipelatis à refrigerantibus repercussa in internas, nobilioresque partes remeat, unde Hipp. sect. 6. aphor. xxv. inquit. *Erysipelas ab exterioribus uerti ad interiora, non est bonum; ab interioribus autem ad exteriora, bonum.* Secundum,

C c 2 , quod

quod frequenter accidit, est quòd cum à refrigerantibus impediatur, nè materia exhalet, quia prauæ est qualitatis, solidarum partium calorem suffocat, & Gangrænam, & sphacelum inducit.

Cau sam erysipelatis igitur rimemur, oportet; duplici namq; modo quodcûq; producit erysipelas, vel ex prohibita trãspiratione ab aliqua causa externa producta, vel ex vitio alicuius corporis partis, vt vulnere, vlcere, contusione, fractura, tumore, & his consimili. Quoties transpiratio prohibetur, non prohibetur exitus humori bilioso, vel uni ex reliquis tribus, sed ultimo partium nutrimento, quod dum in poris carnis retardatur, ne effluat ob pororum angustiam à causa extrinseca ortam, à calore partium continentium agitatum degener fit, naturãq; easdem continentem partes irritantem acquirat, fermentescit, & fermentationis actione tumorem, coloris mutationem, dolorem, febrem, & cuncta reliqua in parte producit. Ita quoque aliquo existente in aliqua parte vitio fiunt erysipelata, nam vitium illud partis, si assidua transpiratione non uentiletur, quod remanet, proximum partis nutrimentum inficit, propterea fit suis fibris continentibus exoticum, & erysipelas excitat. Igitur ægrum erysipelate affectum in loco calido, uel saltim non frigido detineas, nè à vento vel ab aere frigido cutis magis densetur, deinde temperatus uictus, non autem refrigerans est ægro adhibendus, qui potius crassus sit, quàm tenuis, limphatum

tum adhibendum est vinum, & pars erysipelate effecta optimo vini spiritu irroranda est.

Non solum ex vino spiritus ardens elicitur, verum etiam ex cerasis, fragis, bacc. Juniperi &c. ardentis spiritus mediante fermentatione, & reiterata rectificatione facile parantur. Vt etiam ex rosis, alijsq; herbis, & floribus per fermentationem, reiteratamq; destillationem, & rectificationem ardentis spiritus elici possunt.

Non ab re mihi annexere videtur modum conficiendi medicamenta solutiua, quæ spagyrici clarificata vocant, vulgò *purgantia destillata*, & certum est, potiones clarificatas pulchrum nasci colorem, & faciliori negotio egrotis delicatulis, infantibus, & his quibus ventriculus nausea premitur, & qui solo aspectu medicamentorum odore perhorrescunt propinari, quam amari calices, quos medicorum vulgus omnibus indifferenter languentibus propinant; nam clarificata purgantia, ad eum gustui, palatouè grata redduntur, ut ipsis languentibus in delicijs sint, modus talis est pro *manna potabili clarificata*.

℞. T. art. opt. puluer. drach. vj. bull. in aquæ borag. lib. j. ad medietatis consumptionem coletur, & in colatura infunde per noctem sol. sen. or. s. s. mund. unc. ÷ & mane facta leui ebullitione, coletur, & dissoluatur in ea manna elect. Calabrensis unc. iv. clarificetur cum albumine oui, & trahiciatur per manicā Hippocratis. Si libet addatur aqua cinnam. vel flor. namph.

Aliqui

Aliqui addunt succi limonum, uel citri portionē, ut potio acida reddatur ad gustatus oblectamentū; alii in odoratus gratiam addunt aquam flor. citri, uel aurantiorum, &c.

Potio hæc actu etiam frigida dari potest, nec ob id eius minuitur operatio. Potest loco aquæ Borag. quælibet alia aqua fustitui, prout diuersi exposcūt morbi. Potest etiam ex leniente fieri purgans, addita rhabarb. agarici, lalap. aut alterius medicaminis infusione, nec non ingredientium omnium.

Hac methodo omnes potiones solutiux parari possunt, & loco mannæ addere infus. ros. solut. syrapi solutiua confect. & electuaria solutiua, &c. conueniente dosi, clarificando cum oui albumine, & trahiendo per manicam Hippocratis.

Dosis pro uaria ægrorum natura ad libitum uariari potest.

Sed ad nostrum uini spiritum redeamus, ex quo recentiores uarios concinnant iulepos, ac sæpè sæpius cordialibus remediis admistos ægris propinare solent.

Et quidem primò purum ex eo *Iulepum vitalem*, tam *simplicem*, quàm compositum parant. Et primò quidem uitalis simplicis descriptio hæc est.

℞. Sacch. opt. ad syr. consistentiam cocti lib. ij. aque vitæ, & rosaceæ an. vnc. viij. m. amoto prius ab igne sacch. & ut penè refrigescere incipiat. Nam si dum nimis calet saccharum, uini spiritum ei misceas, abit calori nimij

nimij impatiens in auras, & nullius, vel parue virtutis erit Iulepus.

Alii pro Iulepo uitali simplici conficiendo, accipiunt sacch. clarificatum cum aq. ros. ad lib. j. cui miscent spiritus uini unc. ij. uel etiam spiritus ardentis pomorum odoratorum.

Vsus eius est in tussi, catarrho, aliis pectoris, & capitis catarrhosis affectibus.

Conficiunt etiam alii. *Iulepum vitalem cōpositū, ut,*
Rx. Sacch. q. u. eoque ad syr. consistentiam, & in ipsius lib. j. adhuc calentem in iyce cinnam. puluerizati unc. j. sātal. rubr. & citrin. an. drach. j. ligni aloes scrup. j. ambre grise gr. vj. spiritus uini opt. & aque pomorum redolentium an. unc. v. aufer vas statim ab igne, & opt. claude, & digere extra ignem, donec liquor spontè refrigerescat, à fecibus postea illum libera, & serua.

Paratur etiam aliquando solo cum cinnam. aliquando cum muscho, uel ambra, &c.

Dosis vnc. j. vel ij. cum conueniente liquore, uel etiam absolutè.

Conficiunt etiam cum uini spiritu oleum sacchari vel simplex, uel compositum, vt,

Rx. Aq. ardentis unc. iv. cinnam. contus. unc. ÷ vase nitreo opt. clauso digere, liquorem decanta, & pone in patina nitrea ampla, & adde sacch. albiss. puluer. unc. ij. candela, uel charta spiritu uini madesacta, accende zincturam, & spatula lignea, uel argentea continuo materiam agita, donec ignis extingatur.

Pote-

Poteris pari modo parare oleum ex fantalis caryophyl. ambra, muscho, &c. sicut etiam absque vlla tinctura solo vini spiritu sacchari ol. conficies. Pro saccharo poteris etiam uti melle.

Si cupis liquorem spirituosiorem, non sinas totum vini spiritum comburi, & exhalare, sed antequam totus absumatur, flammam extingue.

Vsus. Est suavissimi saporis, corroborat, & in tussi eliminanda, modò febris absit, egregiè prodest: Expectorationem promouet, & asthmaticos iuuat. Raucedini confert, &c.

Alius etiam *sacchari liquor* absq; vini spiritu elici potest.

℞. Ouum j. uel plura, indurata media elixatione, deinde à corticibus mundata, ac in duas partes equales diuide, aufer vitellum, & uacuum imple sacch. cãdidissimo, filo circumligatum ouum claude, & pone inter duas patinas in cella uinaria, uel alio loco humido. Ouum postea aperi, & liquorem in phiala serua.

Valet ad ophthalmiam, & multos alios oculi affectus, sicut etiam faucium, oris, &c.

ARTICVLVS DECIMVS SEXTVS

De varijs Vegetabilium Decoctionibus.

SÆpè ad contumaciores morbos profligandos decoctis utimur, quorum usus apud omnes med-

medicos communis est, eò, ut multorum morborum curationes non nisi decoctis committant.

Communis uerò sensus scholasticorum est, decocta habere uim exsiccantem, atq; adeò ad exsiccandos multos ab eis fictos humores propinari asserunt. Verùm ego non adducor, ut credam vnciam cuiuscumq; exsiccantis vegetabilis, quinque, aut sex alijs aquæ vncijs immixtam, quæ valent vt quinque humectare, exsiccare posse, cum *siccitas ex Aristotele: nihil aliud sit, quàm humidi defectus*, ac ipso naturæ lumine constat, exsiccationem perfici per humidi euaporationem à calore factam; nõ igitur video quomodò in quinq; vel sex aquæ unciarum exhibitione siccatio fieri possit, quin potius contrariũ, scilicet humectatio succedat.

Verùm pro huius rei intelligentia iuxta nostra principia dicendum, decocta propriè non exsiccare, cum siccitas non sit qualitas positiua, neque posito quòd haberent vim exsiccandi, idè morbos curare valerent, cum non simplex humiditas, cui supponitur contraria siccitas, sed humorum degeneratio à naturali statu, ut plurimùm similes morbos gignit. Præterquamquòd semper cum egri maximo propinarentur damno, quia non minùs excrementitium, quàm nutrimentitium humidum sua siccitate resolverent decocta; tùm quia non esset maior ratio, cur unum potius, quàm alterum resolverent, exsiccarentq; tùm etiam quia non adest in nostris visceribus

bus sedulus separator aliquis, qui ad medicamenti exsiccantis nutum excrementitium à nutrimentitio sequestret, illudq; subijciat, exponatq; medicamento, ut illud tantum exsiccet, in fonte remanente.

Meliùs inquam dicendum iuxta nostra principia, & lumine naturæ ducti, quòd sicuti omnis corporù actio pendet ab intrinseca eorum essentia, seu spiritu feminali constitutiuo eorum, qui ludens in vegetabilibus, præsertim sub forma salis essentialis; ita decocta agere virtute huius spiritus, siue salis essentialis soluti in aqua decoctionis. Vnde decocta diureticam, vel diaphoreticam habent vim, quatenus sal illud essentialiale, aliud excrementitium sanguini innatans, corrigit, resoluit, à quo ut plurimum retento multi generantur morbi chronici, qui ut curentur, decocta exposcunt.

Quam sententiam cõfirmat primò euentus; nam obseruabis decoctiones eandem vim retinere, quam ea simplicia, ex quibus parantur, habent, unde ex simplicibus purgantibus purgans, ex anodynis anodynum, ex aromaticis aromaticum decoctum paratur: Idque non ex alia ratione, nisi quia sal essentialiale specificum simplicium migravit in aquam, media maceratione, digestionem, & ebullitione, quam veluti feminali virtute illud idem operandi, ac simplicia perficiunt, imprægnauit. Argumentum est igitur euidens, non reollaceam vim, sed substantiales virtutes aquæ transfusas à simplicibus in decoctis agere.

Secun-

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 16. 211

Secundò id confirmat, quia præter decocta purgantia, omnia ferè alia, vel per diapheresim, vel per urinæ vias resolvunt: ergò quatenus habent sal. essentiali, quod vel diaphoreticum, vel diureticum est. Idque non quia simplicem humorem per illas vias resolvit, sed quia sal omne excrementitium à sanguine, & visceribus deturbat, quod ut commodius expellat natura id simul cum humido, à quo resolvitur, eijcit, vel per sudores, vel per urinam.

Confirmatur igitur ex hoc: vim omnem, & facultatem decoctionum in tinctura, & sale essentiali consistere.

Vnde habes primò, quæ clauso vase, quæque aperto decoctiones fieri possunt; hæ enim quæ sal fixum habent, vel non adeò volatile, fieri possunt aperto vase: quæ autem sale volatili abundant, sunt decoquendæ clauso vase. Verùm ego semper laudo in decoctionibus faciendis, vas clausum ad maiorem cautelam. Vasa sunt semper vitrea, vel horum defectu, sumantur terrea, sed vitreata.

Habes secundò, dura, & còpacta vegetabilia longam sustinere coctionem; è contra verò rara, & humida, & aromata, quorum vis omnis, & facultas in superficie consistit, brevem, lentamque exigunt coctionem. Aliqua etiam solam macerationem expectant. Ego verò plerumque vtor digestionem per 24. horas, deinde ea ebullire sino. Ad commodiorem, & faciliorem salium essentialium, seu tincturæ ex-

tractionem in decoctis, præsertim vulnerarijs pro qualibet aquæ cõmunis libra admisceo vnc. ÷ spiritus vini alkoholizati; in nephriticis, alijsq; diureticis admisceo aliquantulum olei sulph. ut aqua parumper acefcatur: ita enim potentiùs aqua agit, resoluit, extrahitq; tincturam à simplicibus.

Varias verò decoctionum species commenta est vulgarium medicorum schola singulis partibus, & morbis accomodatas nostri corporis, hinc cardiaca, stomachica, epatica, splenica, cephalica, gallica, epilettica, nephritica, vulneraria decocta excogitavit, quibus veluti posset singulas partes obsidentes morbos aggredi.

Singulas autem decoctionum species hic adducere omitto, tùm quia nimis longum esset eas hic perferre; tùm etiam quia facilè eas descriptas reperietis apud varios Auctores.

Ea verò decocta hic afferam, quæ ob vim, & facultatem, quam habent curandi vulnera, & vlcera, tàm interna, quàm externa, vulnerariæ potiones appellantur, quarum usus consuetus est apud Germanos, aliosque recensiores medicæ facultatis professores, qui non solum ad vulnera, & vlcera, verùm etiam ad compluresq; alios ingruentes morbos percurandos felici cum successu utuntur; sunt enim aliqua simplicia, quæ ob balsamicã virtutem vitæ nostræ familiarem, quam habent, semel decocta, & epota valent ad præfata vitæ humanæ mala percuranda.

randa. Eorum multa dinumerat Paracels. tract. 2. chirurgiæ magnæ cap. 2. ex quorum sex, vel pluribus decoctiones parabis ad ulcera, & vulnera. Hæc verò vulneraria simplicia ibidem annumerantur: Sanicula alba, Sanicula sylvestris, Alchimilla, Ophio-glosson, Trifolium, Consolida media, Telephium, Limonium utrúque, Mumia, Sperma ceti, Terra sigillata vera, Rhabarbarum, Buxi folia, Aristolochia, Agrimonia, Symphytum, Persicaria, &c. quibus adde Rhaponticum, Santalum citrinum, & rubrum, Sampfucus, Betonica, Ebur, Cornu Cerui, & Balsamica ferè omnia vegetabilia, nec nò gummosa omnia ligna, & gummata.

Modus verò vulnerariarum potionum antiquorum fuit, & cum vino decoquere ad tertiæ vini partis euaporationem; qui modus nunc etiam à vulgaribus medicis in decoctionibus cū vino ab ipsis præscriptis adamussim obseruatur, sed toto errant Cælo: nam vnusquisq; qui leuiter saltem arte destillatoria est imbutus, scit, quòd si vinū destilletur, eiusque pars spirituoosa, & optima, etiam satis lento igne ab eo proliciat, nihil tùm ab eo remaneat, præter aquosum, & ingrati, vel nauscosum phlegma, omni virtute, odore, ac sapore vini spoliatum, & sic tali modo potiones cōcinnantes, vini faciunt iacturam, cum in coctura deperdatur, remanetque phlegma, & inutiles herbarum fæculentiæ.

Paracels. verò cit. loco hunc corrigens modum,

cas

cas parat cum vino albo sed dulci, tenui, & spirituo-
so, vase benè clauso, vt nihil expiret, quo modo pa-
ratæ inquit ipse: *nec tormina, nec nauseam; sicuti præ-
fato modo paratæ concitare.*

Ego verò vtor aqua cum vini spiritu alcoholiza-
to impregnata, etiam vase opt. clauso, ac etiam sim-
plicia decoquendo; priùs tamen per 24. hor. spatium
macerari sino.

Parari etiam possunt ex yiridibus herbis (nam ut
plurimum siccis semper utimur) vulnerariæ potio-
nes, si earum succus exprimatur, fermentetur, depu-
ratusque ægris exhibeatur.

Ad saporem, & odorè in huiusmodi potionibus
conciliandum poteris aromata etiam adijcere, & cū
aliis vulnerariis herbis decoquere, vel etiam post fa-
ctam decoctionem, aquæ, vel olei essentialis aroma-
tici parùm miscere ad saporis, & odoris vsque gra-
tiam.

Poteris etiam simul cum alimento decocta vul-
neraria parare, si carnes, vel pullos cum aqua, vel
vini spiritu quantum sufficit misceas, & ebullire si-
nas. Vel etiam gelatinas ex carnibus, cum quibus
simplicia vulneraria decocta sunt, conficiàs. Huius-
modi autem alimenta mirum est quantum ad glu-
tinanda, & cicatrizanda vulnera valeant.

Demùm adest alius modus adductus ab eodem Pa-
racelsi. cit. loco, quo parari possunt vulnerariæ po-
tiones cum vino absq; coctura, ut si vindemiatum

tem-

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 16. 215

tempore sufficientem quantitatem præfatarum herbarum in musto ad deferendum indas, & post tertium mensem supra aliam quantitatem herbarum in alio vase ponas, ut vinum omnem earum virtutem inducat, quo vino uti poteris potionum vulnerariarum loco.

Formulæ autem parandi eas variæ sunt, & pro ægri viribus, & exigentia, ut

Rx. Saniculae, vincaperuinca, centaurea, betonica an. m. j. consolidæ regalis m. ÷ agrimonie m. ij. decoquantur in lib. j. ÷ vini opt. albi vase bene clauso, vel in lib. j. ÷ aquæ fontis, cui adde spiritus vini alkoholizati unc. ij. m. f. decoct. cui admiscere poteris aqua, vel ol. cinnam. parum ad odorem gratum, & saporem conciliandum, sufficit per tres vices.

Vel Rx. Ophioglossi m. iij. alchimilla m. ij. vincaperuinca minoris m. j. periclimeni m. j. ÷ rhabbarbari unc. i. rhapontici unc. iij. cinnam. unc. ÷ contundantur grosso modo contundenda, vel minutim incidantur, & f. decoct. in lib. iij. aquæ à spiritu vini impregnate, vel vino.

Hæc decoctionis formula aliquantisper soluit aluum, poteritque exhiberi pro qualibet dosi lib. ÷.

Ex quibus colligere poteritis proportionalè methodum, nè dum uulneraria decocta, uerùm etiam omnia alia, quæ excogitari possunt, ut Venerea, nephritica, &c.

Hæ potiones uulnerariæ uim, & facultatem habent

bent curandi uulnera, & ulcera, tam interna, quam externa, unde pro intelligentia.

Notand. quòd in uiuentium animalium corporibus continuum fit à textura fibrarum spermaticarum, intercedente quodam glutinoso liquore albo, lucido, uiscofo, & ipsis fibris grato, & geniali, qui ipsas cònectit adeò exactè, ut licet ipsæ fibræ solitariè còsideratæ, contiguæ potius, quam continuæ dici possent. Huius liquoris ope earum textura uerè continua fit. Hunc glutinosum liquorem antiqui medici cognouerunt, fuitq; apud illos dictus *Ros*, & *Cam-bium*. Ex recentioribus Paracels. hunc liquorem *Sinoniam*, & *Sinoniam* appellauit; unde pro clariori doctrina cum Paracels. licitum mihi erit huiusmodi liquorem *radicalem balsamum* appellare.

Balsamum sanè, & rectè glutinosum illum liquorem appellamus, quia cum uox ista: Balsamus apud omnes denotet liquorem quendam, qui non solum seipsum à putredine defendit, sed qui alia corpora, quibus miscetur, ab ipsa præseruet; congruentissimum erit balsami nomen glutinoso liquori, qui in uiuentibus corporibus fibrarum spermaticarum continuationem efficit, nam ipse non solum seipsum conseruat, sed ipsas fibras, quas glutinat, à corruptione, & mortificatione præseruat.

Est tamen hic sedulò aduertendum, quod iste balsamus radicalis in uiuentium corporibus multiplex est propter partium spermaticarum multiplicitatè,
idem

idem corpus componentium ; Enimuerò balsamus iste ab ipsismet partibus spermaticis generatur , & producitur , & vnaqueque earum secundum sui naturam propriam sibi balsamum elaborat , & id in eis particulis efficiat , quod est ad conseruationem ipsius partis aptum . Vnde est , quòd balsamus in medullis est medullaris , in ossibus osseus , in venis venosus , in arterijs arteriosus ; in neruis nerueus , in cartilaginibus cartilaginosus , &c. quod summa prouidentia fuit à natura ordinatum ; Enimuerò cum defectus , corruptiones , & lacerationes propriarum partium reparare fuerit huic balsamo radicali demandatum , vt ipse esset secundum reparandæ partis exigentiã , necesse erat .

Cum ergò balsamus iste radicalis sit causa immediata vnionis , & cõtinui in corporibus viuentibus , dum in sua tẽperie existit , necessariò concedendum est , & ipsum esse causam immediatam solutionis continui , quoties , vel degener factus , vel corruptus , vel alteratus existit , nam tunc à fibris renuitur , deficit illicò , qui glutinis officium gerens , eas connexas conseruat , vnde euenit , quòd illicò ab inuicem distrahantur , & separentur , cum verò à causa externa fit continui solutio , tunc balsamus iste radicalis per aeris aduentum , vel alterius corporis suã temperiem perdit , corrumpitur , deuenitq; ad aglutinandum ineptus , & in tali casu ipse in causa est , vt solutum continuum in vnionem non coeat . Ergò

E c

ra-

radicalis balsamus, vel degeneratus, vel corruptus, vel alteratus semper erit immediata causa, tum vlcerum, quæ ab intrinseco, vel ab extrinseco fiunt, tum in vulnere, quæ ab externa causa producuntur, eritq; quoq; causa, vt non solum actu continui solutio fiat, sed etiam post factam perseueret.

Balsamo hoc radicali degenerato, alterato, vel corrupto pro immediata vlcerum, & vlcerum causa constituto, surgit indicatio curatiua in omnibus vulneribus, & vlceribus, conatus medici sit, balsamum hunc radicalem ad suam temperiem reducere, & restituere, nam simulatq; balsamus iste suam temperiem nactus fuerit, vnio soluti continui in promptu erit.

Potiones vulnerariæ naturale temperamentum conseruant, intemperiem corrigunt, radicalem balsamum ad suam temperiem reducunt, & restitunt, celeriq; motu tum per uniuersum, tum ad partem vulneratam, & ulceratam deferuntur. Sicq; merito uim, & facultatem habent curandi uulnera, & ulcera.

Huiusmodi potiones, ut diximus, debent fieri in uase aliquo, cui aliquid adæquatè superimponi possit; nam herbis in uinum, uel in aquam proiectis aliud uas superimponitur, & iuncturas farina tritici cum oui albumine subacta illine, ut uini spiritus, & herbarum uolatilis essentia nullo modo aufugere possit, sed si in uas superius ascendat, iterum decidat. Sicq; illinitis, & exsiccatis uasorum iuncturis superimponitur

Pyrotechnia Lib. 3. c. 4. art. 16. 219

ponitur ignis, qui nō sit uehemens, sit tamen æqualis per horæ spatium, post quod ignis à uase subtrahatur, & relinquatur, vt refrigescat: Cum frigidum est, aperiatur, & per linteum decoctum vulnerarium in aliquod vas mundum percola, leni tamen herbarum expressione, & benè conclusum seruetur.

Verùm, ut vnusquisq; facillè habeat parandi *portiones vulnerarias*, modum sequentem adijciamus, vt vbiq; faciliter parari possint.

℞. Betonica, & maiorana sicc. an. drach. ij. consolid. minoris exsicc. santal. rubr. contus. an. drach. j. corn. ceru. crud. limat. drach. iij. cinnam. contus. drach. j. &c. aquæ font. lib. j. ÷. Ponantur omnia in vas vitreum amplum opt. clausum, & bull. in MB. vel in igne cinerum, vel arena per 4. horas, post refrigerationem fiat colatura cum leni express. Huius decoctionis ℞. unc. iv. & vulnerato, vel exulcerato exhibe mane, & vespere, ieiuno existente ventriculo, & his portionibus prosequeris vulneris, vel vlcera curationem.

Vlceri interea superponatur fodicationis empl. quod quarto quoq; die renouabis; vulneri verò balsamus proprietatis.

Hæ sunt potionum vulnerariarum præparationes, ex quibus vlcera, & vulnera certissima speranda est salus; Attamen vllum remedij genus minus vsurpant chirurgi istis potionibus, partim ob negligentiam, partim ob componendi, & parandi inscitiam.

ARTICVLVS VLTIMVS.

De Specificis quibusdam uegetabilium medicamentis.

EA vocant medicamēta specifica Hermetici, quæ ex natura sua alicui morbo curando tātūm sūt appropriata, siue alicui parti nostri corporis, ex innata proprietate suæ essentiæ iuuare sunt dicata.

Multa autem chymica arte parabilia specifica describit Paracel. lib. 7. Archidox. ut odorata, diaphoretica; anodyna, stictica, &c. quorum mentionē hinc, illinc sparsim nostro innixi ordine in præsentī nostro spagyrico labore nos facimus. Hic autem tantūm adducemus ea specifica, quæ chymica præparatione minimè egent, quæq; ex uegetabilium Regno desumuntur.

Et quidem primò à multis uegetabilium specificis remedijs sedantur uterini motus, furores, &c. Et præ ceteris ad uteri suffocationem proficuum cōpertum habemus medicamen, quod describit Paracel. cit. loco, quod est fumus corticis ficus, qui dum per uulvam intrat, morbus curatur. Valet etiam ad menstrua prouocanda absynthij, uel Artimisiæ succus exsiccat, & in forma pilulari pluries exhibitus. Sunt etiam quàm plurima alia remedia, quæ tū ex mineralibus, tūm ex animalibus desumuntur, quæ suis locis describemus.

Sic

Sic etiam habebitis specificum nephriticum ex Dauci semine, si drach. j. vino opt. albo coctā exhibeatis, vel puluere tenuis.

Habebitis etiā aliud specificum ad pleuritidem ex vegetabilibus, si flores papaueris erratici puluere tenuis drach. j. pondere in aqua cardui benedicti exhibeatis. Id efficit syr. vel tinctura . Pæoniæ radix de collo suspensa epilepsiæ obnoxios liberat. Alia specifica passim reperietis, tùm apud varios auctores, tùm etiam ex mineralium, & animalium regnis, quæ suis locis dabimus.

Atq; hæc satis sint adducta ad explendum quicquid adhuc librum spectat; nam ex his breuiter adductis poterit unusquisq; progredi ad aliorum medicaminum chymicorum è uegetabilibus præparationem . Omnes namq; uegetantium essentias prosequi uelle, non solum infinitum esset opus, uerùm etiam tedij, & nullius utilitatis plenum . His igitur paucis contenti, finem huic libro imponimus . Nunc sit.

LIBER QVARTVS

De Chymicis Magisterijs ex mineralium Regno parabilibus.

HVc vsque igne exploratore vegetabilium Regnum percurrentes, eorum essentiaē medicamētoſas uirtutes, ac proprietates, quas pro humanæ naturæ reparandis morbis in eis condidit rerum ille parens in effabilis, perquiſiuimus. Nunc quid in mineralibus clauſit creatrix illa benignitas immenſa inquirendum; ibi enim nè dum inexhausti theſauri, quibus inexplebilis humana ambitio ſuos expleat cupiditatis ardores; verùm etiam ſumma arcana à tot, tantifq; ſapientibus quaſita, & à paucis acquiſita, nec non creata illa ab Altiffimo, malorum omnium curatrix medicina conditur. Tota namq; philoſophantium per ignem ſchola ſedula in mineraliū perquiſitione verſata eſt, aut auri ſacra impellente fame, vt chryſopopeium ſcilicet lapidem inde peterent, aut humanæ vitæ mortiferis impellentibus ærumnis, vt reparatricem eorum medicinam pararent. Mineralium igitur Regnum, & nos in hoc præſenti libro rimabimur, in eorum naturam, generationem, incrementum, & principia laborantes, & in eo quod ad medicaminum ſecretiorem ſpectat chymicam

micam præparationem iuxta nostrum institutum; quibus scilicet medicam facultatē decorare, ac perficere valeamus, ac quò ad fieri poterit ad eorum cognitionem progrediemur; non quidem per inania verborum vulgarium scholasticorum iurgia, neq; per phantasticas coniecturas; sed impetrato ab Altissimo sapientiæ lumine, qui est lumen luminū, & fons omnis cognitionis, & intelligētia, vt scilicet illuminemur in tenebris, in quibus vniuersa naturalium rerum scientia iacet sepulta. Nil astruentes, quod vel experientia non edocuit, vel sensuum exacta autopsyia non confirmauit.

CAPVT PRIMVM.

De Magisterijs, quæ ex salibus, & saliformibus omnibus mineralibus educuntur.

Mineralium naturam, generationem, incrementum, ac processum ad varias metamorphoses in naturæ sinu, seu in terræ visceribus hic non tantum, quoad fieri poterit, examinabimus; sed etiã, quod ad praxim spectat, seu ad medicaminum præparationem per ignem perficiemus.

Verumtamen cum mineralium innumera fere sint genera; nam alia sunt salia, alia alumina, alia vitriola, alia metalla, & hæc siue perfecta, siue imperfecta, alia lapides, gemmæ &c. Hinc nos nè in tanta

re-

rerum varietate confundamur absq; ordine procedētes,agemus primò de magisteriis, quę ex salibus, & saliformibus omnibus parantur, idq; quia, cū alia mineralia diuersam exigant spagyrici ignis administrationē, ac vegetabilia, & animalia, cum vt plurimùm nè dum igne actuali, verùm etiam potentiali, & fermentali indigeant, vt magisteria ex eis parari possint; & cum potentialis ignis, siue menstrualis, siue spiritus omnes fortes corrodentes ex salibus præcipuè educantur: hinc primò de salium magisterijs agendum, deinde ad alia mineralium genera tractanda gradum faciemus, sit igitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Vitriolo, & Magisterijs ex eo parabilibus.

Illud minerale aggredimur examinandum, quod Paracel. opinione, & suasu integra medicamentorū officina foret construenda. Dicitur Vitriolū, quia uitri ad instar lucidū est. Vnde eò magis est perfectū, & nullius extranei mixtione suspectum, quò magis purum, lucidum, ac de vitrea ueluti diaphaneitate participat. Dicitur Atramentum sutorium quòd in inficiendis pellibus sutores coriarij usurpant. Dicitur Chalcantum, deriuatum nomen à uoce græca *Kalkòs*, quæ æs significat, nam optimum est, quod ex ære fit, cognosciturque quòd cultro affricatum rubeo colore tingit.

Ad

A quibusdam sal mineralis & metallorū, alt falso, nuncupatur, cum sit corpus tribus constans principijs, sale, sulphure, & mercurio, & non uniforme, ut sal; Nam si uitrioli naturam, substantiā, & proprietates contemplemur, inuenimus illud etherogeneū. Quòd ex tribus chymicorum cōstet principijs, nulla indigemus demōstratione, cum sole id clarius sit; nam cūcta metalla in uitriolum resoluuntur, & iterum in metalla verti possūt, patet in vitriolo Lunę, Iouis, Veneris, &c. iuxta illud commune axioma: *Vnumquodque resoluitur in ea principia, ex quibus constat.* Vnde sequitur omne vitriolum esse metallum solutum, siue ab uno, siue à pluribus spiritibus acidis, & omne metallum solutum à spiritibus acidis esse vitriolum.

Hinc varię sunt species pro diuersitate mineralium, & metallorum, è quibus originem ducunt, discrepantes. Cęruleum, saphyri instar, præsertim cyprium, cupri, & auri soboles est: Viride martis productum: album ex argenteis mineris ortum cognoscit; & intermixta plura iuxta metallorum species tincta, de quibus plusuè, minusuè participant.

Quid verò vitriolum sit, quātum ad practicę cognitionis complementum spectat, ipsamet docet chymica experientia, ex qua patet nil aliud esse, nisi sal sulphuris embrionati ab indole metallica. Sal namq; sulphureus metalli venam lambendo, ipsum

F f

cro-

erodit, unde faceffit vitriolum . Id docet manualis experientia in vitriolo Martis, Lunæ, Veneris, &c. Præterquàmquòd si optimum arte parare velis *vitriolum commune*, naturam imitando.

Re. Aeris q. u. funde, & ei sulphur inijce, donec totū flamma absumpserit. Postquam ità erit fusum, & sulphur combustum, cōfestim aq. pluviæ infunde, unde virescit : Idq; toties repete, donec æs totum in aquam migraverit. Exhala tandem aquam, & vitriolum optimū habebis.

Vnde habes, quòd id quòd ante cuprum erat, semel à sulphure corrosus, vitriolum producit, ex sulphure salem acquirens, & id quod sulphur erat, cupri erosione vitriolum fit.

Crescit etiam pari ratione vitriolum præstantissimū naturaliter in fodinis, in quibus natura sal acidum sulphuris, exurinum appellatū, producit, quod venam æris corrodens in vitriolum coagulatur. Dicitur hinc propterea cuperosum. Suam verò nanciscitur diuersitatem, iuxta diuersitatem mineræ, quæ erodit. Hinc omnium præstantissimum Cypriū esse fertur ob cupri, & auri mineram, sed plerumq; solent mercatores vulgare vitriolum adulterare, & pro cyprio supponere, quod refert Helmon. destillauisse, nec nisi ignauum quendam spiritum ex eo eliciuisse.

Adest vitriolum Hungaricum, Cyprium, Venetum, Romanum cognomento, &c. Ego Veneto plerumq;

rumq; vtor, quod debet esse lucidum, ad viridem tē-
dens colorem, & extraneæ mixtionis non susceptū;
nam quandoq; vena plumbi simul cum cupri uena
miscetur, uel arsenicum, quod sæpe simul cum me-
tallis obuium est in fodinis (dictum ob id fumus
metallorum), hinc vitriolum, quod inde nascitur
sæpè extraneæ malignitatis suspectum est, ac con-
sequenter nocuū medendo; perfectio igitur vitrioli
in puritate sulphuris consistit.

Plurimæ sēper existimationis apud Philosophos
extitit vitriolum, ceu nobile, inter cętera, minerale,
quod miris Altissimus decorauit dotibus. Eius ar-
canum varijs figuris ænigmaticis adumbrarunt, ut
illa est. *Visitabis Interiora Terra, Rectificando Inue-
nies Occultum Lapidem Veram Medicinam.* Primæ
omnium literæ Vitriolum efficiunt simul collectæ
vocum. Verumenimuerò innumeris præditum est
dotibus, ut non tantum ex eo plurima magisteria
chymica parentur, eò ut Paracel. lib. de naturalib.
rebus cap. 8. asserat, quòd quoties vitriolum in
aliam formam, & essentiam reducit, toties pecu-
liare arcanum ex eo fiat; verum etiam absque vlla
præparatione spagyrica ad plurimos languentium
affectus valet.

Vlcera fordida mundificat, & carneas excrescen-
tias puluere tenuis absumit. Est præstans errhinum
naribus inditum. Interiùs vomitiones mouet. Ad-
uersus hausta fūgorum venena ex aqua potum au-

xiliatur, & multis alijs succurrit morbis, iecoris potissimum, & ventriculi.

Ex Veneris vitriolo, sola calcinatione, eiusdē fit puluis Sympathicus, Sole Leonis signū percurrente, ad albedinem vsq; eoque in pollinem redacto, cuius vsus est in sanguinis fluore, seu hēmorrhagia, & in sympathetica vulnerum sanatione.

Insigne medicamen ex vitriolo ad inflammationem paratur ante inceptam suppurationem, absq; eo quod in abscessum degeneret; incepta enim suppuratione in abscessum abire necessē est: nam sanguis coagulatus, vel grumefactus in naturę gratiam redire non potest, vel resolui, sed dum in pus abiit neutrum potest. ut

℞. Vitrioli com. vnc. j. aq. ros. alb. vel com. lib. ÷ fiat in ea vitrioli solutio, & made factis in hac aqua vitriolata tepida linteis, inflammationem foue, nam 24. hor. spatio inflammationem tollit.

Est in vitriolo vis magna anodyna, ut infrā, spiritum sedans, nō autem refrigerans materiam coagulata. hinc

Not. quòd inflammatio fit, dum obstructis porulis, & meatibus, per quos sanguis ob necessitatem sui motus circularis ab arterijs transit in venas, sanguis impeditus cōcrefcit, unde fit illis arteriolis insolens, & hostilis; tunc arteriarum spiritus irritatus excandescit, furit: dolorem, ruborem, & pulsum prouocat. Vnde indicatio curatiua est, vt primò spi-

ritus

ritus sedetur agitatio, & furor; deinde, quòd obstru-
ctio pororum aperiatur; tandem ut sanguinis con-
cretio resoluatur, ac tunc curatio erit integra. Sedata
enim spiritus agitatione, facilliter, & sanguis resol-
uitur, & pori aperiuntur; at si postrema duo tent a-
ueris furioso existente spiritu incassum laborabi s,
imò in peius inflammationem conuertes.

Hinc fallitur in curatione inflàmationis vul ga-
res medici, dũ existimãt curationẽ esse inflàmateꝝ par-
tis refrigerationẽ, ac propterea refrigerantibus utun-
tur. s. ol. ros. butyro recenti, lacte, & folijs herbarũ
frigidarum, sed quia Galenum non legunt, haud in
paruo errore versantur, & plerumq; lenes inflàm-
ationes in magnos lethalesq; morbos degenerare fa-
ciunt, sunt enim accuratissima Galeni verba cap. 2.
hoc titulo . *Supra autem est nobis dictum refrigeratis
inflammationibus non euenire, ut semper subsideant ;
quia vi ingentis, & magna, in qua compactus deflu-
xus sit, licet eam copiosius refrigeres, tumorem tamen nõ
tolles, sed liuidam, frigidamq; partem reddes, & affe-
ctum in scirrhum commutabis : impactus igitur cum
tenaciter sit, nullum auxilium ab astringentibus, &
refrigerantibus admittit, sed euacuationem postulat .
Inuentum est à medicis, tum non modò calefacien-
tibus esse discutiendum, sed etiam scarificationibus cu-
ri adaptatis esse aliquam sanguinis partem euacuan-
dam.*

Propter hoc anodynũ sulphur, quod in vitriolo

repe-

reperitur, eius aqua supra descripta calidè cum pe-
tiji erysipelati applicata, breui tempore illius cura-
tionem absoluit; Tùm etiam multi præstigijs cha-
racteribus ex atramento efformatis (quod ex vi-
triolo, & gallis fit) in parte affecta, illud curant; at-
tamen sanationis rationem nesciunt in sulphure
anodyno consistere. Imò qui erysipelate tentantur,
medicorum abhorrent conspectum, & à vetulis, &
famellis inuisuntur, quæ cantationibus, veneficijs,
præstigijs, futilibusq; verbis vtuntur, imponuntq;
languentibus, vt nil in parte applicent, curantur, ex
eo quia totù cõmittūt opus naturæ, & refrigerantiũ
applicationem vitant, quæ vt plurimum soffocato
partium solidarum calore, mortificationem, seu gā-
grænam inducunt. Quò peruenit medicorũ inscitia!

Eadem aqua vitriolata calida est summum re-
medium in pernionibus, & roseolis non vlceratis,
qui etiam inflammationis species sunt. Horum af-
fectuum materialis causa præcipua est icor sangui-
nis à venis, & arterioliis expressus ab ambientis fri-
gore hyberno. Sunt frequentes in manuum, & pe-
dum digitis, & dicuntur roseolæ, & maximè in cal-
caneo, & dicuntur perniones, vbi plurimis ex nimia
manuũ, & pedũ refrigeratione semel locum figètes;
postmodùm annuatim redeunt, adeò vt omni hye-
me recidiuos patiãtur affectus. Quòd si prædicti tu-
mores in vlcus abierint, fodicationũ empl. superpo-
sitione curabis; hoc enim empl. sanguinis icorem

im-

immutat, dulcē reddit, & remanens vicus cōsolidat.

Aliqui ex vitriolo concinnant *aquam arterialem* eximiis virtutibus præditam tali modo.

℞. *Aq. Plantag. unc. ij. aq. ros. unc. ÷ alum. rocc. vst. drach. j ÷. sacch. cand. drach. j. vitrioli opt. drach. j ÷. Urinae pueri sani unc. j. m. omnia simul, & filtra per chartam emporeticam, & serua in vase vitreo bene clauso, addendo spiritus vitrioli gutt. iv.*

Inseruit ad hæmorrhagiam vulnerum, tam ex arterijs, quàm ex venis, infundens in dicta aqua petias, vel filamenta, & miraculi ad instar sanguis fluens cohibetur. Sicut cuilibet sanguinis profluuium prodest, debito loco aquam applicado. Pro sanguinis expuitione, dosis unc. ÷ pro uice, bis in die cum aqua appropriata, uel syr. conuenienti.

Per spagyricam uitriolum excruciatum innumera exhibet medicaminum genera, præcipua sunt spiritus, oleum, magisterium, sal, &c. de quibus singulis vitrioli præparationibus nobis hic figillatim agendum.

Et quidem primò *spiritum*, & *oleum vitrioli*, ita vulgò præparare solent.

℞. *vitrioli opt. q. u. ponatur in tigillo, vel olla terrea vitreata ad ignem, ut coquatur ad siccitatem usq; nam primò liquefcit, deinde sensim ebullitionem concipit, deinde cessante ebullitione sensim instar lapidis induratur. Tere in puluerem, & retortæ ample impone ad medietatis repletionem. Resorta opt. Sapientie luto lorica*
canda

canda est, nè dehiscat, aut rimas contrahat, vel spontè decidat. Retortam in apto reuerberij furno adapta. Eminens eius collum amplo recipienti opt. connecte, ut nil expiret. Destilla tandem per gradus, & sensim urge ignem per horas 12. donec spiritus omnis destillabit, & fumi albi incipient in receptaculum transire. Tunc remoue receptaculum, & aliud collo retortæ opt. adapta, & urge ignem, donec nil amplius destillet, & habebis ol.

Recipiens autem collocatur in arena madida, & sensim sacculum aqua frigida madidum applica, quò recipientis conuexa pars integatur, ut refrigescat, vel etiam id fieri poterit petijs aqua frigida madidis.

Alij vitriolum priùs in aqua pluuiâ soluunt, filtrant, & postea ad calcinandum, seu rubificandum ollæ, vel tigillo imponunt, & deinde destillant præfato modo, tam spiritum, quàm oleum.

At quoniam nimis difficile est vas recipiens sequestrare à collo retortæ, flagrante adhuc igne, atq; adeò periculosum est, ne dehiscat, ut multoties me euentus edocuit; hinc faciliorem modum, nec non securiorem, adhibere soleo in destillatione tam spiritus, quàm olei vitrioli, absq; tamen vasis sequestratione, & mutatione, candente adhuc igne in medietate operationis: vtor namque duplici vase recipiente, quorum vnum in aliud expiret, quæ simul optimè cõmitto, & collo retortæ applico. Ita enim

in

in primo vase spiritus congelabitur, in secundo olei magnam quātitatem, in tertio demum, vel nullum, vel paucissimum reperio; Atq; adeò eandem profecundo destillationem, habeo spiritum, & oleum vitrioli.

Vfus huius spiritus est in febris ardentibus, & malignis, præsertim siticulosis cū appropriatis syr- aquis, & similibus vehiculis mixtus, & haustus, ardorem nimium temperat, & sitim extinguit, quatenus sal, & excrementa febrifica abstergit, & consumit. Est diureticus, diaphoreticus, incidens, attenuans, & putredini resistens. Vtilis est obstructionibus hepatis, lienis, & mesenterii, appetitui prostrato, &c. Nephriticis summoperè prodest expellendo calculos, arenas, & mucilagines è renibus. Tincturas è rosis, violis, & similibus extrahit. Cum aqua dilutus dentes dealbat. Aphthas curat, &c.

Dosis sunt gutt. vj. x. xij. &c. seu usque ad liquoris conuenientem aciditatem.

Phlegma, quod elicitur in destillatione spiritus vitrioli ophthalmiæ succurrit, oris ulcusculis medetur, & fluxiones in fauces irruentes sistit. Inflammationi, & erysipelati tutò admouetur.

Helmontius aliam tradit *vitrioli spiritus* inusitam destillationem, quæ *spiritus vitrioli essensificatus, siue tota essentia vitrioli volatilis est*, & summis, virtutibus in medicina præditus, cuius processus talis est.

℞. Vitriolum commune non suspectum malignitatis peregrinae, bulliando in olla liquefac, & coque ad siccitatem usque, fracta olla, vitriolum instar lapidis induratum tere in puluerem, fieri autem vult ipse destillationem sex retortis vitreis simul opt. tamen lorica-
 tis. Optime collum retortae recipienti vase connectatur ne tantillum expiret. Destilla tamen praefato a nobis modo, ministrando prius ignem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum possibile est furno venti, qui propria crate flatur. Cum autem furnus venti cessauerit spiritum in uas recipiens dimittere, aperiatur a latere porticus, qua uia reuerberium flamma lignorum subter retortam penetret, perseueretq; per v. aut vj. noctes summo igne, naturae possibili. Retorta uidebitur tibi forsitan liquari in tanta ignis procella, at nihilominus constans perseuerabit: eo quod exterior lorica terrea uitrū detineat, combibatq; atq; ita inuitrietur, quantum operi sat fuerit. Memineris tandem, uas recipiens a collo retortae sequestrare, flagrantissimo adhuc igne. Alioqui uidebis refrigeratis uasis, spiritus redire in facem, qua illos expuit. Tum demum accipe colchotar, siue facem e destillatione residuā, qua sulfuris commixta cōburat usq; in omnimodā sulfuris conflagrationem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies praefito spiritu. Qui uti statim imbibitur in cucurbita uitrea: ita inde repetitus, nil nisi plogma aquosum, atq; inutile reddit, remanso spiritu imbibito in colchotare, idq; repetitum renoua sexies, aut septies, donec tamen spiritus affusus
 rube-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. I. art. I. 235

*scat, qui supernatabit colchotari. Quod signū est, cessā-
dum à saturitate imbibitionis. Adeoq; diues colchotar,
benè exsiccatum indatur retorta, & destilletur usq; in
ultimos spiritus, iam flavescentes, olentes mellis grati
odorem. Abstrahē uas recipiens à retorta adhuc candē-
te ob supra dictam rationem, & serua in uase opt. clau-
so cum cera, uel similiter obstructo.*

In qua re plura notanda occurrunt ad spagyricę
artis cognitionem conducentia. & quidem

Primò, effensificari vitrioli spiritum per iteratā
imbitionem eius suprā caput mortuū, & deponere
inutile phlegma per attactū fixi colchotaris, & quò
illud deponit, eò perfectior, blandior, puriorque
euadit.

Secundò, pari ratione, medicamenta omnia chy-
mica suam nancisci perfectionem, dum ad summā
essentię puritatem, & subtilitatem deueniunt; nam
spiritus uitrioli hoc ultimo modo destillatus eò est
purus, volatilis, atq; effensificatus, vt si de vno vase
in aliud transfundatur, eius lib. j. ferè vnc. j. de-
perdatur.

Tertiò, hunc vitrioli spiritū sua puritate, & sub-
tilitate esse facilius permeabilem, ideoque multos
morbos curare, & præsertim epilepsiam, quartanā,
hydropem, aliosq; contumaciores affectus.

Quartò, eò medicamenta esse actiuiora, quò sunt
subtiliora, ac puriora; nam vulgaris vitrioli spiritus
penè nullius est efficacię, eò quia multam impuri,

& inutilis phlegmatis copiam secum admixtā habet, adeoq; veri spiritus minimè indolē retinet. sed est veluti minerale acetū; præfatus verò spiritus sua puritate, quatenus volatilis, ac falsus est, ita rectificatus pergere vsq; in quartam digestionem valet, resoluendo quæcumq; excrementa morbosa in itinere obuia, & per consequens, quatenus tollit causas occasionales, plures morbos chronicos, curabit, conueniente dosi in iusculis, iulepis, &c.

Aliqui in vitrioli spiritu cōficiendo, nullo adhibito delectu, siue purum, aut impurum sit vitriolū, homogeneous, an reliquis mineralibus inquinatū, destillationi subiiciunt, verūm totus rei cardo in eo consistit, vt leui pretio talia medicamenta diuendi possint; & vitæ, ac sanitatis potiùs, quàm æris, fiat dispendium. Taceo fraudes, quæ committuntur, dum vitriolum adulterant, alumen, & nitrum illi subreptitiè admiscendo, quò maiorem spiritus copiam eliciant, confusumque cahos diuendant. Sed non tacebo id, quod aliqui omni Dei timore, & proximi charitate exuti, patrant, aquæ fortis vnc. j. aquæ fontis vnc. ij. immiscendo, diuenduntq; pro vitrioli spiritu. Non interim considerant, an salubris, an corrosiuus, & causticus sit spiritus. Si incurios medicos decipere possint, iudicet is, qui in chymia expertus est. Nec mirum si promissis spagyrica medicamenta non respondeant, & nobilissima, ars in dies vulgi ludibrio exponitur.

Ex

Ex capite mortuo paratur sal quod vocatur etiã *sal colchotaris*, & *sal vitrioli*. Dicitur namque caput mortuum residuum à destillatione spiritus, & olei vitrioli colchotar, cuius sal hoc pacto paratur.

℞. Caput mortuum vitrioli, siue vitriolum ad rubedinem usq; calcinatum, per funde in aquam fontis calētem, digere per. 2. dies, deinde filtra, aqua adhuc calente, toties donec aqua limpida appareat. Filtratam aquam euapora ad medietatem, uel usq; quò cuticula supra eam appareat. Remoue ab igne, ut refrigescat, & crystallos dabit, quas collige, & aquam iterum supra dicto modo euapora, ut crystallizetur sal, atq; ita procede usq; ad ultimam aquæ euaporationem, & crystallizationem salis.

Potest etiam ex vitriolo crudo hoc eodem modo sal, siue vitriolum uomitiuum confici, si in aqua calida soluatur, filtretur, &c. ut de colchotare diximus.

Tertiò Angelus Sala hoc alio modo parat *Vitriolum uomitiuum*.

℞. Vitriolum romanum ceruleū q. u. reduc in pulu. & supra chartam in loco calido, siue in radijs solaribus pone, ut probè exsiccetur. Solue illud postea in aqua communi, & medijs filtrationibus à fecibus libera. Solutionem euapora ad tertiæ partis consumptionem. Vas in locum frigidum colloca, ut crescant crystallos: crystallos recipe, & solutionem iterum euapora. Idq; ter, uel quater repete donec omnes crystallos deponat.

Has,

Has, & alias salis utrioli præparationes adducū uarij auctores, quæ nihil aliud sunt, nisi utriolum uiuificatum, & purificatū, quod minimè intra corpus assumendum est; habet namq; indolem suffocantem. Interno usui, *utriolum album*, destinatur, priùs tamen repetitis solutionibus probè purificatum, ut

Rx. Vitriolum album, dissolue in aqua pluuiæ, filtra, euapora ad pelliculā, relinque in frigido per dies 4. fieri crystalli, exime, iterum euapora, ut antea: hic labor ter reiteretur coagulando, & dissoluendo, ultimò ter eodem modo procede cum aqua ros. crystallos in paruo calore exsicca, & spontè in pulu. album redigentur.

A Paracel. lib. de naturalibus rebus cap. 8. *Gryllus*, ab alijs *Gilla* appellatur, estq; lene vomitium, quod ad multos morbos depellendos commodè vsurpatur, vt in initio febrium ferè omnium, cerebrum purgat, epilepsiæ medetur, vertigini succurrit, alijsq; cerebri symptomatibus ex corruptis, & acribus ex vētriculo sursum actis vaporibus ortis. Item in impleurisi, lipothomia à repletionem humorū corruptorum, cardialgia; item in hepate, & liene obstructis misicè prodest. Lumbricos etiam enecat, prostratumq; appetitum conciliat. Purgat tam per vomitum, quam aliquando per inferiora.

Dosis Paracelsi est quantum sex vicibus supra cuspidem cultri comprehendi potest; alijs scrup. j. nos verò vsq; ad drach. j. perspecta ratione virium,

& mor-

& morbi, fœlici cum successu exhibuimus.

Colchotar autem neq; inutilis est, sed in medicina adhuc aliquos habet vsus; pollet namque vi astringente stictica, & emplastica in vlceribus consolidandis, & sua vi stictica astringente sistere valet hæmorrhagiam sanguinis, tam in vulneribus, sicut etiam ex naribus. Intus verò minimè debet vsurpari, vt loco cit. inquit Paracel. nam vomitiones mouet ob vitriolicum sal, quod in se continet. Quòd si interiùs vsurpare velis.

℞. Caput mortuum vitrioli, vel vitriolum ipsum ad rubedinem calcinatum, & per solutiones varias aque dulcis libera ab omni suo sale, & exsiccata.

A Fabro terra exanimata vitrioli, & ab aliis corpus exanime vocatur, cuius præstans est vsus in Diarrhæa, & Dysêteria. Dosis scrup. j. ad drach. ÷.

Vitriolū suū habet sulphur, vnū dulce, alterū verò anodynū, seu narcoticū. Sulphur dulce ita paratur.

℞. Vitrioli puri q. u. solue in aqua calida, solutioni affunde guttatim ol. tartari (aliq; lixiuum ex cineribus clauellatis), & precipitabitur sulphur vitrioli, quod edulcoratum serua.

Confert pulmonum affectibus, mundificat vlcera putrida, cicatricesq; inducit.

Sulphur vitrioli anodynum, siue narcoticum ita parabis.

℞. Limatura martis purissima p. j. Vitrioli Hungarici cerulei, aut vitrioli Veneris p. ij. tere, & m. omnia,

po.

postea in cucurbita super funde acetum destillatum, ut superemineat dimidium digitum transuersum, coque, & coagula lento igne arena ad siccitatem, quo facto, urge ignem, ut omnia rubeant. Vasis refrigeratis, materiã exime, tere, & affunde acetum destillatum, ut ad tres digitos supernatet. Quo facto, digere biduum, aut tri-duum; donec nempè acetum bene coloretur, quod postea decanta sine fecum perturbatione. Rursus affunde aliud, donec omnis tinctura extracta sit. In hoc tincto aceto delitescit sulfur vitrioli combustibile. In acetum tinctum, & filtratum insperge guttas aliquot ol. tart. per deliquium facti, & sulfur narcoticum fundũ petet, quod aqua communi sapiũs abluet, donec aqua nõ amplius acredine, aut gustu vitrioli inficiatur, hoc n. nisi fiat propter salis vitrioli presentiam nauseam, vel etiam vomitum efficiet; post ipsum siccandum, & ad usum seruandum.

Anodynum est insigne, & reliquis omnibus meritò anteferendum: quodq; Paracel. summoperè cõmendat, & magni æltimeat. Narcoticis compositionibus admisceri potest.

Atq; his principalibus, & magis cõprobatis operationibus vitrioli, hunc complemẽs articulum.

Alias reperietis apud alios auctores, vel arbitrio commentas potiũs, quã experiẽtia comprobatas; vel cum hisce à nobis adductis confundi comperietis; nunc sit.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Salis communis preparationibus.

SAl examinandum aggredimur, non tamen illud chymicorum principium, sed minerale, ex tribus conflatum, sulphure, quod ratione caliditatis, & igneæ substãtiæ habet; mercurio, quem ratione humiditatis continet; Sale, de quo in summo participat, ratione siccitatis terrestri. Triplicem in natura cognoscimus salem, vegetantium, mineralium, & animalium, quatenus ex triplici regno elicitur. Sal commune, seu minerale triplicem in hoc orbe habet ortum, vnum dicitur fontanum, aliud marinũ, aliud verò montanum, seu minerale; fontanum, & marinum arte excoquuntur, minerale verò à sola natura mediis in montibus coctum est.

Ipsa obseruatio varias salis communis pandit proprietates; nam talis est salis necessitas, vt absq; sale naturali naturaliter homo viuere nequeat: proinde hoc opus habet in omnibus cibis. Etenim sal naturæ balsamum est, quòd corruptionem arcet calidi sulphuris cum humido mercurio, ex quibus homo naturaliter est compactus. Cum prima principia, & quodlibet sibi simili nutriri oporteat, sequitur hominem ad sui sulphuris interni sustentationem ardentibus vti cibarijs, humidis ad mer-

H h

curium

curiũ tuendum, & falsis ad sal in condenti facultate conseruandum . Eius conseruationis virtus in eo maxime cõspicitur, dum carnes emortuas à putredine diutissime conseruat, quantò magis viuas preſeruabit, iudicare facile fuerit. Sal est ciborum correctio; nam si non interuenit, in his nulla est etiam correctio, quos quidem estò stomachus receperit, decoquere minime potest; est enim in sale expulsiva virtus in secessum, vel in vrinam, quæ duo nisi conseruentur in suo cursu naturali, omnes vitæ facultates frustrantur viribus expulsionis . Sanguis natura propria falsus est, & insulsus nõ recipit nutrimentum, quod si quandoq; recipere coactus sit maxima quadam inedia, hoc in corruptionẽ abit . Ut igitur hoc vitetur vitium, ordinatum fuit alimẽtarijs cibus sal additium, nè meatus naturales obstruantur, membraq; suis debitis fraudentur nutrimenti . Præterea latet in sale facultas resolutiua, oppilationes in poris accidentaliter contingentes aperendi, ac per resolutionem in vrinam expellendi; Nam vrina cum sit sal cruoris tantum id est, sal dumtaxat ex sale naturali, quod naturale cum sale microcosmico associatum per cõiunctionem, simul ambo maxime faciunt ad excrementorum expulsionem: hinc sudor, lacrymæ, saliuæ, & quidquid ex humano corpore expulsionem recipit, salinam indolem redolet. Sal venerem stimulat, prolificũq; semen reddit, ob id Ægyptij canes inertes ad coitũ
falsa-

falsamentis, carnibusq; sale maceratis ad Venerem alacriores reddebant, hinc Veneri, dediti, salaces dicuntur; propterea Venerem è salo natam finxerunt Poetæ. Balsamicam salis vim perpendens Paracelsus lib. 1. de naturalib. reb. cap. 4. docet in aqua solum vulnere esse balsamum, vlcerum vermes enecare, atq; à corruptione præseruare asserit, ac à scabie mundare, si in balneo conijciatur scabiosus, eo lauetur, &c.

Sal vbiq; locorum secūdam magis, & minus reperitur, & hoc ex prouido nature consilio; nam ex sale, quem in se terra habet, eius fertilitatem, & fecunditatem pendere: quo orbata statim sterilescere sat, superq; diximus.

Sed hæc positio videtur potius experiētia, rationi contraria: siquidem loca vbi sal scinditur, uel effoditur, cæteræq; salinæ steriliſſima sunt, quippè sal exurenti sua acredine fecunditati prorsus resistit. Imò quia sterilitatis hieroglyphicū, ideò Principes solo æquatis ciuitatibus, quas sæpius rebellatas sub imperij ditione continere, nec poterant, nec expediebat, aratro superinducto, sale aspergunt, vt uel ipsa tellus improborū, & facinorosorum mater sterileſcat, iustæq; ultionis pænas experiatur; Itidem quemadmodum speciali gratia obsecūdante omni abundantia loca complentur, ità flagitijs irritata omnia calamitatibus & infortunijs agitata, tandem perpetuò concidere necesse erit.

Attamen huic obiectioni facillimè occurrimus. Certum est salina loca infecunda esse, sed hoc quia sal cum plusquam nullibi copiosius abundet, ideo sua præpotenti ui attractiua, qua refertus magis, magisq; pollet, germinantem, & fecundum terræ salem totum in se attrahit, & imbibit, quo orbata, sterilefcit. Similiter Principes salem imitati rebel-
lis ciuitatis cuncta ad se conuertentes infecundam, omniq; ubertate denudatam derelinquunt.

Ego uerò existimo experientia, & rationi magis consonum uideri illud nempè: salem esse principiū omnis fixationis, & soliditatis, unde fit salem communem, tam in fodinis progenitū, quam industria factitium (qui mineralis etiam dici potest, cū aqua maritima à fodinis in ipsa stantibus, falsa reddatur) quò plus elaboratur, eò particulis magis solidis, & compactis constare: Sal uerò terræ fecunditatem cōtinens est magis fusū, & tenuibus partibus componitur, ita ut quolibet fermentitio motu exaltetur, & in plantam germinescat, nam alkalium indolem retinet; ideoq; terra alkalibus respecta uberior fit. Clarum redditur hoc, nam si sales alkali in retorta positi tenui ab igne agitentur, illicò in aquam ascendunt; quod idem accidit in sale à terra arte chymica separato, quo deinde orbata, sterilefcit: Vnde patet de alkalium specie esse. Contra uerò sal commune in igne perpetuò fufum persistit, non secus ac aurum, quòd si spiritum ex ipso elicere

ueli-

uelimus, non nisi aliquo menstruo intermixto, quod cuneum appellamus, assequemur. Illud ex hac salii anatome oritur, sale communem fixare supra se salis germinantis terræ partes, & tenaciter intra se cohibere, quippè uolatile supra fixum agens fixari apud omnes est inconfesso, unde fit illas ineptas esse ad plantæ ortum.

Ex sale cõmuni multa concinnantur medicamina, & quidem primo chymicorum vulgus diuersimodè ex eo parat spiritũ valdè acrem, vt Beguinus in suo tyrocinio refert; nos verò omissis aliorum, erroneis parandi *spiritum salis* modis, breuiter nostrum ex propria industria cõprobatũ dabimus, vt

Rx. Salis communis opt. depurati, & decrepitati p. j. boli com. p. ij. tere omnia subtiliter, & m. per minima inuicem, & amplæ retortæ, & firmè luto munitæ impone, vt tertia ad minimum pars remaneat vacua. Et in furno reuerberij iuxta processum de destillatione spiritus vitrioli dictum, destilla vsq; ad ultimos spiritus, amoue recipiens, calente adhuc igne, & spiritum serua.

Hic est modus destillãdi salis cõmunis spiritum, cui destillationi adijcitur bolus communis, vel terra figulina, vel etiam laterum farina, vt salis partes per minima ad inuicem discontinuentur, vt facilius ignis actiuitate possit cogi in spiritum; nam sal semel fusum omnem eludit ignis actiuitatem, atque diũ in igne perseuerat absq; eo quod in spiritum resoluatur: boli autem partes per minima inter salis
par.

particulas interiectæ, fusionem inhihent, atq; aded sal faciliùs in spiritus cogitur. Quod omittentes, vel non videntes plures spagyrici in salium destillatione, omnem laborem, atque operam frustra teretes, vix ignauum phlegma è saliũ destillatione elicuere.

Quæ boli, vel terræ figulinę mixtio obseruanda est, nè dum in salis communis destillatione, verùm etiam nitri, & omnis alteriùs fusibilis salis spiritus extractione; præterquàm in destillatione vitrioli, aluminis, & similium, quæ terram mineralem secũ admixtam habet, quæ boli munere fungitur; adedque dum destillantur, boli admistione non egent.

Cuius spiritus vires potenter vsurpantur, tum interiùs, tum exteriùs; optimum namq; est præsiðiũ urinæ ardoribus, ac renum præsertim dysurias solatur, calculos, & mucilagines renum per urinas resohuit, ac exturbat, sitim extinguit, putredini resistit, hydropicos iuuat, nec non lumbricos, & ascharides enecat. Exteriùs verò inunctus sanat membra luxata, cõtracta, paralytica, apostemata, dolores, ac tophos podagricos mitigat, & discutit, si cum ol. teribenth. vel ceræ misceatur. Dentes dealbat, &c.

Dosis est gutt. j. ij. vel iij. vsq; ad scrup. ÷ in iufculis, syr. &c.

Lapides, corallia, vniones, durioraq; corpora soluit, ritè præparatus aurum ipsum aperit.

Parant etiam *crystallos* aliqui post supra dicti spiritus extractionem, dissoluendo massam in fundo

re-

retortæ residuam, filtrando, & ad tertiam euaporando, ac in frigido aere asseruando, vt crystallos producat, quas si dulciores desideras, iterum solue, & coagula, & quò pluries id efficies, eò dulciores habebis; quarum vsum commendant in apepsia, inappetentia, nausea, & alia pleraque præstant miranda in ventriculi morbis.

Iactabunda nimis apud chymicos est ostentatio de *spiritu salis dulci*; sed hæc nunquam demonstrari potest, cum dulcedo non proueniat ab ipso sale, sed à spiritu vini, quem admiscet; vnde ita parant.

Rx. Spiritus salis opt. dephlegmati, & spiritus vini an. destilla ter, vel quater, vt inseparabiliter uniantur sic subiliatur, & dulcescit.

Est egregium in peste præseruatiuum, arect n. omnem putredinem. Venter cum reliquis visceribus in optima conseruat dispositione.

Emunctorios verò spagyricæ artis professores altiùs per ignem salis com. naturam trutinantes, potiora, & nobiliora ex eo parant arcana.

Et quidem Theophrast. Paracels. varias parad. arcani salis vias describit in Archidox. tamen in vna spiritus eius effensificatione per depurationem ab inutili, ignaua phlegmatis parte, nec non infixi volatilizationem conspirant.

Effensificatio spiritus salium, per depurationem ab inutilis phlegmatis portione traditur lib. 4. Archidox. sequenti modo.

Rx.

248. *D. Caroli Musitani*

℞. Salia, quę calcinabis opt. si volatilia sunt adu- res, postmodum resoluantur in tenuitatem, & in aquā destillentur. Aquam hanc in putrefactionem ponito per mensem, & per B. destillato, & ascendet aqua dulcis, quam abijce. Quod ascendere noluerit, iterum in dige- stionem ponas per mensem alium, & destilla sicut prius, ac toties, donec amplius dulcedo nulla percipiatur.

Qua via parari inquit essentiam quintam salis, ea proportione vt ex calcinata lib. j. salis, vix vnc. ij. essentię quintę habeantur.

Essensificationē verò salis spiritus per fixi volati- lizationem tradit lib. 8. sub nomine salium elixiris, vbi eam describit, ac demùm lib. x. eandem magis declarare viderur, ita verò in hac operatione pro- cedi potest.

℞. Sal opt. preparatum albiss. & mundiss. hoc in pellicanum ponatur cum aquę soluentis, siue spiritus salis destillati tanta quantitate, vt sexies pondus il- lius superet. Digerantur in fimo equino simul vno mē- se: postea destilla calore balnei, vt phlegma egrediatur. Deinde igne potentiori destilla ad vltimos vsq. spiri- tus, iterum affunde, ac eodem modo destilla vsque ad omnimodam salis volatilizationem.

Demùm Io: Petrus Faber lib. 3. Myrothecij spa- gyrici cap. xj. ita procedere videtur in extractione quintę essentię salis communis.

℞. Sal com. decrepitatum, postquam decrepuerit, sol- ue in aqua fontana limpida septies destillata. Hanc solu-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. I. art. 2. 249

solutionem filtra, ut opt. depuretur, & euaporabis ad siccitatem, quod toties itera donec solutio sit opt. depurata, & sal opt. exsiccatum, tunc impone retortæ opt. luto munitæ, ut spiritum extrahas modo quo supra diximus, destillatum spiritum rectifica, & à phlegmate quantum fieri poterit liberetur, & coniunge cum pari pondere salis ex residuo magmate in fundo retortæ remanso, modo quo supra diximus. Sal verò sit opt. depuratum, donec leuissimo soluaturn igne, ut cera, vel ut butyrum, & rubeum acquirat colorem, & dulcedinem summam, & sic ambo coniuncta digere in B. per mensem unum in retorta obturato eius osculo, donec spiritus colorem acquirat rubeum, & extrahat salis sui tincturam, & soluat cum solutione firma, & physica; tùm demùm destillabis, & omne volatile facies, & rectificabis ter, aut quater, & recondes ad usum. Deinde totam hanc operationem ueluti resumens, inquit: Vt habeas absolutam salis essentiam, dissolue salem tuum opt. depuratum in spiritu salis rectificati, & hoc omne coniunge cum pari quantitate spiritus vini alcoholizati, putrefac, & destilla, & purifica, & purum, & homogeneum coniunge simul, & serua.

Vfus huius arcani, & vires omnium ferè morborum sunt curatiuæ; primò enim præseruat ab omni corruptione corpora omnia, tùm viua, tùm mortua, adeòque est balsamum vulnerum omnium, & vlcerum. 2. Arcanum est summum in expellendo vesicæ, & renum calculo, & agglutinâdis colli vesti-

cæ, & renum vlceribus 3. Est omnium viscerum ob-
 struccionum aperitiuum, & curatiuum. 4. Purificat
 omninò sanguinem ab omnib. fordibus extraneis;
 vnde in curandis febrib. nihil est efficacius: tollitq;
 idè lepram, scabiem, impetigines; lentigines, ignem
 facrum, herpetem, aliosq; sanguinis, & cutis affectus.
 Hinc eadem vi omnium coagulatorum humorum
 resolutiua p. n. tumores omnes externos, tum frigi-
 dos, tum calidos curat, frigidos sola perunctione
 discutit, calidos autem ad maturationem, & sup-
 purationem breuissimo tempore perducit. Arthri-
 tidi, & eius dolorib. prodest, tophos, & nodos dissol-
 uit; neruos fouet, calorem naturalem adauget, ac de-
 mùm cum sit mirum præseruatiuum sua vi vitæ lō-
 gæ est arcanum.

Dosis est drach. j. vsque ad ij. in aquis cinnam-
 iusculis, & similibus vehiculis quacunque hora se-
 cundum necessitatem, pro reparanda autem iuuen-
 tute mane ieiuno stomacho secundum Fabri sen-
 tentiam. Ego reor minori dosi primis vicibus vsur-
 padam esse, deinde verò potest sensim augeri dosis,
 prout obseruatio demonstrat.

Datur sal gemmæ, quod est genus salis commu-
 nis, & in fodinis lapidum frangitur, specieque cry-
 stallorum splendens eruitur, vnde gemmeum à gé-
 mis ob colorem nuncupatur; aliàs dicitur sal fossi-
 le. Easdem, & si hoc habeat vires cum sale commu-
 ni, sustituique eidem possit, rarioris tamen vsus est

in

in praxi medica; crebrioris in chymia, vbi solutionibus metallorum sale communi antecellit. Eo vtuntur medici vulgares ad stercora dura eliquanda, adeòque ad colicam, & tormina arcenda.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Salis Nitri Preparationibus.

ESt, & aliud salis genus, quod nitrum dicitur, & à spagyricis varijs insignitum fuit nominibus. A quibusdam Cerberus chymicus vocitatur, quia triplici modo præbet vniuersale menstruum, quo vegetabilia, mineralia, & animalia resolui, meliorari, & exaltari queunt. Dicitur serpens terrenus, quia in terra viuit, & est è terra elicitus, & veluti deposuerit spolia, post aliquod tempus terra affluenter illud reproducit, vt antea, ob insitum principium. Vocatur sal petræ, propriè autè sal terræ magis dici meretur, cum ex terra immediatè decoquatur. Dicitur tandem sal infernalis, quia totus inflammabilis, & igni immediatè iniectus, in ignem veluti conuersus, totus auolat.

Tanta oritur ex nitri cum sulphure compositione violentia, vt qui ex eorum miscela concinnatur puluis pyrius, seu bombardicus (execrandum venenum omnium venenorum violentissimum!) non tantum extemplo viuientia sternit, verum etiã

l i 2 eorum

eorum vis vnita tanta est, vt horrendæ tempestates, ac vrbium, montiûq; summersiones ijs adscribâtur.

Vnde tanta sulphuris cum nitro violentia progignatur demonstrare operæ pretiû ducimus, tùm vt eorum naturam noscere, & contemplari possimus, tùm etiam vt pyrij pulueris portentosi effectus, quo pacto oriantur, ostendamus.

Nitratum puluerem ex sulphure, nitro, & carbone componi cuilibet notum iam est.

Sulphur præcipuè constat substantia quadam ætherea non difficilè mobili, & inflammabili, itemque oleaginosa, nec sale, (vitriolicum est, vt in eius oleo experimur) omnis fixationis principio, terraq; abundat; vnde fit, ætheream substantiam, seu sulphuream nimis exaltatam intra salis, terræque particulas subsidere; ac proinde igni admotum, vel quolibet motu in flammam faciliè prorumpit, vt in superioribus adnotauimus.

Nitrum verò sale sulphureo abundat, attamen sal præcipuum est: etenim diù fufum igni resistit, eiusque spiritus non ascendit, nisi bolus intermiscetur, nec per se accenditur, nisi carbonem inijcias, aut sulphuri commisceas; quod subita cum flammæ eruptione, & sonanti strepitu circumiectum æthera propellit, illudque veluti magnus follis abigit, exploditq; vnde ventus, sonitusque, progignitur: eius impetus sæpissimè fufum salem extra vasis crepidinem eijcit. Hoc ideò euenire docemur, quia

sal

sal utpotè fixationis omnis causa, sulphur intra se tenacissimè velut in vinculis cohibet, ut propterea aduentitio sulphure nitri sulphur adiutum, viribusque validius factum, vincula, & ergastula disrumpat, suisque implexibus liberatum, ampliorem locum appetat; Etenim salis particulæ ex se sulphuris, & spiritus particulis vniri expetunt, magnamque cum illis affinitatem habent: Vnde videmus salem volatilizari, cum sulphuris, & spiritus maior pars in salis composito permanet, hoc non eueniret, nisi salis particulæ ascensionem alioquin ineptæ sulphuris, & spiritus particulis statim vnirentur, & ab illis ad capitellum vnà traherentur.

Carbo tandem multos meatus antequam incenderetur, habebat, quos postea magis latos multam crassarum partium euolatione acquisiuit, intensior quippè fumus vaporibus immixtus exhalauit, itidem carbo multum ignitorum feminum, seu sulphuris intra suos poros claudit, quippè ex abundantiori fumo, & vaporibus prius exhalatis arguitur reliquas carbonis partes maiori, & puriori sulphure exaltato abundare, nam fumus rarissimus conspicitur, qui potius halitus dici debet, ut in papyro carbonizata experimur serpenti, & celeri motu excurrentes ignis particulas, donec sulphur residuum absumatur, & cineritius quidam color in materia relinquatur, & rustici linteo carbonizato pro fomite utuntur. Sal quoque inest, Alkali nempe, & terrestris pars, unde ex his.

Faci-

Facile pyrij pulueris subita accessio cum horrendo fragoris impetu clara reddetur. Quippe medio aquæ vehiculo per minima hæc tria cohærent. Sulphuris communis particulæ, quia magnâ affinitatē habent cum illis sulphuris nitri, atq; sal nitri ex se petat vniri cum sulphure, vt diximus, fit inde bene inuicem cohære. Carbonis permixtio sua femina ignifica huic mixto largitur, vnde fortior vis sulphuris redditur, subitæq; accensioni apta: Sal illud carbonis cū sit alkali pronior est ad motū, quàm illud nitri. Subeunt hæc omnia nimis latos carbonis poros (vtuntur carbone nucis auellanæ, qui laxior est) inq; sua terrestri parte continentur. Cum autē ignis pyrio pulueri admouetur carbonis sulphur, quod veluti fomes est, illicò incenditur, sulphur commune, & nitri è vinculis salis intra quæ cohibebantur, totum simul liberat, illisq; disruptis, liberiozem petunt locum, vnde circumiecta corpora magno cum impulsu prosiliunt, & propelluntur, ideò ingenti cū aeris circumstantis sonitu, & violento flatu effugiunt.

Talis puluis in exiguas pilulas debet formari, vt sulphuris particulæ omnes illicò incendantur, quod si crassior esset massa, prius in superficiem, deinde ad interiora penetraret, quòd multum exigeret temporis, vt in fulgure crassa, & durata pyrij pulueris massa confectio experimur; non enim per aliquod temporis spatium per liberum aera excurrens accensū

per-

perduraret, si in granulos puluis permaneret. Tota huius pu'ueris materia euolat in auras, nec quid fixum relinquit, etenim salis particulæ ex se vniri cû sulphure postulant, & secum vniteꝝ cum illo impetu rapiuntur.

Nitrum nihil aliud est nisi pinguedo terrestris, saliformis, quæ trans poros terræ permeans, est veluti plantarum, lapidum, aliorumq; corporum materia proxima, facûditatis terræ etiam causa. Nam in id fatifcentia, media putrefactione, corpora resoluuntur, & ex eo cuncta, quæ in terræ græmio generantur, producuntur tanquam ex materia. Ea enim telluris pars vbi multa vegetabilia, vel animalia putrescunt, est nitro feracior, & abundantius ex ea elicitur. Vnde solêt nitri collectores ex ea terræ parte illud elicere, vbi iumentorum, ouium præsertim stabula fuere, eam aqua elementari lauâdo, aquam filtrando, & exhalando, donec in superficie pelliculam producat, & tunc talem aquam iniiciens in vasta vasa lignea, vbi talis aqua, dum refrigeratur, congelatur in ea salnitrum in strias glaciei adinstar. Terra tamen est eius matrix falsedinem, vrinosam iumentorum sibi similem reddens vi fermenti sui proprii nitrosi, terræ insti. Nec nisi nitri beneficio saginantur arua, dum fimo stercoreantur. Nec Naepolitanorum horti tot redderent olera ad habitantium epulas propria, nisi perquam optime stercoreantur.

DE

Distingunt aliqui salnitrum à sale petræ, quatenus salem, qui purior est, & mūdior ab omni re aliena, vocant ipsi nitrum, qui verò mixtus est cum copia salis communis appellant sal petræ, quæ differentia non est essentialis, sed accidentalis secundū magis, & minus. Vnde probatio nitri ita peragitur: projice sal nitrum in carbonem ignitum, si omne auolauerit, purū iudicatur; è contra verò si aliquid remanserit, quantum remansit, tantum de sale cōmuni participare æxistimatur.

Alij aliam assignāt nitri differentiam, aliud fossile, seu minerale esse inquiunt, & hoc etiam diuersū est pro diuersitate loci, vbi colligitur, nam aliud ex Nili inūdationibus, & fluctuum exsiccationibus in Ægypto spontè nascitur, vbi magna nitri copia accipitur, vnde dicitur nitrum à Nitria Ægypti regione in qua copiosissimè elicatur. Aliud verò in multis mineris spontè enascens colligitur, quod etiam *Borax*, & *chryfocolla* dicitur. Alia verò nitri species factitia est ex terræ lotionibus excerptæ, vt supra diximus, & huiusmodi nitrum dicitur etiam quandoque ab aliquibus *Aphronitrum*, quod est summè purificatum. Aliud tandem est nitrum naturale quod spontè in parietibus, & antiquis ruderibus nascitur, quod est perfectissimum, & in ignē iniectum totum in flammam euolat, perfectionis signum, quod de sale communi non participat; tali nitro naturali nostra Calabria est vberissima. Verūm

in

in vsu medico, quia caremus hic naturali, venit tantum factitium nitrum; fossile autem ab aurifabris potissimum tractatur. Nos verò dum de eius varijs operationibus hic agimus, tantum factitio utemur.

De Nitri qualitatibus haud parum conuertitur: sunt enim qui frigidum existimant, quia in corpore humano frigiditas edit operationes, calorem scilicet fugando, vel alliciendo: Sunt, & qui calidum diiudicant, quia reuera est sal sulphureum, inflammabile, nam non solum operationes edit igneas in chymia, sed omnes commotiones, & meteorologicas impressiones, tum subter terram, tum supra aerem gignit.

Ex nitro, non secus ac de sale communi, ut supra diximus, spiritus elicitur valde acer, & mordax, basis aquarum fortium, quibus auri fabri in auri, & argenti separatione utuntur. Is vehementissimus est, & totus igneus metalla, & corpora quaeque dura penetrans, vim habet ea calcinandi. Illud tantum animaduertendo, quod nitrum non decrepatur, sicut sal commune, sed usque ad summam siccitatem, & quandoque ad proximam fusionem est exsiccandum, & deinde retortae indendum, & destillandum iuxta methodum in destillatione salis communis descriptam.

Vsus eius quoque est analogus spiritui salis communis; valet namque in colica cum aequali spiritus vini parte, febribus omnibus siticulosis, pleuritide, angina, & prunella cum conuenientibus iusculis, syr. &c.

Dosis est scrup. i. vsque ad drach. i. prius tamen purgato corpore, & obseruatis virium robore, & natura morbi; attamen nisi in pauca quantitate propinabis, ventriculum corrodere solet.

Possunt quoque ex capite mortuo elici crytalli eodem modo, quo supra diximus de sale communi; attamen si ritè operatus fueris, nihil extrahes, quia nitri lib. i. spiritus tantundem reddit. Eisdem ferè habent vsus, ac crytalli salis communis.

Fit ex nitro magisterium, quod *sal prunelle* dicitur, eò quòd prunellæ est veluti auditotus. Vocatur *lapis prunelle, anodynum in inerale*, sequenti conficitur modo.

℞. Salis nitri opt. depurati lib. i. funde in crucibulo, & dum est opt. fufum, projice in eodem crucibulo sensim floris sulphuris unc. i. in plures vices, agitando cum spatula ferrea, vsque quò sulphur totum combustum fuerit. Projice deinde supra marinor, ut concrefcat in crytalllos, & serua.

Vfus eius præcipuè est in prunella, angina, & faucium omni inflammatione, in laxitate, putredine, & exfione gingiuarum. (vbi in gargarifinis solui debet). Præstat in febribus ardentibus, putridis, & malignis, phlogosin viscerum naturalium, tum, & cordis cõtèperat, & à putredine præferuat, & sitim mirificè extinguit. Ego expertus sum in pleuritide, & peripneumonia, dolore nephritico, & gonorrhæa.

Dosis est drach. ÷ usque ad drach. i. in syr. Iulep.

lep. iusculis, & aquis appropriatis.

Externè in topicis anodynis, ac refrigerantibus, ubi præcipuè soluitur in liquore appropriato, cum linteo. Ego expertus sum ad morphæam nitru m dissolutum cum succo limonum.

Verùmenimuerò nitrum hoc sicco modo, & igne, purificatum, sal prunellæ dictum, officinis vfitatissimum est, & igneum, & mordax est; præstat igitur illud quod soluitur in aqua communi, pluuiali stillatitia, uel aliqua alia destillata refrigerante, & odore fragrante, ut ros. uiol. lilior. conuall. &c. copia aquarum debet esse ad solam nitri dissolutionem, & cum prædictis aquis nitrum est soluendum, per filtrum, purificandum, & aliquali aquositate exhalatione denuò chrySTALLIZANDUM in leni calore, ne fragrantia, & magis spirituosa aquarum partes in diutina coctione exhalent, sed potiùs cum nitro unitæ permaneant, illudq; in uirtutibus suis nobilitent, & intendant.

Hinc pari ratione ac diximus supra, parari potest ex eo arcanum per essentificationem eius, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Salis Armoniaci Preparatione.

Est quoddam salis genus, qui armoniacus, & armeniacus dicitur, quia ex Armenia aspor-

tari creditur, vel ammoniacus à græca voce *animos*, quæ arenam significat, quia sub arenis Lybicus concrefcit. Cæterum armoniacus fal, qui naturalis, & legitimus fit, ad nos cõuehi defijt, quippè factitius, adulterinufq; eft, qui paffim in feplafiariorum officinis venditur, fit ex vrina humana, fale communi, & fuligine. Volatilis eft admodum, & fugax, mercuriali natura præditus; abundat fulphure, quod facile fublimatur; eftq; radix faporis acidi, quo fit, vt denfiffima; & tenaciffima corpora diffoluat; confatq; triplici fale, vegetabili, minerali, & animali.

Dicitur fal armoniacum, fal folare, aquila cæleftis, alba mercurialis fuligo, fal mercurialis philophorum.

Habet vim diaphoreticam, præcipuè in febribus, maximè in quartana, refiftit putredini, &c. Externè verò in gangrena, carne putrida abfumenda, in angina curanda (in gargarifmis). Quinimò *aquam cæruleam*, feù *saphiream* ad tollendam oculorù albuginem inde circumforanei tali pacto cõficiunt. *Recipiunt aquam calcis vineæ, in qua diffoluunt falis armoniaci conuenientem portionem, permanere funt in pelui aenea aliquot horarum fpatio, quò ufq; cærulei coloris aqua euadat, filtrant per chartam emporeticam, & in vafe vitreo afferuant.* Non tantum oculorù albuginibus medetur, verum etiam vlcera mundificat, & sanat.

Salis armoniaci in medicina pauce funt operationes,

tiones, & præcipuè sublimatio; quò modo tanquã
insigne diaphoreticum in febribus cõmendatur, vt.

*Rx. Salis armoniaci lib. j. squamarum ferri unc. x. m.
& sublima in aludele forti igne, vase refrigerato, sepa-
ra, quod sublimatum est, & m. cū v. aut vj. uncijs sa-
lis com. præp. & iterum sublima sexies, nouum salem
semper addendo, collige sublimatum, & serua.*

Dosis est xij. vel xv. gr. in omnibus febribus,
quod pluries pro ægri exigentia repetendum.

Circumfertur huiusmodi sublimatū aptum esse
ad metalla in fluidum mercurium reducenda. Nec
potest componi aqua regia absque sale armonia-
co, vt infra dicemus. Valet etiam (quoniam est sū-
mè volatile) ad sublimanda multa metalla, aliaq;
fixa corpora mineralia, eaq; transmutanda. Vnde
Paracel. lib. 7. de transmutatione rerum naturalium
inquit: *Notandum hic est, quòd quodlibet metallum,
quod in sublimationem per sal armoniacum perducitur,
postea in frigore, vel in aere soluatur in oleum, &
contra in igne coagulatur in lapidem. Quæ quidem una
est ex maximis, & summis transmutationibus in om-
nibus rebus naturalibus, nempe metallum in lapidem
transmutare.*

Estò armoniacus sal, propter naturam nimis fu-
gacem, sit summè volatilis; non per hoc tamen spa-
gyricorum industria spiritum non elicit tali me-
thodo.

*Rx. Salis armoniaci, q. u. m. cum argilla humida, ac
exin-*

exinde fac globulos. Destilla per retortam s. a.

Vsus huius spiritus est in quartana, & obstructionibus, est summè incisivus, & diureticus, solvit item calculum. Dosis à gutt. iij. ad vj. vel x.

Affusus solutionibus metallicis cum aqua forti factis, indeq; per alembicum abstractus, secum alias corrosivas aquas transportat. Extrinsecùs anaticè cum spiritu vini mixtus, & plumaceolo loco dolenti podagrico aliquoties illinctus, dolores ad miraculum restinguit, præcipuè si in eo tantillum camphoræ fuerit solutum.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Aluminis vsu in spagyrica.

Alumen nihil aliud est, quàm salugo terræ mineralis nature saturninæ, constans ex spiritu acido, & sale terrestri caustico. Triplicem cognoscit ortum, vel per se in venis suis inuenitur, vel ex aquis mineralibus excoquitur, vel ex terra & lapidibus, alijsue mineralibus extrahitur.

Aluminum genera sunt multa. Alumen capillare, quod in capillamenta diuiditur, in officinis autè vulgò *sior di pietra*, vnde dicitur alumen plumeum, & lapis amiantus. Ex eo sunt qui telas conficiunt, quæ ignibus iniectæ ardent quidem, sed flammis iniectæ splendidiores exeunt, vnde quoque *ellyphnia*

cx

ex eodem *incombustibilia* fiunt. Vnde minerale istud, est natura sua fixissimum, adeò quidem, vò omnem reuerberij ignem eludat. Differt ab alumine scissili, quòd hoc combustibile sit, saporisq; adstringētis, illud non item.

Alumen saccharinum, quod ex alumine rupeo crudo, ouorù albumine, & stillatitia rosarum aqua paratur.

Alumen catinũ, propriè aluminis genus non est, sed sal ex cinere cuiusdã plantæ à Mauritanis Kali vocatæ, vulgò *soda*, cuius cinere fabri vitriarij ad vitrum conficiendum vtuntur; Alumine verò catino ad vitra in fornacibus expurganda. Huc referri potest fēcum alumen, quod ex vini fēcè paratur, fit conformatis è fæce panibus, deinde sole siccatis, & igne tandiũ perustis, quousque candorem conceperint.

Alumen squamosum, siue scissile, quod speculũ asininum dicitur, fit ex squamoso quodam lapide, & vitri modo pellucido. Hunc itaq; in ignem coniiciunt, & incensus illicò claritatem amittit, dissilitq; in tenuissimas laminas, & gypsi modo albescit, eiusque induit speciem.

Alumen rupeum dicitur illud, quod conficitur ex rupe, seu faxis.

Ferè nullus est vsus aluminis communis spagyricæ præparati in medicina; Nam eruditiores spagyrici vix circa eius præparationes laborauere, an
quia

quia parum, vel nihil habet esse; an verò quia adsūt nobiliora in mineralium Regno remedia; an demum, quia potiora remedia ex vitriolo (quod aluminis vices ferè supplet) educunt, cui cum affinis sit alumen minerale eadem methodo, qua ex vitriolo parantur medicamenta, parari possunt ex alumine. Et quidem Paracel. lib. 4. Archidox. eandem tradit methodum parandi essentiam ex alumine, ac ex vitriolo.

Crudum (quod alumen rupeum intelligimus) diuersimodè in medicina vsurpamus. Et quidem ex eo dissoluto in aqua sticticū ad oris vlcera, laxitatem, & putredinem gingiuarū, anginā, columellā laxatam, & ad tumores pedum ædematosos paramus medicamen. Internè ab empiricis pro febrifugo exhiberi solet. Sunt qui in dysenteria exhibent.

Non tantum alumine crudo, verum etiam adusto vtimur, quod tali modo paratur.

℞. Aluminis q. v. ponatur in fictile nouum, & tandiū vratur, donec totum alumē efferbuerit, nec vltius spumam, emittat, refrigeratum seruetur ad vsum.

Aluminis vlti vsus est ad vlnerum, & vlcerum excrescentias, & callositates, carnosas exedendas, & ad putredinem arcendam, &c. apud chirurgos.

Ex alumine Fallop. parat aquā aluminosam, quæ vlcera mūdificat, exeditq; carneas excrescentias ita.

℞. Aq. Plantag. & ros. an. lib. j. aluminis rupei, & mercurij sublimati ana drach. ij. f. s. a.

Ex

Ex alumine vſto, & puluere ſabinæ ana, fit infal-
libile medicamen à me fælici euentu centies exper-
tum ad mora, criſtas, verrucas, condylomata, mari-
ſcas, & cæteras excreeſcentias.

Miſcetur autem cum ſalibus, quibus aquas for-
tes paramus, excoquiturq; igne aperto in vaſe ter-
reo, donec omni exhalata humiditate, probè fuerit
exſiccatum, ſua namque ſiccitate cohibet, nè ſalia
ſua ſuos ſpiritus retineant, exhibetque etiam iuos
ſpiritus acres, & mordaces, vnde fit, vt dictæ aquæ
fortiores reddantur.

ARTICVLVS SEXTVS.

De Tartaro, & eius operationibus.

Tartarus eſt ſpiritus vini aciditas, agens in vi-
ni fæce, & doliorum lateribus vndique ſeſe
apponens; lapillorum cryſtallinorum duritiem re-
ferens, mox obſcuro colore, mox candido magis,
iuxta vinorum differentiam ſe in conſpectum pan-
dit. Non paucam portionem tartari in fæcibus re-
peries, quæ ob copiam, & pondus fæcum, quaſi mo-
tu violento in vini fermentatione, à cryſtallizatio-
ne tractam non potuit doliorum lateribus apponi,
in compagem cryſtallizari, & adhærere. Probat hoc
alumen ex vini fæce, quod nihil aliud eſt, quàm quæ-
dam ſpecies tartari calcinati cum fæce. Eſt igitur

L I

tar-

tartarus vini sal, tamen aciditatem conspicuam, & prævalentem habet, gustû, & saporem gratum vinosum referens. Ad cuius confirmationem dico, quòd ego noui quèdam hominè, qui ex suff. aquæ quãtitate, & tartari portione cum passulis, mediante coctione, & clarificatione cum succo limonum, & oui albumine, vinum concinnabat, quod non vili alijs venditabat, quam imposturam detegere non erat facile, cum referret omnes boni vini notas.

Quanquam tartarus ad vegetabilium Regnum spectet; tamen vna cum mineralibus de eo agimus, cum sit corpus salinum fixum, quod duritie sua lapidi non cedit, & omnes eius præparaciones ferè analogæ sunt eis, quæ pro mineralibus parandis instituuntur.

Quò perfectiora, & salutaria sunt vina, eò præstantiorem etiam tartarum producunt; hinc boni tartari notæ sunt, vt continua serie sit dolij lateribus coagulatus, & in longitudinem protensus adhærescat, vt sit ponderosus, & sua duritie lapidi non cedat, & ab ea parte, qua vinum tangit, plurimis apicibus adamantis instar acuminatus splendeat, & quòd contractus non appareat spongiæ instar, porosus, aut terra refertus, sed substantia sua sit solidissimus.

Hoc tartaro non solû aurifabri, vitriarij, serici infectores, alijsq; artifices mechanici pro eorum artificio diuersimodè vtuntur; verùm etiam eiusdem

ma-

maximam in medicina vtilitatem experimur : Salutaria enim medicamina ex eo conficiuntur, ad quæ tanquam ad sacram anchoram in plurimis morborum monstris tutò confugere possimus.

Tartarus substantiam subtilem, acidiusculam, & penetratiuam habet, qua ratione sitim à causa calida excitatam extinguit, bilis feruorem reprimat, appetentiam excitat, vetriculi dolores sedat, viscidos, tenaces, tartareos, mucilaginosos humores attenuat, & resoluit, & interiorum viscerum obstructions reserat. Deinde ratione salis, qui cum aciditate est iunctus, flatus à causa frigida exortos non tantum discutit, sed etiam omnis generis crudos, tartareosque humores incidit, & blandè educit, & hac ratione non dantur solutiue potiones, quæ tartarum in decoctione non admittant.

Ex tartaro crudo multa vulgaria præparantur medicamina, & primò *Petrus Castelli in forma electuarij diatartarum* ita parat.

℞. Tart. vin. alb. subtiliter puluerizati, fol. senæ elect. an. unc. j. ÷. manne elect. & sacch. rubr. an. unc. j. zinzib. anis. cinnam. galang. min. an. drach. j. syr. ros. sol. unc. v. f. elect. s. a.

Alij Diatartarū in forma pulu. hoc modo parant.

℞. Tart. vin. alb. drach. ij. fol. sen. or. drach. j. cinnam. scrup. j. f. omnium puluis subtiliss. & adde sacch. ad pondus omnium. Sumitur in iure.

Ex eodem tartaro alii aquam solutiua commu-
nem parant ita.

L I 2

℞.

℞. *Tart. vin. alb. subtiliter pulverizati unc. iij. aq. fontis lib. ij. bull. ad solut. tart. adde sen. or. unc. ij. cinnam. grosso modo contusi drach. ij. bulliant parùm, post refrigerationem coletur, & ad usum seruetur.*

Sed celeberrimus medicus Paulus Æmilius Ferrillo ex propria inuentione aquam solutiua magistrali ita descriptam posteritati consignauit.

℞. *Sals. pirilla scissa, minutim incis. & benè lota, polip. querc. contus. tart. alb. pulverizati, uuarum corinthiacarum an. unc. ij. santal. rubr. contus. unc. j. limatura ligni sancti, rasura eboris, & c. c. nō calcinati an. unc. j. Ponantur hæc ultima tria in pipatella, & simul cum alijs proyiciantur in lib. xx. aq. fontis feruentis, ac deinde aperto vase detineantur in loco tepido per 24. horas, ebulliant postea ad consumpt. 3. partis aq. & tunc adde fol. sen. or. unc. iij. cinnam. elect. contus. unc. j. bull. par. & auferatur uas ab igne, ac benè coopertum frigescat. Aqua per inclinationem à materialibus pura separetur absque express. & post separationem in ea exprimat fortiter pipatella, & seruetur.*

Dosis à lib. j. vsq; ad ij. pro patientis dispositione. Exhibeatur frigida post anisorū conditorum comestione ieiuno stomacho per v. aut vj. dies. Leniter soluit corpus septies, uel octies in die. Lauto indiget prandio, & ex carne, cruda omnia interdiciuntur.

Spagyrica ex tartaro multa parantur medicamina, & primò *sal essentialis*, dictus *cremor tartari*, sequenti methodo.

℞.

Pyrotechnia Lib. 4. cap. I. art. 6. 269

℞. Tart. opt. loci q. u. reduc in pulv. subtilem, affūde aq. feruentis bonam quantitatem in vase figulino vitreato, vel vitreo, (nam in hac, sicut, & in similibus operationib. oportet à metallicis vasis abstinere, acida enim in vasa metallica suo acore agunt, ac transmutantur) fac ebullire, & spatula lignea agita, vt soluatur. Cola per manicam Hippocrat. dum adhuc calet. Residuo tartaro affunde aliam aquam feruentem, agita, & cola, idq; reitera, donec nil nisi arena irresolubilis, restet. Has aquas tart. imprægnatas repone, vt refrigerant, & sal concresecat; quo pacto aquam per inclinationem effunde, & sal, quod parietib. vasis adheret, collige. Aquam iterum fac ebullire, donec cuticulam in superficie contrahat, & iterum refrigeret, vt sal reddat, ac ita procede vsq; ad ultimam aq. euaporationem. Si depuratus, non satis candidus sit, solue iterum in aqua feruenti. filtra, & repone, vt ante ad coagulandum.

Not. hic quòd vnica tartari dissolutio sufficit, licet inde non euadat adedò candidus; nam quò frequentius ipsum coxeris, eò plus de virtute ipsi detrahes: Hinc non semper ad medicamenti pulchritudinem, sed potiùs ad eiusdem efficaciam respiciendum est. Multoties enim nimium curiosis, & artificiosis nostris laboribus rem destruimus potiùs, quàm quod boni aliquid exinde efficiamus.

Vsus cremoris tartari est crassos, viscidos, tartareosq; humores, præcipuè autem in prima ventris

re-

regione stabulantes incidere, attenuare, & detergere: commodè igitur adhibetur in obstructione epatis, lienis, mesenterij, in melancholia Hypochondriaca, &c. si quotidie exhibeatur eius drach. ÷ vel etiam integra. Ego exhibui eum vsque ad vnc. j. in robustioribus tanquam nobile purgans citra omnè nauseam. Solet etiam exhiberi eius vnc. ÷ cum extracto scammonij à gr. vij. vel viij. tanquam opt. purgans. Exhibetur verò in iusculis.

Circa tartari cremorem monendi sunt medici de fraude, quæ in hoc conficiendo committitur; nam pharmacopæorum talis est incuria, vt propria manu parare nolint, quia ab impostoribus, & pseudochymicis libram septem, vel octo assibus emunt. Fraus in hoc cõsistit, quòd impostores, vt solutionum, filtrationũ, & crystallizationum laboribus parcant, semel soluto tartaro aluminis quantitatem admiscēt, vt in crystallos abeat. Hinc medici suo defraudatur fine, cum astringendi, & non aperiendi qualitate alumen præditum sit.

Potest tartarus solutus, & crystallizatus peregrinis virtutibus imbui, eidem vis, vel cathartica, vel diuretica imprimi mediantibus decoctis rerum, vel catharticarum, vt Jalappæ, mechoacânæ, hellebori, fol. sen. &c. vel aperiētium vt rad. cichor. ocularum cancerorum, chalybis, &c. vnà cū iisdem tartarum dissoluendo, coquendo, & iterum crystallizando, qui licet alieno colore inficiatur, nihilominus

si in

si in porphyrite teratur, iterum albescit, atq; tali modo paratus cremor tartari feliciter in medicina usurpari potest.

Secundò elicitur ex tartaro spiritus sequenti modo
℞. Tart. vin. alb. puri, vel etiam cremoris tart. lib. v. pone in retortam capacem, & in furno adapta modo quo supra in destillatione spiritus vitrioli diximus. Da ignem per gradus, ut primus gradus sit cinerum, vel arenae adinstar, & egredietur spiritus cum fumis albis, postea ol. ascendit, & ignis parum intendi debet sensim, donec totum ol. quod fatidum est, ascendat, aduertendo ne ignis nimium inualescat. Oleum, & spiritum rectificat, destillando à sale extracto ex capite mortuo, dein digere cum ana spiritus vini per mensem, & odor gratiosior erit, & serua.

Sunt etiam qui supra caryophyll. rectificant, ut eius fetorem corrigant.

Vsus huius spiritus multiplex est. Primò in febribus malignis, & pestilentibus, est namq; optimũ diaphoreticum. 2. Est summum deobstruens, ac putrefactiones omnes tollit. 3. Si ter quotidie sumatur, paralyticis succurrit, totum corpus penetrando, & roborando. 4. In Hydrope etiam feliciter administratur, præsertim si cum ol. vitrioli parum immixtus exhibeatur. 5. Vitia menstruorum retentorum corrigit, ea prouocando, ac demum tanquam vniuersale mundificatiuum in omnibus ferè morbis administrari potest, ut in Erysipelate, Itteritia,
luc

lue venerea, scabie, serpigine, lentigine, pleuritide, in contracturis, & similibus morbis.

Dosis gutt. ii. & vi. vsque ad x.

Parant tertio *oleum tartari per deliquium*, ita.

℞. *Tart. ad albedinem calcinati*, ponatur in cella uinaria, uel alio loco humido, donec resoluatur in oleum, quod postea filtrandum.

Qui liquor reuera oleum non est, sed propter suam vinctuositatem, hoc nomen saltim adeptus est: In se ipso autem nihil aliud est, quàm sal tartari humiditate aeris in cella imprægnatum, ac in liquorem solutum.

Eius usus est, in omnibus serpiginebus, præsertim autem venereris, tinea, scabie, verrucis, faciem erugat, & cutim reddit teneram.

Parari etiam potest quarto ex tart. aliud magisteriũ, ex eius scilicet oleo per deliquium, & spiritu vel oleo vitrioli inuicem mistis, quod ideò dicitur *Tartarus Vitriolatus*, vt.

℞. *Ol. tart. per deliquium unc. iv. spiritus vitrioli unc. ii. affunde guttatim spiritum vitrioli supra tartari oleum in vitrum capax, quæ duo in mutuo actu magna concipiunt ebullitionem. Deinde instillato vitrioli oleo, & omni cessante ebullitione, fiet ex ambobus unitis coagulum albissimum. Euoca humiditatem supernatantem, euaporando lento igne ad siccitatem salis, & hoc quod remanet, erit tartatus, quem ut elegantiorẽ facias, super eo destilla ter, uel quater spiritum uini.*

Dosis scrup. i. ad drach. i.

Con-

Conficiunt alii tartarum vitriolatum crystallizatum hoc modo.

℞. Cremoris tart. unc. iv. spiritus nitrioli unc. ij. Digerendo solvantur. Hinc affunde aquam calidam, ut penitus solutio fiat, abstrahere aliquantulum, & repone ad crystallizandum. Dosis drach. j.

Digestivum est præstantissimum, tartarum in corpore humano efficacissimè resoluens. Hinc vtilissimè exhibetur in viscerum obstructionibus, nephritico, ictero, mensium retentionibus, melancholia hypochondriaca, splenis duritie, hydrope, in omnibus febribus, præcipuè in quartana, &c. pluries dosis iterari debet.

Hadrianus a Mynsicht in suo Armentario parat tartarum nitratum ita.

℞. Sal tart. & nitri præp. an. p. æ. solvantur in aqua ros. calida; postea filtrentur, & super ignem incoquendo mediocriter, donec quasi crustam acquirat, reliquum in frigido concreascit: sic habebis crystallos, quas serva.

Præstantissimum est medicamentum; singularem .n. incidendi, & detergendi humores crassos, & tartareos, nec non meatus obstructos aperiendi vim habet. Insuper in febribus putridis, Hungaricis, ac malignis experimentum est. Putredini resistit. In inflammatione gutturis, quam prunellam vocant, præsentissimè iuvat. Calculum renum, & vesicæ impuritates expellit, vrinamque mouet. Dosis à scrup. j. ad drach. ÷ in vehiculis appropriatis.

M m

Pa-

Parant etiam quintò ex tartaro sulphur, vel tincturam, (vt aiunt) sequenti modo.

℞. Salis tart. defecatissimi q. u. & in crucibulo igne ualido funde, & in fluxu tandè serua, donec ex uiridi colore in ceruleum transferit, & tunc erit tantè acrimoniz, & erosionis, ut ad gustum lingue ad motum, instar ignis urat. Extrahere per spiritum uini superfundendo ad super eminentiam trium digitorum, & relinquendo, aliquantulum in frigido, postea in cineribus leniter excalfaciendo; quam extractionem toties repete, quoties possibile fuerit. Separa dein per distillationem spiritum uini, & manebit in fundo retortę liquor rubeus instar sanguinis, odoris fragrantissimi, qui denique cum recenti spiritu uini ad eminentiam unius digiti coniunctus, & in phiala lento calore digestus, parim in forma liquida rubet.

Eius gutt. iv. ad viij. in uino generoso exhibitæ urinas uehementer promouent, ac resolutos pellendo humores, præstans est præsidium in hydrope, melancholia hypochondriaca, cachexia, obstructionibus omnibus, & similibus aliis morbis, ac etiam renum, & uesicæ calculum comminuit.

Alii tandem spiritum uini salis tartari affusum ex retorta lenissimo igne distillant, vt spiritum uini tartarizatum eliciant: sed in magno errore versantur; nã spiritus uini dephlegmatus supra salẽ tartari sibi cognatum pro xvi. parte mutatur in salem, & totum reliquum fit aqua simplex elementalıs.

AR.

ARTICVLVS VLTIMVS.

De aquis soluentibus, siue fortibus.

Non solùm actuali vtimur igne in mineraliũ parandis magisteriis, verùm etiã menstruali, seu potenciali, qui aquarum fortium beneficio administratur, quæ potentiũs, ac efficacius agunt igne ipso flammifero; Nam metalla omnem spernunt ignis actualis actiuitatem, ac fusa diũ in eo perseuerant, ab aquis verò fortibus in aqueum soluuntur humorem, aliamq; veluti subeundo laruam, suas exhibent virtutes. Hinc postquam salia, & saliformia sub ignis examine adduximus, de fortium aquarum fabricatione, quæ ex salibus etiam plerumq; prodeunt, agendum.

Variis verò appellantur nominibus aquæ fortes, ut chrysulcæ, causticæ, separatoriæ, ignis gehennæ, ignis infernalis, aquæ stygiæ, &c. quæ maximè corrosuæ sunt, omniaque metalla, & mineralia, præter aurum, soluant. Regia verò illa dicitur, quæ aurum tantũ soluit. Conficiuntur verò ex pluribus simul mistis salibus, ut sale nitro, uitriolo, alumine, sale communi, sale armeniaco, stibio, &c. simul destillatis.

Pluribus autem modis hæ parari solent *fortes aquæ* à variis auctoribus. Et quidem primò Paracels.

M m 2

celf.

celf. lib. i. Archidox. ità aquæ fortis præparationem describit.

℞. Sal nitrum, uitriol. & alumen equalibus partibus, quæ destillabis in aquam fortem. Hanc crursus ad suas fæces affundes, iteratòque in vitro destillabis. In hac aqua forti clarifica argentum, & postea in ipsa sal ammoniacum solue.

Alij hoc pacto aquam fortem cõmunem parât.

℞. Vitrioli exsiccati lib. iv. salis petreæ repurgati lib. ij. tere, & simul m. deinde impone retortæ opt. luto munitæ in furno reuerberij, & modo quo diximus in destillatione spiritus uitrioli, destilla, donec spiritus rubri, & nebulosi in receptaculo dissipentur, & habebis optimam aquam fortem, quam exime, & clarifica hoc pacto. ℞. ꝯnc. j. vel ij. huiusmodi aquæ, inijce puri argenti drach. i. & solue, solutionem deinde infunde alijs tribus partibus, & albæ euadent, sine residere, & purâ affunde, & serua.

Ego verò parauì optimam aquam fortem iuxta præscriptum Paracel. sed hoc modo.

℞. Vitrioli opt. exsiccati per ebull. in igne, aluminis eodem modo exsiccati per ebull. nam fit veluti calx, & nitri exsiccati lento calore p. a. tere opt. & m. simul omnia, & retortæ luto munitæ modo, quo diximus supra, destilla, clarifica, & serua.

Si uis illam fortiorem parare poteris fæcibus affundere, & iterùm destillare.

Hoc etiam modo ego parauì aliam aquam fortem

tem

tem ex nitro probè exsiccatò, & alumine calcinato.

R. *Aluminis, pone in sigillo ad ignem, ut liquefcat, & ignem continua donec omnis cessauerit ebullitio, & ad instar calcis siccetur, & nitri opt. exsiccati ad mediocritatem caloris, vel solis, vel ignis, an. lib. iij. tere subtiliter, & opt. inuicem m. & retortæ opt. loricate impone, & modo quo supra diximus, destilla, & serua. Erit aqua fortis potentissima.*

Hoc enim pacto parabitur aquam fortem communem, quæ omnibus hisce modis fit elegans, & potens ad metalla omnia (excepto tamen auro) soluenda.

Si verò aquam regiam cupis, quæ aurum solvere valeat, dissolue vnc. j. salis armoniaci probè exsiccati in vnc. iv. aquæ fortis communis, & ea aurum soluet.

Aliqui verò præcipiunt aquas Regias esse fabricandas destillando sal ammoniacum simul cum alijs materialibus, sed hi allucinantur; nam sal ammoniacum cum sit volatile in forma salis volatilis, non autem attenuabilis in forma spiritus, potius in collo retortæ sublimando affigitur, ibique spiritibus alijs egredientibus, remanet, a deoq; aqua Regia commodius fieri poterit soluendo sal ammoniacum in ipsa aqua forti communi, ut diximus, & erit efficacior. Verum enimverò utique sal ammoniacum in destillatione aquæ Regiæ, absq; eo quod sublimet, cum alijs materialibus misceri potest, si ea cautela adhibeatur, quam

quam posuimus proprio art. de salis ammoniaci præparatione.

Describunt alii alias aquarum fortium, seu stygiarum species, quas diuersimodè componunt, miscendo cynnabarim, antimonium, mercurium sublimatum cum dictis materialibus, ex quibus aquæ fortes communes destillantur, &c. Item varia cæmenta, quibus metalla soluere, ac diuersimodè graduare nituntur, quorum descriptiones extant apud Paracel. lib. de cæmentis, & graduationibus. Nos uerò eas omittimus, tum quia potius ad Alchymistas, quàm ad spagyricos spectare uidentur; tum quia allatæ à nobis aquarum stygiarum descriptiones sufficiunt, supplentq; in spagyrica omnes aliorum cæmentororum, aliarumque aquarum fortium uices.

Aduertendum etiam, quòd spiritus salis communis, uitrioli, nitri &c. singuli per se soli mineralia, & etiam metalla soluere ualent, ceu aquæ fortes, quibus etiam pleriq; loco aquarum fortium utuntur.

Quibus breuiter de salibus, & saliformibus omnibus mineralibus adductis pro uirium sufficientia completum nunc uolumus hoc caput de salium præparatione. Si uerò alia occurrent salia uobis præparanda, simili methodo tractare poteritis. Nunc sit

CAPVT SECVNDVM.

De Magisterijs Lapidum, Gemmarum, Coralliorum, Vnionum, & similium.

L Apides pretiosi, Gémæ dicti, Margaritæ, corallia, & similia nō minus suo splendore, colorū uarietate, atq; decore humana quæuis ualēt allicere desideria; uerū etiam magnas in medica facultate exhibent virtutes: Siquidem vulgus medicorum, ut in eorum naturæ cognitione cæcutientes, tamen ab eis occultas qualitates ad magnos seruant, & propinant egrotorum vsus, & magna, in eo quod nesciunt, concepta spe, credunt, dum magni pretij medicamina ægris ministrant; Magna quoque profligare humanę uitę mala, ac dum lapides hosce pretiosos diuersimodè in puluerē tenuissimum cōtritros deuorandos ægris exhibent, non minus crumenæ, quàm morbo imponunt, dum ob spagyricæ facultatis ignorantiam eorum nesciunt proportionatam præparationem; Vnde sicuti per triturationem non desinunt esse lapides, ita exhibiti omnem eludunt, tam ægrotorum, quàm medicorum, sicut, & adstantium spem.

Dubia hinc eorum manet apud omnes ferè philosophos cognitio, ac quò variij uariatim de eorum ortu, ac componentibus principijs sentiunt, eò in-

cer-

certitudinem augent. Hinc aliqui ex purissima elementorum parte à mutua qualitatum colluctatione inuicem coagulata. Alii insufficientem uidentes elementorum doctrinam, & inspicientes in huiusmodi lapidibus ueluti astrale lumen, hæc inferiora deferentes ad cælestia recurrunt, ac singulis Planetis, eorum generationem dicere nituntur. Alii uidentes aquam à nimia frigoris actiuitate in glaciē densatam, gemmeam ueluti formam induere; hinc ab analogismo ducti, rati sunt pari ratione gemmarum generationem fieri in terræ uisceribus, ex glaciata scilicet aqua ex intentiore frigore ita densata. Alii uidentes uitri duritiem, ac diaphaneitatem caloris beneficio prodire, hinc asseruere pari ratione gemmas ex genere metallico per nimium calorem, uel simili alia materia produci. Alii ex crystallino sale, sulphure, & mercurio sua inuicem actiuitate coagulari gemmas ex aqua, & mucilaginoso mercurio, sale, & sulphure alios lapides prodire asserunt. Alij ex spiritu uniuersali mundi, & humido radicali, siue ex elementis diuersimodè destillatis, siue sublimatis in terræ uisceribus coagulatis generari asserunt. Alij ex spiritu quodam lapidifico. Alij demùm ex semine, siue fermento, & aqua fieri dixerunt. Nos uerò in tanto opinionum conflictu omisso in præsentī illarum examine (quippe longæ tractationis res esset) ad id quod, praxis demonstrat, & parat, accidemus.

Et

Et quidem vulgò gemmas, corallia, margaritas, &c. in subtilissimum pollinem contritas diuersis immiscent compositionibus, quam consuetudinem seruant vsq; ad præsentem diem, sic iulepum gemmatū, hyacinthinam confectionem, Alchermes magno vèdunt pretio Aromatarij ob gemmarum puluerem, quem admistum habent; at durissima illa corpuscula, etsi tenuissima à nostro calore atteri, atq; in actum deduci haud posse satis liquet, nec nostri corporis meatus subire valent.

Gemmæ, & lapides pretiosi durissimi pluribus compositionibus additi, quantum detrimentū humanæ vitæ inferunt, patefaciam. Notum est Adamas, durissima gemma, quàm subtilissimè etiã teratur, & leuigetur, pro vt, & vitrum, nihilominus ventriculum, & intestina (quibus tenaciter adhærent, & in eorundem mucorem tenuissimis suis aculeis se se insinuant) successu temporis terebrare, aut ad minimum exulcerare, connatumq; eorum mucorem abradere, & consequenter, vel mortem ipsã vel saltim malum corporis habitum, ob vitiatam exinde ventriculi coctionem, inducere possint: At non igitur quid simile ab aliis quibusdam gémis, & pretiosis lapidibus durioribus, nimirum crystallo, Smaragdo, Saphyro, Rubino, &c. quæ digestioni penitus subiecta non sunt, & caloris nostri natiui imperium omnimodè respuunt, metuendum an sit, cuius prudenti diligentius expendendum relinquo.

N n

Illud

Illud vnū verò iuuamen huiusmodi cōtritos lapides inferre spagyrica edocet facultas, & ipsa experientia demonstrat, quòd dum quandoq; intensa aciditas ventriculum offidet, vt plerumq; in malignis febribus, alijsque similibus morbis occurrit, exhibitò gemmarum puluere, nimia illa aciditas corrigitur, dum agit in huiusmodi pulueres, vnde dulcescit, nō secus ac limonum succus, vel acetum destillatum, aut similes acidi succi, dum lapides solunt, eadem aetione, qua solunt, dulcescunt.

Hinc conijcere poteritis rationem, cur, ipsa natura dictante, fæminæ præcipuè testas, lapides, carbones, calcem, & similia appetant, & aliquando ad huiusmodi deprauatum appetitum explendum auidè deuorent? Nam fit huiusmodi appetitus ex nimio acore stomachi, qui ex eorum esu, sicuti corrigitur acor ille, ita talis sedari solet appetitus.

Atq; ex hac eadem doctrina conijcere poteritis, cur plerèq; aues lapides, vitrum, ferrum, &c. deuorent, ac comminuant? Nam tales aues magnam habent in ventriculo aciditatem, cuius ope illa deuorant, ac resoluunt.

Non tamen ob id existimo, quòd prædicti lapides in medicina prorsus inutiles sint, nec eximijs suis viribus polleant, præsertim si ritè, & debito suo menstruo in liquorem, salem, magisterium, &c. soluti ægris propinètur. Hinc spagyrici, vt ex eis medicamentosas eliciant virtutes diuersis artificijs solunt,

uunt, calcinant, &c. de quibus operationibus infra in singulorum lapidum, vel gemmarum præparationibus agemus. sit nunc

ARTICVLVS PRIMVS.

De Coralliorum Præparationibus.

COrallia miro naturæ artificio in maris imo producantur, ceu arbuscula crescētia, & vegetabili veluti vita viuētia.

Magna verò lis est inter auctores, qui de eorum piscatione agunt, an corallia sint corpora dura, sicuti extra aquas maris obseruantur, an mollia, dum in imo maris manent? Et quidem ferè omniū opinio est corallia sub vndis molles esse herbas, extra verò aquas lapideam induere formam: Beguinus autem id negat, ac corallia eandem duritiem retinere sub vndis, ac extra illas habent, inquit, ab experientia ductus; nam lib. 2. Tyrociniij chymici cap. x. fatetur multos amicos ei confirmasse corallia sub vndis dura esse, sicuti extra illas obseruantur, èd quia illa exploranda dimiserunt sub vndas, vbi duriora obseruauere.

Verùm quidquid sit de hac controuersia, cuius veritatem scire parū est emolumentum, ignorare parū detrimentum; Sat est scire tres coralliorum esse species, rubrum, album, & nigrum. Rubrum corallium om-

N n 2. nium

nium ceterum optimum, album peculiare habet facultates; nigrum verò rarissimum est, & ferè nullius vsus. Nobis verò de rubris tantùm agendum tanquàm ceteris perfectioribus, per quorum analogiam alia etiam corallia tractari poterunt.

Quorum primus vsus apud plures nationes est tanquam amuletum, & periapton, vnde gestantur à pueris, & à fæminis, vt vi influentiæ eorum vitam præseruēt ab epilepsia, cordis palpitatione, febribus, vteri stragulationibus, &c. 2. In vsus medicos vulgaris medicorum schola direxit in pollinē redacta, vel in porphyrite lapide terendo, vel calcinando. 3. Spagyrici vlteriùs eorum naturam trutinantes, duo præcipuè ex coralliis parant, magisterium, sal scilicet, & tincturã, ex quibus deinde in gustus gratiam varios componunt syropos, aliosq; liquores.

Et quidem *coralliorum sal* fit eodem modo, ac *salia*, ex alijs mineralibus parari solent.

Rx. Coralliorum q. u. ac per plures ablutiones à sale marino, & omni extranea facultia libera, donec nitida, & pulchrum colorem rubrum acquisuerint, tere minutim, & in aceto ter destillato vel succo limonum depurato dissolue, & digere per ij. dies, vel etiam unū, solutum separa, & corallia, quæ adhuc integra perscuerant, denuo diss. & decanta, & ita procede, donec omnia corallia dissoluta fuerint, solutiones omnes filtra, & in vrnali ad siccitatem usq; destilla, & sal coralliorum manebit in fundo vasis, quod vt pulchrius euadat,

d at dissolui poterit in aqua pura, filtrari, & iterum coagulari.

Vfus coralliorum sicuti multos, eosque magnos prædicat Paracel. ita quoq; conijciendum est sal eorum easdem retinere vires. Illud verò secundum Paracel. sententiam est animaduertendum, quòd corallia debent esse lucida, & opt. rubra, nam quòd magis de rubore, & lumine participât, eò perfectiores habent virtutes. Si autem obscura sint, & non ita nitida, potiùs lædunt, quàm profunt.

Soluunt inquam primò phantasmata, spectra, fascinationes, terriculamenta, melancholiam, vteri furores, epilepsiam, &c. 2. Eorum sal sanguinem in vniuerso corpore mundificando, ferè omnibus humanæ vitæ affectionibus confert; hinc sistit fluxus omnes immodicos, vt muliebres, fluxus vëtris, & tam Diarrhææ, quàm dysenterię; tam fluxui hepatico, quàm tenesmo mirificè prodest, sanguinis reiectiones per hæmorrhoides eadem ratione corrigit, Menstruis superfluis, & fluxui vteri albo summo perè succurrit. Hinc cum sit summè confortatiuum, & deobstruens remedium, poterit ferè omnibus morbis administrari, vt hydropi, spasmo, epilepsiæ, calculo, suffocationi matricis, &c.

Dosis est gr. x. xx. vsque ad drach. j. ratione habita ætatis, & vehementiæ morbi. In vehiculis appropriatis.

Magisterium coralliorum paratur hoc modo.

Rx.

℞. Coralliorum suff. quant. aceti vini opt. destillati ad suff. eminentiam, stent per noctem in calore, ut f. solutio, decanta, & filtra per chartam. Mox reliquis adde aliud acetum ad soluendum, eò usque illud repetendo, donec penitus, quod reliquum est, non nisi facibus remanentibus, solvatur: Colatūra instilla ol. tart. p. d. parati, ut pulvis deiciatur. Hunc seorsum positū abluere aqua fontana aliquoties, postmodum exsicca, & ad usum serua.

Eosdem habet usus, ac coralliorum sal, sed efficacius.

Aliqui oleum coralliorum parant hoc modo.

℞. Sal coralliorum, pone in cella supra marmor mēsisibus Iunio, Iulio, & Augusto, & in liquorem solvetur, quem, addito rosarum spiritu optimo, aliquandiu circulare, & ad usus necessarios servare poteris,

Sed oleum coralliorum proprie oleum non est, sed liquor per deliquium factus.

Tincturam verò coralliorum varii varij describunt modis, qui an veri sint ambigo; adducam ergò præcipuos singulorum auctorum, ut meliorem deinde eligere possitis.

Et quidem primò Beguinus lib. 2. sui Tyrocinij chymici cap. x. multos tradit modos extrahendi coralliorum tincturam, præcipuus verò hic est, ut

℞. Corallia, tere, & cum ana salis petrae per integrum diem igne moderato calcinentur, ut simul cum vitro fusa mancant, deinde medijs ablutionibus coralliorum

ralliorum pollinem à nitro vindica, & ex pulvere coralliorum siccato tincturam extrahere cum spiritu vini digerendo per 24. horas toties, donec nullus color ei transfundatur. Quae remanet coralliorum materia cum alio nitro, ut diximus, iterum calcinetur, & eodem modo separato nitro, tincturam extrahere, ac ita procedere calcinando, lauando, & spiritum vini affundendo, atque digerendo, & decantando, & iterum reafundendo, donec omnem coralliorum tincturam extraxeris.

Hunc etiam modum describit Paracel. lib. 6. Archidox. sub nomine magisterij coralliorum, quo etiam modo parat ipse magisteria ex gemmis, aliisque lapidibus, sed in eo à præfato Beguini modo differre videtur, quòd Paracel. ea in calcem resolui vult simul cum nitro, non autem simpliciter colliquari.

Secundò Poterius postquam aliorum modos extrahendi tincturam ex corallijs improbasset, hunc tantquam aliis meliorem ex Quercet. adducit.

Rx. Salis corall. modo, quo diximus, extracti varijs solutionibus. filtrationibus, & coagulationibus, depurati lib. j. retortæ luto munitæ inde, atque blando igne, primum phlegma, seu aquam inspidam prolice, auge deinde ignem, & mutato recipiente, spiritum æthereum flammantem elice cum exigua portiuncula olei veri etiam flammantissima, & rubicundissima.

Tertiò Crollius in sua Basilica etiam multos tradit modos extrahendi coralliorum tincturam, præcipuus verò sequens est.

Rx.

Rx. Corallia integra, prius tamen opt. lota, calcina igne reuerberij, primum lento, ut saltem uiua flamma corallia in testis, sine tigillis terreis in furno reuerberij, posita, superficie tenus tangat. Corallia hoc modo primo gradu albescunt, coloremq; natiuum abscondunt. Tandiu verò gradibus ignis inuicem succedentibus coralliorum corpus est fatigandum, donec ex albedine in flauedinem, & ex flauedine in rubedinem summam reducantur, corpore toto reddito spongioso, & leui, id quod plerumq; biduo, vel triduo absoluitur. Hoc igitur signum dum in promptu fuerit, tunc demum corallia beneficio graduum ignis facta sunt habilia ad propriam tincturam in aliud menstruum deponendã. Sic itaq; preparata corallia si in spiritum vini, vel in alcohol spiritus roris marialis inijciãtur, paulò post sponte sua in id idẽ alcohol tincturam deponunt, facibus illis sine ulla virtute in fundo remanentibus. Tinctura igitur hæc, aliquãtulum menstruo vini per destillationem inde ablato, fit rubicundissima cum quadam dulcedine.

Hæc ille, ac eius vires, & vsum deinde describens inquit: *Est tantarum virium, ut post eius vsum aliquoties repetitum impossibile sit ullam impuritatem in sanguine totius corporis humani superstitem esse posse.*

Exhibetur in vehiculis conuenientibus à gutt. iij. ad vj. & x. Hæc sanè tinctura coralliorum medico commendatissima esse debet ob stupendas eius vires, ut quæ cum spiritibus hominum magnam conuenientiam habet.

Hæc

Hæ sunt præcipuæ coralliorum tincturæ descriptiones, si plures optas, apud varios auctores innumeras inuenies, quæ an veræ tincturæ sint, an potius imposturæ, manualis experientia te certiorum reddet. Miror sanè eruditissimos, & de arte spagyrica benè meritos viros de ea præparanda tam falsò scripsisse; Nam sunt meræ solutiones, & calcinationes, & facili negotio, salium, vel spirituum acidorum beneficio in puluerem album præcipitantur: abstractione dein menstrui, destillando, vel evaporando, similiter in salinum puluerem album rediguntur. Genuina coralliorum tinctura non oritur ex tam ingentibus torturis, tam diuturnis laboribus, & tam varijs, & violentis calcinationibus, quibus potius ea destruimus, quàm aliquid boni ex ipsis elicimus. Oritur quandoque non ex corallijs, sed potius, vel ex affuso menstruo, vel ex digestionem affusi liquoris, & sic inefficaces, nec examina sustinent, nec voto respondent putatitiæ illæ coralliorum tincturæ. Quidam impostores, & pseudochymici, qui vix chymiam à primo limine salutauerunt, gloriantur, & se iactant de singulari aliqua coralliorum tincturæ præparatione, & circumferunt aliquas solutiones subrubras, easque falsò pro prædicta tinctura pharmacopolis venditant, sed subrubras infusione granorum Kermes, vel fantali rubri reddunt. Hoc idem in syr. coralliorum confectione efficiunt. Dantur equidem quædam menstrua, quæ

ex corallijs genuinam extrahunt tincturam, sed nō omnibus dantur.

Adsunt etiam aliæ coralliorum præparationes, vt Butyrum, flores, spiritus, &c. in quarum descriptione non moror, cum ad has relatas, si quæ aliæ sunt, reducantur.

Habēt verò genuinæ coralliorum tincturæ eadem vires, ac supra diximus de eorum sale, sed excellentiores, & efficaciores, vnde perfectiùs, & celerius operantur, quàm sal.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Margaritis, & earum præparatione.

Margaritæ nobilium mulierum delitiæ, & oblectamentum, nec non ornamentum, vniones etiam appellantur, cum hac tamen differentia, quòd parvæ margaritæ perlæ appellantur, maiores verò vniones dicuntur.

Earū productio è conchis esse creditur, quasi illarum in imo pelagi existentium partus, ac genitura, vnde, & semini adaugendo, nec non vitæ spiritui viuificando plurimum conferre compertum habemus.

Nobis ex India Orientali, & Occidentali asportantur, quibus in locis arte perforatur omnes; Dos omnis earum in magnitudine, leuore, pondere, & præ-

præcipuè in candore, & splendore latet, quales esse circumfertur, quæ in Orientali mare piscantur. Nã quæ nascuntur in Oceano Occidentali, præsertim in Scoto, & Anglico sinu paræ sunt, non adeò pellucidæ, vt Orientalibus comparari possint.

Fertur eas primùm Arabes medicamentis cardiacis immiscuisse, quos secuti Græci, eas porphyrite lapide tritas exhibuisse. Demùm Hermetici eas dissolutas, & in liquorem versas, vt faciliùs permeare, atque à calore nostro subijci possint, ægris propinauerè.

Haud verò dissimili modo, ac de corallijs diximus, parantur & margaritæ, tam scilicet sal, soluendo eas paratur, quàm etiam earundem sal destillando, vt diximus supra in secundo modo extrahendi coralliorum tincturam, paratur perlarum essentia. Parant etiam alio modo *perlarum essentiam* alij auctores, quam etiam *perlarum oleum* appellant, vt

Re. Electam perlarum quantitatem, quam solue in aceto vini destillato. Remoue deinde acetum per destillationem, & sal perlarum denuò in nouo aceto destillato dissolue, abstrahè denuò per destillationem ad siccitatem vsque, ac deinde dissolue aqua communi destillata, & iterùm destilla toties, donec summam dulcedinem perlas acquisiuisse conijcies. Et hoc etiam sal uocatur magisterium perlarum. Deinde huic sali perlarũ defecatissimo in phiala affunde uini spiritum reëctificatum ad 2. digitorũ eminentiã, ac orificio uasis opt. claus-

so, iilud ad digerendum pone in calore B. per viij. uel x. dies, quo tempore margaritę essentiam suam olei ad instar spissi ad superficiem ipsius spiritus vini remittunt, quam caute separa, & alio vini spiritu superaffuso, æquali operationis spatio, digestionē adhibita, eam toties collige, quoties visum fuerit. Conuertetur namq; hoc modo totum sal, relictis paucissimis fecibus, in essentiam, seu oleum. Quod denuo cum spiritu vini aliquantiũ circula, postea leni destillatione B. spiritum vini separa, & serua. Eadem deinde perlarum essentia cum spiritu vini ex retorta proportionato calore pluribus institutis cohobijs, eadem tota sit volatilis per retortam transiens.

Vfus verò, & vires huiusmodi perlarum essentię magnę sunt 1. Enim cardiacũ est nobilissimum, vitę spiritum confortando, vnde corpus sanum conseruat, læsumque pristinę sanitati restituit. Lac muliebri emendat, utriusque sexus semen adauget, & corrigit. Cerebrum confortat, vnde & memorię conducit. 2. Summum est in omnibus ferè morbis præsidium, præsertim in contracturis, resolutione neruorũ, phrinitide, apoplexia, tabe, paralyfi ad gr. x. bis in septimana. In epilepsia, si per 6. septimanas mane, & uesperĩ ieiuno stomacho ea vtatur æger. Ac demũ ferè omnium morborum singulare est medicamentum, tam curatiuum, quàm præseruatiuum. Dosis g. v. x. usque ad xv. in aquis confortantibus, ut cinnam. caryophyll. &c.

Ex

Ex quibus etiam conijcere poteritis salis, siue magisterij perlarum vsus, & vires, licet aliquantò inferiores. Dosis verò salis, siue magisterij perlarum est à gr. x. xx. vsque ad drach. j. in aquis conuenientibus, vel in opt. vino dulci, vel etiam in ouo forbilibi, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Gemmis, & earum Preparationibus.

INter mineralium diuitias potissimum locum obtinent gemmæ, seu lapides pretiosi; Si quidẽ ob eorum varios colores, formositatem, atque splendores, nescio an terrena sydera, an sydereos lapides è cælestibus hausto semine in terris generatos superbo naturæ conatu obserues. Ecquis non miratur in huiusmodi gemmis astralem veluti virtutem radio tenus in nobis operantem?

Varij autem sunt huiusmodi lapides pretiosi, colore, & splendore inuicem distincti, vt Smaragdus, Adamas, Hyacinthus, Saphyrus, Rubinus, Carbunculus, Topatius, Chrysolitus, Ametistus, Crystalus, &c. de eorum verò virtutibus parùm, aut nihil cognitum fuisse patet, quia quotquot de eis scribere tantùm circa eorum cortices, colores scilicet, splendores, & cetera versantur; de nucleo, aut parum, vel nihil certi, sed solùm sola opinione du-

Et citra vllā experientiam pauca cōmentati sunt .

Modicæ autem gemmarum præparationes, quæ vulgò extant, vtut extollantur à medicorum vulgarium cohorte, varias prædicando de gemmatis cōfectionibus dotes in roborandis viribus, morborū maligna pernice propulsanda, &c. Ego semper parui feci; Nam licet auro, argēto, & gemmarum puluere refertæ sint tales compositiones, tamen longè à medicamento natura, & cōditionibus alienæ sūt, quandiū in suo esse immutatæ manent.

Reor autem cum communi chymicorum schola, quòd si huiusmodi lapides proportionali solutione, vt eorum exposcit natura, præparentur, suas non secus ac metalla exhibere virtutes. Verùm circa gemmarum præparationem parùm, vel nihil insudasse maioris notæ spagyricos reperio, an quia rara est earum copia, aut quia maiora exhibēt medicamina alia mineralia, minoris quidem pretij, facilioris præparationis, & efficacioribus præditatibus, vt infra dicemus.

Paracels. verò non secus ac è corallijs, duo parat medicamina è gemmis, *magisterium*, seu, *sal*, & *essentiã*, seu *tincturam*, & quidè primò ità describit lib: 6. Archidox.

Rx. Gemmas primò contritas, & calcinatas iuxta reuerberatoriam conditionem, & sal nitrum commune, pondere quidem equali, nempe lib. qua simul in calcem opt. comburantur, & postmodum abluantur ardenti vi.

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 2. art. 3. 295

no tandiù , donec amplius materia nulla superflua sit reperta . Post ablutionem rursus hanc materiam calcina, & per omnia fac, ut prius, & sic totum in vinum ardens transit . Hoc per ebullitionem euaporare finito, sic habebis *Alkali*, quod resolutum in aquam seruato .

Vsum, & dosim huius magisterij describens, inquit: huius administratur, vsum non est cur abhorreas, licet utcumq; sit acutum, & calcinatum, cum ea quidem acuitate solùm id operetur, quod sibi reluctatur: estque tam subtile, ut gutta unica sola totum corpus tingat in singularem uirtutem.

In x. Archidox. cap. 3. hæc habet de gemmarum magisterij præparatione: *Magisterium uerò est, ut illas primùm cum sulphure calcines per iv. horas, reuerberes, ac postea cum nitro comburas, demùm cum aqua simplici coquas horis viij. filtre, coagules, & cum vini spiritu extrahas .*

Ex quibus Paracelsi. uerbis huc poteris colligere modum parandi magisterium gemmarum, iuxta cuius tenorem procedere clariùs poteris .

Rx. Gemmarum, & sulphuris opt. in. lib. j. calcina in igne reuerberij per horas iv. deinde iterùm calcina cum lib. nitri, & opt. reuerbera, ut quodam fieri poterit partes earum discontinuëtur, deinde fac ebullire hanc calcem cum aqua communi per horas viij. ut media ebullitione gemmarum sal aqua soluatur, aquam filtra, & si aliquid calcis indissolutum perseuerabit, iterùm ut supra cum nitri ana calcina, & in aqua fac ebulli-

re 10-

re toties, donec tota calx in aqua solvatur, aquam deinde filtratam fac euaporare, & in fundo uasis alkali gemmarum reperies. Exiraha iterum cum spiritu uini donec tingatur, & donec tota massa in spiritum uini transeat, coagula si uis, & serua.

Essentiam verò, siue tincturam gemmarum, sic lib. Archidox. 4. describit idem Paracelsus.

Rx. Gemmas, aut margaritas, uel uniones, contundas in fragmenta crassiuscula, non in puluerē, & in uitrum positis acetum radice affunde, ut iv. aut v. digitis latis superemineat, & integro mense digerantur in uetre equino, quo peracto, materia tota liquida apparebit. Hanc alio radicato lauabis aceto, concutiendoq; simul permisceto: Sic recipit acetū in se lapidis colorem. Coloratum in uitrū aliud effundes, acetum rursus affunde, prout antea, toties donec amplius non coloretur. In isto colore continetur essentia quinta, residuum est corpus. Accipe deinde colores, & in siccitatem lentē coqui sinito, postmodum aqua destillata sepius abluito, quò usq; dulce fiat, ut supra, &c. Tandem hunc puluerem super marmor solui permitte: gemmarum, & unionum ad hunc modum habebis essentiam quintam.

Aliā verò gemmarū descriptionem in x. Archidox. lib. tradere videtur, ubi primū gemmas per sulphur calcinari, ac postea in radicato aceto dissolui, putrefieri, ac dein essentiam in spiritu uini separari uult. Poterit etiam gemmarum essentia hunc in modum parari secūdem Fabri descriptionem lib. 3.

Myro-

Myrothecij spagyrici cap. 18.

℞. Gemmarum frustula, & ter, vel quater cum pari quãtitate sulphuris, & salis petrae in tigillo ignies, & calcinabis, repetitis ignitionibus, seu calcinationibus, donec puluis albissimus sit: tunc lauabis hunc puluerẽ aqua tepida, & à sale vindicabis: & desiccatum ignies per ij. dies, ac deinde ita candentem, si fieri potest, in ij. ce in vitrum spiritu salis rectificato plenum, pedetẽtime iniiciendo, nè nimis ebulliendo salis spiritus effundatur: cessata ebullitione, iniice ambo in matraciũ, & clauso orificio vasis in B. bulliente digere per xv. dies, donec soluatur puluis, qui si in prima digestionẽ totus nõ soluatur, effuso per inclinationem primo spiritu, affunde nouum salis spiritum, & digere, ut prius, toties, quoties omnis puluis solutus fuerit. Has omnes solutiones vitro claude, & digere in B. tepenti per mensem, ut meliùs soluatur, & in aquam transeat quidquid tempore breuiori solui non potuit. Deinde per retortam destillanda est aqua spiritiosa salis: ultimò augendo ignem, mutato vase recipiente, colligenda est gemma rinctura, quæ si ex smaragdo fuerit, erit viridis, si ex rubino rubicundissima, &c. quæ si tota non ascendit, sed maneat aliquid in fundo retortæ, quod habeat aliquid consistentiæ, iterum id omne dissoluẽdum est cum egresso spiritu salis, & per aliquot dies digerendum, & destillandum per retortam, donec tota substantia gemma ascendat, quæ si opt. nõ colorata erit essentia, connectenda erit, & digerenda cum nouis gemmis eiusdem spe-

P P

ciei,

ciei, & seruanda ad magnos vsus medicos.

Est namque huiusmodi tinctura summè confortans, medicamentum cardiacum, idèò tanquam arcanam magnum in omnibus ferè morbis, renù, vesicæ, & calculis, nec non vlcerù, & vulnerum ferè omnium balsamum exterius appositum erit.

Dosis est scrup. j. ad drach. j. quacumq; hora secundum morbi conditionem, si autem tempus eligi poterit; exhiberi debet mane ieiuno stomacho, in aquis confortantibus, &c. Exterius verò cum gossipio applicatur.

Atque ex his conijcere poteritis cæterorum lapidum, tam pretiosorum, quàm quorumcumque aliorum præparationes. Hic autem non moror in adducendis aliorum lapidum virtutibus, ac peculiaribus præparationibus, tum quia illæ possunt videri apud varios authores, tum quia per tempus non licet, nisi in magis necessarijs, & vtilibus commorari; idèò sit.

CAPVT TERTIVM.

De Sulphuris, Antimonij, Mercurij, & similiù huiusmodi fossilium præparationibus.

NON minorem occupant locum in spagyrica facultate huiusmodi mineralia; nam nobiliora parant ex his medicamina, quàm ex perfectis qui-

quibuscumq; metallis, & nobilissimis mineralibus spagyrici, vt infra patebit. Imò omnium chymicorum opera magis in his perficiendis, ac præparandis, quàm tota versatur. Circa horum igitur anatomem, & nos omni quo poterimus studio, laborabimus: Sit igitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Sulphuris Preparationibus.

Sulphur resinofum, ac pingue minerale mirandis virtutibus, & energijs in operâdo ita præditum est, vt eius actiuitatem nihil remoretur, telus repentino concutiatur fragore, subterrancique orbis tenet scepra. Est namque veluti terræ pinguedo quædam combustibilis iugi fermentatione in terræ visceribus gliscens, in flauam, & subuiridem veluti formâ concrefcens; ex cuius quandoque æstibus subterraneus producitur ignis, ac portentoso naturæ prodigio æstuanis, impatiensque æthera petens, prodigiosos orbis tremores patrat, montiumque hiatus; vnde innumera oppida, & ciuitates, nè dicam regiones, huius Vulcani eruptione subuersæ, abolitæ, & quasi telluris barathro ad vniuersitatis centrum hiante, absortæ, in fauillas, & cineres redactæ in fumum abiere. Fumum eructant etiamnùm funesti *Ætnæ* in *Trinacria*, fori

Vulcani in Puteolano, ac flammium Veseui in Campania, montana cacumina, subiectisque accolis climactericos minitantur annos, periodicas eruptiones, sulphureosque torrentes latè omnia deuastates. Vnde, etsi natura ignitis terriculamentis subiectas in Vrbes incendia minitari videtur, suos tamen terrores in languentium solamen, & medellam contorquet, dum thermæ sulphuræ, quæ omnes pro maxima sui parte, ex sulphure subterraneo accenso constant, & ortum ducunt, vel calentibus antris, vel mineralibus aquis in morborum perniciem, montium viscera pandunt, & languentes gratiosè admittunt, fouent, & sanant.

Duplex autem sulphur à spagyricis assignatur, aliud tanquam vitæ principium in rerum omnium compositione, vtque causa constitutiua ingreditur, quòd à quàm plurimis spagyricis sulphuris nomine insignitur cù Paracel. Sic omnia metalla ex mercurio, sale, & sulphure, velut ex constitutiuis principijs componi, & in eadem resolui asserunt; Aliud vero sulphur minerale dicitur.

Rursus minerale hoc sulphur duplex est, vnum, quod quia ignem non adhuc expertum est, sed spontè in minera nascitur, dicitur hoc sulphur viuum, quia nitidulæ ad instar lucidum est; alterum verò sulphur ignem expertum fluuii, vel subuiridis coloris est, probaturque quia pingue admodum spectatur.

Mi-

Minerale igitur hoc sulphur multipliciter ab arte spagyrica præparatum multa nobis exhibet remedia, crudum namq; secundum Paracel. sententiam in lib. de natural. reb. cap. 7. minimè vsupari debet, sed tantùm à suis fæcibus liberatum; diuersimodè igitur per ignem excruciatum, diuersa præbet medicamina, vt flores, balsamum, tincturam, lac, butyrum, acidũ liquorem, vulgò sulphuris oleũ dictum, & similia.

Et quidem primò per sublimationem sæpiùs repetitam aliqui *sulphuris flores*, parant vulgari chymicorum more, nihil cum ipso sulphure admiscendo, vt ipsum sulphur purius, & subtilius reddant, purgãdo illud à terrestribus suis recrementis, quæ in sublimatione nõ ascendunt. Alij admiscent eisdem talia, quæ eius liquefactionem impediunt. Inter quæ aliqui colchotar, seu caput mortuũ vitrioli adiungunt. Totus sublimationis cardo in eo consistit, vt tale, quid sulphuri commisceamus, pro eius sublimatione, quod illi de virtutibus suis, ne quidquam detrudere, vel ex parte destruere valeat: Nec etiã tale subiectũ in quod sulphur ipsum suo spiritu acido agere, adeoq; vi adiecti dissipari vel in aliud transmutari possit. Hoc, colchotar, seu vitriolum calcinatum facit, vbi sulphur in sublimatione suo spiritu acido agit in illa metalla calcinata, & mineralia, quæ occultè in colchotare adhuc latent, pro vt sulphur accensum quædam metalla dissoluere, solet,

solet, & in agendo patitur, & patiēdo debilitatur, & ex parte destruitur. Igitur ea sulphuri admisceri debent, in quæ sulphur nō agere, nec admistorum reactione pati, nē maiori ex parte dissipari, & destriui possit. Talia erunt sal communis, vel gemmæ decrepitatus, item alumen opt. calcinatum, quorum salium admistione plus duplo florum sulphuris adipiscemur. Sal decrepitatus, vel alumen calcinatum igitur in florum sulphuris præparatione admisceatur, à cuius spiritibus sulphur ipsum in suis virtutibus magis intenditur, idē.

℞. Sulph. lib. j. salis decrepitati lib. ij. puluerizentur, & misceantur, & imponantur cucurbita vitrea, cui superponatur alembicus altus, & capax, cui vas recipiens adapta. Collocetur cucurbita in cinerib. vel arena, dando lentum nimis ignem, nam post ij. vel iij. horas phlegmatis aliquid destillabit, & durabit per iv. vel v. horas. Auge sensim ignem, ac tandem ultimum carbonum gradum, ut tigill. in quo est arena, rubeat, nec tantus sit ita excedens ignis, quia non flauo sed nigro ascendente colore flores, sed sit tantus, ut detineatur ipsum in fluxu in cucurbita. Flores eleuatos exime à capitello, & si sublimatio nō adhuc fuerit completa, & cucurbita adhuc calens erit, citò orificium eius tege, ne sulphur ab aere aperto accendatur (ut sepe euentus me docuit). Amctis floribus, iterum citò reponere capitellum, & ignem continua ad x. horas, refrigeratis, post absolutam sublimationem, vasis, & omni-

omnibus collectis floribus, caput mortuū remanet friabile, & porosum, ac prunis aspersum non ampliùs ardet, quod est signum priuationis omnis substantiæ sulphuræ. Rursus hos flores misce cū nouo sale com. decrepitato, sublima, & habebis sulphuris flores tenuissimos, & purissimos, & pro qualibet lib. sulphuris uncias iij. circiter florum.

Vires, & huiusmodi florum vsus sulphuris plures sunt, & primò sunt multorum morborum prophylacticon, seu præseruatium, quàm curatiuum medicamen, præseruant namque à peste, febribus, &c. & curare valent omnem tussim, siue ea recens sit, siue antiqua, pro qua sic ex eis solent tabellas conficere.

℞. Flor. sulph. drach. j. pulu. ireos drach. ij. sacch. alb. in aq. ros. solut. unc. iij. f. tabellulæ, vel rotule, vt artis est.

Quarum usus est in tussi, & similibus etiam pectoris affectibus, eas in die frequenter in ore habendo.

Similiter poterit in omnibus ferè pectoris, & pulmonum affectibus tanquam specificum medicamentum propinari, vt asthamate, phthisi, tulli, pectoralibusq; omnibus catarrhis, &c.

Est etiam diaphoreticum, si cum cōuenienti vehiculo exhibeantur, vnde cū sit nostri corporis impuratum correctiuum, ac abstersiuum, poterit sūmo cum iuuamine exhiberi in omnibus illis mor-
bis,

bis, qui (vt vulgò aiunt) exsiccatione indigent.

Dosis à drach. ÷ ad drach. i. habita ratione ætatis, & virium in curatione, in præseruatione autem gr. viii. uel x.

Paracel. verò hanc eandem operationem etiam perficit eleuando sulphur ab aloe epatic. & myrrha secunda, vel tertia vice, vt supra diximus, quo modo præseruatiuum summum est in peste, pleurisi; omnibus apostematibus, & putredinibus corporis, si sumatur manè ieiuno stomacho, conficitque flores huiusmodi sulphuris sequenti modo.

℞. *Sulph. purgati, seu flor. sulph. ita præparat. vnc. x. myrrh. rubr. vnc. i. ÷ Aloes epat. vnc. i. croci orient. vnc. ÷ m. f. puluis.*

Dosis poterit exhiberi similiter à drach. ÷ ad drach. i. in aquà cinnam. caryophyll. &c.

Secundò paratur ex sulphure aliud magisteriũ, quod dicitur lac, cremor, siue *butyrum sulphuris*, sequenti modo.

℞. *Flor. sulph. vnc. j. salis tart. vnc. iij. m. & superfunde aque communis lib. iv. digere in arena per diem naturalem, ita vt sub finem aqua ferè bulliat, & sulph. penè omne solutum fuerit, postea filtra calidè per chartam emporeticam, & superaffunde açeti destillati q. s. sic cremor lacteus sulphuris paulatim precipitabitur. Separa dissoluens per inclinationem, & iteratis ablutionibus, materiam edulcora. Vltimò digere cum spiritu vini, & exsicca, & sic habebis lac, seu butyrum*

tyrum, vel cremorem sulphuris albissimum.

Vfus huius magisterij est in confortando vitæ spiritum, seu vires naturales: sanguinem purificat, morbos pectoris, & pulmonum, vt tussim, asthma, destillationes, phtisim curat. In exsiccandis catarrhis, ventositatibus stomachi, &c. Est etiam pestis, phtisis, ischiadis, podagræ, & similibus morborum præseruatium.

Dosis eius est, quantum ad uehiculum albo colore tingendum sufficit, exhibetur mane, & vesperi coclear. j. miscetur cum aqua cinnam. caryophyll. spiritu vini, &c.

Tertio, paratur ex *sulph. oleum*, seu liquor, non fecus ac vitrioli spiritus acescens.

Rx. Sulph. triti lib. j. uel etiã plus, pone in vase terreo sub campana vitrea, & adaptetur vas terrenum sub campana, ita vt dum accenditur sulphur, fumi egredientes flammam non suffocent, sed vt liberè in illam euecti in liquorem densentur, qui in vase supposito destillet, ac dein accensa, ac combusta priori portione sulphuris, alia apponatur, & simili modo accendatur, & habebis ol. sulph. acidissimum, ita vt si benè operatus fueris, ex lib. j. sulph. habebis unc. j. olei.

Vfus huius liquoris est ferè idem, ac vitrioli ol. commisceri namque potest cum syr. aquis, &c. ad febrium immoderatam sitim tollendam, &c. vt de vitrioli spiritu supra diximus, eadem dosi.

Sulphuris spiritus, vt diximus, peculiarem mo-

Q q

dum

dum destillandi expetit diuersum ab omnibus alijs, nempe per campanam vitream, vnde licet artificiosè operatus fueris, tamen ex sulphuris lib. j. vix vnc. j. aut vnc. cum dimidio excipies, restantibus paucis, & exiguis recrementis, è quibus, si in magna copia colligantur, parum salis sulphuris elixiuatur. Reliquæ sulphuris partes integrantes, & substantificæ in auras euanuerunt, quas posse reuocare, & coartare impossibile est. Quidam chymici alios modos eiusdem spiritum destillandi tentarunt, ne omnes sulphuris spiritus subtiliores, qui in destillatione per campanam maxima ex parte in auras abeunt, strictius conseruarent; verùm oleum, & operam perdiderunt. Requiritur igitur ad sulphuris oleum eliciendum per communem destillationem, aliquod, quod sulphuri per minima immistū sit veluti vinculum, quod sulphur à sublimatione impediatur, (nescio tamen an sublimet in igne suppressionis) sed liquatū permaneat, & eius acidus spiritus edere sinat. Quod nam sit hoc, chymicis ingenij sagacioribus adinueniendum relinquo.

Quartò ex sulphure *balsamum* sequenti modo cum terebinthinæ spiritu conficitur, vt

℞. *Flor. sulph. vnc. ij. spiritus terebinth. vnc. iv. m.*
 & vitrū in arena colloca, vt spatio viij. hor. lentè bulliat, & instar sanguinis coloretur. Deinde spiritū tintum decanta, & alium rursus affunde, & eodem modo procede toties, quoties spiritus ab his tintus prodierit.

dierit. Spiritum hunc tinctum deinde destilla, & per destillationem spiritum prolicies, remanente tinctura in fundo alembici in formam extracti, quam tincturā, ut puriorem reddas, iterum per vini spiritum extrahes, poteris & coagulare.

Quod magisterium appellatur, & ab aliquibus rubinus sulphuris, cuius usus est contra phthisin, quippè valet ad ulcera pulmonum consolidanda, præferuat à peste, aliisque morbis contagiosis. Hoc balsamum utilissimum est ad ulcera sananda, etsi maligna, & pessimi moris. Valet etiam vesicæ excoiationi, & urinæ suppressioni succurrere.

Eius etiam tinctura cum spiritu vini extracta, valet ad tussim, aliosque pectoris affectus curādos.

Paratur etiam alio modo balsamum per destillationem hoc pacto, quod ad extrinsecos usus optimum est.

℞. Flor. sulph. lib. $\frac{1}{2}$, olei lini, vel etiam com. lib. j. $\frac{1}{2}$, coquantur parum simul in vase terreo deuitreato, spatula ferrea semper mouendo, igne leni, ad mellis spissitudinem coque. Post super marmor affundatur, ut refrigescat, quo in tenues partes scisso, per retortam destilla, & habebis ol. subnigrum, fatidum, & graueolens. Si verò volueris graueolentiam corrigere, poteris per aliquot uices supra caput mortuum cohobare.

Plures sunt huiusmodi ol. usus, præsertim in neruorum conuulsionibus, aliisque affectibus, ut doloribus, frigidis tumoribus, &c. Valet ad vul-

Q q 2 nera,

nera, vel se solo, vel etiam in aliis vnguentis adhibitur.

Parant denique *tincturam sulphuris tartarizantam*, pro qua primò *hepar sulphuris* paratur, vt

℞. Sulphuris crudi, aut eiusdem florum, & salis tartari puri partes æquales, leniter simul liquando in patella terrea, cauendo tamen nè flammam sulphur concipiat. Ex hoc hepate, uel massa, in puluerem redacta, extrahatur, beneficio spiritus uini rectificati, repetitis uicibus, affusi sulphuris rubedo, & essentia, qua peracta extractione à copia spiritus uini per abstractionem in M.B. liberanda, & usui medico asseruanda est.

Præstat in morbis contagiosis, ac peste ipsa, à qua præseruat: obstructions viscerum naturalium referat, ac morbis etiam pectoris medetur.

Atq; hæc de sulphuris præparationibus breuiter satis sint dicta. Aliæ si forsân sunt apud alios auctores ex cum explicatis à nobis coincidunt. Nunc verò sit.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Antimonij Præparationibus.

Ilius quidè mineralis examen aggredimur, quod tantoperè garrula, & inexperta vulgarium medicorum caterua, tanquàm detestabile, & exitiale venenum blaterant, allatrant, diuulgant, quibus
impe-

imperita, & stolidi plæbeculæ pars adulatur; Chymicosq; detestantes, eò quia hoc minerale tractant, eo errore perculsi, ac si mortiferum aliquod monstrum tale minerale esset. Non Antimonium, sed *Anti, & Dæmonium* i. æquale Dæmonio appellat. Relegent, proscribant, contemnantq; antimonium, & cum reliquis venenis repudient hi, quorum rerum naturalium scientia scrutiniū obiter, & saltim tumultuariè comprehendit; at non mirum, si extra limites non profiliunt, cum eorum iudicium sit limitatum. Hos excuso blaterones, qui ab antimonio abhorret, illudq; pro deleterio diiudicat, & horror, nè ignito pharmaco se concredant, cuius virtus, & energia adhuc desideratur. Qui huius mineralis indolem, dotes, & vires intimè nõ penetrauit, potiùs fuga sibi cõsulat, quàm vt temerè illud aliis cõsulat. Est enim antimonium dextrè à spagyricis paratum tam auxiliare medicamen, vt chronicos deploratosq; morbos profliget; at non ritè præparatum, tanquam culter in pusionis manu, aut tanquam ensis bifidus in stulti dextra. Verùm enim verò proscriptionis, & quærelarum super antimonium causa, est vulgarium medicorum temeritas, & audacia, qui sine discrimine, & cognitione, tum ægri, & morbi, tum remedij, interno destināt vsui, vnde non pauci funesti, & tragici casus subsequuntur. Nonnè Caracciolorum inclyta familia adhuc obortis lacrymis D. Ottanium per antimonij regulum

lum acerbo funere extinctum lugēt? Alios omitto, quos impunè cum magna fortunarum, & æris iactura ad Acherontis Cymbam in dies demittunt. Huius mineralis principia, qualitates, uires, multiplices preparationes, usum, & dosim discant priùs, & uituperent, infament, despiciant, & à medica suppellectili postea proscribant, si deleterium, noxium, infestum, reum agnoscent, & sic non ex acceptæ iniuriæ præsumptione, sed ex iudicio damnare uiderentur; si alexipharmacum, innocens, salutare, cum famæ restitutione palinodiam canere tenerentur. Ast isti Pfyttachi quod nesciūt, damnāt, & forsā quod nunquam aspexere. Huius ueritatis cōprobationem expertus sum elapsis annis cū essem in illius ingenui uiri Nicolai Salfano officina aromataria, in loco ubi uulgò dicitur *la Loggia*, ut ad magisterium concinnadum pyritem emerem: Quidā uenerabilis senex, medicus, Galenista, benè barbatus, uulgò *Barbagiano* illuc aduentauit, qui contortis luminibus in pyritem illicò exclamare cepit: Hoc est antimoniū, & ac si humani generis hostis rictum aspexisset, se crucis signo muniuit, fugamq; arripuit; At illius boni uiri Nicolai magno conatu, & blandis precibus, iureiurando testantis non antimonium, sed pyritem esse, rediit, & auersa facie acriter obstinatus antimonium esse contendebat. Hinc coniectari licet psyttachorū, more conuiciari. Sinite uos hosce stolidiusculos phormiones sua dicacitate

cacitate latrare, ac circa incognita delirare; & interim tanti mineralis per ignem inquirete dotes, quas in proximorum charitatem dirigite, ad eas quidem presentaneas grauissimorum morborum medelas, & salutare effectus, tanquam à diuina auxiliatrici manu promanasset, quos loquax ista medicorum grex tanquam incurabiles desirit, ut confundantur, & silcant.

Antimonium tam à priscis, quam à recentioribus chymicis uarijs condecoratur nominibus. Latine dicitur *Stibium*, græcè *Stimmi*. Ænigmaticè, *Lupus* à deuorando, quòd cuncta metalla deuoret, præter aurum. *Proteus*, quòd in varias figuras, & colores diuersos se transmutari sinat Vulcani beneficio. *Radix metallorum*, quia omnibus metallis adiacet, vel quia à nonnullis metallorum minera statuatur. *Saturnus philosophorum*, & *Magnesia saturnina*, à deuorando, tum quòd saturni i. plumbi naturam redolet; tum quoq; quòd lapidem inde parare somnient. *Idolum chymicorum*, quia inde ad operis maioris perfectionem peruenire exoptant. *Auri balneum*, quia poetæ in isto lauacro Vulcanum lauiffe Phæbum, & ab omnibus fordibus, imperfectionibusq; repurgasse fabulantur. *Aries*, quòd sicut sol cælestis in ariete constitutus fulgentissimis radiis nostrum clima ferit, ita etiam aurum, quod solem cælestem nuncupant, ab antimonio purgatum fulgentissimo colore, & ab omni sorditie pur-
eatum

gatum splendet. Tandem Paracel. *Leonem rubrum*, & Basilius *Orientalem leonem* appellitare solebant.

Antimonium est corpus semiminerale, metallis cognatum, & proximè adnascens, eò quia ex iisdè principiis, quibus, & metalla in terrè visceribus, conflatum est. Constat ex sulphure, mercurio, & sale. Sulphure pro maiori sui parte purissimo, solari, partim inflammabili, & partim fixo, impuro, & fetido, non aliter, ac commune sulphur; Mercurio metallico, sulphure minus copioso, Saturni naturam participante, indigesto, attamen coagulato, magisq; coacto, quàm ipse mercurius; Et sale pro minima sui parte cum aliqua terrestreitate, vitriolatam indolem participante.

Quod ad antimonij delectum spectat: Illud est expetendum, quod ex auri, argentiq; fodinis eruitur, adeoq; Hùgaricum, & Transylvanum omnibus palmam præripit, ex eo quia principiis purioribus, sulphure, & mercurio, à spiritu, & semine auri, & argenti, imprægnatis, imbutum est. Striis id splendentibus, scintillantibus, & longioribus, obscuraq; rubedine (quæ eius bonitatem arguit ob sulphuris abundantiam) præditum est, & hoc quando igne fufum, & in conicam massam effusum est. Huius Paracel. sub nomine rubentis leonis, & Basilius Monachus sub titutulo *Oriëtalis leonis* meminit.

Antimonii vsus vetustissimus fuit ad venustatè mulieribus conciliandam, præsertim secùdum oculos;

los; aufert enim ex eis sordes, & supercilia denigrat, vt habetur in sacris lib. 4. Reg. cap. 9. *Porro Iezabel, introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, &c. Ierem. 4. Cum uestieris te coccino, cum ornata fueris monili tuo, & pinxeris stibio oculos tuos, &c. Ezech. cap. 23. quibus te lauisti, & circumlinisti stibio oculos tuos, &c.*

Vires autem, & proprietates planè variæ, & præstantes sunt, non tantùm in vsu medico, ac etiam multis artibus inseruit mechanicis, vnde artifices, qui campanas conflant, aiunt, has edere sonitum magis concinnum, magisque auribus gratum, ac sonorum, si stibii non nihil cæteris admisceatur metallis, dum vnà in fornace liquantur. Iis etiam expetitur, qui uasa è stamno conficiunt. Item iis, qui metalla faciunt, & poliunt specula. Iis præterea qui calchographis characteres, & typos effingunt. Stibium cum quolibet metallo, siue ferrum sit, siue chalybs, in fictili fusorio permistum ea celerius eliquandi præbet materiam. Quam ob causam, qui ferreos, sphericosque globos bombardis immittendos è fuso ferro conformant, nisi stibiũ admiscerēt, nunquam sanè (ut pro certo affirmant) id fluxum facerent. In auro purgando ab aliorum metallorũ admistione adhibetur.

In usu medico non modò cognouit Gal. qui lib. 9. simpl. medic. sic inquit: *Stimmi ad facultatem desiccantem adiunctam habet hoc medicamen adstrictio-*

R r

nem:

nem : quamobrem , & ocularibus medicinis commisce-
tur, & illis scilicet, quæ conformantur in collyria, quæ
uocant, & siccis, quæ utique sicca collyria cognominant.
Verùm etiam Dioscorid. & multi alij antiquiores.
Crudum intra corpus ad gr. iii. iv. vel v. exhiberi
potest , vt videre est apud Matthiolum , sed magis
tutum est præparatum propinari.

Ex antimonio crudo concinnant aliqui aquam
antimonij, quam magistralem appellant, ita

℞. Sals. parilla minutim incis. unc. iv. ligni visci
querc. rasura c.c.an. unc. i. rasuræ eboris unc. ÷ , Anti-
monij crudi minutim incis. petra pumicis an. lib. ÷ .
hac 2. ligentur in petia linea, & simul cum rebus in
lib. xx. aq. font. per 24. h. stent in infus. demum bull. lē-
ro igne ad consumptionem medietatis, in fine adde cin-
nam. vn. ÷ , cola, & ad usum seruetur.

Bibitur pro potu ordinario. Vsus eius est in do-
loribus ex morbo Gallico , quos statim post 12.
dies sedat, debet continuari per 40. dies . Bubones
tàm legitimos, quàm spurios resoluit, sic quoque
gummata. Cibus debet esse ex carne assata, & viten-
tur cruda. Corpus debet esse purgatum . Operatur
per diaphoresim, & sudores, per secessum leniter, &
vrinam.

Hac aqua plures curauim languentes desperatos,
& deploratos, quos vulgares post decocta, suffumi-
gia, & extremam hydrargiri inunctionem, omni sa-
nitatis spe destitutos deseruerant.

Post

Post Basilium Valentinum Paracelsi. post quem innumeri ferè recentiores auctores spagyricè præparatum in medicinam internè assumendum introduxere antimonium, cuius præcipua medicamina nos adducemus.

Et quidem 1. Ex eo paratur magisterium dictum *Hepar antimonij* ob similitudinem coloris hepatis, quem refert. Dicitur etiam *Crocus metallorum*, quia etiam croci colorem quoquo pacto repræsentat, fit sequenti modo.

Rx. Antimonij crudi, & salis petrae an. lib. i. m. & opt. trita impone in crucibulo, vel alio vase. Deinde adhibito carbone viuo hunc puluerem accende, & mixta conflagratione figetur antimonium, & arsenicali suo sulphure spoliabitur, & instar croci redigitur. Edulcora aqua calida, & ad vsus serua.

Si aquæ, in qua crocus metallorum edulcoratus fuerit, acetum instillabis, præcipitem dabis crocum subtiliorem, seu vt aliis placet, *sulphur auratum*.

Ex aqua, edulcorationibus illis imprægnata, si aliquantulum euaporaueris, crystallos nitri, vel lapidem prunellæ antimoniam colligere potes, cuius vsus idem, qui prunellæ dicti: exhibet itidem insigne causticum.

Martinus Rulandus ad sydera extollit *crocum metallorum*, sed quis nam sit, & quomodo conficiatur, variè agitur; Quercetanus enim opinatur illū crocum *Rulandi non esse diuersum à croco metall.*

vulgari: Hartmannus ab hoc non nisi leuè discrimi-
ne distat, quod in præparatione situm est, nempe
nitro fluenti, & ab igne remoto, sine inflammatio-
ne admiscet antimonium, spatula ferrea contiud
agitando, donec omnia probè sint mixta, quæ tan-
dem accendit. Verùmenimuerò sequens præparatio
est crocus metallorum Martini Rulandi, quo de-
speratos profligauit morbos, vt

*℞. Antimonij electi, salis communis, nitri ana p. a.
minutissime trita, & mixta in catino, luto probè muni-
ro, foramine tamen paguulo in medio superficiei spiri-
uum arsenicalium exhalandorū gratia relicto, in fur-
num anemium collocentur, igne follium adhibito, donec
omnia sufficienter fluant, tandiū hoc continuando, quã-
diū fumus per foramen illud perumpere non desinit.
Quando verò desinit, ignem probè ad horę quadrātem
adauge, deinde exime, vbi vase infrigidato, antimo-
nium infundo à salibus supereminentibus instar regu-
li à scorijs sequestratum se se per malleum detrūcan-
dum, atq; in puluerem terendum facile dabit. Tritus
pulis instar cinnabaris rubicundissimus erit.*

Croci metallorum vsus est in vomitu ciendo ef-
ficacissimus, vnde cum omnia ventriculi excremē-
ta exturbet, multis morbis inde prodeuntibus cō-
fert, Et 1. In capitis doloribus, qui vt plurimum
ventriculi impuritatibus fouentur, sicut, & verti-
gine, vel scotomia summo cum iuuamine datur,
immò etiam sola eius exhibitione quandoq; radi-
citus

citùs hi , & similes affectus curantur. 2. In melancholia hypochondriaca, & omnibus vetriculi affectibus propinatur. 3. In pleuritide, tam notha, quam exquisita, tussi tam recenti, quam inueterata, & omnibus ferè affectibus pectoris. 4. In omnibus febribus, ac etiam in peste, vbi præsertim ab initio vomitus est consulendus. In febribus ex aeris mutatione est veluti alexipharmacum. 5. In præseruatione ab arthritide, &c.

Dosis gr. xv. ad xx. obseruata tamen ægri temperie, ætate, & viribus. Poterit in debilioribus, & non tamen adhuc vomitiua medicamenta expertis (in multis obseruauit tantum sedes mouisse, & non vomitiones) exhiberi tantum infusio, quæ fieri solet in vino albo optimo, citrà residentiam pulueris. Exhibetur etiam in dolore colico (sed timendum est nè per clysterem affectus degeneret in ileum), vel etiam Ischiadico in clysteribus summo cum iuuamine, si nimirum dicti croci drach. ÷ vel drach. j. maceretur, vel ebulliat in vino, & colatura deinde iuri, vel decocto pro clystere parato indatur.

Paratur etiã ex croco *aqua ophthalmica* à Quercetano, hoc modo.

℞. Croci metall. drach. j. infunde in aq. euphrag. fenic. vel alia simili ad pondus lib. ÷ & digere per 2. dies agitando vas, filtra, & serua.

Vsus eius est in visus imbecillitate, ac etiam in cataracta oculorum, ac ferè omnibus oculorum af-

fecti-

defectibus, si gutt. j. manè in oculo stilletur. Quo modo applicata etiam aluum soluere, inquit, idem Quercet. ex quo conijcere poteritis quantè efficacix sit huiusmodi aqua in detergendis oculi maculis, alijsq; defectibus.

Huius croci etiam beneficio paratur aqua benedicta Rulandi tantopere ab eo decantata in suis cèturiis medicis, quæ ita fit.

℞. Croci metall. vnc. j. pulveriza, & in lib. iij. vini infunde, & vitro opt. clauso, ut nihil prorsus exipret, tandiù ad solem, vel ad similem mediocrem calorem retine, donec vinum citrinum colorem acquirat, postea filtra, & in vitro benè clauso asseruetur.

Dosis est vnc. ÷ ad vnc. ii. vt videbitur, valet ad eisdem vsus, vt supra diximus de croco.

Hinc illud de hoc medicamine, & alijs ex antimonio parabilibus notandum, quòd eadem dosis valet pluribus infusionibus æqualiter virtutè emeticam communicare absq; suæ substantiæ deperditione; vnde constat medicaminum virtutes potissimum in spirituosa eorum parte latere, vt supra diximus.

Hartman. etiam conficit syr. ex dicta aqua benedicta emeticum, vt

℞. Aq. bened. vnc. vj. aq. ros. odorat. vnc. ÷ pulu. cinnam. drach. ij. digere per h. 24. in loco calido, postea cola, & in colat. diss. sacch. albiss. vnc. viij. coque ad syr. mediocrem consistentiam.

Do-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 2. 319

Dosis, & vsus, vt de aqua benedicta diximus.

Secundò parant *antimonium Diaphoreticum*, ità:

Rx. Antimonij, & salis petrae an. lib. j. pulueriza, simul m. & pone in crucibulum, uel sigillum inter accensas prunas, ut candeat, tùm inijce unc. ij. aut circiter huius mixtionis, & statim detonabit. Postea novos pulueres inijce ita ad finem continuando. Vase refrigerato, materiam exime, abluet, & rursus tere, miscendo ut supra cum ana salis petrae, eodem modo calcinando, & elaborando, tertia etiam uice similiter peragendo. Tandè da ignē liquefactionis modicæ, ad horæ spatium. Vltimò totū illud, quod remansit critū coquatur in aq. fôr. per aliquot h. postea calēs decoctū per filtrū trāsmittatur, & loco frigido relinquatur: Sic nimirum per ebullitionem id quod subtilius in aqua soluitur, & tandem præcipitatur in puluerem admodum albicantem, & tenuem, sæpius abluendum, & exsiccandum. Quod si acetum destillatum immittatur in idem decoctum filtratum facilius, & celerius puluis iste cadit maiorum uirtutum.

Vsus, & vires huius antimonij diaphoretici sunt; quòd resistit putredini, mundificat sanguinem, con-
ducit aduersus omnes obstructions, licet inueteratas, hepatis, lienis, mesenterij, aliarumq; partium internarum, aduersus retentionem mensium, cachexiam virginum, hydropem, melanchol. hypochondriacam, luem Veneream, vlcera tam interna, quam
externa, scabiem: præsertim confert in tertiana,

quar-

quartana, & febribus malignis, exâthema tibus, variolis, & pleuritide, rumpit interna apostemata, sine vlla molestia sudorem mouet, &c.

Dosis à gr. x. ad xx. in conueniente vehiculo.

Marcus Cornacchinus medicus Pisanus antimonij puluerem describit sub Comitit de Vuaruich nomine, compositum ex antimonio, cremore tart. & Scammonio sulphurato, quorum trium ratione Cerberum appellauit, ita.

℞. Antimonij vnc. j. salis nitri vnc. ij. simul negliger tritulantur: mox in uase testaceo supra carbones ignitos collocato, ponuntur, ad comburendum, seu ut dicunt, ad calcinandum. Sed notandum, ne talis calcinatio fiat igne admodum vehementi. Hoc factò iterum tantundem salis nitri ponitur, & denuò comburuntur. Tertio denique rursus tantundem salis nitri superadditur, & comburuntur. Quoniam verò secundam, ac tertia vice difficulter admodum calcinatio sequitur; ea propter, ut uis ignis quoquò uersus penetrare possit, ferro, seu carbone ignito continuo res ducta sunt uersanda, donec ex aquo undequaq; penitus combusta sint.

Scammonium sulphuratum ita paratur.

Accipitur scammonij electissimi certa quedam quantitas, eaque crassiuscule trita; super chartam exugentem appellatam, extenditur: mox sulphure super ignitas prunas iniecto, super fumum, qui ex sulphure attollitur, charta iam dicta eò usq; detinetur, quousq; scammonium liquari, & charta adherere incipiat.

Cre-

Cremoris tart. præparatio est eadem, quam nos descripsimus art. de Tartaro.

Vires. Tantum pulveri huic attribuit author, vt peculiarem de eo conscripserit librum, commendatque ad omnes ferè morbos, qui purgatione opus habent.

Dosis scammonij à gr. vj. ad xvj. Antimonij gr. jv. xij. ad xx. Cremoris tartari ad antimonij proportionem.

Aduertendum 1. quòd semper scammonium sulphuratum, seu diagridium in puluere Cornacchino superare debet duo reliqua ingredientia in pòdere, adeòque etiam in virtute operandi, vt omnes eiusdem operationes diagridio, nequaquam verò antimonio adscribendæ, aut tartaro; Antimonium enim ad puluerem paratum non differt ab antimonio diaphoretico: Sufficiunt ergò duæ detonationes.

Aduertendum 2. quòd antimonium diaphoreticum, & ad puluerem paratum, non est diù asseruandum; nam per repetitam nitri admixtionem, antimonij sulphur crudum, & emeticum violentum pro maiori parte figitur, redit tamen hoc antimonium ad genium, ac feroces magis induit qualitates, vbi aeri expositum fuerit, ac diù asseruatum, & parua dosi exhibitum cor potius afficiat, cardialgias, vomitus excessiuos, ac immites accersit, præsertim in malignis febribus, quorum

non pauca extant tragædiæ.

Tertiò ex antimonio paratur *Regulus* sine additione, siue simplex hoc pacto:

℞. Antimonij Hungarici lib. j. contunde particulatim, qua crucibulo immissa, supra puluerẽ carbonum, ad iv. vel v. digitorum crassitiem, tegatur, & igni fusorio forti, ad dimidiam horam, uel ultra tradatur. Postea remoue ab igne, ut frigesiant omnia, & fracto crucibulo, in medio scoriarum regulus comparebit, qui à scorijs separandus. Scoriae verò relicte, & eodẽ modo, quo supra, crucibulo nouo iniecte, recteque carbonum puluere ad horæ quadrantem, igne forti fundenda sũt. Quibus iterũ frige factis, regulus qui apparet, separandus. Scoriae porrò tertia, & quarta vice, eademq; uia, qua supra, puluere carbonum supersperso, fundenda sunt, & regulus semper separandus.

Ex antimonii lib. i. tres ferè partes (si benè operatus fueris) reguli puri habebis, qui posthac simul in vnã massã fundendus.

Parant alii antimonij regulum compositum hac methodo.

℞. Antim. nitri, & tart. an. lib. i. tere, & misce. Deinde colloca crucibulum inter prunas accensas, & cū candueris, inijce in ipsum cochlear. i. puluerum, & statim cooperi crucibulum, donec fumus cesset. Tunc amoue cooperculum, & nouos inijce pulueres, & iterũ claude, operationem reiterna usque ad totalem puluerũ consumptionem. Vrge ultimò ignem ad fusionem usq;

cruc-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 2. 323
crucibulum moue, ut regulus fundum petat. Crucibu-
li frige facto, regulum à fæcibus separa, & serua.

Formatur ex regulo vas, qui dicitur *calix chy-*
micus, in quo si vinum ad vnc. iv. infundatur, &
per noctem relinquatur, præbet vinum suauissimū
per superiora, & inferiora suauiter purgans.

Ex fæcibus reguli paratur aliud magisterium,
quod dicitur *sulphur auratum diaphoreticum*.

℞. Fæces reguli, ut supra preparati, easque per di-
gestionem, & ebullitionem reduc in lixiuium. Lixiuū
calidum per chartam emporeticam traÿce, cui frige-
facto adde parum aceti destillati, & paulatim fun-
dum petet sulphur. Lixiuum per inclinationem sepa-
ra, & croceum sulphur multis ablutionibus edulcora-
tum, & siccatum seorsim collige, & serua.

Vsus. Insigne est sudorificum, & sanguinis mun-
dificatiuum. Vnde omnibus morbis ex humorum
mala qualitate oriundis aptissimum erit remediū,
præsertim epidemiis.

Dosis à scrup. ÷ ad i. in conuenienti vehiculo.

Valet etiam lixiuium à fæcibus reguli, vel etiā
fæces ipsæ reguli, si supra accensas prunas ponan-
tur, suo vapore menstruas purgationes, & lochia
retenta promouere, si per infundibulum in vtero
vapor excipiatur. Inquit namque Beguinus: *Sape*
enim fit, ut ab eius usu, antequam hora effluat dimi-
dia, menses proritari. Curat etiam herpes, & vlce-
ra serpentia, si eo inungantur.

Ex Antimonij regulo Faber in chirurgia spagyrica cap. 17. de cancro, *antimonium sudorificum* parat sequenti methodo.

℞. *Reguli antimonij q. u. reduc in pulu. & m. cum pari quant. salis petræ, & calcina ambo in tigillo forti per 3. horas in mediocri igne. Deinde iterum reduc in pulu. & iterum permisce nouę quantitati salis petræ & calcina iterum, & hoc itera donec regulus antimonij in pulu. albissimum conuertatur, quem ablue aqua dulci tepida, donec tota salis substantia pereat, & habeas pulu. albissimum, quę igne desiccabis, & ad usus miros conseruabis.*

Dosis eius erit scrup. \div , aut j. cum aqua cardui benedicti, aut vlmarię.

Conficiunt alij *Regulum Martis stellatum*, cuius vsus est in medicina, & alchymia; Alij verò *regulū Solarem, Lunarem, Iouialem*, quos apud varios aucthores videre poteritis.

Quartò parant ex antimonio *Vitrum*, hoc modo *Hyacinthinum*.

℞. *Antimonij q. u. tere, & calcinetur in vase figulino amplo, & lato, non vitreato supra ignem lētum, ut incipiat fumigare, continuo materiam mouendo (caue à rudicula ferrea, ferrum enim antimonium deuorat, sicut & cetera metalla), nè concreseat, quòd si euenit, denuò puluerizare oportet, & ad ignem denuò colloca, procedendo ut prius, donec fumum sulphureum (à quo caue) non ampliùs euomat, nec in nodos concre-*
scat,

scat, sed maneat in forma pulueris grysei, qui tamē nō diū, post peractā calcinationē, asseruandus est, nē ab aere attracto alteretur, ac egrē postea diaphaneitatem nanciscatur. Propterea illicō absoluta calcinatione legitima crucibulo immissus igni fusorio tradendus est: Sic spatio quadrantis, aut dimidiæ horæ perspicuitatē (quam immisso stylo ferreo, non autem diū intus relinquendo experiri licet) mutuabit; qua apparente, statim effundatur in tabulam lapideam, vel peluim aeneam, ut in vitrum pulcherrimum representans rubinum, abeat. Vitrum si adhuc opacum fuerit, reiteranda est fusio donec hyacinthinum colorem nanciscatur. Aliquidum est in fusione nonnihil sulph. com. frustulatim iniiciunt, quod illicō antimonium depurabit. Matthiolus aliquid antimonij crudi admiscet, sed deprauat pelluciditatem.

Matthiolus antimonij vt supra calcinati ad lib. j. addit Boracis vnc. ÷ & crucibulo fundendū tradit, efficitq; vitrum, quod colore, & nitore chrysopatos, atque etiam nonnunquā granatos refert.

Vsus vitri antimonij est humores crassos, viscidosque eijcere, in ventriculo, vicinisque locis superfluos, idque per vomitum, ac per aluum. Resistit venenis, in peste præcipuè, si cum aceto propinetur, quippè hac ratione, & sudorē ciet: vtile quoq; est in febribus putridis ac malignis, hydrope, &c.

Dosis à gr. ij. ad iv. In infus. à gr. iij. ad vj. in vini vnc. ij. vel iij.

So

Solent nonnulli ex hoc vitro pocula conficere, in quibus vinum per aliquot horas infusum steterit, ac postmodum potetur, potenter operari deprehenditur.

Quintò paratur, ex antimonio aliud magisteriù emeticum, sed elegantius, & perfectius croco metall. regulo, & vitro, quod appellatur à Beguino *mercurius vitæ*, siue *pulvis emeticus*, à Crollio dicitur *flos butyri antimoniij*, ab alijs *pulvis angelicus*. Quo præfertim utebatur tanquam peculiari arcano in multis profligandis morbis Victorius Algorethus medicus Veronensis, qui per totam ferè Italiam illud venale mittebat, magnas sibi cõparavit opes, vnde nomen desumpsit pulvis Algorethi, vulgò dicitur *Algoreth*. Appellatur, & ab alijs *Aquila alba*, paratur sequenti modo.

Rx. Antimonij Hungarici, & mercurij sublimati an. lib. i. subtiliter puluerizentur, inuicem misceantur opt. in mortario vitreo, ac in aere, vel aprico aliquandiu relinquantur, quoad ab aere attracto nonnihil humectetur, indantur postmodum retortæ vitreæ lutatæ, cui recipiēs adaptæ, vel ex arena, vel potiùs igne aperto (ut ultimò urgentiori igne Cinnabaris sublimatio promoveatur) per gradus destillètur, prodeunte ol. crasso butyri instar, quod si forsam concrescit in collo retortæ, ut sæpè fieri solet, tunc admoto carbone candente externe ad collum retortæ, fac ut lique scat, ne obstructo collo, impediatur destillatio. Auge parumper ignem per gradus

duo donec totus liquor destillet, intende deinde, finita liquoris destillatione, ignem ultimò per unam, atq; alteram horam, ut retorta candeat: & sublimabitur ad collum retortæ (quod largum sit) cinnabaris rubicunda, firmiter illi adherens, unà cum mercurio viuo. Cinnabaris, fracta retorta, separatim colligatur. Iste liquor est valdè corrosiuus, dicitur antimonij Butyrum, seu oleum, liquor gūmosus, seu spuma venenata duorum Draconum.

Si oleum magis clarum, vt & cinnabaris magis pura desideratur, loco crudi antimonij regulus eius, pro eorum destillatione est substituendus. Præterea & oleum, seu butyrum, semel destillatū, denuò vel per se, vt purius, vel etiam addita cinnabari propria, vt rubicundius, & præstantius à sulphure antimonij reddatur, rectificari potest.

Huiusmodi verò Butyrum, seu ol. vsus est tantum externus in gangræna, & sphacelo; nam tantum causticum medicamentum putridam destruit carnem vsq; ad sanam, hanc deinde ab vltiori putredine præseruat sola, & iterata huiusmodi liquoris illinctione tantum supra partem putridam, quæ fieri debet, donec omnis putredo destruat. Sic etiam circa carbunculum pestilentialem, hoc oleo circulus fiat, vel carbunculum etiam parumper dicto madefacias oleo, paulatim emoriendo excutitur, ac deinceps conuenientibus balsamicis emplastris sanabitur. In apoplexia liquor duorum draconum

conum linguæ aspersus prodesse poterit.

Vt autem dictum *emeticum puluerem*, ex hoc liquore gummoso facias.

℞. *Ol. seu Buryri prædicti antimonij corrosiui q. u. cui aq. simpl. suff. quant. & quidẽ largiter, superaffusa, præcipitatur puluis albicãs; Qui ab aqua acida per filtrũ, & decantationem separandus, ac repetita effusione aque, probè edulcorandus est, siccandus, & seruandus.*

Puluis hic *mercurius Vitæ* dicitur, & iisdem ferè virtutibus cum antimonii floribus præditus est, quemadmodùm ex solo antimonio, non verò ex mercurio, vt vulgi opinio est, ortum ducit: Quod ipsa mechanica, & experientia probari potest. Etenim si is simpliciter igni fusorio in crucibulo committatur, illicò in *Vitrum albescens* abit; Evidentissimo signo ab antimonio eius esse originem.

Huius emetici pulueris vsus pleriq; sunt, omnes febres intermittentes domat, pestem, luem veneream, lepram, hydropem. Valet etiam ad omnes illos effectus quos de croco, regulo, & vitro supra diximus, sed efficacius. Quapropter cautè cù hoc mercurio vitæ, non dum correcto procedendũ, siq; non, nisi natura robustioribus, propinandus: ne mercurius vitæ mortis euadat.

Dosis est à gr. iij. vsq; ad. vj. Si autem eius exhibitio erit per infus. infundere poteris ad pondus gr. vj. vsque ad viij. & per horas 12. in vino albo generoso digere, & infusionem tantùm citrà puluorem propina.

Va-

Valet autem idem puluis pluries vinum emetica virtute tingere, & ratio est: quia summa est cognatio sulphuris interni rerum omnium, & mineralis, & vnum sulphur alterius sulphuris substantiam sequitur, & vi quasi magnetica inuicem trahuntur; Hinc est quòd dum substantia volatilis sulphuris vini ingreditur, & penetrat substantiam sulphuris mineralis antimonij, inuicem vniuntur, & in vnum permiscentur: Attamen vegetabile, & volatile vini sulphur agens supra sulphur fixum, fixatur, & ipsum, eadem actione, qua agit, indolèq; emeticam acquirit, idque toties quoties infusio repetitur. Hoc in aqua; ex eo quia sulphure caret, non accidit.

Potest à dicto puluere adimi vis emetica, & fieri vt paulò mitiùs per inferiora tantum operetur, sequentibus modis.

Et quidem I. si in vitro igne arenæ foueatur, donec rubere parumper incipiat, & postea abstrahatur, parumper priùs digerendo per iv. vel v. vices spiritu vini alcoholizato, tunc enim per aluù tantum purgabit.

Secundò, si cum sale communi tosto pro dupla quantitate diù, multumque super porphyrite teratur, & læuigetur; sal verò aqua simplici sæpiùs affusa totaliter abluatur, & puluis remanens probè edulcoratus, exsiccetur.

Tertiò, fundendo salis nitri vnc. iiii. in crucibu-

T t lo,

lo in igne aperto, sed moderato, & pedetétim ad-
 dēdo mercurii vitæ vnc.ii. & agitando, ac parú in
 igne detineantur, refrigerato crucibulo, eum in-
 fundo reguli admittar inuenies: hinc elixiuato sa-
 lenitri per repetitam aquæ simplicis affusionem,
 probè edulcoratus, & exsiccatus, asseruatur, dici-
 turque *mercurius vitæ correctus*, qui ad gr.iii. iv. vel
 v. tantum per secessum operabitur.

Vt autem diaphoreticus dictus puluis fiat, ad-
 pta vi emetica, & cathartica: extrahe ab eo acetum
 destillatum per aliquot vices; postea ad pondus
 gr. ii. vel iii. sudores tantum mouet. Idem etiam
 præstabit spiritus salis, aut nitri, vel aq. fortis com-
 munis, si supra dictum puluerem ponatur, & dein-
 de bis, vel ter cohobetur; nam eum penè fixando,
 tam emeticam, quam catharticam etiam tollen-
 do, virtutem diaphoreticam tantum reddet, si dein-
 de post omnimodam soluentis aquæ destillatio-
 nem, puluis iterata aquæ communis ablutione, à
 corrosiuis aquæ fortis salibus, liberabitur.

Aqua, qua Butyrum antimonii edulcorasti,
 quoniam secum rapuit vim corrosiuam salium
 vitriolorum mercurii sublimati, si leni euapora-
 tione ad aciditatis vsque destillationem per retor-
 tam pellatur, transit in vitrioli spiritum eleganté,
 qui *spiritus vitrioli philosophicus* dicitur, & egre-
 gias non solum virtutes in medicina obtinet, vt-
 potè in epilepsia infantium, & puerorum curan-
 da,

da, obſtructionibus hypochondriorum reſcandis, & febribus ardentibus extinguen- dis, à guttis iv. ad x. in conueniēti vehiculo; verum etiam ad alios labores, tanquam menſtrum ſingulare, vtiliter uſurpari poteſt.

Cinnabarim antimonii à collo retortæ collectā vna, & altera ſublimatione purificare poteris. Medicamentum eſt diaphoreticum in lue Venerea, lepra, elephantiaſi, aliisque ſimilibus contumacioribus morbis. Eſt ſpecificum in epilepſia cum æquali pondere magiſterii perlarum, corall. & cranii humani.

Dofis à gr. x. ad xv. in liquore idoneo. Externè adhiberi poteſt ad luis venereæ ſanationē in ſuffumigiis.

Quidam medicus in ſuffumigiis ad luem veneream ſanandam cinnabare antimonii tanquam arcano vtitur, doſim gr. iiii. cum pulu. maſtiches præſcribens, ad 30. dies, & vlteriùs uſque ad luis curationem, quotidie ægrum ſuffumigando. Gloriatur iſte hoc ſuffumigium ptyaliſimum, ſudoreſque nō promouere nec diarræham, dyſſenteriam, & vi inā prouocare, ſed inſenſibiliter operari. Putat iſte cinnabarim antimonii diuerſam eſſe à factitia officinarum, quia factitia illa ſupra enarrata ſymptomata excitat, antimonialis verò non. Sed hallucinatur; Nam cinnabaris duplex eſt, una naturalis, ſeu natiua, altera artificialis, ſiue factitia. Naturalis

est terra mineralis, lapidescens, rubicunda, cōstans ex sulphure, & mercurio uiuo cum terrestri materia instar lapidis compactis. Artificialis paratur ex mercurio uiuo, & sulphure communi, ac puro quando nimirum sulph. unc. iv. & immiscendo li- li mercurii unc. viii. & ex hac mixtura beneficio repetitæ sublimationis habetur cinnabaris artificialis officinarum. Cinnabaris antimonialis, quæ & artificialis est, constat ex sulphure antimonii, & mercurio, partim ex antimonio, & partim ex mercurio sublimato: Igitur utraque cinnabaris iisdem constare principiis compositione, & resolutione patet. Quod antimonialis non excitet symptomata supra enarrata, hoc ex parua dosi ortum habet; excitaret enim ea, si in illa dosi in suffumigiis adhiberetur, ac adhibemus uulgarem officinarum. Si artificiali in parua dosi, & diu uteremur, utique nulla symptomata enarrata promoueret.

Sexto flores per sublimationem ex antimonio eliciuntur, ut

℞. Antimonij subtiliter puluerizati q. u. pone in cucurbitam sc̄tilem, cucurbitæ adapta alembicum cecum, vel rostratum cum excipulo, aut si mauis, conne- Etc ollas quinque vel sex, ita ut se se inui. em gradatim excipiantur, ollæ sint perforatæ, excepta vltima, & prima: Ignem gradatim adincoe, nec sit nimum fortis, nec debilis nimis. Si enim fortior sit, funditur antimonium, nec sublimatur. Sin verò debilior, non ascēdūt flo-

flores. Si rectè ignem rexeris, colliges triplices flores, albos, flavos, & rubros.

Humidi spiritus in excipulo excepti ad gutt. iiii. vel v. ualent lumbricos expellere.

Verùm horum florum antimonii in medicina nullus est ferè vsus; quapropter solent artifices illos corrigere longa nimis, & operosa operatione, in qua describenda nõ moror, tum quia facilè alia antimonialia medicamina tutiora, florum loco substitui poterunt: tum quia, si florum hanc correctionem quis desiderat, illam apud auctores legere poterit.

Septimò, elicitur *ex antimonio tinctura*, quæ præstantissimum est medicamentum diaphoreticum, cuius descriptiones uariæ sunt apud diuersos auctores, nos verò sequētibus duabus tanquam magis probatis contenti erimus, & quidem primò sequenti modo fit per stibii calcinationem.

Rx. Stibij electi q. u. pone in vase terreo lato plani fundi super fornacem reuerberij, agitatur spatula ferrea continuo mouendo, donec fumus cesset, & stibij fiet album, vel subfluum (in qua operatione cauendum à liquefactione, & à fumo noxio stibij), tere deinde, & pone in aludete in reuerberij igne, per mēsis phisici spatium, benè occluso aludete, nã antimonium rubrum acquirat colorem, ex quo deinde extrahere tincturã cū spiritu vini sæpius affuso, donec rubini ad instar tingatur. Omni deinde extracta tinctura,
risua

ritū destilla, & tincturā serua ad magnos vsus; Nam erit uelutissimum omnium arcanum morborum, causas è corpore per sudorem exturbando absque ullo uitæ incommodo, imò uitæ spiritum restaurādo perficit.

Dosis est gr. ij. iii. usq; ad viii. cū aqua cinnam. caryophyll. &c. manè ieiuno stomacho, si id morbi conditio permittet, sin minus quacumq; hora.

Alii ita *antimonij tincturam* eliciunt.

℞. *Antimonij mineram, fūdatur in crucibulo, igne forti, & in acetum spiritu nitri acutum infundendo, extinguitur: acetum sit in olla satis larga operculo superius clausa, foramine tamen per uio, per quod antimonium infundi possit. Atq; hæc antimonij fusio, & extinctio in aceto sæpius repetatur, quousq; acetum rubicundissimo colore tinctum sit. Hoc peracto, abstrahatur illud in alembico vitro leniter destillando per cineres, donec ferè totum acetum transierit ad mellaginē. Huic massæ relictæ spiritu ueneris, uel uini tincturam extrahet, ut artis est.*

Parant octauò ex *antimonio ol. hoc pacto.*

℞. *Antim. crudi, sacch. candi an. unc. iv. alum. calcinati unc. j. simul tere, & m. destillaq; per retortam, igne valdè moderato. Sic accipies ol. rubicundum.*

Valet ad fistulas, ulcera maligna, gangrænam, & sphacelum, ad separandam carnē mortuam à uiua.

Paratur etiam alio modo *antimonij ol. ex croco metall. ut*

℞.

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 2. 335

℞. *Croci metall. & sacch. albiss. an. q. u. tere ; & irrorata opt. spiritu vini, digere per aliquot dies. Lenissimo igne destilla, (alioquin vas, propter nitrum, & saccharum, dissilit) donec omnis aquositas euocetur. Postea aucto igne ol. destillabit . Ex hoc oleo. tincturam elicere poteris, si l. a. operatus fueris cum spiritu aceti, & vini.*

Laudatur tãquam Panacœa ad omnes morbos ; nam parùmper sedem mouere circa uesperam, uel sequenti die, fortè unam, uel alteram, ac blandè etiã per diaphoresim prauos humores expellere fertur.

Dosis est *iv.* usque ad *viii.* gutt. in conuenienti liquore, uel conferua.

Nonò, ex *antimonio* elicitur *sal.*

℞. *Massã, quæ à destillatione butyri antimoniij in retorta residua remã sit, reduc in pulu. Bis, uel ter calcinetur cum sulph. admiscendo qualibet uice massę antim. lib. i. sulph. vnc. ÷. Hinc abstrahæ aceto destillato, post extractionem salis, remanet materia salina subflaua, quæ cum aqua simplici denuò soluta, & filtrata, ad cuticulam iterùm solutione abstracta, concreuant in loco frigido, crystalli salini, qui diligenter asseruentur.*

Vsus. Mundificat sanguinem, expurgat corpus ab omnibus impuritatibus, cum rat luem ueneream, & hydropem, prodest in podagra, rumpit apostemata, fugat febres. Et xrinsecùs mundificat ulcera maligna. Dosis *gr. iij.*

Pa

Parant, decimò ex antim. sulph. multis modis, & primò, ex cinnabare, vt

℞. Cinnabaris antim. q. u. reduc in pulu. coque cum lixiuio forti, ex tartaro calcinato, & calce viua, in sartagine ferrea, horis iiii. quòusque lixiuuium rubicundo colore tingatur: tinctum decanta, aliudque superaffundatur, & coquatur; quòd tandiù continuandum, quòusque lixiuuium nò amplius rubro colore tingatur. Tincturas omnes calètes filtra, & in loco frigido relinque, donec puluis rubicundus (qui est verum sulphur antimonij) fundum petierit, quòd segregata aquositate, vel lixiuio per decantationem, & filtrum, sæpiùsque aqua recenti affusa, quòusq; omnis faldedo, ablata sit, sulphur asseruetur. Mercurius viuus, qui in sartagine conspicietur, partim ex mercurio antimonij, partim ex mercurio sublimato originem trahens, seorsim custodiendus est.

Ex hoc genuino sulph. paratur Panacea antimonij, ita.

℞. Sulph. iam descripti, reguli antim. an. ꝑnc. j. ol. sulph. per campanam, vel ol. vitrioli rectificati ꝑnc. iiii. digere per 8. dies in loco calido, dein deji illa ex arena per retortam vitreã, ter cohobando, urge postremò ignè quarti gradus horis 12. & erit totaliter fixum, quòd exime, & cum aq. ros. laua, & exsicca. deinde ℞. huius pulu. ꝑnc. j. magist. vel salis coral. ꝑnc. ij. m. exactè.

Vfus. Est instar panacæ, habet in se vim diaphoreticam, ac sanguinem mundificandi, ideòque

qui-

quibuslibet morbis per sudorem sanabilibus inferuire potest, præcipuè lui veneræ, sæditatiq; cutis. Repetenda est dosis sæpiùs in quibuslibet morbis, præsertim verò in epidemijs, & malignitatem secum vehentibus. Dosis à gr. x. ad xv. & xx.

Secundò alij ita *sulphur antimonij* parant.

℞. *Antim. crudi*, tere minutissimè, & *superaffunde lixiuium forte*, digere per dies 7. ut fiat extractio, extractionē filtra, & leniter ebulliendo, reduc in pul. rub.

Inferuit extrahendæ tincturæ, purgat per superiora, & inferiora. Dosis à gr. ij. ad v.

Alij verò ita parant.

℞. *Antim. pulu. q. u. coque in lixiuio forti*, & præcipita aq. pluui. impregnata aceto destill. hinc edulcora.

Vsus. Tutiùs agit per vomitū, quàm crocus metall. dosis à gr. iij. ad v.

Tandem ex *antim. mercurius* elicitur tali pacto.

℞. *Aq. pluuiæ destillatæ cum sale armoniaco*, affūde *antimonio puluerizato*, digere per dies 8. hinc decāta, & euapora, habebis pulu. albicantem dulcem, qui ad ignem fusus Saturnum exhibet nobilissimum, nihilque aliud est, quàm *mercurius antimonij*.

Alii antimonium macerant aliquandiū in spiritu tartari impregnato sal. armon. hinc sublimant, sublimatumque in sartagine agitant ad acquirendum mercurium.

Pro huius art. coronide libet hic annexere antimonii vitrum flauum, succinū representans, quod paratur.

V v

℞.

℞. Antim. strijs splendentibus, scintillantib. & longioribus, obscuraque rubedine præditi q. u. pulueriza subtiliter, pone in vase terreo, non vitreato, amplo, plini, & lati fundi, calcinetur supra lentum ignem, quousque gryseum acquirat colorem, semper versando materiam, ne concreascit, quòd si accidat, denuò puluerizetur, & collocetur ad ignem, procedendo, ut priùs, donec sulphureum non eructet fumum (à quo caue,) & cum gryseum acquiserit colorem, tunc cum ana salis petra, & tart. opt. pulu. & mixt. m. cum sapone molli, ut f. pasta, ex qua formentur pilulæ, & f. regulus s. a. in cuius confectiõne optimum tempus eligi debet, sole, & luna Piscis, & Aquarij signum percurrente, quem inijce in crucibulum opt. ignitum, post cuius fusionem pedetèrim pro qualibet libra, Boracis unc. v. immitte, & amotum ab igne calcinabis, ut antea, quousque fumus cesset. Postea in ignito crucibulo immitte calcinatum regulum, in quo inijce boracem (qua sit in pauca dosi, aliter vitrum album efficies), & sulphur flauum maneatque in fusione per horæ quadrantem, tunc experiri quandoque poteris, an versum sit in vitrum pellucidum, & flauum, stylo ferreo, in parua dosi, quòd si non eueniat, inijce parum sulphuris flaui pluribus vicibus, quoad depuretur, & reddatur diaphanum, & flauum; tunc supra marmor projice, & habebis antim. Vitrum flauum.

Aduerte tamen 1. quod peracta calcinatione, & fumigatione, extemplò fundendus est in crucibu-

lo,

lo, aliter per aliquod temporis asseruatus ab aere attracto alteratur, redditq; vitrum opacum. 2. Ne crucibulum, in quo funditur, ex ferri mixtura sit conflatum, quia vitrum redderetur obscurum. Idē accideret, si calcinaretur in vase ferreo, vel ferreo instrumento versaretur.

Ex hoc vitro possunt efformari calices chymici emetica virtute vinum tingentes, cuius vires, vsus, & dosis sunt, vt supra diximus.

Ecce quomodò ab eodem stibio habes diuersa medicamina iuxta diuersam eius præparationem; vnde conijcies similium medicamentorum virtutes, potiùs ex diuersa præparatione, quàm ex innata proprietate habere.

Atq; hæc adduxisse sufficiant de antimonij operationibus, tãquàm selectiorib. & principalioribus, alias, si quæ sunt præparationes, si quis vult, legat apud varios auctores.

ARTICVLVS TERTIVS.

*De Marchasite, Arsenici, & Auripigmenti
operationibus.*

Lapidem, quem Pyriten græci appellant, Mauritani Marchasitam dicunt, & licet pyritæ propriè dicantur lapides, à quibus chalybe excutitur ignis, tamē quia marchasita cæteris magis scintillat

tiliac chalybe, aut ferro repercussa, per antonomasiam ipsa sola pyrites appellatur, tanquam cæteris præstantior. Foditur hæc in omnium metallorum ferè fodinis, genere, & colore diuersa, vt plurimum aureis, vel argenteis scintillis resperfa. Vnde marchasitarum omnes species, nihil aliud sunt, quàm corpora mineralia, & diuersitatem ex metallorum diuersitate fortiuntur iuxta eorum participationem. Aliæ enim dicuntur marchasitæ auri, aliæ argenti, ferri, plumbi, cupri, &c. omnes autem ex vna, eademq; materia sunt compositæ, differunt tamen in gradu coctionis: per quam coctionem mercurij illorum, & sulphura infecta, indigesta, ac corrupta, recipiunt aliquam differentiam, vnde colores varij apparent, faciuntq; flauos, albos, nigros, plumbeos &c. componuntur ex plurimo sulphure albo, aut rubeo infecto, & corrupto, plurimo sale, & paucio mercurio. Reperiuntur ferè semper in montium cacuminibus, vbi auri, & argenti minera in profundo delitescit; Ex mineris sulphur indigestum, impurum, ac corruptum, mixtum plurimo sale, & paucio mercurio in telluris superficiem vi centralis caloris exhalat, & marchasita conflatur; quod si fuerit flauum, erit marchasita auri, si album, argenti, &c. Inuenitur quandoq; quæ aurum, argentum, vel æs intra se continet.

Plurimæ marchasitis sunt virtutes, quas medicorum vulgus ignorat, dum diiudicant, sub istis du-
ris

ris cautibus metallicis nihil naturam collocasse, præter simplex esse; adhibentque tamen exterius in formam empl. ad duros concoquendos, discutierendosque tumores: tamen falluntur, si videant, quomodo in omnibus marchasitis, quæcumq; tandem fuerint, lateant, potentissimæ virtutes purgandi, æquè fortes vti in antimonio, vnde

Si drach. j. marchasitæ infūdatur in vnc. iv. aut v. vini albi, purgabit magna efficacia hydropicum, & prudens usus istius eū certissimè sanabit; Sic enim euacuantur potenter omnes ferositates, aperiuntur omnes meatus interiores corporis, & præterea fortificatur hepar.

Aliqui *marchasitæ extractum* ita parant.

℞. Marchasitas auri, pulueriza, & impone testa vitreata, calcina vi ignis, & inde materiam rudicula ferrea agitando, donec non fumet amplius, & eius sulphur impurum omninò combustum sit, tūm per secermiculum agatur, & inde tincturam cum aceto destillato, aut succo limonum prolice, euapora menstruum ad extracti consistentiam.

Vsus huius extracti est in febribus intermittētib; corpus purgare, & potenter omnia humorū genera; Serum potentissimè educere, ideòq; hydropicos ad miraculum iuuare.

Nonnulli ex marchasita conficiunt oleum, sal, flores, vitrum, præcipuè uerò aquam, quam perhibent auri animam extrahere, relicto corpore albo.

Vnum

Vnum extat *Marchasitæ* tantoperè à nostratibus mulieribus exoptatum *magisterium*, quod ita paratur.

℞. *Marchasitæ* argenti q. u. contunde in puluerem, eius nigredinem sæpe eluendo, auferes, donec aqua limpida, & clara inde fluat: postea sicca illam, & diss. in aqua forti facta ex sale nitro, & alumine, cui vini spiritum affunde, & momento præcipitabitur in alcohol instar niuis candidissimum, quod ab omni acrimonia salium aquæ fortis sæpiùs abluendo aqua pura, & exsiccando, liberari debet.

Potest loco spiritus uini cum oleo tartari per deliquium factò, uel aqua marina præcipitari. Deinde rursus cum sale præparato per dimidiam horam teri, & lauari potest, & in umbra exsiccare debet super papyro.

Vsus eius est ad uitia cutis auferenda, lychenes scilicet, impetigines, scabritiem manuum, & similia tollenda. Valet etiam ad fucum inducendum.

Arsenicum est fumus, seu fuligo metallorum, reperiturque in fodinis metallorum, scilicet auri, argenti, stamni, plumbi, ferri, & cupri. Arsenicum ex terra, & aqua compositum esse aliqui uolunt; nonnulli ex sulphuris natura; pleriq; ex mercurio, & sulphure; Nos uerò ex mercurio, sulphure, & sale constare dicimus: ex mercurio minimo inter principia; nimio sulphure inflammabili; plurimo sale caustico, & exurente. Ista tria principia sūt

cor-

corrupta, & putrefacta, malè, & perperàm inuicem unita; sine ulla proportione reciproca nesciunt, & sine uinculo istam compositionem.

Dicitur & *auripigmentum*. Græcè *arsenicon*, seu *arrenicon*, eius genera tria recensentur, album, arsenicum in specie sic dictū, seu *arsenicum crystallinū*. Citrinum seu flauum, *realgar*, *risagallum*, *auripigmētum*. Et tertio rubeum, *sandaracha*.

Arsenicum crystallinum ideò dicitur, quòd crystalli modo pelluceat, non fit per se, nec spontè nascitur in fodinis, sed factitium est, fitque ex *auripigmenti scobe*, & *puri salis pondere mixtis*, teruntur una, & *sublimantur*, donec crescat in lapidem, idq; toties repetitur, donec adeò purum efficiatur, & crystallū referat. In medicina præstantissimum est album, eligaturq; crystallinum, ponderosum, durum, benè purum, ad lacteum colorem tendens.

Auripigmentū, & *sandaracha* natiua sunt, nec inter se in alio differunt, quàm quod alterum magis, alterum verò minus excoctum fuerit in terræ visceribus, vbi gignuntur. Vnde colorum diuersitas consistit in coctione secundum plus, minusuè sulphuris putrefacti, & corrupti, quod in compositione reperitur.

Nonnulli chemistæ itteritia idest auri cupiditate laborantes, in arsenico tincturam albam, & rubeam aspicientes, credidere in istis verum arcanum lapidis contineri, album argentum, rubeum aurum

exiitimaerunt, donec per examina oppositum experti fuere. Nec eo contenti, vltteriùs se obstinatissimè insinuarunt, vt ad fixationem peruenirent, ac tantisper, dum nulla domus, possessio nulla reliqua sibi manserit miseris, in se transmutationem potius quàm in metallis experti; & hoc quia nulla præuia mineralium, & metallorum cognitione hoc opus aggressi sunt, quod, & hodiè maxima operantium pars, in hac arte facit. Aliqui in arsenico insudantes, eorum sententiam ad metallorum transmutationem ex *Sybillinis versibus* vetustissimis ad hunc modum se habentibus, comprobare videntur.

*Novem literas habeo, quatuor Syllabarum sum
intellige me.*

Tres primæ duas literas habent singule,

Reliquæ reliquas, & sunt mutæ quinque;

Totius verò numeri centuriæ sunt duæ octo,

*Et tres ter decades cum septem. Intelligens autem
quis sim,*

*Non rudis, vel ignarus eris eius quæ in me est
Sapientia.*

Hæc omnia conueniunt, in hac dictione græca græcè dinumerata *Arsenicon*, quod ad albam tincturam attinet. Verum est tamen auripigmentum cum propria sua natura aurum continere, quod per industriam nonnunquàm separari potest in cemento, vel proiectione, vel aliàs in argentum,

tum, cuprum, vel plumbum attractione, non propterea sequitur hoc per suas operationes, atq; tinturas productum esse, sed quod ante inerat, per separationem dumtaxat, veluti ex sua minera solet, ortum est. Caius Princeps huius excoqui iussit ingens pōdus, & post postremas purificationes, multum auri inuenit omni specillo probatissimum, ad pretium auripigmenti æquabile, non tamen ad operatorum labores. Est igitur auripigmentum auri vena, sed inops, & indiga.

Album in medicina vsitatissimum est, fuluum, sicut rubeum nullius pretij. Album vim medicam in se continet, ita ut tutò ei fidatur in omnib. morbis, ad quos paratum est: fuluum minoris efficacie, leprosum in se continet virus: Rubeum quoq; minorem in medicina virtutem habet, peiusque venenum, cui nihil salutare.

Arsenici operatio in veneno consistit, ideòque medicum singulariter doctum, prudētē, peritum, diligentem, & expertum requirit.

Arsenicum inter venena haud infimum locum tenet, estque venenorum maximum, nec immeritò, nam præter summam acrimoniam vrētem, causticamque facultatem, tanta quoque malignitate uitæ nostræ balsamo infestum est, vt non modò intùs assumptum, sed etiam extrinsecùs adhibitum horrenda symptomata introducat, vt sunt conuulsiones, manuum, & pedum stupiditates, sudores fri-

gidi, palpitationes, deliquia cordis, spirandi difficultas, tussis, vomitiones, vehementissimi ventriculi & intestinorum cruciatus, erosiones, sitis inexplabilis, æstus, faucium, & gulæ asperitas, urinæ suppressio, dysenteria, &c. Et tamen quidam nefarij aucti fuere arsenicum laxatiuis iungere, cuius venenositatem, vt corrigent, species de gemmis adiecerunt.

Verumtamen facultates quoque habet vtilis intrinsecus in curanda peste, affectibusque venenatis, sed debito, & spagyrico modo paratum. Extrinsecus vtimur ad denudandam pilis quamuis partem, verum si diutius adhæreat, nec cuti etiam ipsi parcat. Ad capitis pediculos enecandos cum lixiuo. Aliquando cauteriis, & amuletis admiscetur.

Auripigmenti, & sandarachæ vires ferè eadem sunt, nisi in arsenico crystallino paululum sunt mitigatiores, & id ob sal in eius præparatione admistum.

Spagyrici variè ex arsenico parare nituntur medicamina, at præparationis scopus eò dirigendus est, vt acrimonia mitigata dulcescat, & aura venenata, & uolatilis separetur, quæ omnia habentur per sublimationem, fixationem, & liquationem.

Beguinus parat rubinum diaphoreticum, Petrus Ioannes Faber quintam essentiam describit, & alii quamplures, quorum præparationes prædicant ad internos usus nostri corporis; Ego uerò cum Paracel.

cel. lib. 1. de reb. naturalib. cap. 1. reor magisteria ex arsenico parabilia, quæcumque illa sint, minime ad internos usus esse administranda, sed tantum externè, eò tamen, ut uenenatam qualitatem media præparatione deponat. Deponit uerò uenenum media fixatione, fixatur autem per calcinationem cum nitro, quo modo fit oleum ad magnos usus externos.

Et quidem 1. per sublimationem parant ex arsenico rubinum diaphoreticum, ita

Rx. Arsenici q. u. sublima bis, vel ter in arena, semperque separa pulu. subtiliss. qui in aludele instar farine adhæret (est enim arsenici uenenum), partem crystallinam m. exactè cum flor. sulph. an. & sublima.

Vires. Est specificum in affectibus pulmonum ex crassis catarrhis. Datur quoq; ad sudorem ciendum in morbis malignis, & uenenatis.

Dosis à gr. iij. ad v. in conuenienti uehiculo.

Eodem modo potest parari, & rubinus ex auripigmento æquali dosi ad similes affectus adhibendus.

Secundò per fixationem, seu calcinationem arsenici oleum ita paratur à Paracel.

Rx. Arsenici, & nitri p. a. tunde. Immitte in tigillū, prunisque impone, & euaporare, ac bullire incipiant tantisper, donec fumus, ac bullitio cessauerit, hæc q; ad imum fundi adipis instar in sartagine fluent se demiserint. Deinde per h. j. atque alteram (quò diutiùs,

èò melius.) sepe, ut quiescat, dehinc misturam hanc marmorì superinfunde, aureum acquirere colorem, & in loco humido si ponas, fluidum in adipem conuertetur.

Modò sciendum hoc ol. ad leniendum posse cū vino sublimiato permisceri, uel cum alia quadam aqua conuenienti. Potest etiam tart. calcinatum eodem modò solui, & redigi in ol. maioresque acquirere uirtutes.

Vsùs eius est in mali moris ulceribus percurandis. Pustulas morbi gallici in naso, uel ore, aliisque in locis erūpentes curat sola dicti ol. inunctio. Curat præterea serpigines, tincam, lupum, cancrum, carcinomata, fistulas, &c.

Tertiò per destillationem *Spiritum*, & *butyrum arsenici* parant, ut

Rx. Arsenici p. j. & mercurij sublimati p. ij. destilla per retortam, ut fieri solet in parando butyro antim. primò egreditur spiritus subtilissimus semper fumans, & sub finem liquor crassus, qui in aq. com. præcipitatur, uel in suo liquore seruetur.

Vires. Spiritus dicitur martem soluere radicaliter, tincturisque ingressum præbere in corpora metallica. Butyrum uerò est septicum uiolentum, cancrorum ulceratorum eradicatiuum; debet autem ei par quantitas opii ad sensum doloris obtundendum permisceri, & ex filo carpto circumcirca ad moueri cum defensiuis conuenientibus.

Verùm in his, & similibus medicamentis chymicis

micis requiritur summa diligentia, & obseruatio artificis, tam in præparatione, quàm in obseruatione, vt praxis clariùs docet, nunc sit.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Mercurij Præparationibus.

Absolutis salibus, & sulphuribus, ad mercuriũ gradum facimus, attamen hic nos non loquimur de mercurio, qui unum est ex tribus principiis: nam sic mercurius est humidum radicale totius mundi, ex quo omnia fiunt, nutriuntur, fouentur, & conseruantur, sed de vulgi mercurio, qui dicitur *Argentum*, quia argenti colorem hoc minerale habet: *uiuum*, ob perennem, quem habet motũ, quo semper irrequietum agitur, unde dicitur *animal currens absque pedibus*. Dicitur *Hydrargirũ*, quia aqueum uidetur argentum, & reuera est filius aque, sed aqua non madefaciens omne quod tangit. Dicitur *Mercurius*, à nota Mercurii velocitate, & inconstantia, de qua poetæ sunt fabulati.

Constat argentum uiuum, ut singula, ex sulphure, sale, & mercurio. Sulphuris copiam habet, & mercurium perquàm optimè mixtum cum sale, ita ut mercurius suo sale cohibeatur. Sulphur inde ita est anatizatum cum mercurio, & sale, ut non faueat, nec mercurio, nec sali, sed ambo æqualiter
amet

amet; Vnde ob sulphur perpetuò est fusile, & currit in superficie plana absq; adhærentia suæ substantiæ; ob eius copiam perpetuo est in motu, & non adhæret, & quia mercurius perquam optimè mixtus est cum sale, ita vt mercurius suo sale cohibeatur, non madefit, nec madefacit.

Argentum viuum est corpus metallicum, in cuius productione, causa est natura, vt sub lege omnium corporum mistorum illud nõ posuerit: quippe omnia corpora mista corruptioni, alterationi, diuisioni, & transmutationi experiuntur obnoxia, tantùm argentum viuum hoc gaudet priuilegio, vt incorruptibile, inalterabile, indiuisibile, & immutabile, non solùm ab ordinarijs naturæ, & naturalium agentium viribus, sed etiam à vehementissimis liquoribus, alijsque medijs, quæ humana industria hæcenus inuenit, & in posterum inueniet; ac propterea multùm à cognitione huius mineralis absunt ij, qui illi tribuunt primas qualitates, vel in excessu, vel in remisso, nam qualitas à toto misto manat, suum corpus deserit, & in aliud imprimitur: Argentum verò viuum cum sit corpus indiuisibile, & inalterabile, nil sui alteri corpori cõferre potest; nam aliquid ex sua substantia deperderet, illud non esset, quod ante erat, quòd est falsum in hydrargiro innumeris experimentis.

Antiquiores Græci admodùm tenuè de hydrargiro habuere notitiam, vt colligitur ex Dioscoride,

&

& Gal. lib. 9. simpl. medic. huius mineralis vltiam habuit cognitionem, dum scribit contra illud, quod experimento comprobatur: *Argentum viuum ex spontè nascentibus non esse, sed ex ijs, quæ preparantur, velut cerussa, erugo, psoricum, lithargyros: fateaturq; se nullum huiusce medicamenti fecisse periculum, an interimat, si deuoretur, vel vbi foris fuerit admotum.*

Posterioribus verò sæculis in communem ferè vsum adscitus est mercurius, & in curationem cõtumacissimorù morborù, vnde non paucæ circa illius facultates controuersia inter medicos recentiores exortæ sunt; Quidam naturæ esse calidæ pronunciauerunt, alij verò frigidæ, alij temperatæ, quidam velut toxicum, ac perniciosissimum venenum à communi hominum vñu, atq; commercio proscribendum docuerunt. Demùm quidam ad eò extulerunt, ac pro tam admirabili remedio habuerunt, vt angelicum pronunciauerint, cum tam admirabilis, & stupendæ naturæ sit, vt quascumque formas, veluti nouus Proteus induere videatur, & tamen propriam nunquam amittit, nam in altum in atomos eleuatus, deorsum præcipitatus, mortificatus, fixus, aut quomodocumq; mutatus, naturam semper suam, & essentiam seruat, vt ad pristinam suam formam facillimè redigatur. Eallop. imaginem, & speciem resurrectionis, miraculum soli Deo reseruatum, hoc exemplo confirmare, vt verbo Dei ex
nostro

noltro cinere resurgamus, cum pulvis præcipitatus iterum in argentum vitium reuiuifcat. Semper quippe suum retinet corpus, nec ullam subit corruptionem, aut alterationem, eò quod in sui corporis consistencia homogeneous sit, nec partium alteritatem habet, quam homogeneitatem etiam auro, eius filio præstat, quod præ cæteris auidè amplectitur, protinus cum illo congregitur, amalgamatur & amicabiliter vnitur, tanquam verum, & homogeneous auri menstrum, & sicut, *facilius est aurum construere, quàm destruere, ita facilius est nature mercurium construere, quàm destruere.*

Quantum ad qualitates, Auicennas dicit esse frigidum, & humidum in secundo gradu, vti consentit Auerroes. Fernelius frigidum, & humidum in quarto gradu. Alij sustinent esse calidum, & siccum, inter quos est Fallop. adducuntque Gal. dicentem, *Hydrargirum esse causticum*, talia sunt in quarto gradu calida, quamquam 5. de simpl. 19. asserat esse à tota substantia contrarium humane nature, & in fine eiusdem fatetur se nescire huius mineralis usum, vt supra. Aliqui esse calidum, & humidum in quarto gradu. Nonnulli esse frigidum, & siccum. Alij tandem esse temperatum compositum ex partibus calidis, & frigidis, præparatum verò esse calidissimum, & sic esse mistum imperfectum, à quo per calcinationem frigidum euolat, & remanet

net calidissimum . Hos damnat Sennert. quoru m rationes omnes adducit, & refutat, apud quem le gere poteritis.

Recitatas nugas , & allata fabulamenta haete nus de argento viuo protulere, qui horrore quoda percussi, illud neq; extremis digitis tetigere . Vnde quid de hoc minerali docuerint , nunc videamus, qui a primis qualitatibus eius virtutes non mendicarunt; horum aliqui dixerunt argentum viuum esse venenum , aliqui vero id negarunt . Matthias Vntzerus prolixè probat non esse venenum, adducendo Auicennam lib. 4. fen. 6. dicentem: *argentum viuũ potatũ non ledere, sed egredi per aluum.* Idẽ Ali. Abb. & Rasis. Brasauola sine vlla noxa intra corpus assumi asserit, cum veterinarij brutis vermibus scatentibus, quod ex anhelitu cognoscunt, auellanae nucis dimidium argento viuo repletum, quatuor vicibus diglutiendum tribuant , nullo succedente morbo . Et pueris in extremo periculo constitutis , quibus caetera nihil profuerant , duorum granorum millij quantitate faelicissimo euẽtu Brasauola exhibuisse testatur. Et ego absque vlla noxa plusquam centies moribundis pueris mercurium viuum exhibui pondere vnus scrupuli, & ab imminente morte fuerunt liberati, necatis illicõ vermibus. In Gallia verò propinatur pueris pro quotidiano remedio aqua mercurij hoc modo parata.

Rx. Merc. viui unc. j. eam iniice in aq. feruentis lib.

Y y iij.

iiij. bulliat per spatium dimidij quadrantis, deinde aq.
à merc. decantetur, & seruetur pro quotidiano vsu.
Nam vermes non solùm illicò necat, sed eorum
generationem prohibet, corporis temperamentum
seruat, & contagia arcet. Id quod mirum est, eadē
mercurij vncia quantamuis aquæ quantitatem
ea imbuit virtute, vt paulopost de hac veluti infi-
nita mercurij virtute explicabimus.

Mulier cum abortum tentasset diuersis rimedijs,
ad eundem obtinendum lib. integram argenti vi-
ui, eam ingurgitasse refert Matthiolus in Dioscoti-
dem, quod sæpissimè obseruauit quoque Eusta-
chius Rudius, & mihi constat pro eodem fine
mulierem lib. ÷ mercurij ingessisse; sed abortum
non obtinuit, & illæsa à mercurij assumptione re-
mansit. Verum est quod obstretrices laboriosè pa-
rientibus scrup. j. mercurij exhibere solent pro
partus acceleratione, & non frustra. Tentauere
adulteræ mulieres multoties exhibitione argenti
viui zelotypos necare maritos, sed argentum viuū
vxoribus humanius scelus non compleuit, vnde est
apud Aufonium epigramma.

*Toxica zelotypo dedit. vxor macha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,
Miscuit argenti lethalia pondera viui.
Cogeret, vt celerem vis geminata necem,
Diuidat hæc siquis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.*

Ergò

*Ergò inter se se dum noxia pocula certant,
Cessit lethalis noxa salutifera.*

*Protinus, & vacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis qua via nota cibus.*

*Quàm pia cura Deum, prodest crudelior uxor,
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.*

Serui in mineris argentum viuum colligentes,
vt Dominos fraudent, argenti viui aliqua ponde-
ra ebibunt, illud deinde per secessum eijciunt, & se-
cretè venundant.

Ac tandem vsum mercurij externum innoxium
experimur in diem in necandis pediculis, cimici-
bus, & pulicibus, nam si vellis spargatur, mercurius
viuus pediculos omnes inflato corpore interimit,
ita ut per excussionem omnes decidant; Si verò
dictæ sordities in capite inter capillos fuerint, vt
frequenter pueris accidit, tunc

*℞. Merc. viui quart. j. ponatur in mortario, & cum
salua reductatur in atomos, adde tunc vng. alb. vnc. j.
& cum pistillo agita, vt vng. fiat nigrum, hoc vng. ca-
put in iij. aut iv. partibus inunge semel, aut bis, & om-
nes pediculi turgidi, & mortui decident; multum quo-
que leuaminis affert hoc vng. venis hæmorrhoidalibus
turgentibus, ac dolentibus.*

Non prætereundum est hic illud vng. quod ex
merc. conficitur pro enecandis illis pediculis, qui
loca capillosa secretiora incolunt, tenacissimè que
cuti adherent, velut adnati, citissimè tamen ab uno

loco ad alium per infectionem transferuntur, adeò, ut si quis vnica saltem nocte in eodem lecto cum aliquo dormierit, qui his pediculis scatet, mox vberimos secum reportabit, tam firmiter cuti affixos, ac si agnati essent, atque hi pediculi vocantur pessolatae, vel petalae, vulgò *Piattole*.

℞. Vng. ros. vnc. j. argenti viui drach. j. m. diligenter in mortario lapideo, quousque argenti viui nullum appareat vestigium.

Citati omnes auctores, & decantatae experientiae dilucidè concludunt argentum viuum purum, crudum, & nulla praeparatione ante datum, non solum non esse venenum, sed innocuè intra corpus assumi posse.

E contra nõ desunt, cum argentum viuum nõ solum non tetigerint, sed neque viderint, qui illud thiferum toxicum esse crediderunt, credulis professoribus eorum scriptis eundem metum imprefert, huiusmodi farinae homines fuere Galenus Aetius, Conciliator, Cardanus, Fernelius, & alij, qui sine villo fundamento argentum viuum stuporem, conuulsionem, tremorem, paralytim, epilepsiam, apoplexiam, lipothymiam excitare, & interdum mortem asserre insinuant, sed horum hominum de hoc minerali ignorantiam diffusè demonstrat Quercet.

His de argento viuo traditis, quæ quidquid de eo vulgaria ingenia protulere, continent, aliud superest examen faciendum, an. s. argentum viuum

pro

pro luis venereæ antidoto fuerit communiter receptum. Tale esse argentum viuum sustinet Quercet. Epiphanius iureiurando affirmat 150. gallicos curasse ætatis, sexus, regionis, & temperamenti varios, & vario anni tempore; atque Laurentium memorat plusquam 1003. sine recidua curasse; & hanc mercurij alexipharmacã vim ab occultis qualitatibus pendere, & à proprietate specifica disputat Fælix Platerus: qui argentum viuum antidotum esse luis venereæ negant, ii sunt, qui ex ignorantia illud venenum esse existimant. Cæterum passim experiëntia docet, & hætenus docuit, quòd ex morbi gallici species, quæ à vegetabilibus remedijs, atque à prouocatis sudoribus euinci non possunt, ab applicatione mercurii absque vlllo periculo radicatus curantur.

Neq; qui toxicum, & venenum argentú viuum esse credidere, ob rationem suæ indiuisibilitatis aliquid rationi consentaneum retulere, cum id quod venenum est, aliquid à se, quod vitam adoriatur, & occidat, emittere necesse est, quod cum in argento viuo impossibile sit, impossibile quoq; est, vt venenosum esse possit: Verum tamen est quòd cum argentum viuum, neq; venenum, neq; cibus dici possit, medicamentú illud nobis suadere debemus; Vnde neque exterius applicandum, neque interiùs exhibendum esse præter necessitatem, & morbi urgentiam, quæ curare solet, existimo, more aliorum
medi;

medicamentorum, nam præter necessitatem assumptum, si vti venenum non lædit, vel ratione admirabilis suæ penetrationis, vel ratione excessus ponderis (quod grauissimum præ omnibus metallis est) lædere faciliter potest.

Argenti viui constantia, indiuisibilitas, & inalterabilitas vti illud semper idem in suo corpore conseruant, ita quidquid quod acutum, salinum, vel sulphureum est, quoties in argentum viuū agere conatur, super illud emoritur, & in aliquid aliud à pristino est omnino distinctum, transmutatur, argento viuo semper eodem perseuerante, licet illud aliqua larua mutatum appareat. Hinc discite, quod si innocēs, si omnis venenositatis expers, dum simplex, & purum, & nullo alio corpori commistum erat argentum viuum: cuni deinde liquoribus acutis, salsis, sulphureisq; commiscetur, tantam venenositatem acquirere potest, vt infra quadrantis horæ spatium hominem perimere possit, vt de eius sublimato experimur.

Vbi est aduertendum, quòd non est argentum viuum, quod in venenum conuertitur, sed sunt salia acuta, liquoresq; acres, quæ dum impenetrabile mercurij corpus strenuè adoriuntur, illudq; deuorare præsumunt, quia debilia sunt ad tantam huius corporis constantiam vincendam, ipsa super corpus mercurij exaltantur, transmutantur, & corrosiui veneni proprietates acquirunt; Itaq; vene-

na

na non ex mercurio, sed super mercurij corpus produ-
cuntur, & coagulantur: nam si mercurij corpus
post calcinationem venenosam, si à salibus calcina-
tis separetur, idem remanet mercurius, qui ante
calcinationem erat, quòd euenire non posset, si ali-
qua mercurii pars in venenum abiisset, nam *de pri-
uatione ad habitum facilis non est regressus*. Duplici-
ter ergò argentum viuum adiuncta sibi in vene-
num transmutat, vel per sublimationem, vel per
præcipitationem.

Primò per sublimationem sal vitrioli volatile
in corrosiuam veluti igneam naturam mercurius
conuertit, nam vi ignis illud secum rapit, & suis
partibus comistum illam acutiem sollicitat: fit autè
argentum viuum sublimatum hoc modo.

*℞. merc. purgati, vitrioli rubificati, & salis præp.
an. lib. j. salis nitri vnc. iv. terantur, & misceantur
simul in mortario lapideo cum modico aceti tandiù, do-
nec merc. nullo pacto appareat viuus. Quæ omnia benè
mixta pone incucurbita luto munita, cui superimponere
alembicum rostratum. Da ignem per gradus s. a. per
viiij. vel. x. h. & excipe aquam fortem, quæ per alembi-
ci rostrum destillabit, & habebis mercurium sublima-
tum ad instar niuis album. Operam, ut melius perfi-
cias, poteris iterum sublimare, addendo pro qualibet
lib. merc. sublim. aliam lib. salis præp. & vitrioli
vnc. iv. ac tertio cum sale tantum sublimabis.*

Mercurium sublimatum, qui passim in officinis
obuius,

obuius, & venalis extat, perspectiores, & prudentiores medici, & chymiam professi suspectum semper habuere ob venenatam qualitatem rerum admixtarum, admisceri vt plurimum solet arsenicum crySTALLINUM, vnde summā vim causticam suscipit, qua generi humano totus aduersus, vsuique medico interno repugnat; ideoq; boni uiri remediū esse nequit. Proindē doctissimi medici vulgari mercurio sublimato non contenti, unicē suadent, ut uulgò uenali mercurio sublimato excluso, spretaq; peregrina fide, quilibet probus chymicus sibi metipsum mercurium sublimatum dextrè, & legitimè cōficiat, quem tandem ad superiores labores securè trahere, usuiq; medico interno adaptare possit.

Hic merc. sublim. corrosiuus, intra corpus simpliciter sumptus maximè uenenatus, & sumè causticus licet sit, tamen absque emolumento, ac usu in medicina non est, modò non intra corpus, tanquam ui caustica sua nocuus, propinetur: externè uerò adhibitus, suis non est destitutus uirtutibus, ut in curanda scabie, si in aqua Plantag. uel ros. alb. uel altera aqua odorata maceratus adhibeatur. Curat etiam ulcera uenerea sordida, crustosa, serpentina, impetigines, pustulas venereas in obscaenis partibus enascentes in aquis mundificantibus iniectus, sola dictæ aq. lotionē, quæ fit miscendo pro qualibet lib. aq. scrup. j. circiter sublimati prædicti per aliquod tempus ad calidos cineres digerendo.

Item

Item in vng. & empl. pro excrescētis absumentis, suas meretur laudes; si quis æstiuo præsertim tempore aqua sublimati domum irrorabit, omnes interimet pulices.

Verùm, vt argenti viui inuincibilem cōstantiam cognoscatis, quamuis illud in crystallum sublimatum cernitis, immutatum tamen sub illa salina larua persistere, hoc artificio animaduertetis.

℞. Lixiuij com. fortis lib. iv. merc. sublim. lib. ÷, f. hic pulu. & in dictum lixiuium tepidum proyiciatur, nam infra j. h. spatium sal volatile vitrioli, aliaque salia relinquuntur in sua libertate, & tunc argentum viuum vasis fundum petet in pristina sua forma fluida, & sal volatile vitrioli, &c. sali lixiuiali associantur.

Ex qua mechanica vobis 1. In aperto est constantia, & indiuisibilitas, quam de arg. viuo prædiximus. 2. Quòd spiritus acuti, & falsi super argenti viui corpus immutantur, & absque reactione in mercurium à mercurio patiantur. 3. Quòd argentum viuum non sit per se uenenum, sed id quod suo corpori coniungitur, & exaltatur, nouas proprietates acquirit, & in hoc aliquid transmutatur, quod corrosiuū, corruptiuū, ac putrefaciuiū erit.

Præcipitatur arg. viui per liquores fortes corrodentes ab igne ante axaltatos, huiusmodi sunt aqua fortis, ol. sulph. per campanam destillatum, spiritus vitrioli reuerberationis igne expressus, spi-

ritus nitri, & similes, qui arte spagyrica præparantur, quorum ad præcipitati præparationem talis erit processus.

Re. Aq. fort. vel alterius ex dictis spiritibus unc. ij. merc. crudi currentis unc. j. ponantur ambo in vase vitreo, ita ut merc. totus solvatur in aqua, facta solutione, vase lentus ignis supponatur, ut aq. humiditas in vapores exhalet, & in vasis fundo flava coaguletur materia, tunc ignem aliquantulum auge, nam paulatim flava illa materia in rubicundiss. pulv. exsiccabitur, & tunc arg. viuum præcipitatum dicitur, quod vehementissimè corrodit, & cauterizat.

Est tamen in agendo sublimato mercurio aliquantulum pigrius.

Euenit mercurij præcipitatio, ex eo quia sal exaltatum in liquoribus fortibus destillatis, dum arg. viuum adoritur super illius corpus coagulatur, & humidum aqueum per quod diffusum erat, derelinquit: sal illud mercurii partibus admistū, & omni humiditate priuatum igneam penetrationem, acquirit, & mediante mercurio corrosui veneni indolem præferret mercurius, tamen sub ipso immutatus perseverat; etenim merc. præcipitatus si in aq. com. fortiter maceretur, deponit sal à spiritibus fortibus mutuatum in ipsamet aq. in qua sub forma aluminis roccæ inuenitur: Currens verò merc. in vasis fundo colligitur, eadem quantitate, ac ante præcipitationem fuit.

Præ-

Præter dictos modos sublimandi, & præcipitâdi merc. quibus mortificatus nullo modo intra corpus assumi debet propter irreparabilem mortem, quam affert: Spagyrica praxis tertium inuenit, cum quo mortificatur mercurius, veluti id cû quo mortificatur, ex eo quia salinam indolem non habet, igneas, ac venenatas proprietates super mercuriû non acquirit; est illud sulphur com. cui à natura datum est metallica corpora penetrare absq; necessitate artificialis exaltationis per igne, hoc modo.

℞. Sulph. viui com. lib. j. permitte, vt igne liquefeat in vase terreo, tunc paulatim inijce merc. viui lib. j. agitando cum spatula vsq; dum merc. cum sulph. opt. sit commistus, tunc massam illam reduc in pulu. & in vas sublimatorium inijce, hunc per vj. h. urge per gradus ignis, & ascendet mercurius simul cum sulph. in forma pulu. rubicundiss. qui communiter cinnabaris, siue cinabrium dicitur, quod in apothecis venale est, vitri lateribus in sublimatione adherefcit, concrefcitq; in forma striosa.

Mercurius hoc modo cum sulphure sublimatus nullius est saporis, nulliusq; actiuitatis, & in quavis dosi potest intra corpus assumi, nam sicut inutilis est, & nullius actionis, ita innocuus per intestina deorsum descendit: mirabilis tamen est in forma fumi cinnabaris vsus, vt infrà dicemus. Vbi aduertite, quòd multipliciter, qui hoc empiricè vtuntur, cum illis non constet, quòd cinnabaris ex mercu-

rio fiat, iureiurando promittunt se argento viuo in curatione non uti, sed quodam puluere, iis tantum noto.

E mercurio in cinnabarim conuersio, fit etiam in pristinum mercurium reductio hoc modo.

℞. *Cinnabaris puluerizata lib. j. calcis viua pulu. lib. iij. m. simul ac projiciantur in retortam uitream, cui uas recipiens annectendum, ignem deinde suppone per gradus; nam paulatim merc. uiuus in uas recipiens decidet, relicta in calce sulph. larua.* Mercurius iste è cinnabare rediuiuus purissimus est, & ab omni labe, & impuritate immunis, eoque uti debemus in mercurialium præparationibus, vt apothecariorum imposturam aufugiamus.

Commiscetur etiam arg. viuum per eius mortificationem rebus pinguibus, & vnctuosis, ac tunc corporibus perunctum ob analogiam, quam cum vita animali habet, intra trahitur, omnesq; corporis partes penetrat, & ab omnibus contagijs liberum reddit. Mortificatio argenti viui multipliciter fit, cum aliud non denotet argenti viui mortificatio secundum communem sententiam, nisi eius corporis in atomos reductionem: nam quoties in atomos fuerit reductum, faciliter cum pinguibus, & vnctuosis fiet eius commistio. Tu itaq; sic merc. mortifica.

℞. *Merc. uini unc. ij. ponantur in mortario lapideo, illiq; salina recens hominis inijciatur, cum pistillo agi-*

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 4. 365

lo agitetur, nam paulatim in atomos exilissimas dividetur. Vel R̄. Arg. uiui unc. ij. succi limon. unc. j. ponantur simul in mortario lapideo, & cum pistillo agitentur. Sic etiam arg. uiuum reducetur in atomos. Vel R̄. arg. uiui unc. ij. urina humana unc. j. eodem modo mortario agitentur, nam habebis arg. uiuum in atomos diuisum.

Didicistis iam mercurij proprietates, & quomodo salia, quæ ineunt, suas vires exercere conantur, in corrosiua degenerant, mercurio suam immotã conseruante substantiam; operæ pretium nunc erit aperire, an actione nobis penitus inperscrutabili mercurius luem ueneram curet, an penitus inuestigantibus ea manifesta esse possit? Mea quidem sententia est, arg. uiuum manifestissima actione luem ueneram è corporibus, in quibus impressa est, exterminare, & id hoc modo inuestigandũ aggredior.

Ex allatis iam supra argenti uiui præparationibus apertissimè constat acutos, salsos, & ignis vi exaltatos liquores supra mercurij corpus suas exercere vires, & impetuoso motu illud aggredi; constat etiam, quòd licet acuti liquores mercurium per eorum actionẽ superasse videantur, tamen super mercurij corpus, quod semper perseuerat idem, eorum mortuos, ac transmutos esse ex reductione mercurij in suum corpus, iam patefecimus. Certum quoq; est ex superius adductis, quòd argentũ uiuũ

CRU-

crudum, & in sua forma fluida viuentibus corporibus venenum non est, imò quod intra illud assumptum nonnullis medeatur morbis, abire tamen illud in venenù, dum super ipsum acuti liquores mutantur. His sic per allatas mechanicas, & per constantia experimenta determinatis, ad Theoremata de luis venereæ essentia me conuerto, quæ sita est in degenerato nutrimento, quod per fixationem erodentem acorem contraxit, cuius effectus ipsi passim testimonium præstant; enim uerò vlcera, caries, dolores acerbissimi, tonsillarum erosiones, partium spermaticarum, cartilaginum, ossiumq; corruptiones, corrosiui liquoris sunt necessarii effectus, fateari unde absq; dubio possumus luẽ ueneream nutrimenti sal exaltare, illudq; acidum, corrosiuumq; reddere.

Ponamus nunc arg. viuum lue uenerea cõtaminatù corpus ingredi, ac sua qua maximè pollet penetrãdi energia in omnes eius partes se insinuare; Certum est quòd exaltatum sal nutrimenti ulcus, dolorem, erosionem, corruptionemq; actu in parte producens, adueniente arg. uiui corpore, in illud agere tentabit, & ea actione se à partibus separabit, totumq; super arg. uiui corpus pro lue, eique commistum vnum fiet, non secus ac aqua fortis, & mercurius post solutionem, una res apparent.

Hoc modo separato à partibus degenerato iam à lue gallica nutrimento, & exaltato, mercuriique

super

super corpus præcipitato, natura partium ante à materia luis oppressa libertatem pristinam acquirat, & ad expulsionem præcipitati mercurii insurgit, ac ut plurimum per fauces lacerata epidermide in putentissimum ptyalismū illum expurgat, aliquando per vrinam eiicit, aliquando per intestina, & aliquando per sudores, qua expurgatione completa tanquam à pugna lacesita quiescit natura, vires resumit, corpusq; tam à lue, quàm à medicamine labefactatum recreat, & restaurat.

Supereft tantum recidiuæ suspicio, quoties mercurius integram materiam à lue productā non omninò ad se traxit, & habuistis iam à posteriori deductas demōstrationes, quibus aptè cognoscitur argentum viuum vnicum, verum, ac singulare esse medicamentum venereæ luis curatiuum.

Dum de mercurio diffusè nos hic agimus non à re alienum videbitur, cum sit catholicum, siue vniuersale remedium luis venereæ, de eius curatione per suffumigium, & inunctionē agere: Igitur Cinnabaris, quam sulphuris calcinatione ex mercurio fieri prædiximus post sublimationem sui, sicut intro assumpta innocua est, nullamq; producit in corpore motionem, ita quoque inutilis propinata ad quamcumq; morbi gallici speciem. Vfus itaq; mirabilis cinnabaris est omninò externus, & in formam fumi circa corpus, vel intra illud per motum. Cinabrium in pulu. redactum prunis impostum ignem

ignem concipit, totumq; in fumum densum, grauemq; euolat, qui fumus nihil aliud est, nisi mercurius per calcinationem, & sublimationem sulphuri permixtus, & ab igne simul cum sulphure resolutus. Huius fumi tanta est cum vita hominis sympathia, vt quoties ille circa corpus aliquod, tam sanum, quam infirmum eleuatur, à tali corpore affatim intrò attrahitur in ossa non solú vsque, sed etiã in medullas. Huius fumi mercurialis tanta est energia, & efficacia, vt legitimè ab accurato medico ministratus minimas quasque corporis partes, & profundissimas peruadat, & in quacumque harum sit gallicum contagium impressum, euellit, & exterminat, tantùmque aliquoties ex eius vsu recidiam patiantur ii, qui remedio, vt conuenit, vsi non sunt, & eam quantitatem intus nõ admiserint, quæ omnes partes cõtaminatas à cõtagio gallico vincere, expellere, ac subigere valebit; Sæpè enim accidit, vt qui sæuissimis ex lue gallica doloribus cruciantur, 3. vel 4. suffumigio omninò à doloribus se liberatos agnoscant, ac proinde à remedii continuatione desistunt: Verùm quia idem non est dolores sedare, & eorum causam occasionalem subigere, & expellere, facillè euenit, vt hi recidiam patiantur, nam materia corpori residua temporis cursu iterùm se exaltat, sedatos dolores iterùmq; concitat.

Fumus iste mercurij catholicum, siue vniuersale remedium dici potest ad omnes morbi gallici species

cies per sanandas ritè, ac rectè administratus; nam
ulcera, pustulas, dolores, durities, gummata, nodos
scabies, alopecias, tabem, hydropem, & quidquid
huiusmodi lues gallica in contaminatis corporibus
producere potest, efficacissime curat.

Verùm quantum efficax est mercurij fumus ad
species omnes per sanandas, tantùm infirmis facti-
diosus, laboriosus, intolerabilis obseruatur ob sym-
ptomata, quæ ad finem expellendæ materiæ pro-
ducere solet, vnde accurato medico conuenit ea
symptomata infirmo prædicere, ac ulterius quam
torquere possunt; extollere, ne infirmus, & astan-
tes in scij horrendis illis effectibus suprauenienti-
bus, terreantur, & veneni suspicionem animo vo-
lulent, eò magis si alio aduocato medico remedij
ignaro, si in illa timoris apprehensione confirmen-
tur; alioquin si accidentia illa medicus pronunciat,
infirmum, & astantes à timore liberabit, ac præ-
stigiôsæ artis gloriam acquirat, quippè licet horren-
da accidentia huic remedio ritè administrato su-
peruenerint, si infirmus erit obediens, ac patiens,
& medicus accuratus, infallibilis, ac absq; periculo
salutis optatus finis habebitur à remedij in sanan-
do efficacia, omnes in admiratione trahet.

Operæ pretiũ nunc erit de his symptomatibus
horrendis notitiam tradere, & causam docere, vn-
de talia eueniunt, quia contagij gallici producta
in corporibus gallicis sunt de natura salis exalta-

ti & corrosiui, indolēq; habent aq. fortis, & aliorū liquorum per ignem exaltatorum, hæc producta, vtcumque in corpore suam exercent lædendi efficaciam, & in quo merc. fumus accedat, producta illa apprehendit, & suo corpori vnit, & agglutinatur, non secus ac aqua fortis si mercurio supponatur, illam apprehendit, & vnum simul fiunt, hoc modo mercurius per corpus penetratus apprehēdit morbi gallici producta, à partibus, quas prius torquebant, & separat. Verū quia natura intra soliditatem suarum partium, quod extraneum est, tolerare non potest, materiæ mercurio admistæ expulsionem sollicitat, perq; eas illam dirigit vias, quæ sunt ad opus congruentiores; hinc est quòd non vno, & inuariabili modo ab assumpto mercurij fumo, fit materiæ expurgatio, nam aliquando per os, aliquando per sudores, aliquādo per vrinas, & aliquando per intestina à natura expellitur id, quod à mercurio victum, & calcinatum est.

Cæteris paribus insolentissimum est hoc remedium, quoties per os, & fauces, cum calcinatâ materiâ expurget, nam lingua, fauces, gingiuæ, palatū, labia, & pars interna genarum prius intumescunt vehementer, ita vt multoties linguam os nō capiat, vt neq; bibere, neq; comedere possint infirmi; deinde exulcerantur, & saniosam, putidamq; saliuam eructant in maxima copia summo cum dolore, & acri mordacitate, quæ omnia sunt infirmo prædicenda

cenda. Medicus interea in tanta symptomatum vehemētia trepidare, aut timere nō debet, sed forti debet esse animo, & tunc plusquam maximè certā iam infirmi salutem pronunciare, nam si vt conuenit, negotiū gubernat intra x. dies expurgata materia, cessabit ea symptomatum procella, & infirmus ab omni morbo se liberatum agnosceret.

Aliquando in fauces non ascendit materia expurgāda, sed in mesenteriū fluit, & primò diarrhēā, deinde dysenteriam excitare solet cū leuibus torminibus, quæ omnia neque infirmum, neq; medicū terrere debent; nam nullo adhibito remedio infra 3. dies spontè cessabūt cum integra infirmi salute.

Multoties per vrinam materia expurgabitur, & tūc nullum afferet horribile symptoma, nisi vrinæ exorbitantem quātitatem crassæ, & albæ, quæ etiā aliquot post dies spontè cessabit cū infirmi salute.

Tandem materia per poros cutis sibi aditum aperire solet, ac tam per sudorem, quàm per insensibiles halitus foras erumpere, & hic modus cæteris tutior, ac iucundior est, nullumq; metū incutit.

His animaduersis, quæ adhibito mercurii fumo euenire solent, subiungendum est, quid medico sit agendum, vt cautè procedat; & à notatis superuenientibus symptomatibus infirmi salutem expectet, & non eius mortem. Primò ergò simplicis aquæ potus tanquàm venenum est infirmo interdicens; nimium enim frigefacto, vel humectato

corpore sistitur materiæ exitus: Potet ergò æger vinum generosum, & in debita quantitate. 2. Ambiens aer, in quo æger degit, nè frigidus sit medicus curare debet, imò positiuè calidum esse oportet, vt poros laxos seruet. 3. A cibus crudis est ægro omninò cauendum, & proderit, vt nonnullus sit cibus, qui perquàm optimè nutriat. 4. Vfus venerei, sanguinis euacuationes, purgantia, & quæcumque naturam debilitant, vel spiritus resoluunt, sunt fugienda.

His omnibus exaptè perpensis, quæ accuratam remedii praxim includunt, ad cinnabrii describendum adhibitionis formulas deuenimus, & primò aduertendum est, quòd cinnabrium emi non debet in pulu. iam redactum, nam seplasiarii lucri cupidine illi minium admiscent, quod in fimum non resoluitur, & sic curationis euentu medicus defraudatur. Emite illud itaq; integrum striosis frustulis constans, ac vosmetipsi deinde in pulu. redigite, vel propria manu parate.

Prima ergò formula administrandi mercurii fimum, insciis quondam medicis, fuit pilulas quasdam ex diuersis materialibus componere; non enim illis cognita erat radicalis remedii energia, & prout agyræ imponebant iis, ita varia, & diuersa simul miscebant materialia, potiùs ad ægrorum perniciem, quàm salutem: huiusmodi mistio hic Neapoli in Incurabilem Nosocomio pro magno arcano

cano hætenus fuit habitus, illa hæc habet.

℞. *Lithargyrii* unc. v. *antim. cinnabaris*, an. unc. j. *rhapont.* unc. vj. *polip. querc.* unc. iij. *calam. arom. cinnam. macis, nucis mosc. alum. virid. aris, aloes an. drach. iij. minij, sandarac. græcorum an.* unc. j. *f. omnium pulu.* & *therebinth. excipiantur, ut fabricentur pil. carbonibus imponendæ.*

Mira sanè auctoris huius recepti simplicitas, qui sibi suasit lithargyrium, & antim. igni imposita posse fumum eructare, cum fixissima sint, & à placido igne non patiantur; ac simplicior fuit auctor, qui credidit reliquorum simplicium vegetabilium fumum posse corpus penetrare: tota itaque efficacia iuuandi est in sola cinnabare, quæ tot inutilibus rebus commissa, ferè inutilis ipsa quoque efficitur.

Altera fuit Fallop. formula, quæ tantùm à scopo non aberrat, licet à sua simplicitate recedat, illa talis est.

℞. *Cinnabaris* unc. iij. *sandarachæ græcorum drach. j.* ÷ *myrrh. thuris, lign. aloes, ammoniaci an. unc. j.* tūdantur hæc grosso modo, & cum *therebinth. formentur pil. quæ imponantur super carbones.*

Hoc receptum cum cinnabarim pro basi habeat non adè improbamus; verùm quia cetera adiuncta sunt inutilia, & pretiosa, vt lign. aloes, & cinnabaris correctione non indiget, nam præter suum fumum nil aliud in corpus penetrat, relictis tot ad-

ditæ.

ditamentis, vos simplici cinabare vti potestis, addito tantummodò thure, vt odoris fumi ingratitude tollatis, & cinnabari laruam addatis, nè à vulgò remedium flocci pendatur.

℞. Cinnabaris puluerizata, & thuris pulu. an. unc. j. hac ambo opt. m. & misturam diuide, in x. chartulas, si æger sit per quàm maximè debilis; in viij. si mediocres sint vires; in vj. si ualidus sit æger, quas sequenti modo administrabis.

Infirmum priùs, vel syr. de spina pont. vel pilul. de trib. cum merc. dulc. à crassis humoribus libera, deinde in cubiculo, in quod ventus non intret, vel quod facilè incalescat illum pone cum suo lectulo, circa quod sit dolium ex tenui ligno, vti est Neapolitanum vtroque fundo carens, vel alio modo, dolio simile constructum, hypocaustum adaptata, intra hoc parua sit constituenda sedula cum fundo adaperto; in qua commodè æger sedere poterit, tigillum deinde prunis imple, & intra dolium illud pone, panno lineo supposito, ac in dolio tigillum permanere permitte, vt illud per quàm maximè incalescat. Tunc æger nudus dolium intret, in sedula sedeat, & à tigillo carbones exime remaneantque in eo tantum 3. aut 4. infirmo da chartulam cum cinnabare, illiq; præcipe, vt cum sudare incipit, chartulam imponat prunis, nam fumus ab ea ascendet, totum dolium replens, & ægri corpus circundans, in eo maneat per horæ quadrantem, postquam

quã linteolo se inuoluat, & in lettulo optimè coo-
perto se cõponat per vnius horæ spatium, nam af-
fluenter sudabit, tunc sudorem abstergat, & cibum
assumat, à cubiculo per 20. dies non exeat. Tem-
pus fumigandi opportunius erit ante cænam, quã
ante prandium; vespertinis enim horis producta à
lue venerea sût in motu, & remedio libentius obe-
dient. Tertio quoque die, si æger imbecillis sit, à
fumo se abstinere potest. Vnc. j. cinnab. est ad cu-
iuslibet infirmi curationem sufficiens.

Præterea cum mercurii inunctio adhuc frequēs
sit in vsu, præcipuè apud Hispanos, & easdem re-
quirit animaduersiones, quas supra de merc. adhi-
bendo fumo tradidimus, operæ pretium erit, inun-
ctionum merc. formulas tradere, in quibus notatè,
quòd nulla alia est differentia inter inunctionem,
& furnū nisi quod merc. in fumo corpus intrat sub
forma fumi: in inunctione verò merc. corpus in-
trat sub forma eiusdem mercurij, vnde vnus idem-
que est vniusq; modi finis, & scopus: tutius tamen
erit mercurium in forma fumi, quam inunctionis
exhibere, ex eo quia inunctio nimio impetu, & quã-
titate in corpus intrat, symptomatumq; vehemen-
tiam quàm maximè acceleret; fumus verò quia in
arbitrio medici est, illum in maiori, vel minori
quantitate administrare, & ab eius continuatione
cessare, si eum nimium vrgeat, tutiori euentu exhi-
beri potest: Verum tamen est, quòd obstinatis gū-
mati-

matibus, & nodis, pro vt etiam part in acibus doloribus, & fumo nō cedentibus, efficax inunctio proficere nō parū solet. Vnde præparato ægro prout de fumo adhibendo diximus, omnia obseruanda sunt, præter quòd antequam dolium æger ingrediatur, inungi debet, deinde dolium calefactum ingredi per horæ quadrantem, vt inunctio penetret. Formula inunctionis talis est.

℞. Arg. viui in succ. limon. extrincti unc. ij. assuncie porcing vino generoso lotæ unc. iv. ungu. nucis mosc. unc. j. m. omnia simul, & f. ungu. cum quo tantum plantas pedum, & manuum inungere sufficit, nam merc. per uniuersum corpus penetrabit, non secus ac fumus. Si in aliqua corporis parte pertinax perseueret, uel gümma, uel nodus, uel dolor, hoc ungu. mercuriali laeso tantum loco adhibito, integra curatio obtinebitur.

Et habetis iam suffumigiorum, & inunctionum mercurialium, quæ tantum extra in lue venerea, adhiberi possunt exactam præparationem, & genuinum administrandi modum cum omnibus accidētibus, quæ illis in administratione superuenire possunt; hæ verò præparationes licet occultæ sint, & rarissimis medicis cognitæ, laudem tamen non merent apud veros spagyricos, nam non solum ab his ut proficere non recipiuntur, sed vt quoquo modo noxiæ exploduntur, quippè apud illos sublimiores inueniuntur præparationes, quas ingenuè adducemus, & quidem.

Pri-

Primò asseruimus mercurium sublimatum potentissimum esse, corrosiuumq; venenum, sequenti artificio omnem eius corrosiuam actiuitatem auferetis, & in suaue medicamen transmutabitis, qui *Mercurius Dulcis*, & ab aliquibus *Draco mitigatus* appellatur.

℞. Merc. sublimati, & merc. viui currentis an. lib. ÷, ponantur ambo in mortario lapideo, & eò simul pistillo misceantur, & ut vini merc. nullum granulum appareat, sed in massam nigricantem ambo redigantur. Pone in aludeles, & igne arenae administrato per v. uel vj. h. sublimabitur merc. Scinde deinde uas ferro ignitico, & merc. dulcem recipies, remanentibus in fundo facibus, quas unà cum nigricante materia collo uasis adherente, rejice.

Nota quòd eadem salia corrosiua, quæ cum sublimato perseverant noui viui mercurii adiunctione, & actione media iterata sublimatione dulcia fiant, nec ad eòd corrosiuam vim retineant. In mercurio dulci conficiendo sufficiet vna tantum sublimatio, si purum, insipidumque obtinueris; iteratis n. sublimationibus infringitur vis purgatrix. Si verò sexies sublimabis, efficies *Calomelanos Furqueti*, insigne contra lumbricos medicamen, si diagridio immisceas.

Vsus huius magisterii est in lue gallica, gonorrhœa recenti, &c. Bubones etiam incipientes resoluit per secessum euacuando, dissipat, expellitq; om-

nis luis veneræ infectionem; priusquam dolores, gummata, aliæq; species his grauiores non apparuerint, nam in his aliquod affert leuamen, minimè quidem integram sanationem. Fælici euentu ego vtor in puerorum lumbricis enecandis. Itteritiam gallicam curat, & calculum renum expellit. Administratur à Quercet. in multis aliis morbis tanquã Panacæa.

Dosis est gr. xv. ad xxx. pro conditione personarum. Commisceri potest cum pil. solutiuis, conseruis catharticis, confectione hyacinth. & alchermes, alijsque similibus pro medici cupidine, & infirmi exigentia.

Secundò per sublimationem paratur merc. sublimatus rubeus non corrosiuus, *Arcanum corallinum* dictum, ita

℞. *Merc. opt. purgati lib. j. salis petreæ opt. purificati, nitrioli ad rubedinem calcinat. an. lib. ij. Puluerizentur, & misceantur opt. subinde irrorando, & incorporando cum aceto destillato acerrimo, donec dispareat penitus merc. Hinc sublima ex arena in cucurbita lutata cum capitello, & exit primùm phlegma, dein auctiori igne per 24. h. continuato, sublimabitur sublimatum proximè à materia rubeum; paulò altius flauum. Vtrumq; rubeum, ac flauum cum salis petreæ lib. j. & alum. calcinati lib. j. in. impastaq; cum phlegmate prioris aceti destillati, sublimaque denuò ut prius h. xij. & ascendet iterum sublimatum rubicundum, ac flauum,*

col-

collige singula seorsum, rubicundum elue aquis cordialibus, ac ab eo efflagrare sine spiritu uini; flammam calcina igne mediocri, ut rubescat, hinc elue similiter, ac corrige cum spiritu uini de super, accenso. Fases nigricantes cum merc. in caputellum ascendentes abijciantur in singulis sublimationibus.

Vfus est in hydrope, morbo gallico, podagra, scabie, vlceribus, cãcro, &c. Dosis à gr. iij. ad v. cum theriaca, succ. ros. pilulis catholicis. Purgat per inferiora præcipuè, est magnum Arcanum in deploratis morbis.

Mercurius non æquè bonus existit, sed variat. 1. Ratione matricis, seu loci naturalis, vnde naturali loco censetur optimus, qui eruitur è mineris vicinis auro, vel argento, & hinc optimus censetur Hispanicus, & Hungaricus. 2. Ratione inquinamentorum, quibus nonnunquam per se in terra conspurcatus est; vnde vt plurimum scetet commixtione arsenicali, antimoniali, saturnina cadmiofa, quibus nonnunquam in terræ cuniculis venenosus redditur. 3. Nonnunquam à maleuolis adulteratus venditur; aded enim exactè eum, adulterare norunt beneficio plumbi, vt quoque simul per corium transire queant, adeoq; difficile sit fucù cognoscere. Quapropter nequis incautus decipiat, nõ à re erit hæc bonitatis signa obseruare. Primò bonus censetur qui per retortam propulsus nihil recrementi relinquit. 2. Qui in cochleare ar-

genteo euaporationi super prunis impositus macalam relinquit flauam, aut albicantem; qui nigram, aut fuscā relinquit purgari debet. 1. Expressione per corium, qua facibus crassis in corio remanentibus, mercurius transit, sed hic modus nō est tutus, vt diximus. 2. Lotione, lauetur autem vel per acetum simpliciter, aut cū sale mixtus, vel per lixiuium calcis viuæ, & cinerum clauellatorum, vel etiam per lixiuium saponariorum, sæpius nimirum cum his agitando, & vicissim à sordibus eluendq. Purgatur quoque agitatione forti cum spiritu vini in vitro obturato, separatur enim nigredo ad latera. 3. Destillatione, destillatur nimirum in arena per retortam igne sat forti, idq; per se, sine additione, vel addito sale tartari, calce viuæ, & similibus. Opt. verò purgatur amalgamando cum metallis perfectis, ac postmodum per retortam, à corpore admixto separando. Opt. purgatus censetur mercurius ille rediuius, qui ex sublimato, præcipitato, & cinnabare elicitur, vt diximus.

Præcipitatum argētum viuum, quod supra corrosiuum venenum esse descripsimus, hoc modo in Turpetum dulce minerale paratur.

℞. Merc. purgati lib. ÷. ol. sulph. per campanam, vel spiritus vitr. rectificati lib. j. m. sonul. & digere per dies. ij. in retorta vitrea luto munita, dein destilla, ac liquorem egressum ter coboba. Quarta vice, si libet, aliquid recētis ol. sulf. vel sp. vitr. affunde, ignēq; in fi-

ne

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 4. 381

na auge, ut retorta candeat. Frange retortam, & præcipitatum merc. album in fundo reperies. Massam illam subtiliter tere, & aq. font. limpida toties abluè, quousq; nullam falsedinem in aq. affusa deprehendes, nam in pulv. flauum vertetur, tunc in phiala saltem gossypio obturata igni arena vehementissima per dies viij. committe, ut si quid vini supersit mercurij, sublimetur. Hunc deniq; merc. fixum trina desuper spiritus vini incensione ulterius correctum serua.

Vfus. sunt plerique & præcipue huius gallicæ incipientis efficax est remedium, plusquam enim quam mercurius dulcis. operatur in educendo ex tota massa sanguinea degeneres humores, fontes non solum gallicam luem, sed quoscumque alios morbos, unde in hydrope, podagra, venenis, peste, febribus putridis, ittero, vlceribus malignis, scabie, & similibus morbis deploratis vix experiri licet præsentius.

Dosis gr. v. vsq; ad viij. pro personarum conditione, cum pil. solut. conferuis, vel confectionibus cordialibus. Lenes secessus, & vomitus concitare solet.

Parant alij ex merc. præcipitatum album, quem nonnulli mercurium cosmeticum appellant, quo mulieres in perpoliènda facie vtuntur, more aliorum; & similibus pulverem albicantium, qui fucata quadam albedine eandem imbuunt. At si frequenter adhibeatur, vereor ne poris se insinuet, & temporis

tra-

tractu dentibus, alijsue partibus non leue damnum inferat, idcirco eius vltus inter cosmetica improbat, prostant longè præstantiora cosmetica, quibus innocenter vti possumus.

℞. Merc. vnc. iv. diss. in aq. fortis suff. quant. & affunde aquam salsam, præcipitabitur in pulu. alb. dissoluens per inclinationem effunde, & præcipitatum multis ablutionibus omni salsedine, & acrimonia priua. Tandem exsicca, aq. ros. ablue, & iterum exsicca.

Vltus eius est in morbis venereis, cuius dosis à gr. viij. ad x. xv. & xx. cum massa pilul.

Præcipitatur mercurius hoc alio modo.

℞. Merc. sublimati q. u. coque in aq. font. ebulliendo ad ignem lentum, deinde in hanc solutionem claram, & puram guttatim instilla ol. tart. per d. facti, & statim præcipitabitur merc. instar pulu. lutei coloris. Decanta aquam, & pulu. aq. pura toties elue, donec aqua, quæ egreditur, nihil saporis acris retineat. Postmodum pulu. lento igne exsicca, & serua.

Huiusmodi præcipitatus merc. dicitur ab aliquib. *Præcipitatus Luteus*, cuius gr. v. vel vj. in theriaca vel simili alio vehiculo exhibentur ieiuno stomacho bis in hebdomada, quo modo soluit quoscumq; morbos chronicos, vt obstructiones, febres erraticas, iiterum &c. & secundum Hartmanni sententiam est etiam contra ipsa venena validius.

Simili modo præcipitatur merc. ad ulcera curanda aptus, sequenti modo.

℞.

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 3. art. 4. 383

℞. Calcis viuae lib. ij, & extingue in lib. xxiv. aq. com. quam filtratione redde limpida. Dein lib. eius iv. adde sublimati com. subtiliss. pulu. scrup. ij. & breui temporis spatio, is se præcipitabit in pulu. citrinum, ulcerib. malignis curandis adpropriatū. Aqua inseruire potest carnis luxuriantis consumptioni.

Hic à Lazaro Riuerio tam decantatū in suis cēturiis febrifugum detegam, cum præcipitati species sit, cuius ipse suboscuram, & tenui velo obuolutā, fidelem tamen, & omni fraude vacuam descriptionem proponit, inquit: *Componitur ergo pretiosum hoc medicamentum ex tripli Hercule xij. laboribus ad summam nobilitatem euecto, quibus tandem quartus athleta additur operis complimentum efficiens.* Fit ex Sole, antim. & merc. i 2. destillationibus. Quartus athleta, idest spiritus vini additur ad operis cōplimentum. Clariùs ita paratur.

℞. Auri purgati vnc. ÷, solue in aqua Regis, item in eadem aqua regia solue vnc. ÷. nitri antim. seorsim, in aq. fort. autem solue merc. vini purg. vnc. iij. solutiones omnes limpidißimas coniunge, & omnem humorem abinde destilla, quem iterum affunde, & rursus abstrahere ad xij. vsque cohobationem, tunc isti pulu. præcipitato vini spiritum affunde, quem sexies renouatum ab eo abstrahere, tandem fixus, & insipidus puluis sub tegula igniatur, quem Bouius suum Herculem appellauit, omniumq; aliorū cathartorum speciebus anteponendū iudicauit tanquā domitorē
luis

luis venereæ, febrium potechialium, pestilentialium, vermium, & aliorum morborum incurabilium.

Notandum verò prædictam aq. regiam non esse conficiendam mediante sale armoniaco, quia nimium volatizat, & in sublimatione adducit merc. & vitrum antim. sed sale marino, vel gemmæ, quamvis & eiusmodi aq. regis valdè volatizet, & proinde singularis industria requiratur, si quis huius Herculis familiaritatem exoptet.

Describuntur vlteriùs innumera mercurii præcipitationes à variis auctoribus, quæ non absimili à supra descriptis sunt; ideo si quis eas desiderat apud eos videre poterit.

Nobiliora verò, & potentiora arcana, quæ ex mercurio parari possunt, vltiori eius fixatione fieri, ac per dicta soluentia vulgaria fiunt, certum est: Nam Paracel. & Helmont. per liquorem immortalem alkahest dictum, corallatum, vel diaphoreticum parant mercurium, quæ sunt duo ex summis artis spagyricæ arcana, quorum singula valent ad omnes morbos curandos; tamen etiam deficiente liquore alkahest parari potest arcanum ex mercurio, media iterata eius solutione in com. aq. forti, quod dicitur *mercurius diaphoreticus*. Sic Paracel. lib. de morte rerum eius descriptionem tradit inquit: *Vt autem in præcipitatum redigatur merc. nō alio modo procedendum est, quàm vt in opt. aq. forti calcinetur, postea graduata aq. fortis ab eo abstrahatur*
quin-

quinquies plus, minusve, donec precipitatus pulchrum colorem rubeum acquirat. Hunc precipitatum dulcifica quantum potes: ultimò quoque rectificatum vinum ardens ab eo destilla septies, vel nouies, vel tories, donec in igne candescat, & non aufugiat: tunc habes merc. precipitatum diaphoreticum.

Helmont. mercurij diaphoretici tract. de febris us cap. 14. sequenti modo descriptionem tradit.

℞. Pul. Ioan. de Vigo propria minu piratum, nam alioquin admisto minio, est adulteratus, prout qualecumque medicamen chymicum, quod venale extat, fraude plenum est. Hic puluis, affuso elemento ignis de vitriolo veneris extracti cum aqua regia cohobandus est quinquies, sub finem augendo ignem: nam fixatur planè. Et est puluis valdè corrosiuus. Qui dein cohobetur decies cum aq. vitæ opt. dephlegmata, & vicibus singulis renouata, donec omnem corrosionem secum abstulerit. Et tùm iste puluis, instar sacchari, dulcis est.

Verùm hæc Helmont. mercurii diaphoretici descriptio non ita facilis erit, vt non requirat peritum artis spagyricæ, optimum artificem, exactumque philosophum, qui nè dum rectè noscere sciat, verum etiam separare essentias ex metallis, seu sulphur essenziale, elementum ignis ab Helmont. appellatum. Quod idem aduertit idem Helmont. cit. loco, dum inquit: *In præparationem eius ingentis operæ esse, nec solius putantis, sed verè scientis, est sulphuris*

phuris veneris, seu elementi ignis, eius preparatio, ex quo summa diaphoretici mercurij perfectio pendet.

Verumenimuerò licet Helmont. qui dum margaritas porcis subtrahit, velum ante oculos adhuc perspicacissimis ponat; ego tamen ingenuè aperiã quid sit elementum ignis ex vitriolo ueneris.

Ignis iste, siue *sulphur veneris* aliud non est, nisi ea pars cupri, quæ per acrium contactum viridescit: pars hæc à cupro est ignis industria separanda, ita vt remaneat metallum album, quod Anonymũ dicunt, & non sit ampliùs cuprum; maior in hoc arcano comparando difficultas in separatione huius ignis veneris, qui sine totali cupri destructione haberi non potest, consistit. Fit eadem methodo, qua quinta essẽtia ex metallis extrahitur, cuius descriptionem Paracel. lib. 4. Archidox. de extractione quintæ essentia ex metallis tradit sequenti modo.

Metallum in aquam soluatur, postmodum hoc solutum per B. destilletur, & abstrahatur, putrificeturq; tandiũ, donec in oleum reducat, quod è phialis paruis, aut cucurbitulis per alembicum destilletur, & pars vna metalli manebit in fundo, hoc iterum in oleum vt prius reducat, ac destilletur tandiũ, donec omne metallum ascenderit: postea putrificetur iterum per mensem: lento demum igne rursus destilletur, & vapores primum ascendent, atq; defluent in receptaculum, quos amouebis. Tandem ascendent obscuri duo colores, vnus albus, alter verò iuxta metalli naturam, & conditionem.

nem. Et cum ascenderit, omninò separantur in recipiente, sic ut essentia quinta maneat in fundo, color autem albus corporis nateat superius. Hec duo separato per tritorium, ac phiala alia excipe quintam essentiam, cui vinum ardens affunde purificatum, & maneat cum ea tandiù, donec prorsus acuatur, postea coletur, vel separetur ab essentia quinta, & recens iterùm affundatur: hoc toties feceris, donec acuitatem nullam percipias amplius. Tandem aquam bis destillatam affundas, qua quidem abluatur, & ad suam dulcedinem perducatur, Ita asseruato. Hac via preparatur essentia quinta metallorum. Album verò si reduxeris, habebis inde malleabile corpus album, & metallicum, quod cognosci nequit, sub qua specie contineatur. Plures aliæ viæ reperiuntur ad extractionem essentia quinta, quas quidè subricemus, quod à nobis extractiones veræ quintarum essentiarum non existimentur, sed tantum transmutationes, in quibus extractio nulla fit; nec venit in usum.

Ignis, siue sulphur veneris dum dicto præcipitato affunditur, sulphuri mercurii extraheris inseparabili thoro coniungitur, efficitq; ut nunquam amplius in mercurij centrum se recipiat, luduntq; tunc in pulueris superficie ambo sulphura, alterum mercurij, quod summum est resolutiuum, & alterum Veneris, quod sùmmum est anodynum, ex quorum reciproca virium consertione, in curando tot prodigia emergunt.

Huius arcani energia, siue hoc medicamen præscripto iam instituto conflatum, siue aliud ex aliis mineralibus, alioque artificio confectum, dummodo diaphoreticam attigerit indolem, omnibus curandis morbis, qui curationem admittunt, erit efficacia præditum, eritq; in arte medendi Catholicû, quo complebitur quidquid Physicus, & Chirurgus optare possunt sanando.

Hinc aliqui stante sulphuris veneris imperitia, adhuc absque eo *diaphoreticum mercurium* parare nituntur, qui non adeò perfectus, tamen omnia alia vulgaria mercurialia medicamenta sua actiuitate superat, eius descriptio talis est.

Rx. Pulu. Io: de Vigo, qui fit ter præcipitando merc. per opt. aq. fort. & ad summam rubedinem redactum, adhibito igne forti in fine destillationis, cohoba deinde quinquies cum opt. aq. regis, in fine cuiuscumq; destillationis augendo ignem, & erit puluis ualdè corrosiuus, tunc cohoba decies cum spiritu vini opt. alkoholizato, vel toties donec dulcis f. vt saccharum.

Vfus eius est in lue venerea hydrope febrib. vlceribus, omnibus ferè alijs morbis, qui ex materiali aliqua causa producuntur, ac fouentur; nam corpus humanum quantumuis sordidum purgat, ac abstergit, si prudenter tamen exhibeatur.

Dosis est gr. ij. iij. vsq; ad iv. in forma pil. In febribus autem exhibetur ante paroxysmum cû aliquo sedatiuo, vt *Nepent. pil. de cynoglossa.* In lue

autem

autem gallica, vlceribus, aliisq; affectibus poterit exhiberi cum pil. vel confect. solut. Theriaca, &c. Vel mane ieiuno stomacho, uel etiam quandoque uesperis ante cœnam, ut uidebitur.

Summa mercurii homogeneitas, non patitur propriæ essentiæ separationem, sed aquæ elementaris adinstar ad ignem uel totus euolat, uel diù impermutatus in sua essentia perseverat. Nam si in uapores cogitur, ac subtiliatur, non mutatur in se, sed a frigore repercussus, in pristinum redit mercurium, non secus ac communis aqua, dum in uapores cogitur, nō transmutatur substantialiter sed tantum accidentaliter, ideoq; sub uaporum larua, impermutata perseverat aqua, non secus ac erat prius. Patitur uerò mercurius seminales impressiones sub seminum fermentali actiuitate, ac secundum se totum hoc, uel illud facessit metallum, uel semiminerale &c. Sicut & aqua, quæ etiam sua homogeneitate summè gaudens, tantum à feminibus subacta, non patitur propriæ essentiæ separationem à se ipsa, sed tota sub corporum genesi accretione materialiter perseverat.

Hæc uerò non animaduertentes aliqui uaria dū conati sunt è mercurio, sicut & ex aliis mineralibus, extrahere magisteria, ut salem, spiritum, oleum &c. unde frustra tempus, operamq; consumpsere, ac si aliquid spiritus, uel salis è mercurio extraxisse iactēt aliqui, præsertim Alchymix, & crysopopeix

ope-

operam dantes, uel in errore uersantur, uel alios decipere conantur. Nisi uelimus dicere, quod si spiritus, uel sales huiusmodi mediis corrosiuis, dum è mercurio extrahere forsan tentarunt, ii nil aliud sunt, nisi fortium spirituum sales uolatiles eadem aſtuitate, qua soluunt, uel fixati, uel adhuc uolatiles permanentes, non autem mercurii, unde.

Aliqui *spiritum mercurij album diaphoreticum* ita parant.

℞. *Merc. sublim. tenuiter puluerizati p. j. argilla rub. p. iij. m. & fac cum aq. com. globulos in umbra exsicandos, destilla dein ex retorta vitrea per arenam igne suppressionis (gradatim tamē) horis ij. adhibito, prodit elegans spiritus, quem serua. Si quid mercurij sublimetur, cum recenti argilla m. & procede, ut antea. Dosis g. j. ij. iij.*

Spiritum uerò mercurii rubrum hoc modo.

℞. *Merc. sublim. tenuiter puluerizati, l. mature martis an. m. & resolue per deliquium in ol. fluxuum, quod diligenter collige. Residuo (quod non solutum) affunde aq. com. ac extrahere sal: sal purificatum, & coagulatum denuò ol. coniunge, fietq; aurei, uel crocei coloris. Destilla in arena ex cucurbita humili per albicum breuis rostri, primò exhibit phlegma, quod seorsim colligatur, auctiori deinde igne ascendit rubedo, qua partim in excipulum (quod mutatum sit) destillabit, partim in alembico, & rostro, butyri instar, adherescet: urge ignem, donec nihil ampliùs ascendat, tunc cessa.*

Phleg-

Phlegma destillatū vnà cū rubedine ad spondilia cucurbitæ eleuata, redde capiti suo mortuo, reitera; destillationem per alembicum eundem, vix incalescente alembico, liquefcet rubedo in alembico adherens, exstillabitque rubicundissime in excipulum: postquàm rubedo hæc extillauerit, mutato excipulo, suscipe phlegma subsequens, ac postea rubedinem aliquam igne auctiori, vt antea collige, idque repete tot vicibus, quot opus fuerit.

Vsus vtriusq; huius spiritus magnus est, in primis verò rubri: expediunt per sudorem quodcumque in corpore noxium fuerit, alijsque medicamentis difficulter cedit. In lue gallica pustulæ huius vsu sponte cadunt, tubercula minuuntur, dolores sopiuntur, vlcera fætida manantia exsiccantur, & cōsolidantur.

Dosis g. j. ij. &c. in aq. theriacali, mistura simpl. spiritu guaiaci, decocto, & similibus.

Oleū mercurii diaphoreticū dulce ita paratur.

℞. Merc. sublim. q. u. solue in aceto destillato, digere, & abstrabe acetum destillatum ad siccitatem, residuum in retorta digere cum spiritu vini rectificatissimi, donec fiat crassus liquor. Hinc destilla ex arena igne forti, & prodibit liquor instar lactis. Lactæum hunc liquorem reaffeunde materiæ in fundo relicte, & destilla denuò. Sic exstillat oleum album, ac fragrans sine corrosione.

Curat vlcera maligna, cæcerosa, præsertim renū,

& ve-

& velicæ. Vfus tam internus, quam externus.

Aliqui ex mercurio ita sulphur extrahunt.

℞. Merc. sublim. q. u. affunde acetum distill. stent per septimanas aliquot, ut extrahatur flauedo s. a. Decantatos liquores destilla ad siccitatē, & habebis pulu. rubeum, qui est verum mercurij sulphur.

Vires. Parac. maxima huic attribuit præconia, in curāda podagra, epilepsia, morbo gallico, &c. quorum radicem per sudorem expellit. Dosis gr. iij. iv.

CAPVT QVARTVM.

De Metallorum Preparationibus.

Explicatis iam in superioribus aliorum mineralium magisteriis, nunc ad ea enucleanda aggredimur, quæ ex metallis educuntur, singula in singulis articulis expendentes, circa quorum anatomem more nostro, quæ detegenda occurrūt, breuiter aperiemus, initium facientes, ab auro, tanquā omnium perfectissimo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Solis Preparationibus.

Aurum Sol appellatur, à chymicis, quia Soli, tum macrocosmico, seu cælesti, tum microcosmico

cosmico idest cordi sympatheticè respōdere creditur. Appellatur quoq; Rex metallorum, quòd principatum inter metalla sibi vendicat. Græcè dicitur *Chryson*. Est aurum corpus metallicum nobilissimum, solidissimū omnibus metallis natura, & perfectione superius, fixissimum, & incorruptibile.

Compactum est in terrę visceribus ex principiis perfectis, sulphure, mercurio, & sale summè coctis, digestis, & maturatis. Ex sulphure quod est ad summum à natura sublimatum, & ab omnibus fecibus, nigredinibus, & spurcitiis depuratum, vt nullum vsquam ex omnibus metallis esse possit. Ex mercurio, qui secundum naturam metallicam ad summum separatus, ac ab omnibus terrestreitibus, & accidentibus liber in purū mercuriale corpus ad summam perspicuitatem transmutatus est. Ex sale, quod est ad summū crystallizatum, tamq; subtiliter sequestratum, & depuratum ab omnibus suis acrimoniis, acerbitatibus, acetositatibus, aluminositatibus, & vitriolitatibus, &c. vt nihil adherens iam habeat, sed exquisitè in se ipso ad summum elucidatum, & ad diaphaneitatem euectum sit. Ex sulphure citrinum obtinet colorem; ex mercurio compacto pondus reliqua metalla excedens, & constantiam; ex sale solidissimum, fixissimum, & incorruptibile corpus habet. Malleo maximè dilatatur, cum mercurio vulgi facillimè præ reliquis metallis vnitur.

D d d

Hæc

Hæc tria principia purissima ita inseparabili thoro, & indissolubili nexu vniuntur, vt permanentia, & indissolubilia fiant, & *facilius est ex non auro aurum construere, quam ipsum destruere*. Hoc ob integritatem vnitatem, & optimam mitionem, adeo fixam nascitur naturam, quod non modo communem sequitur permansionem, verum etiam incorruptibile ferè temperiem. Hinc est quod quam longioribus sæculis aurum in terra, vel in aqua sepultum maneat, nunquam rubiginem contrahit: Sicuti in igne diutissime permanens, non modo aliqua ex parte comburitur, aut euolat, sed & depuratus, & splendidus efficitur. Ad hæc ob optimam sui vnitatem, nullo phlegmate, nulloque pingui redundat, ita vt perpetuo fulgeat, splendidissimumque perduret. Quin etiam tractantium manus nullo colore tingit, nempe croceo, aut nigro, quemadmodum cætera faciunt metalla. Neque etiam aliquo odore, aut sapore gustantium, aut olfactantium, tum nares, tum palatum inficit.

Nullum habebat olim vsam in medicina, Arabes primi tanti metalli vires experti sunt, atque suis compositionibus immiscuerunt, limatum, aut in foliola redactum, quam quidem crassam, quædamque eius præparatibnem nostri pharmacopola: adhuc retinent, à vulgaribus medicis persuasi, qui aurum lima comminatum, aut foliatum languentibus propinant, quasi verò struthionum stomachos, ferrum

dige-

digerentes habeant. Medicorum vulgus magna simplicitate aureas catenas, nummos, & his similia in liquore extinguit, vel cocturam facere molitur, & quidem aqua simplici, in turbida quadam portione, in melle, in iure aliquo, aut vino ad confortationem spirituum, ac membrorum principalium. Nonnulli in confect. elect. multiq; alijs medicamentis, miscent vt in Diathamaro secundum descriptionem Nicolai, elect. de gemmis, elect. lictiæ Gal. confect. cardiacis, aureisq; Alexandrinis. Aliqui in aureis vasis, & edere, & bibere delectantur. Verum impossibile est, aurum fixissimum metallorum à debili calore, & fermento ventriculi insito digeri, & actuari posse, quod igne vehementissimo, reliqua metalla vincente, lapidesq; consumente, non vritur, sed purius, ac perfectius redditur: donec ad summum suæ perfectionis gradum deuenit, tunc in igne tanquã Salamandra iubilat. Non aurea maiorum sæcula ad nos refluxerunt, quibus thesauri aded vilescunt, vt ipsa ægrorum, intestina, oesophagus, & labia, mentum, & barbæ, obryzo incrustentur auro. Tacerem hanc insaniam, & prodigalitatē, nisi ægri quoq; magno incommodo inde tentarentur, dum scilicet actio chylicationis, succio, & trāsitus chyli per lacteas, ex intestinis, eiusmodi aureis corpusculis interuenientibus, turbaretur. Nam quædam venarum osculis, in mesenterio, & intellinis sitis,

se insinuarent; quædam citra alterationem, vt in-
gesta, per aluum cū excrementis inauratis descen-
derent; reliqua verò corporis Oeconomiam tur-
barent. Aurum lima comminutum, aut foliatum,
medicamentorum compositionibus admistum,
nullum alium vsum habet, nisi vt vulgi oculos pa-
fcat, & saturet. Verùm dum fallaci hoc auri ful-
gore plebis oculos demulcere volumus, saltem ea
ratione id præstemus, ne sumptuum, & crumenæ
pauperū immemores, illis fortunas simul, & sani-
tatē insania hac nostra prodigalitate eripiamus.

Auri vires roborando cordi, spiritibus vitali-
bus, & sanguini mundificandò dicatas esse tradunt
propter mutua cordis, & auri effluvia sympathica,
& magnetismum inter aurum, & cor, quod alienū
à veritate esse supra allatæ rationes conuincunt;
applicari quidem posset extrinsecus maiori in co-
pia, atque dubio procul maiori cum vtilitate, vel
nullo dispendio. Hoc vnum scio, aurum in crume-
na gestatum, corroborando, & lætificando cor, præ-
stans esse contra melancholiam remedium.

Vt ab auro essentiam suis machinamentis me-
lioris notæ spagyrici separarent, diū insudarunt;
tandem nunquam in medijs suis dissoluentibus auri
essentiam cum eius destructibilitate, sicut & in
alijs contingit metallis, extrahere; varii enim va-
rijs soluentibus licet id tentauere, tamen omnes
operam, oleumque perdentes, remansere delusi, et si

for-

forſan aliqui ſunt , qui aurum potabile , quintam auri eſſentiam, ſulphur auri, & ſimilia arcana adepti fuiſſe iactent, ij vel decepti decipiunt, vel alios decipere conantur. Etſi magiſteria ex auro ad magnos uſus conſeruant, ea nil aliud ſunt, niſi eſſentiſicati ſpiritus, vel aquæ fortes ſupra auri corpus; vel ſi auri aliquid cōminutum in ſe iſiſ retinent, illud intransmutatum perſeuerat, & facile à perfecto ſpagyrico in priſtinum aurum reduci poteſt.

Neque verò omnis virtutis auri expertes fuiſſe reo r præparationes à Paracel. in Archidox. lib. de Vita longa, alijs in locis deſcriptas, ex eo quia Paracel. cum Circulato maiori aurum dum tractauit, facilis fuit virtutis eius aliqualis extractio. Helmont. etiam impoſſibile exiſtimat ab auro eſſentiæ ſeparationem, ob ſummam eius homogeneitatem, vt in Progymnaſin. meteori §. 6. & tract. cui tit. pharmac. ac diſp. modernum §. 55. alijsque in locis fuſò demonſtrat. Quapropter fruſtra laborare videntur omnes, qui conantur ex auro magiſteria elicere, niſi priùs aurum in primam ſui materiam reſoluerint.

Vulgares verò varii ſpagyrici, tanquam ſummum arcanorum arcanum ſummè iactant *aurum potabile*, quod multis modis per auri comminutionem per diuerſa ſoluentia factam efficere conantur; præcipuum verò modum placet hic adducere.

Rx. auri q. u. ſolue in aq. regis, ſolutum per ol. tart.
per

per d. facti sēsīm precipita in pulu. tenuiss. quē edulcora multis lotionibus per aquā puram fictis, donec tota acrimonia aq. regis euanescat. Deinde exsicca leuissimo calore solis (aduerte ne exsicces igne, quia magno cum fragore accenditur, diciturque ideò aurum fulminans, græcè (Cerauno-chrylion), tūm demūm hunc pulu. fulminantem diss. in spiritu salis essensificato, & dissolutionem foue in B. tepenti per dies xv. vel in ol. seu essentia vitrioli, vel in sale tart. volatili, & serua ad usum.

Circumfertur esse omnium membrorum curatiuum, & præseruatiuum hoc arcanum, ac omnia alia artis spagyricæ arcana in virtute superare.

Dosis est a scrup. ÷ ad j. in aquis cinnam. caryophyll. &c. quacumque hora diei.

Sunt etiā penè innumeræ aliæ auri potabilis descriptiones authorum, sed nullius forsan energix, si quis eas desideret, penes eos legere poterit. In descripta autem auri potabilis præparatione aliquid virtutis in esse reor, idque potius ex spiritu salis essensificato, aut spiritu vitrioli, vel sale tart. volatili prodire, quàm ex ipso auro censco ob prædictas rationes.

Aurum fulminans, fertur esse insigne sudorificum, & Bezoarticum, cuius dosis est à gr. iij. ad iv.

Aurum fulminans complurima, quæ prius vti portenta in philosophia suspiciebantur clarissimè demonstrauit, nec amplius tot, tantisque verborū nugis

nugis rerum naturalium effectus sub obscuro delitefcunt. Tonat tale aurum tanto cum impetu, vt nec Bôbarda, vel aliud quidpiam ità vehementius explodêdo aerem impetat. Flâmam tamen, & scintillas non cōcipit, nec vt multi credidere deorsum fertur tanta vi, vt durissima quæquæ subiecta, etfi ferrea perforet, neq; vel leui calore agitatū tonat; Siquidem sæpiùs periculum fecimus, nec horum quidquam, quæ vulgò circumferuntur vidimus, quinimò duabus, vel tribus pilulis super ferrea lamina, alia lamella superinducta positis, multo, iugiq; calore experti fuimus aurum tonasse, & lamellam ad superiora magno impetu enixam. Huius impetuosæ eruptionis tanto cum sonitu emissæ causam explorare dignum videtur. Non ab alia exoriri existimo, quam à sale armoniaco, & tartari oleo pederentim infuso, quæ in solis corpus stricim adhærent. Etenim aurum, vt fusiùs supra explicuimus ex perfectissima depuratorû principiorum mixtione præcipuè salis defæcati valdè fixum euadit. Sal verò armoniacum est admodùm volatile, ideoq; facillè sublimat, vnde nè totum simul sublimet cum spiritus ex eo elicitur madida argilla cohibetur, tum quia argillosæ particule nonnihil suo motui resistunt, tum quia per ammoniaci corpus intermixtæ illud separant, nè totum simul iunctis viribus sublimet, quippè mercuriali natura præditum sulphure abundat; Proindeq; sal, & aquila cæ-

la cælestis, sal mercurialis, &c. vocarunt.

Particulę igitur salis armoniaci, utpotè volatiles minus impuræ sunt, magisq; de ætheræa substantia participantes soli maximè cognatæ sunt (non enim agerent in aurum, nisi vniri peterent, sedemque sibi aptam quærerent) vbi in auri particulas incidunt, faciliè per cavitates, quas reperiunt, se intrudunt, illas soluunt, sedemque tam aptam sibi extruunt, vt ab omni motu desistentes arctissimè perstringantur, sal verò tartari paulatim instillatum (oleum enim nil aliud est, nisi sal solutum, vt diximus) magis stringit prius unitas particulas. Etenim aliquas, licet exiguas inter illas particulas inueniens aptiorem quærit locum, unde ille motus excitatur quem posteaquam inuenit intra suas ramosas, seu crassiusculas particulas corpusculis salis armoniaci in illis auri fixatis secum strictim uelut intra labyrinthum inuolutis sistit, uelut gluten inter illa implicitæ in compactiorem massam coguntur; si uerò totum simul oleum immergatur magnum motum excitans priorem compagem auri cum sale armoniaco exturbat, ita ut non possint priori sedi restitui, vimq; fulminantem aurum amittet. His ritè expensis, facilis est ratio, unde magnus sonitus nascatur, quippè cum hæc compages à magno calore conetur exturbari (magnus debet esse calor, nã stricta vnio resistit) particulæ omnes simul vim reijciunt; sed à calore

supe-

superatæ (etenim facilè a sua quiete iam acquisita sal ammoniacum excitatur), sunt salis ammoniaci particulæ utpotè volatiles, & ad sublimandum aptissimæ concitantur, paulatim tamen propter auri particulas, & olei intermixtionem cohibentes illud, non fecus ac argilla, postea verò à diuturno calore nimis percitæ, magnumq; spatium exposcèntes ad suos motus describendos totius massæ vincula immoderato impetu disrumpunt, quia auri particulæ, & olei durissimam cõpagem intexerunt. Vnde omnes simul violenter dissociatæ erumpunt, amplioremque locum exposcentes, circumfusum aerem, tam subito, tantoq; impetu propellût, ut ingens sonitus inde oriatur. Tantus impetus ideò omnes excedit, quia auri massa ex se alijs durior durissima fit istorum corporum cohæsione. Separatio particularum ex illo videbitur manifestè, nam quod reliquum est, duarum specierû formam exhibet, coloris purpurei nempe, & albicantis.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Luna Preparationibus.

Argentum à chymicis luna dicitur, à græcis *Argyron*. Est metallum perfectum, auro tamen ignobilius, & imperfectius, constans mercurio penè fixo, ac sulphure albo, etiam penè fixo, &

E e e fa-

fale vitriolato, non ita puro, sed poroso, non minus perfectis, quàm puris, sed non ita perfectè coctis, maturatis, & fixis vt in auro; non enim tam graue, nec tam fixum, vt aurum. Ideoque, etsi aliquo modo durat in igne, & in cineritio persistat: non tamen durat in cæmento regali, antimonio, sulphure. Dilatatur post aurum maximè. Ex sulphure non perfectè cocto album sumit colorem.

Est metallum proximè ad auri naturam accedens, eò vt aliqui aurum esse solo colore distinctum ab alio auro putent, sed qui per ignis anathemen argenti naturam cognouerit, cognoscet quoque eius differentiam ab auro, nam habet in se sulphur quoddam separabile à suo mercurio, & fale, quod non habet aurum, quod ob summam sui puritatem, omnem extranei sulphuris admissionem à se excludit.

Primi argentum introducere in vsum medicum Arabes, qui non secus ac aurum, etiam medicamentis cardiacis immiscuere; hinc adhuc viget in officinis foliati argenti vsus; quacum utilitate exhibeatur, patet ex supra dictis cum de auro supra egimus: nam sicut sub argenti forma perseuerat, ita minimè medicamenti operationes perficere valere reor.

Deinde spagyrici argentum per ignis analysim tractantes varia parare nituntur ex eo medicamina. Et quidem primò per calcinationem vitriolum

cx

ex eo parant, à quo deinde essentiam, seu tincturam, oleum, vel liquorē ab aliis appellatū eliciunt.

Calcinatio verò multiplex instituitur, & præcipuè cum sulphure fit, & cum aquis fortibus.

Et quidem cum sulphure calcinatio argenti fit, argentum stratificando (priùs tamen cupellatum & in subtilissimas bratteolas redactum) in crucibulo cum duplo sui ponderis sulphuris triti, & reuerberando, donec sulphur totum flagret; & in auras abeat, quæ ambo adhuc ignita proiicienda sūt in aquam puram, limpidam, & rursus quod remanet in fundo indissolutum, iterum cum duplo sulphuris triti calcinando, & eodem modo in aquam proiiciendum est, idque toties repetendum, donec totum dissolutum fuerit argentum, & cum sale sulphureo in aquam migrauerit, aqua deinde euaporanda est, donec cuticulam contrahat, & tunc in frigido loco reponenda est, & vitriolum cæruleum pulcherrimum in fundo congelatum reperies. Aquam decanta, & iterum euapora, donec cuticulam contrahat, & supra dicto modo fac, vt vitriolum reddat, idque toties repetendo, donec omnis aqua prorsus exhalauerit.

Per spiritus autem fortes *luna* sic calcinari potest, vt vitriolum reddat.

Rx. Luna cupellata, & in subtiliss. lamellas redacta unc. iv. pone in retorta, & superfunde spiritus nitri, vel aq. fortis q. suff. ad eam soluendam. Deinde

Ecc 2 per

per diem naturalem digere, & destilla calore B. omnem humiditatem; tunc vase refrigerato superinfunde nouum spiritum, digere, & destilla omne phlegma. Deinde aqua pura calida omne quod in massam cæruleam coagulatum est, dissolue, & filtra, & tandiù euapora, donec cuticulam contrahat, pone, ut diximus, in loco frigido ut vitriolum concresecat, & dicto modo procede ad omnimodam vitrioli extractionem.

Alii ad lunæ vitriolum meliùs præparandum procedunt, vt dictum est, dissoluendo lunam cum spiritu nitri bis, & probè euaporando humidum per destillationem, deinde quod in fundo remanet, ponunt in digestionem per 40. dierum spatium, quo tempore luna redigitur in aquam viscosam albam, quæ in loco frigido cõcrescet in vitriolum viride, & cæruleum.

Laudatur lunæ vitriolum ad plures vsus, vt in morbis chronicis, apoplexia, epilepsia, obstructiõnibus omnibus, &c.

Dosis est à gr. x. ad scrup. j. ÷ in conuenienti vehiculo, mane ieiuno stomacho.

Sic autem parato ex luna vitriolo, conficiunt chymici tinturam tali modo.

℞. Lunam, diss. eam in aq. forti, & affusione aq. salsæ precipitatur ad fundum matræ in calcem candidam, quæ frequenti ablutione aq. communis edulcorari debet, & exsiccari. Huius calcis ℞. vnc. j. salis prep. vn. ij. salis armoniaci drach. ij. hæc probè m. in

mor-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 2. 405 .

*mortario vitreo , & reuerbera per octiduum , elicitur
tinctura spiritu vini alkoholizato, & circulatur.*

Confert maniaë, & alijs cerebri affectibus.

Sed not. quod ablato menstruo remanet tinctura in forma liquoris . Hæc eadem tinctura instar cærulei ultramarini coloratissimi extrahitur ex limatura lunæ cum spiritu vini , in quo aliquid salis armoniaci fuit solutum , quæ vlteriùs postea ablato hoc menstruo , & tinctura , quæ remanet à falsedine liberata alkohole vini repetitis cohobijs , in oleum elaborari potest.

Tinctura lunæ est diaphoretica , & aliquantulū anodyna . Cerebri inflammationi , nervorum conuulsioni , morbo attonito , insania , delirio , & melancholiæ maximè prodest . Eius gutt. iij. vel iv. ad vj. in aq. bethon. salu. vel meliss. Est singulare quoddam remedium hepatis , lienis , & menstruorum obstructionibus , datur in aq. cichor. centaurii min. scolopendr. Confortat omnia membra principalia , spiritusque animales mirificè exsuscitat.

Multa alia ex luna parantur medicamina , quæ si vobis placet præparare , non absimili metho do , vt supra dicta præparantur ; vnde nè tempus in luna teramus , sit.

AR

ARTICVLVS TERTIVS.

De Saturni Preparationibus.

PLumbum, quod Saturno macrocosmico chymicè comparatur, etiam macrocosmico saturno, lieni prodesse creditur, est metallum omnium ferè vilissimum, ponderosissimum, auro excepto, molle, liuidi, ac nigricantis coloris. Constat ex mercurio copioso, impuro, & naturam antimonialem æmulante; Sulphure pauco, itidem impuro, indigesto, fætido, ac nigricante, & sale impuro, liquabil, & aluminoso.

In exâmine aliorum metallorum imperfectorû adhibitum, ea absomit, & vna in fimum abripit, aut in scorias conuertit. Hinc ad perfecta, & nobiliora metalla purganda ab alijs metallis imperfectis adhibetur. Hæc operatio dicitur cupellatio, in qua aurum, & argentum pura redduntur, euanescentibus imperfectis. Hæc Saturni proprietas vertendi metalla imperfecta in fimum, aut in scorias in examine, siue cupellatione metallorum nobiliû tribuitur copioso eius mercurio antimonialem naturam æmulanti.

Natura semper ad perfectionem, & puritatis culmen anhelat, & eatenus, quin metalla imperfecta, & impura ad perfectionem, & puritatem cõducatur,

ducat, separata imperfectione, & impuritate; Unde præterquam quòd vnumquodq; metallum inuicem transmutari potest, arte vtente eadem materia supra terram, qua ipsa sub terra, & in suis cauernis; tamen plumbum in stannum, & argentum ope naturæ vertitur. Siquidem experientia nos docet; in mineris argenti reperiri communiter plumbum, & in nonnullis ambo simul permixta, vt argentum imperfectum videatur, fermè ob digestionis defectum: quapropter metallicarum periti rerum diligenter easdem claudunt, meatusq; omnes obfirmant, nè aer illuc penetret, & spiritus metallici egrediantur. Nam eo modo minera plumbi mutabitur, & fiet minera argenti per successiōnem temporis, quod tamen ad sæculum integrum, vel circiter excurret.

Hinc ineptum clarè percipitur quorundam stupidorum opinamentum, qui existimant plumbum, aut stannum, domorum fastigio impositum sæculi vnus lapsu in argentum transmutandum. Quippe nec solaris calor, nec confusa variorum spirituum, saliumq; per aerem excursio, id perficere potest, quod proprij fermèti digestio in fodinis operatur, vt manifestum redditur ex rubigine continuo succrescente in illis laminis tecti, quæ densiores fiunt temporis cursu, etenim variæ particulæ acres illas assidue corrodunt, donec absumant. Nec minus rationi, & experientiæ contrarium videtur,
quod

quod Faber dixit hęc nempè rubiginem cum metallicis spiritibus in loco optinè clauso cõditam in perfectum metallum verti. Quippè clarum est continua erosione subtiliores, seu puriores metalli partes separari, ideoque in sua compage amplius cum perseuerare nequeat, crassiores, & terretres derelinquantur, vt quilibet experietur, si rubiginẽ igne reuerberij in crucibulo imponat, quæ in plũbum haud fundetur.

Plumbum per corruptionẽ facilè reducitur in suum spiritum, cerussam, minium, lithargyrium, & postremò in vitrum, quæ sunt medicamina simplicia; composita verò sunt innumera, nam nullũ extat emplastrum, & vnguentum, quod non habeat cerussam, vel miniũ, vel lithargyriũ pro basi.

Lithargyrium est excrementum spumofum è depuratione argenti, auriq; quæ fit fuso argento, vel auro commiscendo magnam plumbi quantitatem, igne follium per aliquod spatium administrato, residuum. Duo eius sunt genera, vnum argenteum, quod albi coloris, alterum aureum, quod flauo coloris existit. Verùm non nisi coctiõne differunt, aureum magis vim ignis passum est, quàm argenteum. Aureum præfertur argenteo.

Vires siccant, & refrigerant, moderatissimè adstringit, reprimunt, occludunt, caua explet, extergit, narcoticum est.

Minium tali pacto paratur, Funditur plumbum
in

in matula terrea, vel olla ferrea, purgaturq; a scorijis, deinde aucto igne, vt olla cādeat, cōtinua agitatione cū spatula ferrea reducitur in calcē, quæ cribellata postea, & diutius verberata trāsit in miniū.

Cerussa quoque ex plumbo extrahitur ita.

℞. Laminas plumbi q. u. eas accomoda supra os vasis terrei ampli corporis, & lati orificij, affunde aceti acerrimi q. s. tege os vasis tela, ne quid expiret, relinque in loco calido, cum lamina soluta fuerint, precipitant in fundum vasis, tunc decanta aceti id quod clarum est, & quod remanet in fundo exsicca in sole, leuiga supra marmor, trahice per setam, & serua.

Præter hæc simplicia medicamenta, quæ per calcinationem ex Saturno eliciuntur, alia maioris energix ad multas morborum curationes perficiendas in arte parantur, &

Primò paratur saccharum, siue sal Saturni, ita

℞. Calcis Saturni, vel minij, vel cerusse q. u. affunde acetum destillatum, stent aliquandiu, extrahaturque s. a. decantatos liquores filtra, humiditatemque abstrahendo coagula: sic habes sal saturni, quod iteratis solutionibus, & coagulationibus, (primò in aceto destillato, dein quoque in aqua) purificari, & tandē ad crytallizandum poni poterit, resectis in operatione fecibus. Si sal saturni crytallizatum in cella reposeris, liquefcit paulatim, atque hac ratione ol. saturni per deliquium acquiri potest. Si solutioni saturni instillabis ol. tart. p. j. precipitabitur in magisterium.

Fff

Vi-

Vires. Saccharum, siue sal, & magisterium (vtriusque eadem est ratio) intra corpus sumptū sua frigiditate libidinem veneream extinguit: Qui in cælibatu viuere constituerunt, & illo vti volent, consultius facient, si regionem saltem externam admixto aliquo oleo inungant.

Dosis gr. iv. v. vj. in vehiculo conuenienti.

Extrinsicus arcet libidinem, si vmbilicus, & priapus eo inungantur. (Nota si vicissim mederi velis, vtere Balneo Laconico, & inunge vmbilico oleum nucis moschatae destillatum.) Mira quoque præstat in vlceribus corrosiuis, malignis, cæcrosis, impetiginibus, ambustis, ac inflammationibus. Dissoluit tumores duros, & scirrhosos, applicatur commodè contusionibus, confert inflammationibus, rubedinique oculorum, in aq. ros. & euphrasie.

Secundò paratur *spiritus ardens Saturni*, vt

℞. *Salis saturni, vel potiùs ol. saturni per deliquium q. u. destilla per retortam vitream lutatam, cui alligetur amplum recipiens, iuncturis opt. clausis, aliter non paruā portionē amittes, & fragrantia ipsius spiritus, quæ exsuperat omne vegetabile; procede destillando, seruatis ignis gradibus. primò exhibit funus albus, postea ol. rubrum, ab oleo destillato primò separabis oleum flauum supereminens, & aliud ol. rubicundum, quod se ponit in fundo, & replicans destillationem, separabitur phlegma à spiritu ardente.*

Hunc

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 3. 411

Hunc odoratissimum saturni spiritum seruabis tanquam pretiosum Balsam. ad varios profligandos morbos, tam internos, quam externos.

Vsus. Sudorificus est, hinc prodest in peste, melancholia hypochondriaca, febribus ardentibus, morbo gallico, &c. Vsus internus huius spiritus non est ita tutus, ex eo quia virilitatem destruit, & emasculat, ideò illum præbere non debemus coniugatis.

Dosis à gutt. ij. ad iij. in vehiculis appropriatis.

Tertiò paratur *Butyrum saturni* tali pacto.

℞. *Lithargyrj, vel minij q. u. reduc in pollinem, cui affunde acetum destillatum ad super eminentiam duorum digitorum m. in vase vitreo, stent simul per 24. horas, sed tertia quaque hora agita materiam, ut fundum petat, post residentiam acetum stillatium clarum per inclinationem separa, & serua, dein ℞. huius liquoris partes ij. ol. amygdal. dulc. partem j. m. guttatim ol. in vase plumbeo, vel æneo, ut f. Butyrum.*

Vsus Butyri saturni est ad omnia, quibus conuenit unguentum rosaceum, & multò potentiùs agit. Præterea ambusta omnia sanat, & citissimè ad cicatricem conducit, dolores hæmorrhoidum mitigat, & demulcet. Vlcera maligna, & depascencia compescit, & temperat, nè vltra progrediatur, & dolores extinguit. Applicatur exterius cum petiis lineis aceto madidis, & expressis: eius vsus frequenter iterandus, præsertim in inflammationi-

bus, & ambulans, quia corpus eius citò disperditur ab inflammatione.

Quartò *tincturam saturni* parât alii hoc modo.

℞. *Crystallor. saturni cum aceto destillato fact. & edulcorat. q. u. extrahere cum spiritu vini, filtra, digerendo defæca, (subsident enim fæces) abstrahere eadẽ vini spiritũ, & remanet tinctura rubra in fundo.*

Præstantissima est medicina in mania, melancholia, quartana, phthisi, lienem aperit, in melancholia hypochondriaca apprimè conueniens est. Dosis gutt. ij. iij.

Quintò ex saturno excellens cosmeticum paratur, dictum *lac uirgineum*, quo virgines uti deberent, ut

℞. *Alum. crudi unc. iv. decoquantur ad tertias in aq. fon. lib. ij. Postea ℞. lithargyrj lb. ÷, aceti uini alb. lib. j. ÷. Decoquantur ad residuum lib. j. colentur, & commisceantur ambq; aque, & spatula tamdiu agitentur, donec albescant.*

Cosmeticum est medicamentum, cuti perpoliendæ, ac manibus leuigandis accomodum, faciẽ tergit, lentigines delet, cutis infectiones adimit, nec non serpigines, lichenes, impetiginesque persanat.

Ioannes Schroderus *lac uirginis* hoc modo describit.

℞. *Aq. solan. nymph. lactuc. aceti an. unc. ij. dissoluantur in his lithargyr. unc. j. cerus. candidæ drach.*

ijj.

ijj. camphor. scrup. j. stent aliquot horis, dum resederint, quæ crassa sunt, tum transcolentur per filitrum, aut cribrum setaceum.

Ufus magnus lactis huius est, non solum in decorandis virginibus, acquirendoque nitore faciei, sed & in scabie emendanda, sanguineque sistendo, tum ad passam frontem explanandam, exporrigendamque.

Sextò parant alii *aquam saturninam*, siue *Æsculapij vomitoriam*, vt

Destilla acetum fortissimum in alembico plumbeo magno, abijciendo quartam partem aceti primò extillantis, tanquam nimis debile, reliquum excipe ad siccitatem ferè totalem, cauendo tamen nè ab aceti mellagine tetrum acquirat odorem.

Dulce est gustui, datur ad vnc. j. ij. iij. vsque ad iv. in febribus intermittentibus pro vomitorio, & contra epilepsiam phlegmaticam à ventriculo suscitatum.

Tandem ex saturno paratur, eliciturque *mercurius* tantopere ab Alchymistis expetitus ad metallorum trãsmutationem, qui tali methodo elicitur.

Fiat lixiuuium ex cineribus cauell. lib. j. ciner. sarm. vitis lib. iv. calcis viua lib. j. silic. vst. lib. ij. cum aceto destillato. In hoc lixiuio solue saturn. limat. & quando lixiuuium lactescit, iniyce Borac. (tertiam partem respectu saturni iniecti) vt soluatur: dein destilla gradatim, & extillabit tandem in receptaculũ mercurius currens.

AR-

ARTICVLVS QVARTVS.

De Iouis Preparationibus.

STamnum à chymicis dicitur Iuppiter, quod Ioui macrocosmico sympathicè conueniat, & proinde Ioui microcosmico idest epati. In veteri medicina ferè nullus eiusdem erat vsus, at Neoterici chymiam profitentes in medicinam introduxere. Est metallum molle, minùs tamen ductile reliquis, & veluti aridum, frangibile sub malleo, & incude: album, vnde vocatur plumbum album, resplendens cum læuore quodam, & argento ferè simile; Est naturæ amicum, vt quotidiano vsu comprobamus. Saturno, seu plumbo longè præstantius, atque eius materia à plumbi materia valdè nobilior, hinc ab eodem plumbo discrepat duritie, candore, & minori ponderositate. Permanet in igne, sed in vehementi euaporat, & in auras cõuertitur. Facile vnitur plumbo, vnde stannarij, cum plûbum, aut stannum durum reddere cõtendunt, commiscent ista duo, in vnã massã, quæ multò durior euadit, quàm si ista separata essent.

Constat ex iisdem, quibus cætera metalla, principijs: mercurio puriore (in genere ignobilium) maxima sui parte, molliore, & fugaciore, quàm metalla duriora, fixiore verò quàm plumbum; sulphure

phure albo, sicco, impuro, & minus maturo; & sale dulci metallico sui generis.

Ex Ioue non inferioris ordinis parantur medicamina pro languentium salute, licet Quercet. existimet stamni vsum in medicina esse nullum; nos verò contrà, vt experientijs notum est, eius necessitatem, & vsum nunquam satis celebrare non possumus, &.

Primò parât *sal*, aut *Vitriolum Iouis* tali modo.

R. Iouis in Anglia nati q. v. solue in aq. forti, facta ex alum. & nitro. Quiescat ita solutio, & videbis calcem Iouis albam, instar niuis, ad fundum vasis precipitari, quam sublimari oportet, sicuti cum flores albi antim. parantur, & inuenies pulu. albiss. instar pollinis, in capitello sublimatorij, qui in aceto vini, ter destillato, soluendus, & integrum biduum digerendus, vas sæpè agitando. Dein eo, quod solutum est, per inclinationem effuso, aliud acetum vini reaffundendum super id, quod adhuc dissoluendum restat: & omnia menstrua, usq. ad siccitatem per M. B. extillanda, bonusq; vini spiritus super id, quod in fundo vasis remanebit, fundendus, digerendus, decantandus, & alius spiritus substituendus, donec totum soluatur. Tunc oportet duas tertias spiritus per B. extillari, & reliquũ in frigidum collocari, vt crystalli formentur, quæ separate in liquorem resoluuntur, Si in locum humidum, super marmor, ponantur.

Vlus. Gutt. iij. aut iv. in vmbilico fæminæ hystericæ

ricæ calidè confricatæ, vteri soffocationem statim tollunt . Hic idem liquor summum est remedium in morbis venereis . Curat omnis generis vlcera, fætida, fistulas, lupos, cancos, noli me tangere, & alia carcinomata maligna. Duæ, aut tres gutt. exhibitæ intra corpus, potenter aluum mouent.

Crollius hic idè *Iouis sal*, ita faciliori via parat.

Rx. Cinerum stamni aperto igne sine sophisticatione parati q. u. sale non aqua, ut habent irriti vulgarium descriptionum labores, sed aceto destillato extrahas, quem postea à suo sale aqua pluuiali, soluendo, filtrando, & lenissimè in B. euaporando septies edulcora.

Vfus. Secretum, & efficacissimum in suffocatione calidè vmbilico inunctum: matrix vbi sentit calorem, confestim in locum suum redit, nec amplius inde mouetur.

Dosis gr. iij. tribus, aut quatuor auroris continuis in aqua artemisæ, vel aquis cordialibus.

Parant secundò ex loue non satis laudabile medicamen, qui dicitur *Iuppiter diaphoreticus*, ita

Rx. Iouis Anglicani limati, in scutella terrea non vitreata, calcinati vnc. ij. merc. sublim. vnc. iv. simul m. & per retortam destilla, igne arena, apponendo vas recipiens aq. semiplenum: cumq; destillare incaperit, da ignem suppressionis moderatum, donec omnis liquor extillauerit, & præcipit. vsus fuerit in aquam. Quod autem ad collum retortæ sublimatur abraditur, &

cum

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 4. 417

cū eo quod destillatum est, per noctem digeritur. Aq. spiritu vitrioli impregnata separatur, & ad usus seruat. Calx verò exsiccat.

Vfus eius est in omnibus morbis, in quibus mouenda est corporis diaphoresis. Dosis à gr. iij. ad vj.

Theophrastus Paracels. ex Ioue, & mercurio nobile medicamen coctione parat, qui dicitur *mercurius diaphoreticus*.

Rx. Mercurij cum stamno coagulati q. s. redigantur in tenuissimum puluerem, qui dein puluis in aurea scutella in aceto vini opt. constituta, ac uino sublimate repleta aliquandiu asseruetur, tandem uinum illud alcoholizatum accendatur, idq; aliquoties iteretur, & uidebis uinum, mercurium, & stamnum in quanda oleitatem resolui.

Vfus huius olei, inquit, est, ut eius gut. j. in uino opt. exhibeatur: atque æger stragulis opt. tectus ad sudorem se componat, sudoris autem normam, ac modum experientia abundè docebit. In luc gallica persananda adhibetur.

Tandem aquam ophthalmicam utilissimam Angelus Sala nobis descriptam reliquit.

Rx. Calcis Iouis unc. iij. aq. mell. uirginei lib. j. circulentur per mensem chymicum in uentre equino, & separando subtile à spisso, seruetur ad usum.

Vfus. Præseruat visum senibus, si accipiatur huius liquoris per duas, vel tres uices in hebdomada in conuenienti dosi, cum æquali portione uini

albi. Præferuat etiam ab inflammationibus, sistit,
& curat fluxiones corrosiuas, & aufert maculas
externas.

Plura alia ex stamno cõfici medicamina, atque
labores describi possent: vtpotè oleum ex gummi
Iouiali, sulphur, flores, crystalli, & mercurius cur-
rens. Verùm si quis ea exoptat Clossæum, & Schro-
derum adeat.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Martis Præparationibus.

Ferrũ, quod Mars à chymicis dicitur, etsi de-
testandũ vtpotè mortis instrumentum, attam-
en ad vitæ præfidiũ est cõparatum, nam inquit
Plin. hoc tellurem scindimus, ferimus arbuſta,
ponimus pomaria, vites squalore deciso annis
omnibus cogimus iuuenescere. Hoc extruimus
teãta, cædimus saxa, omnẽsque ad alios vsus fer-
ro vtimur. Sed eodem ad bella, cædes, latrocinia,
non cõminũs solum, sed etiam missili, volucricq;
nũc tormẽtis excusso, nũc lacertis, nũc verò pen-
nato, & aliis recẽter in perniciẽ hominũ inuentis.

Ferrum est metallum imperfectum ex iisdem,
quibus cetera metalla, constans principiis, ex pau-
co mercurio, & plurimo sulphure fixo, minus li-
quabili, crudiori, seu ex sulphure, & sale, quæ parti-
bus

bus terreis crudioribus immixta sūt: Inter quę sal, atque sulphur dominio superant mercurium. Hinc accidit, quòd metalla quò maiori, & copiosiori abundāt mercurio, eò faciliùs liquantur, & malleo extenduntur, vnde ferrum, quia minimum habet mercurii, ideò diù ignitionem sustinet, tardissimè funditur, & malleis non cædit, nisi calefactum, & promptè calcinatur. Difficilè etiam mercurio iungitur, cum eius minus obtineat.

Est præterea aliqua differentia inter ferrum, & ferum, quò ad loci natale solum, climata, & ferri fodinas, dum id quod præstantius est, & purius chalybs appellatur, qui tamen si naturaliter defæcatus è terræ visceribus elicitur; ars etiam *ferrum in chalybem* excoquere didicit ita.

Rx. Ferrum in virgulas, uel lamellas digiti maioris crassitudinis adductum, uirgule uel sint rotundæ, uel quadratæ parùm refert, in uase terreo oblongo, & harum f. s. s. s. & capaci cum duabus partibus pulu. carbonis salicis, aut fagi, & una parte rasuræ cornu bovis, uas undique luto probè muniatur, idque per iij., uel vj. horas pro quantitate ipsius chalybis in furno uenti cum ardentissimo igne excoquatur. Exacto tempore, & refrigerato uase, chalybem inuenies perfectissimum. Quòd si artifex emolumentum maius ab hoc opere percipiat, pro lamellis, & uirgulis, instrumenta cuiuscumq; generis, gladios, enses, & alia ex ferro simpliciter conficere poterit, eaque hoc artificio in chalybem adducere.

Ferrum, præ cæteris metallis in medicinis destinatur, ex eo pharmaca paucis expensis, & solertia reliquis palmam præripientia parari valent; attamen vberior eius prouentus, & frequentia, qua vbique extat, nonnihil sibi derogare videtur: cû ea solum sint cara, quæ rara.

Antiquissimus fuit eius in medicina vsus, tam intus, quam de foris; crudum, limatumque nostri exhibuerunt maiores: sed recentiores chymiam profitentes, varia, iucunda, & infallibilia pharmaca ex illo conficiunt, quæ diuersis dotata sunt viribus; adstringendi, & aperiendi, iuxta diuersas eius operationes. Vis aperitiua in volatiliori potissimum parte cõsistit, ac proinde in sale, & sulphure: vis adstriãtiua in fixiori, adeoque in parte terrestri latitat, aperit obstructions, & aperta obstruit, *pungit* (vt dicitur) *et ungit, sauciat, et sanat.*

Medicamenta, quæ ex Marte spagyricè parantur sunt potissimum.

Primò per calcinationem *Crocus Martis*, qui tam variè a chymicis præparatur, vt penè infinita, & varia extant apud auctores recepta, sed nos selectiora adducemus.

Rx. Limatura chalybis à sordibus uentilatione, et ablutione diligenter mūdata lib. ij. salis præp. lib. iij. m. simul, et in olla terrea reuerbera per diem naturalem: massam exime, et tere: dissolue in aq. calida, et laua

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 5. 421

toties, donec ab omni falsedine, & terrestreitate liberetur. Exsiccatur deinde, & in pulu. subtili tundendo, & cribellando reducitur. Postea reuerberatur per viij uel x. dies, donec superficies eleuetur, & in crocū rubicundissimum impalpabilem, quo ablato, reliqua pars toties, & tandiū reuerberetur, donec tota in crocum abeat. Vas terreum limaturam continens habeat operculum, nè cineres super crocum decidant, ita tamen eleuatum, ut inter uas, & operculum flamma liberum habeat transitum.

Crocus martis omnium optimus, & ad medicinae usum præstantissimus est, si sola limatura martis sine additione salis communis, & alterius ætherogenei per se in igne reuerberii florificetur, & postea per aquam dulcem a sordibus eluatur, qui autem cum corrosiuis, salibus, &c. conficitur, periculo non vacat, meliùs autem, & citiùs procedit operatio reuerberationis, si priusquam furno reuerberii committatur, limatura martis aliquoties puerorum vrina conspergatur; hac enim ratione inter reuerberandum surgit in florem vno, atque altero die, qui tamen quotidie colligendus est, nè ignis violentia reuerberii pereat, aut ex rubicundo colore in nigrum vicissim demigret, ac desinat.

Vsus croci martis vulgaris internus est ad fluxum ventris, diarrhæam, dysenteriam, gonorrhæam, hæmorrhagiam quamcumque sistendam, sed cautè procedendū est; sæpè enim huiusmodi adstrin-

gen-

gentia tempestiuè non adhibita maiora pepererūt pericula . Quò circa sumentes, priùs medicinis attenuantibus, & aluum subducentibus purgatos esse oportet . Externus eius vsus est in exsiccandis vlceribus, ac vulneribus.

Dosis a gr. x. ad xv. & ad scrup. j.

Paratur etiam *Crocus Martis* è lamina chalybis candente, & scintillante immissa in magdalionem sulph. cuius ui chalybs liquefcit, & decedit granulatim in vas suppositum frigida, vel aceto plenum . Granula exsiccata teruntur in pulu. subtilissimum, & si placet in crocum reuerberantur spatio 6. vel 8. horarum.

Vsus. Virtutem hic crocus habet obstrueta viscera aperiendi, & humores crassos attenuandi: unde prodest in cachexia, (hæc martis calcinatio est basis pulueris cachectici Quercet.) pallidis virginū coloribus, ittero, mensium, Iecoris, lienisque obstructionibus, affectu hypochōdriaco, & similibus.

Alii alio modo *crocum martis* parant, vt

℞. *Stricturæ martis q. u. phialæ vitræ inditæ, acetū destillatum acerrimum affunde, locoque aprico expone, ut per se exsiccetur: hoc toties per integrum mensem repete, deinde per biduum reuerbera, & tabulæ humidæ ad crassitiem j. digiti insperge, inde enim grossitiem iij. digitorum acquiris, sitque subtilis ueluti lana, & in colore purpureus.*

Huius vj. vel vij. gr. sūpta omnē hæmorrhagiã, & etiam

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 5. 423

& etiam dysenteriam compescunt.

Parant alij *tincturam croci martis* tali methodo.

℞. Limaturę martis, & ei acetum destill. affunde & per aliquot dies ita dimitte, ut extrahat dulcedinę, quę partim erit pulchra, & rubicunda, partim pallida pro ratione chalybis. Tunc acetum abstrahere, & aliud affunde, idque tandiũ repete, donec nil amplius extrahatur, quod ij. uel iij. mensibus fieri solet; hoc tẽpore elapso omnes effusiones commisce, & per B. destilla; residuo spiritum uini affunde, & digere: ita enim tincturam extrahit, tunc spiritum uini abstrahere & alium affunde, & s.a. ita procede, habebis tincturam uerissimam martis.

Hęc tinctura ad obstructiones pertinacissimas hepatis, lienis, venarum miseraicarum, & matricis; ad itteritiam enim, & hydropem incipientem est efficacissima pondere drach. j. cum decenti liquore in potu sumpta.

Ab Osualdo paratur *croci martis essentia* ita.

℞. Scoriam ferri cęruleam uitrescentem, reiectam in illis locis ubi minera ferri funditur, tere in pulu. minutum, pone in uitro, affunde acetum uini destillatum acerrimum, stet in calore mediocri per xiv. dies, & tingetur colore rubro, filtra, & abstrahere in B. remaneat materia rubra, ter, uel quater aq. pluui. abstrahitur, ut sapor aceti euanescat: potest etiam prius in tigillo, in arena calida parum calcinari mouendo, ut aceti euanescat aciditas, & postea cum aq. edulcorari, si debi-
te

tè tractetur, spontè se se in cella postea pars in ol. supra marmor resoluit.

Vfus. Conducit in sistendis mensibus, ac fluxionibus intemptiuis. Prodest albæ profluuiei muliercularum, gonorrhææ, hæmorrhoidibus, dysenterix, fluxui hepatico, & diarrhææ, urinæ incontinentiæ, & diabethæ. Hæmorrhagiæ internæ, si eius à scrup. j. ad drach. $\frac{1}{2}$ cum succ. cidon. condensato, seu conf. ros. drach. iij. assumatur, aut vulnere sanguinem fundenti aliquid inspergatur. In omnibus iecmoris, & lienis obstructionibus deploratis, sed fumentes priùs medicinis (vt diximus) attenuantibus, & aluum subducentibus purgatos esse oportet. Lienosis datur ex aqua asplenii, adiãti, tamarisci. In hepatis affectionibus in aq. intybi, cichor. agrim. exhibetur, tunc sistit sanguinis sputum. In morbis dissolutis, hydrope, & alijs, vbi consolidatione opus. Ventriculum corroborat, & nauseam tollit in conf. ros. vin. generoso.

Dosis à gr. viij. x. xij. ad xv. in vino rubro, aq. plantag. burfæ pastoris, tormentillæ, in conf. symphyti, &c.

Secundò parant ex chalybe *Vitriolum martis* ita.

Rx. Chalybem, & cum sulph. calcina, eo nempe modo ut sulphur calybi ad summum candefacto super aq. admoueat. Hoc enim facto chalybs statim liquefit, & in aquam destillat: hunc itaque ex aq. exemptum exsicca, tenuissimè conterere, ol. sulph. acidum re-
ctificatum

Etificatum affunde, aliquandiu digere, & postremo in aquam destillatam infunde: confidet hoc pacto vitriolum non contemnendum.

Alii tali pacto martis vitriolum conficiunt,

℞. Spiritus vitrioli, vel sulph. per campanam facti, licet non rectificati unc. j. aq. com. unc. ij. m. in matracio, & adde limatura martis unc. j. hocque asservatum colloca in cineres calidos, ut omnia bulliant lentissime spatio vj. horarum. Postea infrigidari sponte permittet: inuenies in vase generatum vitriolum viride, splendescens, quod calore dissoluitur, frigore coagulatur.

Ego verò ita martis vitriolum conficere soleo.

℞. Limaturæ martis mundat. unc. j. spiritus vitrioli, vel ol. sulph. per campanam facti unc. iv. m. in matricula, & statim spiritus vitrioli, vel sulph. ebullit, stēt simul spatio xxiv. h. affunde postea aq. com. unc. iv. & filtra calidè per chartam emporeticam. Destilla lento igne in vase vitreo, quòvsque appareat cuticula, tunc permittet refrigerari in cella vinaria per aliquot horas, & inuenies martis vitriolum, quod amoue, & reitera ad omnimodam vitrioli extractionem.

Vsus 1. Est blādè vomitium, si exhibeatur ad drach. ÷. 2. Ad asthma in syr. pectoralibus ad gr. iij. 3. Est medicamentū specificum in strangulatu vterino, & hydrope matricis. 4. In suppressione mensum. 5. In pallidis virginum coloribus. 6. Hydrope. 7. Scirrho hepatis, lienis, & misenterii.

H h h

terii.

terii. 8. In obstructione hepatis, lienis, & misente-
rij 9. Est singulare remediū in melancholia hypo-
chondriaca. 10. Tandem in cancro, &c.

Parant tandē alii *spiritū vitrioli martis* calcinā-
do martis vitriolum, destillant processu, quo vi-
trioli spiritum eliciunt, asservantque sine rectifi-
catione, aut phlegmatis abstractione, nè spiritus
eius sulphureus tollatur. Est enim hic spiritus gra-
tissimi saporis, cum moderata aciditate dulcedi-
nem quandam sapit. Hepati, lienis, & ventriculo ro-
borando, tum etiam obstructionibus eorundem
referendis efficax est. Vētriculos cerebri permeat,
vnde epilectis, & apoplectis destinatur, in ve-
hiculis quibuscumque exhibitus.

Ex marte varia componuntur medicamina, vt
sunt vinum martiale, rotulæ, pilul. elect. syr. & ip-
se mars potabilis, quæ cum sint vulgaria, meritò
omittimus.

ARTICVLVS SEXTVS.

De Veneris Preparationibus.

ÆS, seu cuprum Venerem spagyrici appelli-
tant, quòd cum Venere cælesti in ma-
crocolimo, cumque generatiuis partibus in mi-
crocosmo sympathiam habet; vnde sal albus ex chal-
canto Veneris præstat ad certissimam omnium
mor-

morborum sanationem, qui matricem infeitant, & præcipuè suffocationis pericula. Idem sal cum pari quantitate salis nitri crystallizati iunctum contra dysuriam, vrinæ ardores, & renum inflammationes solatium præbet. Spiritus acidus opem fert illis, quibus deest facultas retentrix seminis, & qui perpetua gonorrhæa laborant. Est metallum imperfectum, durum, ac solidum, igne fusibile, & sub malleo extensibile, constans ex paucis mercurio citrino, & impuro; sale rubro; & sulphure infixis, purpureo, & impuro, non dum benè maturatis. Est hinc auro cognatum, & principia, ac semina auri in se continet: vnde si magis eius materia fuisset cocta, aurum dedisset purissimum. Est enim in cupro sulphur rubeum, sed infixum, & impurum valde, natura non potuit ipsum figere, & depurare ob temporis angustias, quas habuit in figendo, & depurando; opus enim incæptum iam rapiunt avari, & aurum inde fieri expectare nolunt, malunt cupro uti, quàm posteris aurum futurum relinquere: ergò quod natura non fecit, ars naturam sequendo, idem ipsum potest.

Laudatur æs, quod reperitur in insula Cypri. Duplici colore dotatur; vnum quod in colore est auro simile, & à latinis aurichalcum appellatur; alterum quod rubrum est, absolute æs vocatur. Chymici parvifacientes rerum colores, absque villo discrimine æs, & aurichalcum Veneris nomine in-

digitant, & licet æs, & aurichalcū in superficie diuersos ostētent colores, tamen chymici naturæ penetralia trutinātes, apertè ostendūt hoc nobile minerale intus iucundissimū, cyaneū habere colorē, vt patet in multis medicaminib. quę ex eo parātur.

Cæterum cuprum insalubre metallum est, siuè crudè, siuè simpliciter in suū vitriolū resolutū, siuè extractum, mediante aliquo simplici menstruo. Siuè enim acetum, siuè alius succus acidus, vel liquor salinus vrinofus æri affundatur, aut vasi æneo infundatur, nil aliud elicitur, nisi insalubre vitriolum cerulei coloris, sapore amaro, eruginoso, & nauoseo, stomachi cum intestinis œconomiam subuertens, ac legitimi veneni mineralis symptomata, effectusque producens; quæ symptomata, prauosque effectus patiuntur, qui vinum in æneis vasis potant, propter viride æs, siue vitriolum ex ære ab aciditate vinosa extractum, siue resolutum. Monēdi sunt itaque pharmacopolæ, nè sua medicamenta, quæ acridinem, & aciditatem sapiunt, in æneis, aut ex aurichalco paratis vasis, conficere velint: sed potius in ferreis, è metallo omnium saluberrimo, aut terreis, lapideis, vitreisque instrumentis, acris, aut acida, vel saltim vinosa, medicamenta parent. Neque per hoc omnem vsum medicum cupro denegare, sed tantūm crudi, aut simpliciter soluti eris vsum internū improbare intēdo; artificiosiora verò, & philosophica ex ære parata medi-

ca-

amenta non satis in medicina commendare possum; Helmont. enim ex ære elementum ignis ex vitriolo Veneris parat, quod est summè anodynū, cuius extractionem cum de mercurio egimus, docuimus.

Æris vsus antiquitūs fuit ante argentum, & penè etiam ante aurum. Virtutes eius, & facultates ab omni æuo nobis innotuere. Vetustissimus Hippocrates vsus fuit intrinsecūs, & extrinsecūs, ad hydropem, ad pleuritidem, &c. Galenus eius vsum in extrinsecis morbis multū commendat, in intrinsecis liberè fatetur de eo, ac de aliis mineralibus periculum nullum fecisse, ut qui in his nõ esset ualdè eruditus: de hydrargiro, quem non esse de spontè nascentibus dicit, manifestè denotat. Posteriores græci nec eius intrinsecum usum commemorant. Ad ulcera uerò suis unguentis, & emplastris sæpius miscebat æris squamam, eius eruginem, florem, & ustum. Medici uerò chymica arte edocti, relicto ære crudo, alias præparationes agnoscunt his longè præstantiores, ex quibus frequenter experimur.

Primò *Veneris crocum* tali pacto parant.

℞. Laminas Veneris f. s. s. s. cum sale præparat. calcina paulatim leuiter igniando. Postea ignitas in aquam iniice, atque à nigredine benè elue, iterumque f. s. s. s. calcina, atque elue ut prius. Tandem coque, ac repone, ut subsideat crocus, quem edulcora aqua

☉

☉ exsiccatum in vitro debite munitum ser ua.

Veneris crocus præditus est virtute adstringente, & exsiccante: cuius usus, ut plurimum in externis, qualia emplastra, unguenta, & pulueres adstringentes sunt. Proficius est ad siccanda ulcera, quæ copioso humore madent.

Non absimili modo *Veneris calcinationes* fiunt, ac de eius croco diximus: *Dissoluitur enim cuprum in aqua forti, ex sale nitro, ☉ alum. facta, ☉ affusione aq. tepide cum particula martis, vel lune præcipitatur ad fundum vasis. Post abstrahere rursus aquam fortem per destillationem. Vel lamina veneris reuerberantur in æs vstum in fornace figulorum, quod facile contritione in calcem redigitur. Vel lamina ponuntur in crucibulo cum equali parte sulph. cristi f. s. s. s. ☉ reuerberantur iij. vel iv. horis in æs vstum.*

Huius usus est in ung. *Ægyptiaco*, apostolorum, præcipitato nigro, empl. de gratia Dei, &c. utimur loco flor. æris, quibus caremus. Prodest ulceribus putridis.

Secundò *Veneris nitriolum* tali ordine conficiunt præter descriptionem, quam art. de uitriolo tradidimus, ut.

℞. Cupri calcinati, siue squamarum cupri q. u. reduc in pollinem, quem in aceto destillato per diem naturalem digere. Tinctum acetum per inclinationem effunde, ☉ aliud reafunde toties, donec non tingatur ulterius. Deplotiones filtra, ☉ ad certiam euapora, vel
de-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 6. 431

destilla, quod relinquitur in fundo uasis, ponatur in locum frigidum, habebis uitriolum uiride, obscurum, & splendescens.

℞. Lamin. ueneris q. u. cū ana sulph. triti (ut dicitur in ueneris calcinatione) reduc in pilu. subtilem, & in olla terrea cum sulph. trito calcinantur continuo cum baculo cupreo mouendo, donec totum sulphur combustum fuerit. Hinc calx denuò teritur, & cum octaua parte sui ponderis sulph. triti calcinatur, ut supra, hocque quinquies, aut sexies repetitur. Postea calx ista in aquam feruentem proijcitur, & baculo sepius mouetur, dum fundum uasis petit, & aqua refrigeratur: quæ filtrata euaporet ex tribus partibus, & ponatur in locum frigidum, ut crystallos ceruleas producat.

Compendiosiori tamen processu ueneris uitriolum parabis, si illud efficies, ut de martis uitriolo diximus, eritq; maioris efficacix, & energix.

Vsus uitrioli Veneris absque alia preparatione ualdè utilis in cachexia, uentriculo prodest, inappetentiam corrigit, fluores genitalium, tam hominum, quam mulierum sistit, attamen in pauca dosi, aliter uomitionem excitaret.

Spiritus uitrioli Veneris eodem ferè modo, quo spiritus uitrioli martis, destillandus est per retortam probè lutatam, igne aperto, ad extremam radicalis humiditatis, oleiq; rubri expulsionem continuato igne, & ad ultimum gradum usq; ad aucto, spatio. ij. dierum.

Hu-

Huius spiritus uirtutes in roborando stomacho, ad medendum morbis capitis, febribus extinguendis, hysteriis subleuandis, alijsque morbis curandis non sunt exiguae.

Oleum rubrum ex uitriolo Veneris elicatum, est mirabile in affectibus renum, & uesicae, item in uterinis affectibus.

Parant alij *oleum uiridis aeris causticum* ita.

℞. Virid. aeris part. j. nitri part. ij. ponantur in cattillo, incendantur carbone, donec deflagrarint, quod remanet soluatur in cella per deliquium, uel in uesica suilla diligenter clausa in aq. demersa.

Valet ad pustulas Venereas, & verrucas adsumendas.

Sal Veneris eadem ferè methodo ac diximus in præparatione salis uitrioli, elicatur: & utriusque eadem est præparatio. Veneris sal calefacit interiùs, quam reliqua metallorum salia, corroborat uentriculum, cruditatesque inibi emendat, proinde flatibus, alijsque affectibus inde oriundis v.g. colico, & similibus medetur. Vrerum frigidum calefacit, eiusque suffocationem sanat, menstrua promouet, renum quoque morbis succurrit. Dosis gr. ij. iij. ad v.

Parant tertio nonnulli insigne medicamen, qui dicitur *mercurius Veneris diaphoreticus* ita.

℞. Limature Veneris unc. j. merc. meteorizati unc. ij. salis mercurialis unc. ij. ÷. Trita, & simul mixta pone in matrarium firmissimum, dādo ignem arenae:

do-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. 5. 433

donec instar cere omnia liquefiant. Tum matrarium ita calens frigida impone, ut in partes dissiliat, & mercurius subviridis effluat; quem exsiccatum in retortâ parvâ, cum spiritu sulph. vel vitr. in cineribus per diem naturalem digerendum collocabis: & postea cû binis cohobijs in arena destillabis; tandemque ablues bis, aut ter, & ultima vice aq. cord. uel spiritu uini.

Vfus. Non tantùm præstantissimum remedium diaphoreticum est cõtra luem Veneream: Verùm etiam insigne Bezoarticum contra pestem. Dosis gr. j. vel ij. in aqua aliqua theriacali, vel alia specifica.

Conficiunt tandem præcipitatum uiridem specificum contra gonorrhæam, & ab aliquibus appellatur lacerta uiridis, hoc modo.

℞. Merc. uini mundificati unc. iij. solue in aq. fortis unc. vj. & seorsim solue unc. j. Veneris in aquæ fortis unc. ij. Solutiones coniunge, deinde ex arena per retortam destilla aq. fortem, urgendo sub fine ignem uehementius, ut maxima pars spirituum corrosiuorum tollatur, quod in fundo restat, tere, & cum spiritu aceti in cineribus, uel in B. digere per diem, & noctem, ultimò ebulliendo, ut potissima pars mercurij in aceto soluatur, acetum imprægnatum decanta, & in igne destilla ad siccitatem, & mercurius præcipitatus in fundo restabit uiridis. Non est eluendus sed rectè exsiccandus.

Vfus. Est specificum in Gonorrhæa virulenta,

iam ad præcipitium luis Venereæ declinante, & licet gonorrhæa cessare visa sit: redit tamen ab hoc specifico exhibitio. Ideòq; doses conuenientes tandiù iterandæ, donec omnis fluxus saniosus fuerit sedatus, & sublatus. Mouet nimirum simul hoc pharmacum gonorrhæam, & eandem tollit.

Dosis à gr. ij. iij. ad vj. cum aliqua massa pilul. solet vt plurimùm vomitiones ciere:

Ex Venere alia medicamina eliciuntur, quæ quidem vulgaria, sed quia magnæ efficaciz in quibusdam morborum externorum sanationibus sunt, ideò hic describere operæ pretiù diiudicabo.

Io hannes Hartmannus aquã uiridẽ parat sic.

Rx. Mell. ros. drach. ij. sulph. uiui, alum. crudi, erug. gris an. drach. j. albi greci, comar. sabine an. drach. ÷. sambuci drach. j. fol. hyperici, roris marini, rutæ, plantag. saluiæ, puleg. an. m. ÷. Hęc coque in uini, & aquę lib. ij. ad consumptionem digiti transuersi unius. Aerugo gris non simul coquatur, sed in fine addatur, & relinquatur, donec refrixerit, postea coletur, & seruetur usui.

Vfus. In fætidis vlceribus palati, fauciu, vuulæ, immittatur aqua hæc calefacta cù penicillo, tãgẽdo locũ exulceratũ: mirabiliter nõ tantũ mūdificat, sed in super etiã consolidat; in primis vlcera palati, vuulæ, & faciũ ex lue Venerea orta. Nõ tantũ mirificè valet in ozænis, sed in omnibus vlceribus fætidis narium, gingiuarum, linguæ, &c. Curat pue-

rorum aphthas, sed temperata cum aquæ tabaci, vel solani ana.

Hac sola aqua viridi Hartmāni multos lāguentes curavi, à medicis vulgaribus tanquam infanabiles destitutos, quorum vuula adefa erat à morbo Gallico, incassum mercurii suffumigio adhibito, vt fufius in *mea Grammatica speculatiua*, capite de Barbarismo, vbi de oris, & linguæ vitijs, quæ loquelam imminuunt, vel deprauant, dissero.

Ex viridi æro aquam conficimus, quam *minerallem* appellamus, quæ per siphonem in penem iiecta, gonorrhæam gallicam curat. In hanc eādem aquam mercurii meteorizati aliquot grana dissoluere soleo, qua caries, pustulæ, & vlcera gallica statim perfanantur.

C A P V T Q V I N T V M.

EGimus de mineralibus perfectis, ex quibus in vsu medico magnam medicaminum supellectilem ad morborum sanationes extraximus; meritò nunc pro eorum completa cognitione de Bezoarticis agamus, oportet, quæ ex ipsis educuntur, cum illa maximopere decantemus, quòd sudorifica, vel saltem diaphoretica sint. Nullam enim calefaciendi vim habent: idque ex eorum insipido sapore probatur, cuius ratione etiam quibusuis ægrotantibus delicatioribus, ingrata respuentibus

medicamina, cum salutis vsura exhibemus. Quot sunt mineralia perfecta, tot sunt Bezoartica, quæ ex ipsis parantur, & idè nos in vnum cogimus articulum.

ARTICVLVS VNICVS.

De Bezoarticiis ex mineralibus.

Bezoarticum minerale ita paratur.
Rx. Spuma venenata duorum draconum semel rectificati unc. iv. His calore resolutis superfunde spiritus salis balsamici uncias totidem, guttatim, ne nimis ebullitiones iacturam faciant spirituum. Destilla ex arena per cucurbitam cum alembico omnem liquorem ad siccitatem usque, terram exime, & probe tere, eique liquorem destillatum reaffunde cum unc. ij. spiritus recentis balsamici, & destilla ut antea. Huic pulveri trito reaffunde liquorem destillatum cum alijs unc. ij. ut supra, & procede rursus ut prius. Massam aritam trade Vulcano Docimastico examinandam per aliquot horas: materiam continuo agitando rudicula ferrea pura. Tandem eam, alcohol vini ab ea aliquoties abstrahendo, rectifica, ut remaneat pulu. siccus, & candidus.

Vsus eius singularis est in omnibus affectionibus pestilentibus, & febribus malignis populariter grassantibus: eas enim è centro educit, & euellit,

su-

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. un. 437

sudores potentissimè mouendo. In Erisypelate capitis etiam curando potentissimum est remedium.

Dosis. Exhibentur gr. iij. vsq; ad vi.

Bezoarticum solare, seu Metallicum ita fit.

℞. Solis purissimi in aq. philosophica soluti drach. ij. ipsiq; adde guttatim liquoris gummosi septies rectificati unc. j. fiet maxima ebullitio. Pone matraccium super calidos cineres ad iij. vel iv. h. Tum precipita in aq. com. & sepiùs ablue ultimò cum aq. cordiali, & tandem exsicca. Habebis lapidem admirandæ virtutis: præsertim si ut Bezoarticum minerale, priùs rectè figatur.

Vsus. Diaphoreticum est vtilissimum, quod vires conseruando, sudores mouet, articulorum dolores, artuumque morbos cum hydrope, & lepra, omnibus eius speciebus, in appropriatis vehiculis, expellit. Dosis à gr. v. ad vj.

Bezoarticum lunare, ita paratur.

℞. Lunam, eamque diss. in spiritu salis petreæ, ut pondus eius benè augeatur. Deinde ea in aq. uiscidam per digestionem redacta, funde unam eius partem super x. partes liquoris gummosi benè rectificati, liquefactique, & super hac mixtura spiritum ex serpente terreno bis, aut ter destilla, dando ignem magnum circa finem. Tandem hæc materia in crucibulum posita per unam horam, & dimidiam ignienda, atque super ea in pul. redacta spiritus uini comburendus.

Vsus, ad cerebri affectus: estque specificum ad

om-

omnes morbos muliebres. Dosis est à gr. vj. ad viij.

Bezoarticum Saturninum. Simili prorsus modo ex vitro saturni, quod fit ex minio, & silicibus simul fusis, & aliquoties cum eodem butyro antimonii rectificato tincturam extrahe, illudque dicto cum spiritu nitri fige. Est in omnibus affectibus splenis remedium efficax.

Bozoarticum Iouiale hoc modo paramus.

℞. Reguli antim. unc. iij. Iouis puri in Anglia nati unc. ij. Seorsim fusa misceantur, postea puluerizentur, pulu. adde merc. purissimi sine arsenico exaltati, & prius subtiliter in marmore leuigati unc. v. omniaque commixta subito in retortam parum excalectamingere, & ultrò butyraceum ol. uidebis egredi, gradatim tamen ignem subministra, ut etiam post ij. horas suppressorium ignem adhibeas: hoc butyrum cum spiritu salis ter cohobando in album precipitatum fige, & postea ignitum in spiritu uini extingue.

Vsus. Potenter sudores pellit, prætereaq; icterum, hydropem, lepram, luis Veneræ, & podagræ reliquias cum tota radice funditus per diapheresim euellit. Dosis a gr. j. ad iij. vel iv.

Bezoarticum Martiale, ex croco martis solius ignis beneficio facto, cum butyro antimonii rectificato in digestionem elice tincturam rubicundissimam: Butyrum tinctura antimonii imprægnatū fige cum menstruo fulminantis salis, more usitato. Est specificum, & præsentissimum remedium

in

Pyrotechnia Lib. 4. cap. 4. art. vii. 439

in omnibus fluxionibus ventris, & præsertim ab hepate ortum suum capientibus.

Bezoarticum Venereum ex batitura Veneris cum oleo antimonii dicto elicitur tinctura, quod fixatum ad Venereos morbos commendatur.

Bezoarticum Mercuriale. Ex vitro merc. vitæ cum butyro antimonii correcto elicitur tinctura rubea. Idem igitur per spiritum nitri fixatum transit in bezoarticum excellens virtute prioribus non cedens.

His itaque modis possunt bezoartica, seu diaphoretica cum omnibus metallis fieri, in quibus virtuosæ partes ipsorum metallorum cum butyro antimonii coniunctæ per nobile menstruum salis nitri simul figuntur, ac in nobiles medicinas abeunt: Quinimò ad easdem formas illorum plura alia ex iisdem fingi, & confici possunt, de quibus priora sæcula forsitan non cogitarunt.

Et hæc satis sint adducta ad huius libri completum, ex tot, tantisque chymicæ operationibus, quas descripsimus; quisque filius artis ad ulteriorem aliorum medicaminum chymicorum præparationem ex proprio Marte, labore, sudore, impensis, & patientia progredi poterit ad vltiora arcana concinnanda, cum mineralium Regnum inexhaustos contineat thesauros; Ideò nunc sit.

LIBER QUINTVS.

*De Chymicis Magisterijs ex Animalium
Regno parabilibus.*

TAndem ad animalium regnum appulsi, ipsam nē dum laudibus extollere benignissimam naturam, verūm libenti animo gratari iucunda beneficentiæ recordatio nos monet, & pungit. Videmus nihil esse in hoc orbe, quod ipsa nostræ vitæ vsui non accomodauerit, siue vt in recta suæ pristinæ firmitatis cōsuetudine cōseruaret, siue à præsentibus malis quib. sæpissimè angitur, liberaret. Triplex regnū huic ministerio destinauit, vt hæc omnia perageret. Satis quippè cuilibet manifestum fiet, si naturæ opera contemplantur, nostrā vitam continuo, ne dum vegetantium, & animalium haustu ali, verūm etiam mineralium; latent siquidem mineralia, & in omnibus corporum partibus natura abstrusit, quibus non apertè, sed furtiuo quodam modo vescimur. Vel aer, & aqua qua vtimur quotidie, varia salium genera, & mineralium intra se continet. Attamen non rarò varia istorum miscela humana corpora agitata infirmantur, & tandem obruta malis concidere necesse esset, nisi prouida natura ex triplici eodem Regno

gno medicamenta deprompsisset, vt nūquam à lege tutandæ vitæ illis data descisceret. Vnde sat illi non fuit ex vegetantium, & mineralium regnis medicamēta ministrasse, nisi ex animalium quoq; largiretur. Qua de re ordo postulat, vt postquā peragrauimus vegetabilium, & mineralium regna, iure merito illis de medicaminibus, quæ ex animalium regno educuntur, agamus, necessè est: attamē hunc librum in vnū caput comprimemus; ideo sit.

CAPVT VNICVM.

Quæ Animalia sub hoc Regno contineantur.

CVM vegetabilibus hoc habent animalia cōmune, quod alimentum in vegetationem vtraque sumunt, hæc ore, radice illa quidem, quæ sensibus rursus inferiora sunt animalibus. Sub animalium Regno continentur animalia, tam perfecta, vt sunt homo, & cuncta brutā, quàm imperfecta, & horum tria sunt genera, reptilium in terra, volatiliū in aere, & natatiliū sub aquis; horum aliqua insecta vocantur, quæ ex putri materia nascuntur, vt lumbrici, muscæ, ranæ, &c. De his omnibus in præsentī libro nos agemus, quæ ad vsum medicum pertinent, & de omnibus eorum partibus, tam fluidis, quàm solidis, vt sunt carnes, ossa, membranæ, sanguis, sperma, excrementa, & cætera;

K k k

qua-

quare præfens caput in tres partiemur articulos; in primo agemus de illis medicaminibus, quæ ex homine; in secundo, quæ ex brutis; & in tertio tandem, quæ ex insectis eliciuntur. Ad hanc pertractationem complendam ob tēporis penuriam non sicco vestigio transibimus, sed aliqua selectiora, & præcipua, vt meus mos est, dicemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Medicamentis chymicis, quæ ex homine eliciūtur.

CVM præcipuum inter animantia locum tenet mortalis homo, cum ob animam rationalem ad Omnipotentis Dei imaginem conditus sit; meritò primò de illis agemus medicaminibus, quæ ex homine educuntur. Nulla equidem pars in homine extat, tam homogœna, quàm etherogœna, tam alimentitia, quàm excrementitia, quæ in nobile non transeat pharmacum. Et quidem.

Ex humana carne paratur mumiæ, (nō loquimur de mumiæ, quæ reperitur in Ægypti sepulchris), quæ ab alto deuolutis medetur.

Ex sanguine varia parantur medicamēta, vt sal armoniacum, tali modo.

*Rx. Sanguinis humani lib. j. sanguinis bouis, vel al-
terius animalis lib. ij. aq. putei lib. vj. m. & filtra, pone
ad ignem, & bulliant ad consumptionem aq. & sal
ma-*

Pyrotechnia Lib. 5. cap. vn. art. I. 443

manebit in fundo. De eius præparatione, & usu fufius diximus in proprio articulo.

Sal sanguinis humani quoq; paratur ex fæcibus post olei extractionē relictis. Extracto siquidē oleo, ignis augetur, tunc sal volatilis ad retortē, vel capitelli spondilia sublimatur. Vel fæcibus cōcrematis, & in cinerē versis aqua stillatitia affunditur, filtratur, & tādē destillatur, vel euaporatur, & in vasis fūdo remanet sal, repurgatur, & pellucidus redditur, vt in art. de saljū vegetabiliū præparat. diximus s.

Hic sal morbis vesicæ, podagræ, chiragræ, & gonagræ medetur.

Paratur ex humano sanguine *oleum* ita.

℞. Sanguinis iuuenum (uerno tempore extracti)
q. s. m. cum suff. quant. spiritus uini, cucurbitis benè
munitis, digere in uētre equino per mensē, dein destil-
la igne ciner. & progredietur unā cum aqua ol. Repete
destillationē in M. B. & extrahes spiritū cū phlegma-
te mixtū, reſtifica in retorta nouies. ☉ habebis oleum.

ꝰ Usus. Maximè commendatur ad epilepsiam ra-
dicitūs tollendam. (si singulis diebus per mensē
integrum sumatur scrup. ÷. à nouilunio incipien-
do, & postmodum singulis nouilunijs semel per
annum scrup. j.), ad paralytim, apoplexiam, pulmo-
nem exulceratum, pleuresim, &c.

Ex *cranio humano*, (quod ad capitis morbos
conferre compertum est, & nominatim ad epile-
psiam,) paratur *magisterium* hoc pacto.

Kkk 2

℞.

R. *Limature cranij humani nunquam humati, humoreq; aduentitio priuati q. u. cum alcohole uini saluato ad supereminentiam vj. digitorum, per mensem dimidium digere, deinde per retortam pelle reafusum liquorem, cum capite mortuo denuò digere, ac uicissim destilla, idque tertio repete. Tandem omne abstractum aliquandiù circula, abstractoque alcohole uini è lento B. & essentiam cranij instar coaguli remanentem serua.*

Vfus. Epilepsię est verum curatiuum, si eius gr. aliquot in conuenienti vehiculo exhibeantur.

Humano ex cranio paratur *sal*, & extrahitur ex ipsa cranij limatura remanente in fundo retortę, quę calcinatur, & s. a. *sal* extrahitur, quod maximo perè epilepsię prodest.

Eodẽ modo pariter *sal* elicitor ex omnib. ossibus humanis: sed cū difficulter calcinētur, sulphuris flos adhibendus est, & postea extrahitur cum aqua luę arthriticę. Ita humana *salia* parata exhibētur in pauca quātitate in doloribus articularib. & vnumquodq; os specialem habet proprietatem iuuandi patientium partes; nam si *sal* educitur ex cranio, prodest morbis capitis, ex manuum ossibus chiragrę, pedum podagrę, &c.

Vfnea cranii est moscus nascens in cranio interempti, aeri exposito, ingrediturque compositionē vnguenti sympathetici, scilicet magnetici.

Ex vrina humana paratur *spiritus*, vt

R. *Vrinam infantis sani bibentis uinum, quam*

Pyrotechnia Lib. 5. cap. vii. art. I. 445

relinque in uase opt. obturato per menses ij. ut putrifiscetur, deinde destilletur ex cucurbita, cuius orificium obturetur triplici charta ol. imbuta, vel spongia similiter imbuta, qua spiritus urine igneus tantum transit. Postea rectificetur: fiet igitur spūs omnis fetoris expers.

Inseruit hic spiritus ad omnes obstructions internorum membrorum, vtpotè hepatis, lienis, hypochondriorum, mesenterii. Flauam, & nigram icteritiam, & cachexiam curat. Calculum renum, & vesicę atterit, doloresque inde ortos sopit.

Ex eadem vrina humana extrahitur sal, quod fit filtrando vrinam, & eandemmet coagulando, & aceto stillatitio dissoluitur, & coagulatur, ita repetendo per tres, vel quatuor vices. Facultatem habet abstersiuam, vnde obstructionibus conuenit.

Ex humanis calculis sal extrahitur, qui à Paracel. ludus humanus appellatur, cuius præparationē sparsim commendat; nusquam tamen eius descriptionem genuinam, a multis hætenus exoptatam, & anxie quęsitam, reliquit, vt

℞. Calcul. calcina primùm igne lento, dein magno, inq; pulu. redactos, cū equali portione sulph. & salis petrę mixtos reuerbera in alcohol albissimum, quod ad ignem cinerum moderatum in succum berberum clarificatum ponatur, oportet, donec totum dissoluatur: tunc filtrato liquore, extillandus is est per B. ad siccitatem, sic sal manebit in fundo vasis.

Vsus. Expellit potenter calculum è renibus, &

ve-

vesica. Exhiberi possunt eius gr. iij. iv. in decenti vehiculo, luna crescente: estque dosis aliquoties repetenda.

Hęc sunt, quę de medicamentis ex homine depromptis breuitas scribere permisit, qui plura cupit, passim apud auctores inueniet.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Medicaminibus, quę ex Brutis educuntur.

BRuta multa medicamina exhibent, quę quidē magnos habent in medicina vsus.

Iohannes Baptista Van-Helmontius ex hirci sanguine in pleuritide nunquam satis laudabile medicamen parat, ita inquit: *Hircum suspende cornibus, alligatisque pedibus postremis ad cornua, absēctis testibus castratur. Cruor inde emanans vsque in eius mortem excipitur, & siccatur. A vēdibili cruore (qui nil nisi ouillus est) dignoscitur, quod venalis facile teratur, eius puluis sit puniceus: hircinus autem verus difficillimē, atq; tēdiosissimē teritur, estque piceī coloris puluis illius.*

Dosis est ad drach. j. per tres, vel quatuor vices in aqu. card. bened. syr. papau. rheados in pleuritide. Datur quoque in inflammationibus internis, in angina, & spūto sanguinis.

Idem supra cit. author ex sanguine, & carne leporis,

Pyrotechnia Lib. 5. cap. vn. art. 2. 447

poris, duo infallibilia remedia parat, dicens: *Pau-*
dissimum ergò animal leporem uidelicet occiderunt, nõ
quidem telo, ut inopina morte occumbat: sed venando,
ut per canum morsum intereat: quò uis geminata
pauoris imprimatur in eius totum. Itaque linteam
in leporis sanguine tinxerunt, & siccatum asser-
uauerunt. Idemq; in uino carptim exhibuerunt, & cu-
rata est dysenteria. Itemq; siccum apposuerunt erisype-
lati, & sanatum est. Imò milites Germani leporem fu-
mo siccatum præbent in potu, & curatur dysenteria
non fallaci euentu. Dosis sanguinis, & carnis est
drach. j. Leporis pinguedo vncta spinam digito, vel
alteri loco fixam vna nocte extrahit.

Multa animalium stercorea mirabiles, & præstā-
tes obtinent medicamentosas virtutes; Constant
enim spiritu volatili fatente flagrabili (sulphur
fætum vocant) & sale fixiori nitroso, quo agri
fécundantur (vt diximus), & interim, vt humanū
taceam stercus (res profectò indigna, à quopiam
vt in vsum aduocetur), Pauonis stercus multoties
non fallaci euentu in vertigine, & epilepsia exper-
tus sum, hoc modo:

Rx. Stercus pauonis, exsicca, & reduc in pulu. mace-
retur drach. j. per noctem in uino. Traijce per linteam,
& exhibe uertiginoso, uel epilectico mane ieiuno sto-
macho ad multos dies continuando à nouilunio
vsque ad plenilunium, aut amplius, si opus sit. Po-
test admisceri saccharum.

AR-

ARTICVLVS TERTIVS.

De Medicaminibus, quae ex infectis eliciuntur.

Non minoris efficacïe sunt medicamenta infectorum, ac cunctorum aliorum animalium, vnde multa magisteria parantur, & quidem in vsu medico magnificienda.

Parant spagyrici ex ranarum spermate illud medicamen, quod *sperniola* appellatur, ad cuius intelligentiam sciendum est, quod sperniola est sperma ranarum, quod ineunte vere, hinc, inde circa lacus palustres, & stagna reperitur; vnde postea solis beneficio ranę in viua animalia excoquantur. Illud autem ad medicinam colligendum est Mense Martio ante Solis ortum, & quidem tri-duo, vel quatruido ante nouilunium, (in plenilunio enim maximè fetet,) inque vsus adhibendum. Chirugi periti eo crudo imbuunt lacinias, easque vicissim, idque sepius faciunt. Ijs vtuntur postea ad inflammationes quaslibet vulnere tollendas, imò si supra iisdem emplastra extenduntur, mirificè eosdem affectus retinent. In erisypelate pedum, vel manuum, aut alterius membri externi, sepius recurrente, nihil eo vtilius est, si tantùm sicca talis lacinia, cum sperniola cruda preparata loco affecto applicetur, ac membrum inuoluatur. In tybijs,
seu

feu cruribus erisypelas facillè cedit, si ex linteis fiat tibialia affabrè facta. Hæc verò septies, vel etiam ampliùs cum eadem sperniola imbibantur, & quasi cum eadem conquassentur, denuòq; exsiccentur. Hæc nimirùm multos annos durare possunt, modò nè aquà alia extergantur, vel mundentur. Ab eorù vsu nec tam facillè redit erisypelas, nec tam difficulter repellitur, quin statim ab initio applicationis, & dolor, & tumor cum rubore faceffant.

Rx. Spermatis ranarum q. u. in mense Martio, destilletur per se in B. triduum ante nouilunium collecti (vt supra diximus) sic enim non fetet. Habita hac aqua.

Rx. Myr. el. thur. masc. an. vnc. ij. croci triti drach. iij. tere omnia, & m. Hunc pulu. imbibe aq. stillaritia sperniola, idest spermatis ranarum, vigesies, vel trigesies, ita tamen vt semper priùs spontè exsicceetur, postea ad vsus suos seruandus est.

Vfus. Summum est remedium in hæmorrhagia è naribus, gutture, vtero, quia frigiditate sua sanguinem coagulat. Confert quoque, si soluatur cum aceto, & erisypelati, doloribusque podagricis calidis applicetur. Hæmorrhagiam quoque vulnèrum impositione sistit, Panaritium necat, &c.

Parantur ex Ranis alkalia hoc modo.

Rx. Ranas viuas q. u. pone in olla uitreata, operculo benè clausa, & in furno post panis extractionem opt. exsiccentur ad perfectam puluerizationem, postquam in uase serua.

Vilus. In immodico mensium fluxu, in vomitū, & sputu sanguinis, in fluore albo mulierum, hæmorrhagia, & gonorrhæa. Dosis drach. j. in syr. ros. incompletarum.

Bufo, etsi animal sit deterrimum, venenosum, & abominabile; attamen non effugit vsum medicum, eumque tum internum, tum externum. Internè eius pulvis hydropicorum aquas per vrinam educit; externè autem est *pestis presagium, & antidotum*, vnde.

Notand. quòd vt plurimùm incipiente peste, ex politicis causis dissentiones inter medicos oriuntur; alii enim obstinatè pestem esse tuentur, alij negant, alii verò neutrū affirmare audent, secundum Principis vel populi politicas rationes, ac interea contagiū serpendo, cū in rei certitudinē veniunt, totā urbē esse coinquinatā, & remedio incapacem inueniunt. Si id (quod Deus auertat) nunquam acciderit, statim ad experimentum disputationem reducere oportet. Experimentum habetur ex sequentis cataplasmatibus applicatione super antracem, vel bubonem, vel alium quemuis tumorem, qui an pestilens sit, in dubium vertitur, nam eo superposito, si verè pestilens sit, infra horæ quadrantem, pars dolore priuatur, ac infra duas horas perfectam suppurationem acquireret, educeturque per antracis, vel bubonis apertionem totum pestilens venenum, per corpus diffusum, si accurata sit medici

Pyrotechnia Lib. 5. cap. vii. art. 3. 451

dici indultia ; contrà verò si pestilens non ut tumor, sed malignus, & cachoetes, absque tamen contagio, ex cataplasmatibus appositione nulla eueniet doloris remissio, neque vlla apparebit suppuratio, sed perseuerabit tumor in suo statu ; ea causando, quæ malignorum tumorum sunt propria absque contagio. Cataplasma sic concinnabis.

℞. Bufonem uiuum, illumque in furnum immitte, ut paulatim moriendo exsicceetur, & in pulu. redigi possit. Hunc pulu. m. cum farina hor. lei, & cum salina, uel urina humana reduc in puluim, quam tela impone, & in antracè, uel bubone superpone.

Paratur mirabile oleum ex Bufonibus sequenti modo.

℞. Bufones ij. uel iij. purgenturq. per iij. dies. Inde olla noua nitreata, quibus superfunde olei lib. v. uel vj. claudè uas nè quid expiret, bull. in aperto loue, lento igne per sex horas. Permite uas sponte refrigerari, decanta, & ad usus serua.

Vfus . Est ueluti singulare arcanū, purgato corpore, auulsisque capillis, in curanda Tinea, & Alopecia pluries partem affectam inungendo. Resoluit strumas, & in vulneribus est magnum balsamū.

Peragrato iam tandem animalium Regno, nūc tempus monuit rem omnem ad umbilicum ducere. Quanta industria, quantaque solertia in alienæ utilitatis compendium his talibus studuissemus: multus labor, quo plurimis ab hinc annis Pyro-

technica in re infumor, summaq; animi delectatio-
 ne teneor, per hæc pauca mei ingenii testimonia
 vos edocuit. Vnũ dumtaxat credatis velim (quod
 fat ipsi obseruare potuistis) non temerè hæc om-
 nia , quæ ad exactam medicamentorum præpara-
 tionem spectabant nostro huic libello intrusisse .
 Optima siquidem selegimus , multa , probata
 prius meliorum auctorum fide, multoties ad ratio-
 num incudem deuocando conquisiuimus. complu-
 ra nostra diligentia exactissima passim ignis exa-
 mine, laborata protulimus; ita vt nihil in hisce de-
 sideradum , quod absolutissimè rei conueniret,
 reliquisse , nisi suscepti negotij amor me fal-
 lat certo certius adducor . Si grata , cordi-
 que fuerunt , vestræ humanitati acce-
 ptum refero, qui hos meos labores
 probare non dedignati estis , ad
 grauiora forsan laceffuri. Vnde
 Deo gratari licet , qui ex
 nostri animi sententia
 huic operi, & funda-
 menta iecit, &
 supremum
 imposuit fasti-
 gium.

F I N I S.

IN-

I N D E X

Chymicarum operationum, & medicamentorum.

A

A Cetum destillatū 198. Radicarum 199. Alkali 231. *ibid.*
 Aluminis natura. 262. Eius species. *ibid.* Vstum. 264. Illius infallibile medicamen. 265.
 Amalgatio quid sit. 33.
 Animalium nomina. 41. 42.
 Anodynum Paracelsi. 189.
 Antimonij varia nomina. 311. Eius defectus. 312. Vsus vetustissimus. 311. Mechanicis inseruit. 313. Gal. cognitum. *ibid.* Crudum non officit. 314. Diaphoreticum. 319. oleum. 334. *fol.* 335. Sudorificū Fabri. 324. Sulphur. 337. Mercurius. *ibid.*
 Aqua aluminosa. 264. Arterialis. 231. Benedicta Rulandi. 318. Fortis, eiusque varieg descriptiones. 276. Magistralis antimonij. 315. Mercurij. 353. Mineralis. 453. Ophthalmica. 317. 417. Regia. 227. Saphirea. 260. Saturnina, seu Esculapj. 413. Solutiu com. 254. Magistralis. 268. Theriacalis, eiusq; animaduersio. 186. Viridis. 434. Virioli. 228.
 Arcanum corallinum. 378.
 Arsenici natura, & species. 342.
 Auripigmentum per quid differat à Sandaraca. 343.
 Aurum potabile an reuera fieri

possit, an mera impostura. 397.

B

B Alsamus caryophyll. 187. Radicalis 216. A quibus partibus generatur. 217. Causa vniōis, & solutionis cōtinui. *ibid.* Sulphuris. 306. 307. Vita 187.
 Bezoarticum Ioniale. 438. Lunare. 437. Martiale. 438. Mercuriale. 439. Minerale. 436. Saturninum. 438. Solare. 437. Venereum. 439.
 Bucyrum antimonij. 327. Arsenici. 348. Saturni. 411. Sulphuris. 304.

C

C Alcinatio quid sit. 89. Quare illa vntantur chymici 90. Diuisio, & subdivisio. 92. Calix chymicus. 339. 323. Calomelanos Turqueti. 377. Cautiones in exhibitione opiatorum. 191.
 Cementatio quid sit. 93.
 Cerussa. 409.
 Cinnabaris antimonij. 327.
 Coagulatio quid sit. 107. Per quid differat à fixatione. 106. Multipliciter fit. 108.
 Colchotar. 239.
 Coralliorum species. 283.
 Cremor sulphuris. 304. Tartari. 363. Eius animaduersiones. 269. Eius frigus. 276.
 Crocus martis. 420. Croci martis essentia. 423. Metallorum

I N D E X.

315. *Martini Rulandi.* 316.
Veneris. 429.
Cristalli salis com. 246.
Cupellatio quomodo fiat. 406.

D

Decocta quoratione exsic-
 cat. 210. Quae clauso, que-
 ue aperto vase fieri debet. 114
*Vulneraria quomodo vul-
 nera, & ulcera curant.* 218.
Eorum varia formula. 215.
 219.
Destillatio quid. 104. *Quoru-
 plex.* 105.
*Diatartarus in forma electua-
 rij.* 267. *In forma pulueris.*
ibid.
Draco mitigatus. 377.

E

Electuarium granorum in-
 niperi. 168.
Elixir Proprietatis Paracelsi.
 180. *Helmontij* 181. *Crollij*
ibid. *Pesilientiale.* *Vterinum*
 184. *Vita.* 185.
Essentia Brionia. 147. *Cinnam.*
 177. *Cucumeris agrestis.* 146.
Gemmarum. 297. *Graviorum*
chamaejas. 144. *Menthae.*
 135. *Perlarum* 291. *Sambuci,*
& Fbuli. 141. *Terebinth.*
 173. *Tburis.* 176. *Titymalo-
 rum, siue Esulae.* 140. *Volati-
 lis ex floribus, fructibus, &
 herbis.* 126. *Essensificatio spi-
 ritus salium* 248.
Extractum Agarici. 154. *Alo-
 es* 158. *Guttagamba.* 159.
Marchasita. 341. *Rhaberbera-
 ri.* 152. *Scammonij* 157. *Sena*
 155.

F

Febri fugum Lazari Ruerij.
 383.
Facula brionia. 148.
Ferrum in chalybem. 419.
Ficus purgantes. 141.
Flores antimoniij. 332. *Sulphu-
 ris, eiusque animaduersio-
 nes.* 301. *Paracelsi.* 304.

G

Gryllus Paracelsi. 238.

H

Hepar antimoniij. 315.
Hercules Bouij. 383.

I

Instrumenta chymiae descri-
 buntur. 42.
Inunctio mercurij. 376.
Iulep, vitalis simplex. 206. *Cö-
 positus.* 207.
Iuppiter diaphoreticus. 416.

L

Lac sulphuris. 304. *Virgi-
 nis.* 412. *Virgineum ibid.*
Laudanum opiatum. 190.
Lithargyrium. 408.
Luna calcinationes. 403. *Vi-
 triolum.* *ibid.*
*Lutandi instrumenta varij mo-
 di.* 47.

M

Magisterium corall. 286.
Cranij humani 444. *Gē
 marum.* 294. 295. *Marchasita.*
 342.
Manna petabilis, vulgò Mq.
Angelica. 205.
Marchasita natura, & species
 340.
Medicamentum quotuplex. 119.

I N D E X.

Medicamentorum ateria, circa quā chymia versatur. 122.
Mēstrui definitio 77. *diuisio, & subdivisio.* 78. *Per quod agat* 79.
Mercurius varijs decoratur nominibus. 349. *Boni, & mali nota.* 379. *Eius purgatio.* 380. *Græcis antiquioribus, & Galeno parū notus.* 351. *Cur in sublimatione venenosus euadat.* 362. *Nova mercurij vini adiunctione cur dulcificatur.* 377. *Sublimati in vinum mercurium reductio.* 361. *Eius vsus pro cosmetico improbat.* 382. *Eius cinnabaris.* 363. *Eiusq; reductio in vinum mercurium* 364. *An impræscrutabili, vel manifesta actione luem veneream caret.* 365. *Eius vis curatiua in quo consistit.* 366. *Neq; interius, neq; exterius absq; necessitate adhibendus.* 357. *Medicorū vulgarium simplicitas.* 373. *Mercurius diaphoreticus.* 417. *Paracelsi.* 384. *Helmōij* 385. *Absq; sulphure Veneris.* 388. *Dulcis.* 377. *Mortificatus.* 365. *Precipitatus albus.* 381. *Luteus.* 332. *Rubeus.* 362. *Saturni.* 413. *Sublimatus.* 359. *Veneris diaphoreticus.* 432. *Vitæ.* 326. *Catharticus* 329. *Diaphoreticus.* 330. *Correctus.* *ibid.* *Ad vlcera.* 382.
Metallorum nomina. 36.
Metallorum, & mineralium nota. 50.

Mineralium nomina. 39.
Minium. 408.

N

N *Epēthes Qærcetani.* 190.
Nitri varia nomina 251
Quid sit. 255. *Varia eius species.* 256. *Spiritus.* 257.

O

O *Leum arsenici.* 347. *Bisulphurum.* 451. *Cinnam. essential.* 178. *Coralliorum.* 286. *Mentha p.d.* 137. *Senæ.* 156. *Mercurij diaphoretici dulc.* 391. *Perlarum* 291. *sacchari* 207. *Sanguinis humani.* 443. *Sulphuris.* 305. *Tartari p.d.* 272. *Viridis aris.* 432. *Vitrioli.* 232.

Operationes chymica exponuntur. 45.

Operationes ignis. 87. & 88.

P

P *Anacæa antimoniij.* 336.
Potiones vulneraria. 215.
Precipitatus viridis. seu lacerata Viridis. 433.
Puluis emeticus. 328. *Dictus puluis Angelicus, & Algoreth.* 326. *Io: de Vigo.* 388. *Marci Cornacchini, dictus Cerberus.* 320. *Eiusque animaduerfiones.* 321. *Sympathicus.* 228.

Purgantia clarificata. 205.

Putrefactio quid sit. 103.

Q

Q *uinta essentia satis com.* 248.

R

R *Anarum alkalia* 449.
Regulus antimoniij simplex.

I N D E X.

plex. 322. Compositus ibid.
 Rubinus diaphoreticus ex Arsenico. 347. Ex auripigmento ibid. Sulphuris. 307.

S

Sacchariliquor. 208. Saccharum seu sal Saturni. 409.
 Salis ammoniaci natura. 260.
 Reducit metalla in fluidum mercurium. 261. eius confectio. 442.
 Sal com. cur in eius destillatione bolum requirat 245. Ammoniacum sublimatum. 261
 Ex calculis humanis. 445.
 Coralliorum. 284. Cranij humani. 444. Fixum ex vegetabilibus. 133. Gemma. 250.
 Iouis. 416. Ossium humanorum. 444. Prunella. 258. Eius animaduersio. 259. Sanguinis humani. 443. Tartari essentialiale 268. Veneris 432. Vitrioli. 237. Volatile seu essentialiale ex vegetabilibus 130. Urina humana 445.
 Sanguinis hirci ad pleuritidem preparatio. 446. Leporini sanguinis, & carnis. 447.
 Solutio quid sit. 98. Quotuplex 99.
 Specifica vegetabilia. 220.
 Sperma Ranarum quid. 448.
 Spertiola 449.
 Spiritus arsenici. 348. Ardens Saturni. 416. Mercurij alb. diaphoretici. 390. Rubri ibid. Salis. 245. Dulcis. 247. Salis armoniaci. 261. Tartaratus. 271. Vini. 200. Tartaratus. 274. Vitrioli. 237.

Eius fraus. 236. Effensificatus Helmont. 233. Martis. 426. Philosophicus. 330. Vitrioli Veneris. 431. Urina humana. 445.

Spuma venenata duorum Draconum. 327.
 Stratificatio 93.
 Stercus Pavonis. 447.
 Sublimatio quid sit 98. Quid operetur. 96.
 Sulfumigiorum formula 374.
 Sulphur auratum. diaphoreticum 323. Mercurij. 392. Veneris. 386. Vitrioli dulce, & anodynum. 239. Tartari. 274.
 Syr. emeticus. 318.

T

Tabella sulphuris. 303.
 Tartari natura. 265. Eius bonitatis nota. 266. Imbuti potest peregrinis virtutibus 270. Nitratu. 373. Vitriolatus. 272. Vitriolatus crystallizatus. 273.
 Terra exanimata vitrioli. 259
 Theriaca germanorum. 168.
 Tinctura absinthij 166. Animonij. 333. Bacc. iuniperi 167. Corall. 268. & sequenti. Exeminantur; an vera sint. 289. Corticis Peruvian. 169. Croci martis. 423. Florum hyperici. 167. Florum serpentariae. 164. Gen. maris. 296. Lunae. 404. Papaveris erratici. 165. Perlarum. 294. Ros. pallid. mosc. 161. Ros. rub. 163. Rhabarb. 171. Saturni. 412. Sulphuris tartarizata 308. Tartari. 274. Viol.

I N D E X

Viol. 164.
Turpetum minerale. 380.

V

V *Egetabilium nomina.* 41.
42.
Veneris calcinationes. 430.
Vini spiritus quibus prodest,
& quibus obest 202.
Vitriolum quid 225. *Bonitatis*
nota. 224. *Eius species.* 225.

Quod nam optimum. 226.
Artificiale 220. *Martis.* 424.
Veneris. 430.

Vitrum antimonij album 328.
Flauum, succinũ repræsenti-
tans. 337. *E us animaduert-*
siones in præparatione. 339.
Hyacinthinum. 324.
Pulneraria simplicita. 213.

I N D E X

Curationum Morborum.

A

A *B alto deuolutus* 153.
442.
Albugines 260.
Alopecia 369. 451.
Alui fluxus, & profluiũ 153.
166.
Ambusta 410. 411.
Angina 257. 258. 260. 446.
Animi deliquium 162. 179.
238.
Antrax pestilentialis 450.
Aphtæ 233. 434.
Apoplexia 162. 292. 327. 404.
426. 443.
Appetitus deiectio 163.
Aqua intercus vid. hydrops.
Arthritis, articulorum dolores
143. 145. 147. 159. 170. 191.
250. 437. 444.
Asthma 147. 155. 208. 303.
305. 425.

B

B *ubo pestilentialis* 139. 450.

C

C *Achexia* 274. 319. 174.
233. 246. 249. 262. 273.
422. 431. 445.
Calculus 168. 170. 378. 174.
193. 221. 258. 273. 445.
Caligo oculorum 182.
Cancer 158. 348. 379. 410.
416. 426.
Carcinoma 308.
Cardialgia 238.
Catarrhus 163. 166. 170. 182.
207. 305. 347. 416.
Chiragra 142. 443. 444.
Cholera 134. 138. 153.
Cimices 355.
Colica 168. 193. 251. 257.
Contusio 410.
Conuulsio 311. 405.
Cutis 165. 412. 413. 342.

D

D *Elirium* 191. 405.
Dentium stupiditas. 135
Destillatio 163.
305.

M m m

Diar-

I N D E X.

- Diarrhæa* 239. 285. 421. 424. *Fluores genitalium* 431.
Dolor capitis 138. 316. *Fluxio* 163. 164. 170. 191. 233.
Dolores gallici vid. lues vene- *Fluxus epaticus* 193. 285.
rea. 424.
Dolor nephriticus vid. calcul- *Fucus vid. cutis.*
lus.
Dysenteria 134. 153. 166. 239.
 264. 285. 421. 423. 424. 447.
Dysuria 246.
- E**
- E** *Pilepsia infantium.* 330.
 331. *Epilepsia* 164. 193.
 221. 235. 238. 284. 285. 292.
 392. 404. 413. 432. 443. 444.
 447. 448.
Erysipelatis causa, signa, pro-
gnosis, & curatio. 204.
Erysipelas 230. 233. 250. 271.
 437. 447. 449.
Exanthemata 320.
Excreſcentia carnea 227. 264.
 265. 383.
- F**
- F** *Ames præternaturalis* 134
Febres 133. 142. 191. 238.
 317. 303. 325. 328. 341. 388.
Tertiana 169. 230.
Quartana 145. 147. 159. 169.
 181. 183. 235. 260. 262. 273.
 320. 412.
Continua 181.
Purrida 181.
Ardēs 163. 233. 258. 337. 411.
Diurna 181.
Erratica 382.
Maligna 129. 186. 233. 271.
 320. 337. 436.
Petechialis 384.
Fistula 148. 334. 348. 416.
Fædus virginû color vid. Pal-
lidi virginum colores.
- G**
- G** *Allicus morbus vid. lu-*
es Venerea.
Gangrana 260. 327. 334.
Gingivarum laxitas, putredo,
erosio 258. 264.
Gonagra 443.
Gonorrhæa 174. 175. 258. 377
 421. 424. 427. 433. 435.
 450.
- H**
- H** *O Emorrhagia* 153. 228.
 231. 239. 413. 421. 422
 424. 449. 450.
Hæmorrhoides 411. 424.
Hemigrania 182.
Herpes 165. 250. 323.
Hydrops 143. 144. 146. 153.
 159. 168. 235. 146. 271.
 273. 274. 285. 319. 325. 328
 341. 369. 379. 381. 423.
 424. 438.
Hydrops matricis 425.
Hypochondriaca affectio vid.
Melancholia hypochondria-
ca.
Hysterica affectio 185. 416.
- I**
- I** *Tteritia* 135. 167. 271. 273
 381. 153. 158. 422. 423.
 438. 445.
Ignis sacer vid. erysipelas.
Impetigo 250. 342. 410. 412.
In appetentia 431.
Indigestio 134.
Inflammatiô faucium vid. an-
gina.
- In-

I N D E X.

Inflammationis causa, signa, prognosis, & curatio 228. 233. 410. 446.

Inflammatio cerebri 405.

Insania 405.

Ishiadicus dolor 149. 305.

L

L *Ac coagulatum in mammis* 139. *in infantium ventriculo* *ibid.* *corruptum.* *ibid.*

Lentigines. 250. 272. 412.

Lepra 158. 250. 272. 437. 438.

Leucophlegmatia 159.

Lichenes 342. 412.

Lienteria 193.

Lipothomia *vid.* *animi deliquiū*

Liuvor 148.

Lochia 323.

Lues Venerea 319. 328. 331.

335 337. 377. 381. 382. 384.

388. 391. 392. 417. 433. 438.

Alopecia 369.

Bibones 377. 314.

Caries 435.

Dolores 369. 314.

Gummæ 314. 369.

Itteritia 378. 381.

Pustulæ 391. 369. 360. 432.

435.

Scabies 369. 360. 379.

Symphomata, & eorum cause

370.

Tabes 369.

Ulcera 369. 360. 382. 388. 391.

434. 435.

Lumbrici 138. 238. 246. 333.

353. 377. 378. 158. 171. 155.

158. 384.

Lupus 318. 416.

M

M *Ania* 193. 405. 412.

Melancholia 193. 405.

417.

Melancholia hypochondriaca

145. 270. 273. 274. 317.

319. 411. 412. 426.

Memoria imbecillitas 178.

Menstrua alba 285. 424. 450.

Menstrua retenta 147. 148.

155. 178. 167. 168. 171. 220.

271. 273. 319. 323. 432. 425.

Morbus Gallicus, Indicus, Hispanus, Neapolitanus *vid.*

lues Venerea.

Morpha 1259.

N

N *Ausea* 247.

Nephritis *vid.* *calculus.*

Noli me tangere 416.

O

O *Obstructio* 147. 153. 167.

171. 233. 238. 250. 262.

270. 271. 273. 274. 311. 319.

404. 422. 423. 424. 331. 341.

382. 445. 426.

Oculorum macula 417.

Ophthalmia 165. 208. 233.

Ozana 434.

P

P *Allidi virginum colores*

147. 159. 179. 422. 425.

Palpitatio cordis 202. 284.

Panaritium 449.

Paralysis 271. 292. 443.

Partus difficilis 178. 354.

Pediculi capitis 347. 255.

Peripneumonia 258.

Pestis 282. 184. 317. 411.

433. 436.

Pe-

I N D E X.

Pestis prasagium, & antidotū.

450.

Pessolata 356.

Phlegmon 139.

Phlogosis viscerum 258.

Phrenitis 191. 292.

Phthisis 166. 303. 305. 317.

412.

Pleuritis 166. 221. 257. 258.

320 446.

Podagra 142. 147. 246. 305.

379. 381. 438. 443. 444.

419.

Prunella 257. 273.

Psoa 165.

Pulices 355. 361.

Q

Q *uartana* *vid. febris.*

R

R *ucedo* 208.

Regius morbus *vid. itte-*
ritia.

Rubedo oculorum 410.

S

S *anguinis profluvium* 231.

Sputum 231. 446. 450.

Scabies 250. 272. 319. 413.

Scirrhus 410. 426.

Serpentum ictus 168.

Serpi. 165. 273. 412. 348.

Sphacefus 327. 334.

Sin. ul. us 138.

Sitis 163. 246. 258. 305.

Somni naturalis, & p. n. causa
unde oriatur 195.

Spasmus 285.

Strangulatus uteri. vid. suffo-
catio.

Strumæ 451.

Suffocatio matricis *vid. Uteri*

suffocatio.

Sucellatio 148.

Suppressio mensium *vid. men-*
strua. retenta.

Symptomata arsenici 345.

Mercurij non rectè adhibet

356 *Viridis aris* 4 8

Sincope *vid. animi deliquium.*

T

T *Abes* 296.

Tenesmus 285.

Tinea 272. 348. 451.

Tophi 250.

Tumores 139. 147. 158. 250.

264.

Tussis 166. 168. 182. 208. 303.

311. 317. *Cum sanguinis ex-*
cretionè 151.

V

V *Ariola* 320.

Varices 149.

Venena 168. 227. 325. 381.

382.

Venerem extinguentia 410.

411.

Ventris tinea *vid. Lumbrici.*

Vermes brutorum 353.

Vertigo 162. 182. 238. 316.

447.

Veruca, mora, crysta, &c. 265

272. 432.

Visus imbecillitas 143. 144.

317.

Vomitus 138. 171. 191.

Vrina suppressio 311.

Vteri furores 285.

Vteri suffocatio 143. 148. 162.

168. 191. 193. 220. 284.

285. 416. 425.

Vlcera 158. 195. 174. 179. 183.

187. 239. 260. 319. 323. 334.

355.

I N D E X.

tas. 22. *Necessitas*. 20. *Sette*.
23.
Col rum multiplicitas unde
oriatur. 160.
Contraria contrarijs curari
quomodo sit intelligendum.
114. D

D *Emocritus chymia peri-*
tissimus. 8.
Dioctet. anns chryseopoeia li-
bros combussit. ibid.

E
E *lementa inuicem non trāf-*
mutantur. 53.
Ens morbosum a duplici causa.
in Archeo concepta consi-
titur. 116.

F
F *abula quam plurima nūm*
de chymia intelligantur. 7.
Ferri principia 418. *Cur non*
facile fundatur, & exten-
datur 419. *Per quid a caly-*
be differat *ibid.*

G
G *aleno chymici* 26.
Gemmarum ortus, & cō-
ponētia principia 279. *An*
vita sint noxia 281.

H
H *ermes Trismegistus chy-*
mie instaurator, & quo
tempore vixit 4.

I
I *gnis quid secundum Hippo-*
cratem 57. *Stoicos* 58. *Ze-*
nonem, Cleantbum *ibid.* *Pla-*
tonē, Paracelsū. 63. *Van Hel-*
mōt. 64. *De igne varia phi-*
losophorum sentētia 57. 58.
63. 64. 65. *Per quid differat*

a calore 66. *In fornace Babi-*
lonis, quare non combussit.
67. *Non est substantia, neq;*
accidens 69. *Eius proprieta-*
tes *ibid.* *Sine aere non vixit*
ibid. *Non per contrarietate*
cōburit 70. *Quotuplex* *ibid.*
Actualis, gradus secundum
Van-Helmont. 71. *Secundum*
nostram sententiam 72. *Fer-*
mentalis quid sit 82. *Vtili-*
tas, & necessitas 83. *Fermē-*
tum duplex est 86. *Natura*
hoc vtitur *ibid.*

Ioannes Baptistā Van-Helmō-
tius non omnimodō liber 26.
Eius sistema 28.

Isis ab Hermere instituta. 4.
Iulius Firmicus ē Chaldeorū,
Ægyptiorumq; libris chymia
didicit 3.

L
L *apides, vitrum, carbones,*
&c. cur ab aliquibus ani-
bus, & hominibus vrentur
282.

Lithargyrj natura 408.

M
M *edicamēti definitio* 112.
Reprobatur illa Galeni
111. *Lis inter Galenistas, &*
Paracelsistas, in quo consi-
stat vis curatiua medicamē-
ti, compositura 113. *Medica-*
menti differētia ab alimen-
to, & veneno. 114.

Mercurius ex quibus constat
principijs 349. *cur sit mobi-*
lis, & non madefaciat, nec
madefat 350. *Incorruptibi-*
lis *ibid.* *Resurrectiois impa-*

I N D E X.

go *ibid.* *Homogeneous* 352.
An venenum 353. *Quo pacto in venenū vertatur* 358.
Salina, & sulphurea corpora supra ipsum fixantur *ibid.*

Metalla omnia in vitriolū resoluuntur 225.

Metallurgi chymia fundamenta iecerunt 2.

Mesues, & Avicen. chymia stultiosi 9.

Moses cur ab aliquibus chymia peritus habeatur 6. & eius soror 7.

N

Narcoticorū effectus 172.
Neapolitanorum horti cur fertiles 255.

Nitrum ubi maximè abundet 355. *Eius anatome* 252. *Calidum, an frigidum sit* 257.

Noachus Hermetis præceptor 4.

O

Oleum, & aqua feruēs cur in flammam nō se expli-cent 69.

Opium calidum sit, an frigidum 195.

P

Paracelsi ortus, patria, eius multiplex ingenium 24.
Felix in praxi, quæ statuit principia 25. *An vera sit* 32.

Plumbi principia 406. *In fodinis in argentum vertitur, idemque ars perficere posset* 407. *Aliquorum ineptia ibidem.* *Faber notatur* 408.

Primæ qualitates à natura incognitæ 54.

Principia rerum omnium disquiruntur 28. *Putrefactione quare vitatur natura, & spagyrica* 102.

Pyrius pulvis cur tanto impetu erumpat 252. *cur in pulul. debeat efformari* 254. *fulgur tali puluere factum cur per aerem tandiū excurrat* *ibid.*

R

Reges tantūm chymiam exercebant 8.

S

Sal rerū semina occludit 18. 19. *Fæcunditatis principium* 247. *Cur sal com. sterilia reddat loca* *ibid.* *Eius proprietates* 241. *Necessitas* 242. *Cur Principes rebelles Cinitates sale aspergant* 243.

Sol ignis 60. *Cur in conum non assurgit, & alimento non indigeat, sicut flamma* 66.

Spiritus vini vim narcoticam continet 197. *Cur sit inflammabili, secus aceti* 201.

Stanni principia, & proprietates 414.

Sulphuris natura, effectus, & species 300. *Interni vegetatium cum illo mineralium magna est cognatio, & magneticè se trahunt* 161. *Narcoticum nē dum à compluribus rebus educitur, verūm ab homine* 196.

T

Tabula smaragdina, eiusq; inuentio 4.

Tubalcainus chymia primūm oc-

I N D E X.

occasionem, & materiã de-
dit 3.

tum dicitur 225. Vtricoli
enigma 227.

V

Vtricolium est sulphuris sal
embrionati ab indole
metallica, & metallum solu-

Z

Zara in Hermetis sepulchro
smaragdinam tabulam ve-
perit 4.

F I N I S.

